

KRAJOWY SEKRETARIAT
Zasobów Naturalnych Ochrony Środowiska i Leśnictwa
NSZZ „SOLIDARNOŚĆ”

www.solidarnosc.org.pl/szn

Siedziba: 76-004 Sianów, Trawica 8a

fax. (094) 318 52 28, kom. 600 833 541 -przewodniczący

e-mail zkuszlewicz@wp.pl

NIP: 898-15-61-379

REGON: 930966725

Konto Bankowe: Bank PKO BP I o. w Koszalinie: 45 1020 3017 0000 2902 0168 4216

**MATERIAŁY STUDIALNE KRAJOWEGO
SEKRETARIATU ZASOBÓW NATURALNYCH
OCHRONY ŚRODOWISKA i LEŚNICTWA**

**do objęcia dyskusją podczas zapowiadanych obrad
okrągłego stołu na temat leśnictwa**

Opracował ekspercki zespół
autorski

funkcjonujący na warunkach non –
profit przy Krajowym Sekretariacie
Zasobów Naturalnych, Ochrony
Środowiska i Leśnictwa
NSZZ „Solidarność”
(personalia autorów/ekspertów znane
Przewodniczącemu Sekretariatowi)

PAŃSTWOWE GOSPODARSTWO LEŚNE
LASY PAŃSTWOWE –
przemyslenia na temat kierunków dalszej profesjonalizacji systemów funkcjonowania
tego podmiotu na przykładzie systemu prowadzenia przez LP gospodarki finansowej w
formie funduszu leśnego

Spis treści

0. Streszczenie

1. Wstęp

2. Idea wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej – czy jest racjonalna alternatywa

3. Identyfikacja i ocena statusu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe jako podmiotu obowiązującego do prowadzenia wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej

4. Koncepcja rozwoju Lasów Państwowych poprzez profesjonalizację istniejących oraz kreację nowych systemów funkcjonowania tego podmiotu

5. Projekt systemu prowadzenia przez Państwowe Gospodarstwo Leśnej Lasy Państwowych gospodarki finansowej w formie funduszu leśnego

6. Podsumowanie i wnioski końcowe

7. Bibliografia

8. ZAŁĄCZNIKI

[0]

Streszczenie

Pod względem zasięgu terytorialnego działania – Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, wykreowane na mocy ustawy o lasach, jest bezdyskusyjnie największym w Rzeczypospolitej Polskiej podmiotem gospodarki narodowej. Od pierwszych lat międzywojnia (umownie od roku 1924) lasy gospodarcze własności państwowej stanowiły i nadal stanowią przedmiot gospodarki leśnej, prowadzonej nie przez wiele, lecz praktycznie przez jeden podmiot prawny, choć funkcjonujący pod zmieniającymi się w funkcji czasu firmami (nazwami) oraz w ramach zmieniającego się w funkcji czasu statusu. Lasy Państwowe są następcę prawnym bytu prawnego, o którym mowa w ustawie z dnia 20 grudnia 1949 r. o państwowym gospodarstwie leśnym.

Wkrótce po wejściu w życie regulacji ustawy o lasach cyklicznie (regularnie) zaczęto w kraju artykułować (trwające z różnym nasileniem do dziś) zamysły i podejmować działania, których urzeczywistnienie oznaczałoby niewątpliwie istotne odstępianie od krajowego modelu leśnictwa, związanego z funkcjonowaniem Lasów Państwowych jako podmiotu, we władaniu którego znajduje się praktycznie ogół polskich lasów państwowych. Wyżej wymienione zamysły i działania poddano w niniejszej pracy szczegółowej krytycznej analizie. Od pewnego czasu funkcję podmiotu podejmującego destrukcyjne w istocie przedsięwzięcia w odniesieniu do lasów Europy jako zasobu przyrodniczego służącego realizowaniu przez podmioty prowadzące gospodarkę leśną funkcji ochrony i kształtowania środowiska, a także funkcji socjalno – społecznych oraz produkcyjnych zaczyna przejmować Komisja Europejska oraz Parlament Europejski. W pracy przedsięwzięcia te również poddano szczegółowej bardzo krytycznej analizie.

Od kilku lat działalność Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe jest poddawana niezwykle ostrej krytyce – zwłaszcza ze strony podmiotów zaliczanych do sektora pozarządowych jednostek instytucjonalnych. W pracy scharakteryzowano to zjawisko, w tym utrwalając w formie załącznika przykładowe pejoratywne oceny na temat Lasów Państwowych oraz gospodarki leśnej jako takiej.

W pracy zawarto bardzo szczegółowy wywód, dowodzący, że dla wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej jako działalności łączącej ochronę leśnego środowiska przyrodniczego z prowadzeniem działalności gospodarczej nie ma w polskich warunkach rozsądnej alternatywy, podnosząc m.in. i bardzo szczegółowo uzasadniając, że:

- 1) w Prawie ochrony środowiska rozstrzygnięto, że ochrona zasobów środowiska realizowana jest na podstawie właśnie Prawa ochrony środowiska oraz „przepisów szczególnych”, przy czym szczegółowe zasady ochrony lasów jako zasobu środowiska określają przepisy ustawy o lasach; oznacza to, iż dopóki nie nastąpi stosowana nowelizacja Prawa ochrony środowiska, dopóty **nieuprawnione jest twierdzenie, że z punktu widzenia** prowadzenie wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej w wykonaniu ustawy o lasach nie służy ochronie leśnego środowiska przyrodniczego (w tym dopóty nie ma podstaw prawnych do twierdzenia, że wielkoobszarowa wielofunkcyjna trwale zrównoważona gospodarka leśna jest ze swej istoty szkodliwa dla różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych oraz określonych ekosystemów nieleśnych),
- 2) kwestionowanie wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej **gospodarki leśnej** jako m.in. narzędzia ochrony leśnego środowiska przyrodniczego realizowanej w celu kształtowania bezpieczeństwa ekologicznego, **jest** w istocie **kontestowaniem koncepcji trwale zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego** w skali regionalnej, krajowej, wspólnotowej, kontynentalnej czy globalnej (tj. koncepcji powszechnie wyznawanej i akceptowanej na świecie oraz wyrosłej przeciw z obserwacji i oceny właściwie prowadzonej działalności leśnej, począwszy od XVIII wieku),
- 3) wielkoobszarowa wielofunkcyjna trwale zrównoważona gospodarka leśna prowadzona przez Lasy Państwowe zabezpiecza przed zjawiskiem masowego zamierania gatunków składających się na biocenozę leśną, a także zapewnia realizację pozaprodukcyjnej funkcji lasu jako magazynu kompletnego leśnego bogactwa przyrodniczego dla przyszłych (dotąd jeszcze nierozpoznanych) potrzeb Ludzkiej Rodziny,
- 4) w Lasach Państwowych (i nie tylko w LP) od pewnego czasu pojawiły się symptomy możliwego rozpadu drzewostanów na dużych obszarach, niepowodowanego – wszakże działalnością leśną, lecz oddziaływaniem otoczenia, przy czym w arsenale działań leśnych znajdują się środki pozwalające na powstrzymanie tego zjawiska,
- 5) działalność: **(1)** polegająca na doprowadzeniu do ukształtowania się i utrzymywaniu quasi pierwotnej leśnej różnorodności biologicznej lub/**(2)** polegająca na realizowaniu planów (lub programów) ochrony przez parki narodowe lub/oraz **(3)** polegająca na ochronie ścisłej tzw. starych drzewostanów (starych lasów) lub/oraz **(4)** polegająca na poważnym ograniczeniu użytkowania surowcowego na znacznych obszarach leśnych objętych dotychczas wielkoobszarową wielofunkcyjną trwale zrównoważoną gospodarką leśną lub/oraz **(5)** polegająca na „zakonserwowaniu” w ramach obszarów Natura 2000 „leśnej” różnorodności biologicznej stanowiącej przedmiot zainteresowania Unii Europejskiej - **nie powinna w polskich warunkach stanowić powszechnej alternatywy dla wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej w ochronie leśnego środowiska przyrodniczego,**
- 6) wraz z postępującym antropopresyjnym oddziaływaniem otoczenia na krajobrazy przyrodnicze (czego skutkiem jest narastająca groźba powszechnego rozpadu drzewostanów) działalność leśna parków narodowych z biegiem czasu coraz bardziej zaczyna upodobać się do działalności wyczerpującej większość znamion wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej (choć nadal nazywana jest oczywiście najwyższą formą ochrony przyrody),
- 7) współcześnie stare lasy, pozostawione same sobie, w sposób nieunikniony są narażone na przyspieszony rozkład (tj. przestaną być starymi lasami na wiele lat przed naturalnym zanikiem ze „starości”), przy czym nasilanie się tego procesu z dużym prawdopodobieństwem będzie miało negatywny wpływ na należytą ochronę całego leśnego środowiska przyrodniczego, związanego z krajobrazami leśnymi (w tym na lasy młode i średniowiekowe),
- 8) w świetle elementarnej wiedzy o produktywności ekosystemów leśnych – z punktu widzenia roli lasów w łagodzeniu efektu cieplarnianego konieczne wręcz jest zachowanie dotychczasowych ścieżek pielęgnacyjnych istniejących drzewostanów (tj. utrzymanie trzebieży selekcyjnej i sprowadzanie drzewostanów tak dotychczas niepielęgowanych na ścieżkę takiego właśnie postępowania) oraz niedoprowadzanie do dalszego wydłużania wieku wymiany generacyjnej drzewostanów; oznacza to, że nie występuje konflikt między realizowaniem funkcji surowcowej lasu a realizowaniem funkcji lasu jako narzędzia łagodzenia efektu cieplarnianego (absolutnym natomiast priorytetem powinno być zintegrowanie

użytkowania głównego lasu z procesem substytuowania drewnem różnych materiałów zużywanych w procesach wytwórczych),

- 9) ochrona leśnego środowiska przyrodniczego poprzez stanowienia obszarów Natura 2000 nie powinna stać się powszechną alternatywą dla wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej – po pierwsze dlatego, że różnorodność biologiczna charakteryzująca się występowaniem i utrzymywaniem w należytych stanach w krajobrazach leśnych wspólnot rozrodzonych będących „przedmiotem zainteresowania Unii Europejskiej” nie stanowi powszechnego wskaźnika należytego funkcjonowania tychże krajobrazów „dla naszego życia” (teoretycznie bowiem wzmacnia tylko jedną funkcję ekosystemów leśnych – funkcję powszechnego magazynu bogactwa żywej przyrody dla przyszłych nierozpoznanych jeszcze potrzeb ludzkich ze zwróceniem szczególnej uwagi na gatunki będące przedmiotem zainteresowania UE), zaś po drugie dlatego, że u jej podstaw leży błędne założenie, iż na powszechną skalę możliwe jest „geograficzne” zakonserwowanie biocenoz (wbrew naturalnym procesom przyrodniczym).

W pracy wnikliwej krytyce poddano ideę urzeczywistniania wielofunkcyjności lasów poprzez przeznaczania całych rozległych obszarów (całych krajobrazów leśnych) do realizowania określonych funkcji jako funkcji praktycznie jedynych. Idei tej przeciwstawiono szczegółowo omówioną koncepcję gospodarstw wydzieleniowych będących rozwinięciem wyodrębnienia w toku zarządzania lasu tzw. gospodarstw specjalnych (tj. lasów ochronnych). Urzeczywistnienie idei (koncepcji) gospodarstw wydzieleniowych oraz powszechnej inwentaryzacji przyrodniczej jest warunkiem wypracowania wzorców różnorodności biologicznej jako wskaźników dobrego funkcjonowania krajobrazów leśnych dla naszego życia.

W Polsce i Unii Europejskiej przyjęła się praktyka prawnego lub eksperckiego wskazywania z góry takich wzorców różnorodności – w zasadzie w oderwaniu od dowodu, iż wzorce te rzeczywiście wskazują na należyte (i to nieprzerwanie należyte) funkcjonowanie „dla naszego życia” poszczególnych ekosystemów leśnych czy ich geograficznych zgrupowań (ze wszystkimi tego konsekwencjami dla podmiotów prowadzących gospodarkę leśną).

Istotną część pracy poświęcono identyfikacji statusu Lasów Państwowych, wykazując, że Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, choć nie jest osobą prawną w rozumieniu Kodeksu cywilnego, to bezsprzecznie jest legitymowane zdolnością prawną. Lasy Państwowe jako podmiot gospodarki narodowej legitymowany zdolnością prawną działają w formie prawnej państwowej jednostki organizacyjnej. Lasy Państwowe są przedsiębiorcą niebędącym korporacją (tj. nie są stosunkowo luźnym związkiem dostatecznie samodzielnych podmiotów). Są jednolitym podmiotem gospodarki narodowej. Stanowią obligatoryjną Grupę Przedsiębiorców obejmującą nadleśnictwa, jednostki organizacyjne Lasów Państwowych zwane potocznie zakładami Lasów Państwowych, regionalne dyrekcje Lasów Państwowych oraz Dyrekcję Generalną Lasów Państwowych. Lasy Państwowe nie należą do sektora finansów publicznych, a środki finansowe, którymi władają, choć bez wątplenia są środkami publicznymi, to nie są środkami publicznymi w rozumieniu Ustawy o finansach publicznych (oczywiście z zastrzeżeniem środków otrzymywanych przez Lasy Państwowe w realizacji dotacji budżetów publicznych). Lasy Państwowe nie są jednostką organizacyjną Skarbu Państwa, choć podlegają nadzorowi właścicielskiemu i zarazem imperialnemu sprawowanemu przez Ministra Środowiska. Działają w ramach nienazwanego prawnie (choć „znanego doktrynie”) partnerstwa publiczno – publicznego z wykorzystaniem nieruchomości majątku Skarbu Państwa (majątku skarbowego), znajdującego się w dzierżeniu zależnym tego podmiotu na podstawie (określonego w Ustawie o lasach) podmiotowego prawa majątkowego, zwanego zarządem. Zarząd ten nie jest trwałym zarządem. Prowadzą we własnym imieniu działalność gospodarczą w zakresie wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej (która obejmuje obowiązek realizowania pozaprodukcyjnych funkcji lasu), a także działalność gospodarczą w zakresie tzw. działalności dodatkowej. Pozostała działalność wytwórcza LP nie jest prowadzona w imieniu własnym, lecz w ustawowym reprezentowaniu Skarbu Państwa. Niektórym organom lub stanowiskom w Lasach Państwowych przysługują z mocy prawa lub na podstawie porozumień administracyjnych przysługiwać mogą uprawnienia w zakresie władztwa administracyjno – prawnego.

Dużo miejsca poświęcono w pracy przeprowadzeniu bardzo szczegółowego dowodu, że z prawnego, celowościowego oraz gospodarnego punktów widzenia dla aktualnego statusu Lasów Państwowych nie ma rozsądnej alternatywy. Zmiana aktualnego statusu Lasów, uwzględniająca zanalizowane w pracy pomysły na ten temat (nawiasem nawzajem najczęściej wykluczające się) byłaby kardynalnym błędem. Byłby to błąd kardynalny także dlatego, że:

- 1) aktualny status Lasów Państwowych pozwala na prowadzenie wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej (dla której z kolei nie ma alternatywy z punktu widzenia powszechnej

- ochrony leśnego środowiska przyrodniczego), a szerzej na wypełnianie misji przydzielonej Lasom Państwowym przez ustawodawcę,
- 2) pozwala na utrzymywanie i doskonalenie łańcucha leśno – drzewnego stanowiącego polską markę na wspólnym rynku, a nawet na rynku międzynarodowym – pod warunkiem (naszym zdaniem) koncepcyjnego powrotu do systemu sprzedaży drewna ustalonego przed laty stosownym zarządzeniem Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z roku 2016,
 - 3) gwarantuje zachowanie samofinansowania się Lasów Państwowych, nawet w warunkach powstawania zjawisk siły wyższej (przy pobocznym efekcie braku uzależnienia LP od zewnętrznego zasilania finansowego, w tym zasilania środkami ze źródeł zagranicznych), przy czym ten atrybut LP wymaga powrotu do systemu rolowanej projekcji sytuacji finansowo – gospodarczej tego podmiotu .
 - 4) wbrew obiegowym opiniom:
 - a) skutkuje wytwarzaniem znaczącej wartości dodanej, a tym samym istotnym wpływem na poziom krajowego PKB i PKN
 - b) nie winduje trudnego do zaakceptowania poziomu wynagrodzeń i bezproduktywnego przerostu zatrudnienia.

Lasy Państwowe, z zachowaniem aktualnego statusu, wymagają niewątpliwie profesjonalizacji istniejących oraz wykreowania nowych systemów funkcjonowania. W pracy szczegółowo omówiono pożądaną procedurę (krok po kroku) dokonania takiej profesjonalizacji. Wskazano przy tym na potrzebę istotnej zmiany systemu wpływania suwerena na funkcjonowanie LP, a także systemu urządzania lasu - zarysowując wizje tych obu systemów. W sposób natomiast kompleksowy zaprojektowano dla przykładu systemu prowadzenia przez Lasy Państwowe gospodarki finansowej w formie funduszu leśnego (nadając temu projektowi formę aktu ogólnego zarządu).

Częścią składową pracy stanowi szereg załączników. W jednym z tych załączników zamieszczono przemyślenia na temat faktycznych przyczyn i funkcji celu obserwowanej od kilku lat destrukcji polskiego modelu leśnictwa. Ze względu na ich bardzo obszerny charakter zostały one udostępnione jedynie w formie utrwalenia numerycznego. Część z ww. załączników nie stanowi jeszcze „końcowych” produktów (znajdują się one w końcowej fazie prac nad nimi)

SUMMARY

The basic goal, defined as a solution through exclusion and elimination of work, was to identify systems for launching the State Forests State Forest Holding, an advanced professionalization system, and to design, for example, a target system for conducting financial processing in the form of managed funds by LP. Work aimed at this basic goal is preceded by a comprehensive identification and assessment of the status of the State Forests, including an answer to the question whether the forest management transferred by this entity - which is the essence, in the light of law and practical implementation - is harmful from the point of view of legal protection of the natural environment , and whether the principles are intensifying criticism of the State Forests as an alleged entity: (1) remaining practically outside the owner's property, (2) a specific waste of a separate raw wood material without contributing to the formation of the gross domestic product, at the same time with the voluntary shaping of its sales prices, (3) increasing employee salaries without paying attention to the development of service providers.

The aim of the work was fully achieved - by proving that:

1) The State Forests State Forest Holding, although it is not a legal person within the meaning of the Civil Code, undoubtedly has legal capacity, if only because it is obliged to conduct business on the basis of financial independence and cover the costs of this activity from its own revenues, and the Treasury The State is not responsible for the financial obligations of the State Forests. The State Forests, as an entity of the national economy with legal capacity, is an entrepreneur that is not a corporation (i.e. it is not a relatively loose association of sufficiently independent entities).

Within the meaning of the EU regulation on national accounts, the State Forests constitute an obligatory Group of Entrepreneurs (or more precisely: a Group of Enterprises). This group includes forest districts, organizational units of the State Forests commonly known as State Forest plants, regional directorates of the State Forests and the General Directorate of the State Forests.

The State Forests do not belong to the public finance sector, and the financial resources they manage, although undoubtedly public funds, are not public funds within the meaning of the Public Finance Act. The State Forests are not part of the government administration. The minister responsible for the environment, as a body belonging to the State Treasury, exercises the so-called ownership supervision over the State Forests (this is supervision resulting from the fact that the State Forests own the property of the State Treasury). While exercising this supervision, he should influence the State Forests not by acts of official authority, but by administrative and legal acts. The State Forests operate within the framework of a legally unnamed (although "known in the doctrine") public-public partnership using the assets of the State Treasury (treasury assets), which are under the subsidiary lease of this entity on the basis of a subjective property right (defined in the Forest Act), called management. . This board is not a permanent board. As is known, permanent management does not (obviously) exhaust the features of a subjective property right;

2) The State Forests, like any entity of the national economy, conducts production activities within the meaning of the provisions of the Polish Classification of Activities (PKD) and activities auxiliary to production activities. The productive activities of national economy entities result in output products. The authorized area of activity of the State Forests (forest activities) includes:

a) conducting manufacturing activities, including:

- conducting business activity in forest districts, which is forest management, in one's own name - on the basis of State Treasury assets (treasury assets), constituting a component of an enterprise within the meaning of the Civil Code,
- conducting (also) on one's own behalf (and also on the basis of treasury assets) business activities in all organizational units of the State Treasury, consisting in additional activities referred to in the regulation of the Council of Ministers regulating the financial management in the State Treasury,
- conducting - in the civil legal representation of the State Treasury (as a statutory representative of this legal person) - activities consisting in above-standard support for the government sector by the General Directorate of the State Forests, regional directorates of the State Forests and by forest districts, and this involves supporting this sector in implementation of the tasks of the Polish State in the sphere of dominion, in the scope of:
 - management of treasury assets mainly in accordance with Chapter 6a of the Forest Act, and in matters not regulated in this chapter in execution, among others, The Act on Real Estate Management, as well as the Act on State Property Management (also the Act on the Protection of Agricultural and Forest Land),
 - other support for public administration in fulfilling its obligations in the sphere of dominion;
- performance by certain management bodies in the State Forests and certain job positions in the State Forests of the duties of the Polish State, including local government units, in the sphere of the empire (using administrative and legal measures for this purpose).

b) conducting auxiliary activities for manufacturing activities in all organizational units of the State Treasury (this is auxiliary activities within the meaning of the EU regulation on national accounts and within the meaning of the provisions of the Polish Classification of Activities);

3) forest management conducted by the State Forests is a multifunctional, permanently sustainable forest management. It is an economic activity and, at the same time, an activity in the field of protection of the forest natural environment. Conducting production activities by the State Forests is associated with the contribution of this entity to GDP exceeding the contribution of Polish agriculture. There are no grounds to claim that the activities of the State Forests lead to a monopolistic reduction in the profitability of timber industry entities and service providers, and to the creation of unjustified levels of employee remuneration. The use of forests consisting in obtaining wood raw materials actually precedes the processes of natural dying of trees during the growth and development of stands (harvesting wood during the "life" of stands) or occurs after the stand has fulfilled its environmental-creative or environmental-protective functions (harvesting wood as part of generational exchange of the forest). The level of wood harvesting is determined under ownership supervision in forest management plans by the minister responsible for the environment; after harvesting in the forest, wood begins its "afterlife" in wood products;

4) there are no legal, theoretical or practical grounds justifying the view that forest management conducted by the State Forests is harmful from the point of view of the protection of the forest natural environment - because:

a) the assessment of forest management carried out years ago by the international community was the basis for the idea of permanently sustainable socio-economic development (which is still in force today). Therefore, if someone questions the assumptions and implementation of multifunctional, permanently sustainable forest management as an activity involving the use of forests in a way that guarantees their comprehensive socio-economic usefulness for contemporary and future generations, they are in fact questioning the idea of permanently sustainable socio-economic development on a local and regional scale, national, community, continental and global. The idea of permanently sustainable socio-economic development remains the guiding principle that determines the direction and purpose of the activities of the United Nations, the European Union and its members, as well as the overwhelming majority of countries in the world, therefore it is fully justified to conclude that multifunctional, permanently sustainable forest management (in the light of its assumptions and implementation in practice) is not harmful to the protection of the natural environment, because if it were harmful, it would certainly not constitute a general premise inspiring the creation of this idea by the international community,

b) in accordance with the national legal order, in order to protect environmental resources such as forests, it is necessary to proceed not only in accordance with the principles contained in the Environmental Protection Law, but also in accordance with the detailed principles contained in the Forest Act; Therefore, if someone claims that conducting forest management in accordance with the detailed rules contained in the Forest Act does not mean protection of the forest natural environment from a legal point of view, he is in fact questioning the national legal order in the part of which is the Environmental Protection Law. It is impossible to find any statements in the literature postulating the need to amend Art. 81 of the Environmental Protection Law or those suggesting unconstitutionality of the regulation contained in this provision, therefore, in the author's opinion, the conclusion is justified that in the light of the national legal order, multifunctional, permanently sustainable forest management, implemented in accordance with the detailed rules contained in the Forest Act, serves to protect the forest natural environment without harming other environmental resources,

c) there are no grounds for the claim (this is contradicted by irrefutable facts) that forest management conducted by the State Forests National Forest Holding results in a progressive disruption of the natural balance in the macro-landscape approach and an interruption (also in this approach) of the continuity and durability of natural processes, i.e. systematic depletion and finally exhaustion (if not now, then in the future) of the ability of forest resources to serve the multifunctional, sustainable socio-economic development of the country. Due to the fact that it is exactly the opposite, there is no need to restore the state of forest nature "for our lives" (whatever that means).

Assuming that the statement in the previous sentence was false, we would not observe the durability of forest stands on Polish lands (or their decay), nor the process of continuous improvement of their individual abundance, and, above all, there

would be no unquestionable phenomenon of favorable (from decade to decade) changes in forest biotopes, assessed through the prism of habitat valuation class and forest habitat type, i.e. through the prism of the most synthetic indicator of the suitability of forests for carrying out their non-productive and productive functions.

The general conclusion from the work carried out is that there is no need to carry out the so-called "deep reform" of the State Forests National Forest Holding, consisting in changing the status of the State Forests (in particular by transforming the State Forests into a commercial law company or including this entity in the public finance sector or putting the forests under the control of the local government or changing the method of limiting the level of wood harvesting - etc.).

The only correction that should be introduced in the legal basis for the functioning of the State Forests is to make an authentic interpretation of the Forest Act by clearly specifying (what results from the legal analysis of the State Forests) that the State Forests, as an entity that is not a legal person, has legal capacity, while at the same time specifying what the appropriate application of the provisions of the Civil Code in relation to State Forests should involve.

[1] Wstęp

Dyskusja na temat przyszłości Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe oraz gospodarki leśnej

Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe (zwane dalej także Lasami Państwowymi lub przywoływane za pomocą akronimu „LP”) zostało wykreowane w ustawie o lasach¹. W art. 4 ust.1. aktualnej wersji tego aktu² (zwanej dalej **Ustawą o lasach** w odróżnieniu od wersji pierwotnej zwanej w niniejszej pracy **ustawą o lasach**) określono, że „lasami stanowiącymi własność Skarbu Państwa zarządza Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe (...)”. Oznacza to, że Lasy Państwowe stanowią w krajowym porządku prawnym podmiot, który w swoim władaniu powinien mieć ogół lasów będących własność Państwa Polskiego, z wyłączeniem (wynikającym z art. 4 ust.2. Ustawy o lasach) lasów Skarbu Państwa znajdujących się w użytkowaniu wieczystym lub wchodzących w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa.

Na oficjalnej stronie internetowej Lasów Państwowych³ zamieszczono następującą notkę na temat historii LP:

„Tuż po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. podejmowano pierwsze decyzje ukierunkowane na tworzenie administracji leśnej. W 1920 r. utworzono cztery zarządy okręgowe lasów państwowych (w Warszawie, Radomiu, Siedlcach i Lwowie), nadzorowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

W 1924 r. powstało przedsiębiorstwo Polskie Lasy Państwowe, któremu prezydent Polski Stanisław Wojciechowski powierzył gospodarowanie polskimi lasami. Stało się to za sprawą podpisanych przez prezydenta rozporządzeń:

z 28 czerwca – o statucie polskich lasów państwowych,

z 30 grudnia – o organizacji i administracji lasów państwowych.

Prawny i gospodarczy model polskiego leśnictwa ukształtował się w ciągu kilku następnych lat. W latach 30. XX w. pierwszy dyrektor Lasów Państwowych, Adam Loret, nakreślił wizję funkcjonowania organizacji. Według niej las pełni wiele różnorodnych funkcji, a produkcja drewna jest tylko jedną z nich.

W 1934 r., z inicjatywy Loreta, przeprowadzono modernizację Lasów Państwowych. Zmniejszono liczbę dyrekcji LP do dziewięciu. Liczba nadleśnictw wynosiła 434. Lasy państwowe zajmowały wówczas powierzchnię ponad 3,3 mln ha.”

Trzymając się ściśle faktów i przebiegu procesu legislacyjnego – kształtowanie się organizacji leśnictwa i podstaw prawnych prowadzenia gospodarki leśnej w okresie odzyskiwania i w pierwszych latach po odzyskaniu przez Rzeczypospolitą Polską w roku

¹ Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst pierwotny opublikowany w Dz. U. z 1991 r., nr 101, poz.444).

² Tekst jednolity Ustawy z dnia 28 września 1991 r. obwieszony w Dz. U. 2023 r., poz.1356

³ <https://www.lasy.gov.pl/pl/nasza-praca/pgl-lasy-panstwowe/historia>

1918 niepodległości miało bardziej złożony przebieg aniżeli ujęto to w powyższej notatce^{4,5,6}.

Uprawnione jest jednak twierdzenie, że od pierwszych lat międzywojnia (umownie od roku 1924) lasy gospodarcze własności państwowej stanowiły (z zastrzeżeniem okresu okupacji hitlerowskiej i stalinowskiej) i nadal stanowią przedmiot gospodarki leśnej, prowadzonej nie przez wiele, lecz praktycznie przez jeden podmiot prawny, choć funkcjonujący pod zmieniającymi się w funkcji czasu firmami (nazwami) oraz w ramach zmieniającego się w funkcji czasu statusu. Utworzone na mocy ustawy o lasach Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe można traktować jako następcę prawnego bytu prawnego, o którym mowa w ustawie z dnia 20 grudnia 1949 r. o państwowym gospodarstwie leśnym (Dz. U. z 1949, Nr 63, poz. 494 - z późn. zm.).⁷ Ściśle rzecz ujmując:

- 1) byt prawny, nazwany w cyt. ustawie państwowym gospodarstwem leśnym, nie był podmiotem prawnym w dzisiejszym rozumieniu tego pojęcia, lecz pewnym zgrupowaniem podmiotów prawnych będących przedsiębiorstwami państwowymi (a zgodnie ze współczesną nomenklaturą przedsiębiorcami państwowymi),
zaś
- 2) Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe stało się następcą prawnym jedynie przedsiębiorstw państwowych funkcjonujących pod nazwą okręgowych zarządów Lasów Państwowych oraz Naczelnego Zarządu Lasów Państwowych.

Więcej na ten temat zawarto w Aneksie nr 7 do Załącznika nr 7 do niniejszego opracowania.

W związku z obranym przez nasz kraj modelem działalności leśnej (usankcjonowanym ostatecznie regulacjami ustawy o lasach) – Rzeczypospolita Polska uzyskała i ma unikatową możliwość prowadzenia makroskalowej (wielkoobszarowej) gospodarki leśnej, charakteryzującej się mianowicie traktowaniem zdecydowanej większości ogółu lasów gospodarczych na polskich ziemiach jako zintegrowanej całości z punktu widzenia podmiotu nimi władającego.

Wkrótce jednak po wejściu w życie regulacji ustawy o lasach cyklicznie (regularnie) zaczęto w kraju artykułować (trwające z różnym nasileniem do dziś) zamysły i podejmować działania, których urzeczywistnienie oznaczałoby niewątpliwie istotne odstępnie od ww. krajowego modelu leśnictwa.

W tym kontekście najczęściej wskazywano (i wskazuje się do dziś) na rzekomo anachroniczny charakter statusu Lasów Państwowych, „wywodzącego się” rzekomo ze „słusznie” minionego ustroju politycznego, a tym samym rzekomo nie przystającego m.in. do współczesnej systematyki Głównego Urzędu Statystycznego jednostek instytucjonalnych prowadzących działalność wytwórczą – pomijając okoliczność, że status ten „ucierał” się

⁴ „Z dziejów Lasów Państwowych i leśnictwa polskiego 1924 – 2004. Tom.1. Okres międzywojenny” – praca zbiorowa pod redakcją naczelną prof. dr hab. Andrzeja Szujeckiego oraz redakcją naukową prof. dr hab. Jerzy Wiśniewskiego; Rozdział 1. pt. „Leśne dziedzictwo po okresie zaborów i powojenne uwarunkowania” autorstwa Jerzego Brody (str. 27-61); Rozdział 2 autorstwa Jerzego Brody pt. „Lesistość, rodzaje własności i podział administracyjny Lasów Państwowych” (str. 65 – 78); Rozdział 3 autorstwa Jerzego Brody pt. „Rozwój organizacyjny i ustawodawstwo dotyczące lasów państwowych” (str. 81– 112); Rozdział 4 autorstwa Jerzego Brody pt. „Główni architekci organizacji i gospodarki Lasów Państwowych” (str.115 – 141). Wydawca: Centrum Informacyjne Lasów Państwowych na zlecenie Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. Warszawa 2006 r.

⁵Dekret Rady Regencyjnej z dnia 3 stycznia 1918 r. o tymczasowej organizacji władz Naczelnych w Królestwie Polskim; art. 27 określający, że do „Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych” należą między sprawy rolnictwa i leśnictwa. Dokument udostępniony przez Sejm RP pod adresem <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19180010001/O/D19180001.pdf>

⁶Publikacja Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych pt. „Leśne wątki Rzeczypospolitej” zamieszczona na oficjalnej stronie internetowej Lasów Państwowych pod adresem <https://www.lasy.gov.pl/pl/informacje/aktualnosci/lesne-watki-rzeczypospolitej> . Warszawa 7.11.2018 r.

⁷ Ustawa z dnia 20 grudnia 1949 r. o państwowym gospodarstwie leśnym (Dz. U. z 1949, Nr 63, poz. 494 - z późn. zm.). Z art. 81 i 82 ustawy o lasach wynika, że z dniem 1 stycznia 1992 (tj. z dniem wejścia w życie ustawy o lasach) utraciły moc dekret z dnia 5 lipca 1946 r. o Straży Leśnej, (2) ustawa z dnia 20 grudnia 1949 o państwowym gospodarstwie leśnym oraz (3) ustawa z dnia 22 listopada o zagospodarowaniu lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa.

przez ok. sto lat (tj. od odzyskania przez Polskę niepodległości po okresie rozbiorów), przy tym przez cały ten okres lasy własności Państwa Polskiego znajdowały się we władaniu jednego tylko państwowego podmiotu prawnego, który de facto funkcjonował w realizacji gospodarki leśnej na niezmiennych do dziś zasadach⁸.

Prezentowany też był (i jest artykułowany do dziś) pogląd, że instytucje państwowe nie mogą być (co do doktrynalnej zasady) efektywnymi podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą, co rzekomo uzasadnia przekształcenie Lasów Państwowych w podmiot prawa prywatnego^{9,10}, albo choćby poddanie LP quasi komercjalizacji¹¹.

W obiegu nieformalnym pojawiały się również pomysły, aby prowadzenie gospodarki leśnej w lasach, stanowiących obecnie własność Skarbu Państwa, stało się obowiązkiem samorządu terytorialnego (koncepcja komunalizacji lasów Skarbu Państwa).

Za czasów sprawowania władzy przez Akcję Wyborczą Solidarność (początkowo w koalicji z Unią Wolności) podjęto próbę wykorzystania Lasów Państwowych do urzeczywistnienia w Polsce reprivatyzacji, w tym reprivatyzacji bezpośredniej, polegającej na „fizycznym” przekazywaniu lasów państwowych byłym właścicielom ziemskim lub ich spadkobiercom, oraz koncepcji powszechnego uwłaszczenia obywateli. Próbie użycia lasów do tzw. reprivatyzacji bezpośredniej przeciwstawiono ustawę uchwaloną z inicjatywy obywatelskiej: ustawą o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju¹². Kwestie reprivatyzacyjne oraz koncepcję powszechnego uwłaszczenia obywateli zamierzano też rozwiązać poprzez przekształcenie LP w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa. W tej sprawie doszło nawet do głosowania podczas jednego z posiedzeń Rady Ministrów, które po reasumpcji skończyło się odrzuceniem tego pomysłu¹³.

We wrześniu 2010 r. została z kolei skonkretyzowana koncepcja włączenia Lasów Państwowych do sektora finansów publicznych, połączona pierwotnie z opcją codziennego przekazywania w zarząd Ministra Finansów tak zwanych wolnych środków pieniężnych, znajdujących się we władaniu Lasów Państwowych. Spotkało się to ze stanowczymi protestami pracowników jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, zaś z inicjatywy Profesora Jana Szyszko w proteście przeciw zmianie na tej drodze statusu LP zebrano ok. 4 milionów podpisów referendalnych.^{14,15,16}

⁸ „Państwowe Gospodarstwo Leśne „Lasy Państwowe” – forma organizacyjno – prawne”. Publikacja Ośrodka Rozwojowo – Wdrożeniowego Lasów Państwowych w Bedoniu. Udostępniona na stronie internetowej tej jednostki organizacyjnej pod adresem <https://www.bedon.lasy.gov.pl/documents/17417425/29518279/PA%C5%83STWOWE+GOSPODARSTWO+LE%C5%9ANE+%E2%80%9ELASY+PA%C5%83STWOWE%E2%80%9D-+FORMA+ORGANIZACYJNO+%E2%80%93+PRAWNA%2C%20w+tym+Status+LP..pdf/de9ee67f-55f8-4f93-ae3a-d1ea29a5d048>

⁹ Artykuł opublikowany w tygodniku „wPolityce” pt. „Szokujące poglądy posła Konfederacji! (...)” dostępny pod adresem internetowym <https://wpolityce.pl/polityka/656115-mentzen-chce-prywatyzowac-nawet-lasy-kiedys-tak-bylo>. Warszawa 26.07.2023

¹⁰ Leszek Sławomir Pręcikowski. „Dawne lasy prywatne w Polsce”. Artykuł opublikowany na portalu „Monitor Leśny” pod adresem <https://www.forest-monitor.com/pl/dawne-lasy-prywatne-w-polsce>

¹¹ „Z dziejów Lasów Państwowych i leśnictwa polskiego 1924 -2004. Tom 3 (2) . Lata powojenne i współczesność” praca zbiorowa pod redakcją naczelną prof. dr hab. Andrzeja Szujeckiego oraz redakcją naukową Prof. dr hab. Eugeniusza Bernadzkiego; Rozdział 11 pt. „Transformacja ustrojowa i zmiany restrukturyzacyjne wynikające z ustawy o lasach z 1991 r.” (str. 15–73) Wydawca Centrum Informacyjne Lasów Państwowych na zlecenie Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. Warszawa 2006.

¹² Ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju e t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1235.

¹³ Wypowiedź Posła Jana Szyszko wygłoszona w punkcie Informacje bieżące posiedzenia Sejmu RP, udostępniona pod adresem https://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/wypowiedz.xsp?posiedzenie=60&dzien=2&wyp=70&symbol=INFO_WYP Warszawa 6.02.2014

¹⁴ Aneta Stabryła. „Manifestacja przeciwko włączeniu Lasów do sfery budżetowej” - artykuł opublikowany na łamach „Rzeczpospolitej”. Warszawa 15.09.2010. dostępny pod adresem <https://www.rp.pl/finanse/art14998111-manifestacja-przeciwko-wlaczaniu-lasow-do-sfery-budzetowej>

Pod koniec maja 2011 r. roku w Sopocie, podczas I Europejskiego Kongresu Finansowego została wykreowana koncepcja Funduszu Majątku Państwowego. W dniu 13 października 2011 roku była ona przedmiotem dyskusji w trakcie posiedzenia Rady Gospodarczej przy Premierze. Z informacji medialnych z roku 2011 wynikało, że prace analityczne nad tą koncepcją były prowadzone na poziomie rządowym, oraz że przy realizacji tej koncepcji miał zostać wykorzystany między innymi majątek Skarbu Państwa we władaniu Lasów Państwowych. Analizy wówczas wykonane, a upublicznione m.in. w periodyku „Las Polski”, a także na portalu „Prawy Las”¹⁷ prowadziły do wniosku, że:

- 1) urzeczywistnienie omawianej koncepcji (w pełnym jej zakresie) oznaczać będzie nieuchronną prywatyzację podmiotów, oficjalnie nie przewidywanych do prywatyzacji (jednak z odłożonym terminem realizacji tejże prywatyzacji) w zamian za wcześniejsze pozyskanie środków pozabudżetowych do realizacji przedsięwzięć modernizujących infrastrukturalnie Polskę albo (w przypadku, gdy rozpocznie się instalowanie systemu, a potencjalni inwestorzy dojdą do wniosku, że uczestniczenie w tym systemie nie rokuje nadziei na przejęcie aktywów, będących we władaniu Funduszu Majątku Państwowego),
- 2) urzeczywistnianie omawianej koncepcji zakończy się niepowodzeniem, skutkując jednak - do czasu fiaska projektu - na przykład przekształceniem Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa.

Godna podkreślenia dociekliwość redakcji periodyku „Las Polski” w stawianiu pytań i zwracaniu się bezpośrednio do autorów koncepcji o szczegółowe wyjaśnienia – sprawiła, że wycofano się z pomysłu włączenia Lasów Państwowych do Funduszu Majątku Państwowego.

W roku 2014 na Lasy Państwowe nałożono ekstraordynaryjny obowiązek dokonywania wpłat pieniężnych do budżetu państwa. Z inicjatywy Śp. Profesora Jana Szyszko zebrano ponad 2 miliony podpisów w celu przeprowadzenia referendum, które m.in. miało odpowiedzieć na pytanie, czy jest zgoda społeczna na ww. dociążenie finansowe LP. Były przesłanki, by twierdzić, że naruszało to wiele wzorców konstytucyjnych, w szczególności istotnie ograniczało możliwości rozwojowe Lasów Państwowych w oparciu o własne środki pieniężne. W tej sprawie złożono wnikliwy, obszernie uzasadniony wniosek o stwierdzenie niezgodności z Konstytucją niektórych regulacji prawnych dotyczących ww. wpłat. Trybunał Konstytucyjny na niejawnym posiedzeniu nie uznał za stosowne rozpatrzenie tego wniosku. Teoretycznie pieniądze, związane z tymi wpłatami, miały być wykorzystane do finansowania budowy lub modernizacji dróg publicznych. Pomimo zabiegów dziennikarskich – nie udało się wiarygodnie stwierdzić, czy tak się w istocie stało^{18,19,20}.

¹⁵ Informacja PAP pt. „PiS: będzie pół miliona podpisów za referendum w sprawie lasów” zamieszczona pod adresem: https://www.money.pl/archiwum/wiadomosci_agencyjne/pap/artukul/pis;bedzie;pol;miliona;podpisow;za;referendum;ws;lasow,64,0,71,6096.html. Warszawa 23.11.2010 r.

¹⁶ „Zostawcie lasy” – artykuł redakcyjny zamieszczony na łamach miesięcznika „Farmer”, dostępny pod adresem <https://www.farmer.pl/fakty/polska/zostawcie-lasy,27389.html>. Warszawa 28.04.2011r.

¹⁷ Analiza redakcyjna koncepcji Funduszu Majątku Państwowego zamieszczona w dniu 19.10.2011 r. na portalu „Prawy Las” <https://prawylas.pl/2011/10/19/fundusz-majatku-panstwowego-nowy-pomysl-na-lasy/>

¹⁸ Łukasz Kazimierzak. „Las zapłaci daninę”, Artykuł opublikowany w roku 2014 na łamach 5 numeru „Przewodnika Katolickiego”, dostępny pod adresem <https://www.przewodnik-katolicki.pl/Archiwum/2014/Przewodnik-Katolicki-5-2014/Spoleczenstwo/Las-zaplaci-danine>

¹⁹ Informacja Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych pt. „Ponad 2 mln podpisów za referendum zamieszczona na oficjalnej stronie internetowej Lasów Państwowych, dostępna pod adresem <https://www.lasy.gov.pl/pl/informacje/aktualnosci/zebrano-wymagana-liczbe-podpisow-w-sprawie-referendum>. Warszawa 20.06.2014 r.

²⁰ Informacja Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych pt. „Trybunał Konstytucyjny odrzucił wniosek ws. LP” zamieszczona na oficjalnej stronie internetowej Lasów Państwowych, dostępna pod adresem <https://www.lasy.gov.pl/pl/informacje/aktualnosci/sedziowie-tk-odrzucili-wniosek-poslow>

Według ustaleń medialnych – w latach 2007 – 2015 – zostały złożone deklaracje użycia nieruchomości w zarządzie LP do zaspokojenia roszczeń obywateli narodowości żydowskiej^{21,22}.

Na początku obecnego stulecia precedensowy charakter, co do możliwych skutków makroskalowych w przyszłości, miała koncepcja wykorzystania rozległych obszarów leśnych we władaniu LP do stworzenia w Polsce niedaleko Białej Podlaskiej drugiego Las Vegas. Ówczesny szef Lasów Państwowych podjął imieniem ministra środowiska decyzję niewyrażającą zgody na to, aby w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego nastąpiła zmiana przeznaczenia gruntów leśnych potrzebnych do przyszłej realizacji tego przedsięwzięcia, zaś ówczesny Prezydent RP przedsięwzięcie to określił później publicznie mianem fantasmagorii. W dniu 6 września 2002, po powyborczych zmianach politycznych w Polsce, została wprowadzona „z ciekawości” wydana zgoda ministra środowiska na „odleśnienie” niemałego arealu lasów w zarządzie Nadleśnictwa Biała Podlaska, jednak ostatecznie pomysł na „Podlaskie Las Vegas” nie doczekał się faktycznego zainicjowania „na gruncie”^{23, 24, 25, 26}.

Niestety od dłuższego czasu trwa i wzmacnia się presja mająca na celu doprowadzenie do przeznaczenia coraz większej ilości państwowych gruntów leśnych na cele inwestycyjne.²⁷

Co pewien czas w środowisku leśników w obiegu nieformalnym jest rozprzestrzeniana informacja o podjętych pracach, zmierzających do dezintegracji poziomej (wyodrębnienie wielu podmiotów prowadzących gospodarkę leśną w lasach państwowych) lub dezintegracji pionowej (instytucjonalne oddzielenie procesu wytwarzania surowca drzewnego od procesu jego użytkowania i sprzedaży) albo dezintegracji poziomej połączonej z dezintegracją pionową tego podmiotu.

Od kilku lat przedsięwzięcia nakierowane najwyraźniej na destrukcję polskiego modelu leśnictwa są podejmowane przez Unię Europejską (Parlament lub/oraz Komisję Europejską). Na podstawie oficjalnie dostępnych w przestrzeni internetowej informacji wynika, że aktualnie:

- 1) **została opracowana strategia 2030²⁸ i nowa strategia leśna** (w stanowisku Krajowego Sekretariatu Zasobów Naturalnych Ochrony Środowiska i Leśnictwa NSZZ „Solidarność”/KSNOSiL/ na temat Europejskiej Strategii Bioróżnorodności do 2030 r. pod nazwą „Przywracanie przyrody do naszego życia” wskazano, że urzeczywistnienie strategii 2030, nie prowadząc bynajmniej do „przywrócenia przyrody” leśnej „dla naszego życia”, przyniosłoby nad wyraz niekorzystne skutki społeczne i gospodarcze^{29, 30, 31}; w

²¹ Artykuł redakcyjny pt. „Już w 2009 Platforma planowała skok na Lasy (...)” opublikowany na portalu „wPolityce”, dostępny pod adresem <https://wpolityce.pl/polityka/227212-juz-w-2009-platforma-planowala-skok-na-lasy-komorowski-chcial-je-spieniezyc-by-wyplacic-odszkodowania-za-mienie-pozydowskie> Warszawa 25.12.2014 r.

²² Artykuł redakcyjny pt. „(...) chcieli sprzedać polskie lasy (...)” opublikowany na portalu „wPolityce”, dostępny pod adresem <https://wpolityce.pl/polityka/230250-wsieci-komorowski-i-rzad-tuska-chcieli-sprzedac-polskie-lasy-by-zaplatc-za-mienie-pozydowskie-dlaczego-komorowski-ucieka-od-wyjasnien> Warszawa 19.01.2015 r.

²³ Artykuł redakcyjny na oficjalnej stronie radiostacji RMF FM pt. „Pierwszy krok do polskiego Las Vegas poczyniony”, dostępny pod adresem https://www.rmf24.pl/fakty/polska/news-pierwszy-krok-do-polskiego-las-vegas-poczyniony,nId,140224#crp_state=1 Warszawa 6.09.2002 r.

²⁴ Marek Zalewski . Artykuł pt. „Toy story, czyli rozmowy niedokończone” opublikowany na internetowych łamach tygodnika „Przegląd” pod adresem <https://www.tygodnikprzeglad.pl/toy-story-czyli-rozmowy-niedokonczone/>. 16.09.2002 r.

²⁵ Dariusz Matusiak. Artykuł pt. „Podlaskie Las Vegas” opublikowany na internetowych łamach miesięcznika „Dzikie Życie” pod adresem <https://dzikiezycie.pl/archiwum/2002/pazdziernik-2002/podlaskie-las-vegas> . Październik 2002.

²⁶ Justyna Lesiuk – Klujewska . Artykuł pt. „(...) Podlaskie Las Vegas, Wapaha Toy’a” opublikowany na internetowych łamach „Słowa Podlasia” pod adresem <https://www.slowopodlasia.pl/artku/7813,biala-podlaska-podlaskie-las-vegas-wahapa-toy-a> 18.12.2019 r.

²⁷ Zapis scenograficzny „Wspólnego posiedzenia Komisji Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej (...) oraz Komisji Infrastruktury dostępny pod adresem https://www.senat.gov.pl/prace/komisje-senackie/przebieg_7313_1.html . Warszawa 25.07.2017 r.

²⁸ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno – Społecznego i Komitetu Regionów dotyczący „Unijnej Strategii Bioróżnorodności 2030. Przywracanie przyrody do naszego życia” udostępniony pod adresem: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0380>. 20.05.2020

²⁹ Stanowisko Krajowej Sekcji Zasobów Naturalnych Ochrony Środowiska i Leśnictwa na temat Europejskiej Strategii Bioróżnorodności do 2030 opublikowanej na stronie internetowej NSZZ „Solidarność” Region Podbeskidzie pod adresem: <https://www.solidarnosc.org.pl/biala/solidarnosc/ksznosil-na-temat-przywracania-przyrody-do-naszego-zycia/> Rzeszów 15.04. 2021

roku 2022 krytyczne stanowisko w sprawie Strategii 2030 zajęła działająca przy Prezydencie RP Rada ds. Środowiska³²),

- 2) **zostały zakończone prace nad nowelizacją Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/841 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie włączenia emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych w wyniku działalności związanej z użytkowaniem gruntów, zmianą użytkowania gruntów i leśnictwem do ram polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030 ...** (w praktyce rozporządzenie to będzie wymuszać zdecydowane ograniczenie przez Lasy Państwowe dotychczasowego poziomu pozyskania drewna, wynikającego z zasad prawidłowej gospodarki leśnej, chyba że RP zgodzi się na to, by o wartość przekroczenia tego limitu zmniejszać raportowanie celu redukcji emisji gazów cieplarnianych);
- 3) **zostały zakończone prace nad Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie udostępniania na rynku unijnym i wywozu z Unii niektórych towarów i produktów związanych z wylesianiem i degradacją lasów oraz uchylecia rozporządzenia (UE) nr 995/2010** (rozporządzenie to kreuje bardzo mgliste definicje, zresztą nieprzystające do definicji utrwalonych w odniesieniu do lasów w krajowym porządku prawnym; zakazuje pozyskiwania i wprowadzania do obrotu m.in. surowca drzewnego, jeżeli miałyby to prowadzić w szczególności do degradacji lasów, przy czym przez degradację lasów należy rozumieć „operacje pozyskiwania, których charakter nie jest zrównoważony, i które powodują zmniejszenie lub utratę biologicznej lub gospodarczej produktywności i złożoności ekosystemów leśnych, skutkujące długoterminowym zmniejszeniem ogólnej podaży korzyści z lasu takich jak drewno, bioróżnorodność i inne produkty lub usługi; taka definicja degradacji lasów pozwala na dość swobodną interpretację tego zjawiska, a tym samym może przyczynić się do ograniczania użytkowania głównego lasu; funkcję remedium może tu odegrać opracowanie i wykorzystanie w praktyce: /a/ procedury pełnej wyceny lasów i wartości lasów, w tym z uwzględnieniem usług ekosystemowych /w nawiązaniu do dotychczasowego dorobku LP w tym zakresie/, /b/ krajowej definicji złożoności ekosystemów leśnych, /c/ systemu ciągłej makroskalowej szczegółowej inwentaryzacji przyrodniczej /w nawiązaniu do inwentaryzacji przeprowadzonej przez LP w Puszczy Białowieskiej i zdobytych na tej drodze doświadczeń/, /d/ wypracowania wzorcowych różnorodności biologicznej w odniesieniu do obszarów leśnych o określonej priorytetowej funkcji do wypełniania w krajobrazie w świetle audytu krajobrazowego),
- 4) **trwają prace nad Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych**, zobowiązującym poszczególne państwa członkowskie do opracowania krajowych planów przywracania przyrody dla naszego życia (rozporządzenie to wprost nawiązuje do strategii 2030, ze wszystkimi tego negatywnymi skutkami przyrodniczymi, społecznymi i gospodarczymi);
- 5) **w nowej strategii leśnej zapowiedziano przyszły obowiązek Państw Członkowskich opracowania krajowych planów strategicznych dla leśnictwa, a także wprowadzenie w skali Unii Europejskiej jednolitego monitoringu lasów oraz zunifikowanej sprawozdawczości w sprawie lasów** (co wpisuje się w szersze działania unijne, których nietrudnym do przewidzenia skutkiem będzie de facto bardzo istotne zaburzenie, a wręcz zmarginalizowanie rodzimego ładu podstaw strategiczno – rozwojowych Rzeczypospolitej Polskiej, kształtowanego w szczególności w wykonaniu regulacji prawnych, zawartymi w Ustawie o zasadach wspieraniu polityki rozwoju);
- 6) **trwają dyskusje dotyczące koncepcji rolnictwa węglowego (carbon farming)**, których potencjalnym skutkiem ubocznym może być zakwestionowanie polskiego pomysłu pn. „Leśne Gospodarstwa Węglowe”, o którym dalej (w szczególności prace te mogą doprowadzić do istotnego ograniczenia surowcowego użytkowania lasu, przy czym ograniczenia tego użytkowania oraz zalesianie gruntów mogą zostać w uznane jako praktycznie jedyne akceptowane przez Komisję Europejską działania nakierowane na wzmocnienie roli lasu w pochłanianiu dwutlenku węgla z atmosfery).

Wszystko to miało lub ma miejsce, pomimo że póki co Traktat o Unii Europejskiej oraz Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej kwestie związane stricte z leśnictwem „pozostawiają” poza kompetencjami UE. Ostatnio jednak objawiła się inicjatywa jednej z Komisji Parlamentu Europejskiego dotycząca zmiany Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w celu przyznania UE

³⁰Krajowy Sekretariat Zasobów Naturalnych, Ochrony Środowiska i Leśnictwa. „Opracowanie studialne ekspertów Krajowego Sekretariatu Zasobów Naturalnych, Ochrony Środowiska i Leśnictwa (będące uszczegółowionym uzasadnieniem do Stanowiska Sekretariatu na temat Europejskiej Strategii Bioróżnorodności do 2030 pod nazwą „Przywracania przyrody dla naszego życia”)”. Praca niepublikowana. Sianów 2021 r.

³¹ Krajowy Sekretariat Zasobów Naturalnych, Ochrony Środowiska i Leśnictwa. „Opracowanie studialne ekspertów Krajowego Sekretariatu Zasobów Naturalnych, Ochrony Środowiska i Leśnictwa NSZZ „Solidarność” (dalej K SZNOŚIL) (będące szczegółową analizą skutków społecznych i gospodarczych ewentualnego urzeczywistnienia w Polsce Strategii Bioróżnorodności do 2030 pod nazwą „Przywracanie przyrody dla naszego życia, zwanej dalej Strategią. Praca niepublikowana. Sianów 2021 r.

³² Informacja pt. „Rada ds. Środowiska o unijnych strategiach ws. bioróżnorodności i leśnictwa” zamieszczona na oficjalnej stronie internetowej Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej pod adresem <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/narodowa-rada-rozwoju/aktualnosci/rada-ds-srodowiska-o-unijnych-strategiach-ws-bioroznorodnosci-i-lesnictwa.51517> Warszawa 31.03.2022 r.

części z tychże kompetencji. Najwyraźniej ma to być droga zmierzająca do zmitygowania lub uniknięcia zarzutu, iż poprzez stanowienie ww. dokumentów strategicznych i ww. rozporządzeń Unia już wkroczyła lub wkracza w wyłączne kompetencje Państw Członkowskich w zakresie spraw związanych z leśnictwem. Nawiasem i bez tych zmian traktatowych niektóre akty legislacyjne ustanowione przez UE już obecnie regulują funkcjonowanie leśnictwa – choć dokonane to zostało w sposób pośredni, tj. poprzez unormowanie kwestii związanych z różnorodnością biologiczną czy z wprowadzaniem surowca drzewnego po raz pierwszy do obrotu na wspólnym rynku.

W dniu 22 maja 2023 r. staraniem Lasów Państwowych na łamach „Do rzeczy” został zamieszczony artykuł, w którym autor podsumował niejako wszelkie dotychczasowe próby demontażu polskiego modelu leśnictwa.³³

Mniej więcej od roku 2016 (zob. załącznik nr 1) lawinowo zaczęły „narastać” negatywne opinie na temat Lasów Państwowych oraz prowadzonej przez ten podmiot działalności, zwłaszcza w zakresie gospodarki leśnej. W opiniach tych, formułowanych przede wszystkim przez podmioty wchodzące (zgodnie z systematyką GUS) w skład sektora jednostek instytucjonalnych non – profit działających na rzecz gospodarstw domowych (nie wyłączając zaliczanych do tego sektora podmiotów będących partiami politycznymi), a także przez tzw. spontaniczne ruchy obywatelskie, podnosi się m.in., że:

- 1) gospodarka leśna prowadzona przez Lasy Państwowe jest szkodliwa z punktu widzenia ochrony leśnego środowiska przyrodniczego,
- 2) Lasy Państwowe stanowią tzw. państwo w państwie (są podmiotem pozostającym praktycznie poza nadzorem właścicielskim),
- 3) Lasy Państwowe prowadzą rabunkową (eksploatacyjną) gospodarkę surowcem drzewnym
 - a) nie wnosząc należytego wkładu do Produktu Krajowego Brutto,
 - b) dbając przede wszystkim o wynagrodzenia pracowników jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych,
 - c) monopolistycznie windując ceny sprzedaży drewna,
 - d) nie dbając o rozwój podmiotów prywatnych, realizujących na rzecz nadleśnictw usługi w zakresie gospodarki leśnej .

Szczególnie krytyczne uwagi są artykułowane pod adresem LP w związku z gospodarowaniem przez Dyрекcję Generalną Lasów Państwowych środkami, związanymi z **funduszem leśnym**.

Przywołane powyżej stanowisko Krajowego Sekretariatu Zasobów Naturalnych, Ochrony Środowiska i Leśnictwa NSZZ „Solidarność” na temat Europejskiej Strategii Bioróżnorodności do 2030 r. pod nazwą „Przywracanie przyrody do naszego życia” została skwitowana w podtytule „O co w istocie chodzi”, mającym następującą treść: „Skoro brak jest wypracowanych wzorcowych różnorodności biologicznych dla krajobrazów leśnych, to należy postawić fundamentalne pytanie o retorycznym wręcz charakterze, czy aby nośny postulat przywracania przyrody człowiekowi, nie ma służyć (przynajmniej w odniesieniu do krajobrazów leśnych) utrzymaniu aktualnej polaryzacji dobrobytu w Europie i na Świecie, kosztem szans rozwojowych podmiotów z historycznych względów mniej uprzywilejowanych z formalnym działaniem zgodnie z prawem i pozornym respektowaniem doktryny zrównoważonego rozwoju”.

³³ Andrzej Dąbrowski. Artykuł pt. „Suwerenność lasów stale w niebezpieczeństwie” opublikowany na internetowych łamach tygodnika „Do rzeczy” pod adresem <https://dorzeczy.pl/kraj/440748/suwerennosc-lasow-stale-w-niebezpieczenstwie.html> Warszawa 22 maja 2023 r.

Cel, zakres oraz metodyka pracy

Atrybutami każdego podmiotu prawnego prowadzącego działalność wytwórczą (każdego podmiotu będącego podmiotem gospodarki narodowej)³⁴ są - charakteryzujące go mniej lub bardziej sformalizowane - systemy funkcjonowania. Co do zasady systemy te powinny być kompatybilne z klasyfikacją uprawnionego, w tym obowiązkowego, obszaru działalności wytwórczej danego podmiotu oraz z klasyfikacją działalności pomocniczej na rzecz tejże działalności wytwórczej.

Podstawowym celem, jaki postanowiono osiągnąć poprzez podjęcie i zrealizowanie niniejszej pracy, było ustalenie procedury rozwoju Lasów Państwowych poprzez profesjonalizację poszczególnych istniejących oraz wykreowanie nowych systemów funkcjonowania tego podmiotu oraz zaprojektowanie dla przykładu docelowego systemu prowadzenia przez LP gospodarki finansowej w formie funduszu leśnego.

Osiągnięcie celu pracy wymagało poprzedzającego zrealizowania następujących przedsięwzięć:

- 1) zdiagnozowanie, czy wielkoobszarowa wielofunkcyjna trwale zrównoważona gospodarka leśna jest możliwa do urzeczywistnienia oraz nie pozostaje w konflikcie z ochroną leśnego środowiska przyrodniczego – w świetle prawa, doktryny, przesłanek merytorycznych oraz praktyki,
- 2) udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy doskonalenie funkcjonowania Lasów Państwowych:
 - a) powinno ograniczyć się (wystarczy, że będzie ograniczać się) do dalszej profesjonalizacji określonych systemów funkcjonowania tego podmiotu (poprzez wprowadzenie w życie wewnętrznych aktów ogólnego zarządu Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych),
czy też
 - b) w pierwszej kolejności powinno polegać na zmianie podstaw prawnych prowadzenia w Polsce gospodarki leśnej, w tym skutkującej zmianą statusu Lasów Państwowych (czyli powinno być poprzedzone daleko idącą nowelizacją prawa).

Problematyce wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej poświęcono Pkt. 2 niniejszej pracy. Pkt. 3 pracy poświęcono identyfikacji oraz ocenie aktualnego statusu Lasów Państwowych, zaś w Pkt. 4 - po uprzednim wykazaniu, że w Polsce nie ma racjonalnej alternatywy dla wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej nie ma racjonalnej alternatywy, oraz że aktualny status Lasów Państwowych nie powinien być zmieniany co do pryncypiów – przedstawiono koncepcję rozwoju tego podmiotu poprzez kompleksową profesjonalizację istniejących oraz kreację nowych systemów jego funkcjonowania.

Niniejsza praca wyczerpuje znamiona utworu w rozumieniu regulacji dotyczących praw autorskich i praw pokrewnych³⁵ – niebędącego wszakże pracą rozwojową sensu stricto, lecz przede wszystkim eksperckim opracowaniem analitycznym. Zgodnie (z omówionym w Pkt. 3 niniejszej pracy) uprawnionym obszarem działalności LP - eksperckie działania analityczne

³⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) (Dz. U. poz. 1885 z późn. zm.). Zgodnie z regulacjami Polskiej Klasyfikacji Działalności – podmioty prawne niebędące gospodarstwami domowymi rozpatrywanymi w podejściu konsumpcyjnym są podmiotami gospodarki narodowej. Podmioty gospodarki narodowej tworzą zgrupowania będące sektorami jednostek instytucjonalnych. Działalność podmiotów gospodarki narodowej dzieli się na działalność wytwórczą i działalność pomocniczą na rzecz działalności wytwórczej. Podmioty gospodarki narodowej, prowadząc działalność wytwórczą, wytwarzają produkty wyjściowe swojej działalności wytwórczej. Produktami działalności wytwórczej są wyroby lub usługi.

³⁵ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2509)

(gdyby były prowadzona przez LP we własnym zakresie lub na zlecenie LP) powinny oczywiście zostać zaliczone do działalności pomocniczej Lasów Państwowych w zakresie ogólnego zarządu (a konkretnie do działalności mającej wskazać organom kierowniczym Lasów Państwowych na potrzebę lub na brak potrzeby podjęcia przez LP określonych prac w zakresie samorozwoju, a także – wskazać na ewentualną potrzebę lub na brak potrzeby zainspirowania organu nadzorującego LP do podjęcia określonych przedsięwzięć zmieniających podstawy prawne gospodarki leśnej oraz funkcjonowania podmiotu prowadzącego gospodarkę leśną w lasach państwowych). Również (podjęte w wykonaniu ww. wskazań) działania polegające na zaprojektowaniu lub udoskonaleniu określonych systemów funkcjonowania LP (na przykład systemu prowadzenia gospodarki finansowej w formie funduszu leśnego) powinny być traktowane jako działania pomocnicze na rzecz działalności wytwórczej prowadzonej przez LP (byłyby to mianowicie działania w zakresie samorozwoju). Przy projektowaniu udoskonalonego systemu prowadzenia przez LP gospodarki finansowej w formie funduszu leśnego nie przewidziano poddania tym działaniom rygoru pracy stricte rozwojowej, w dalszym ciągu traktując ten etap pracy jako mieszczący się w ramach działań rutynowo podejmowanych w trakcie kierowania podmiotami gospodarki narodowej.

W związku z powyższym charakterem niniejszej pracy - sporządzono ją z zastosowaniem metodyki, zwyczajowo przyjmowanej w postępowaniu eksperckim: (1) zidentyfikowanie i krytyczne (ocenne) zapoznanie się z dostępną (publikowaną i niepublikowaną) bibliografią na tematy, będące ww. przedmiotem pracy eksperckiej, w tym z aktami prawnymi, komentarzami, glosami i wszelkimi innymi opracowaniami, (2) ustalenie (m.in. na podstawie ww. bibliografii, a także wywiadów) aktualnych stanów faktycznych odnoszących się do przedmiotu pracy eksperckiej, (3) dokonanie mentalnej oceny (pod względem legalności, gospodarności, celowości i rzetelności) tychże stanów faktycznych z uwzględnieniem wyznaczników stanów prawidłowych (pożądanych), ustalonych także na podstawie bibliografii, lecz również własnych przemyśleń, (4) sformułowanie w formie wniosków (sugestii) odautorskich propozycji co do potrzeby zmiany aktualnych stanów faktycznych z ewentualnym zaprezentowaniem odautorskich projektów stanów faktycznych po dokonaniu tychże zmian.

[2]

Idea wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej – czy jest racjonalna alternatywa

W świetle krajowego porządku prawnego podmioty władające lasami są obowiązane do prowadzenia działalności leśnej, będącej nie „jakakolwiek” gospodarką leśną, lecz gospodarką leśną trwale zrównoważoną, przy czym w odniesieniu do Lasów Państwowych należy mówić o gospodarce leśnej wielkoobszarowej, wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej. Tak rozumiana działalność leśna powinna być prowadzona w wykonaniu Ustawy o lasach.

Analizując załącznik nr 1 do niniejszej pracy, nie trudno nie skonstatować, że od pewnego czasu w różnych ośrodkach opiniotwórczych założenia oraz możliwość faktycznego urzeczywistnienia wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej stanowi przedmiotem ostrej krytyki. Wypowiadane są m.in. poglądy, że gospodarka leśna (nawet jeżeli traktować jako działalność wielkoobszarową wielofunkcyjną i trwale zrównoważoną) nie może być traktowana jako pewne (niezawodne) narzędzie ochrony leśnego środowiska przyrodniczego, gdyż z „istoty rzeczy” jest dla przyrody szkodliwa. Ponadto wskazuje się na z gruntu fałszywy charakter tezy, iż w tym samym miejscu geograficznym nie jest możliwe efektywne realizowanie metodami gospodarki leśnej jednocześnie wielu funkcji lasu. W

związku z tym (w wyraźnym nawiązaniu do Europejskiej Strategii Bioróżnorodności do 2030 r. - Przywracanie przyrody do naszego życia) postuluje się po pierwsze znaczne zwiększenie areálu gruntów leśnych pozostawionych bez bezpośredniego gospodarczego oddziaływania Człowieka, w tym zwłaszcza wskazuje się na potrzebę powstrzymania się od surowcowego użytkowania „leciwych” drzewostanów (tzw. starodrzewów) – albowiem rzekomo na tym **przede wszystkim** powinna polegać ochrona leśnego środowiska przyrodniczego. Po drugie zaś propaguje się w istocie koncepcję „monofunkcyjnej” gospodarki leśnej³⁶ (plantacje drzew, nakierowane na produkcję surowca drzewnego, rozległe obszary leśne nakierowane na doznania duchowe, kompleksy leśne, będące „magazynami” różnorodności biologicznej charakteryzującej drzewostany najpóźniejszych faz rozwojowych – itd.) - gdyż rzekomo tylko przy takim rozwiązaniu jest możliwe realizowanie poszczególnych funkcji lasu (produkcyjnych i pozaprodukcyjnych) w najbardziej pełnym wymiarze każdej z nich. W ślad za tym artykułuje się potrzebę daleko posuniętej reformy leśnictwa z instytucjonalnego punktu widzenia, w tym wyłączenie lasów, w których nie jest realizowana funkcja wytwarzania surowca drzewnego, jako zasobu, który powinien pozostawać pod opieką nowo – utworzonych podmiotów prawnych (niekoniecznie parków narodowych).

Na samym wstępie należy podnieść, że naszym zdaniem oczywistym warunkiem wstępnym urzeczywistniania idei wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej jest wielkoobszarowy jej charakter (w połączeniu z możliwością odgrywania przez fundusz leśny roli narzędzia służącego do prowadzeniu tzw. rachunku wyrównawczego – o czym szczegółowo w dalszej części opracowania). Aktualnie w Polsce warunek ten jest spełniony w odniesieniu do Lasów Państwowych, tj. w odniesieniu do podmiotu władającego większością gruntów leśnych naszego kraju - co wykazano poprzez przywołanie poniżej następujących okoliczności:^{37, 38, 39,40,41, 42, 43}

- 1) w Lasach Państwowych gospodarka leśna jest prowadzona w nadleśnictwach, a jej zakres obejmuje tzw. działalność podstawową (podstawowa gospodarka leśna) oraz tzw. działalność uboczną,

³⁶Prof. dr inż. hab. Kazimierz Rykowski. Wypowiedź podczas wywiadu udzielonego Gazecie Leśnej negująca wielkoobszarową wielofunkcyjną trwale zrównoważoną gospodarkę leśną jako narzędzie ochrony leśnego środowiska przyrodniczego, a zarazem propagująca w istocie koncepcję lasów monofunkcyjnych dostępna pod adresem: <https://www.youtube.com/watch?v=dSCPsYhcuFY> Sierpień 2023 r.

³⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 1994 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe (Dz. U. z 1994r, nr 134, poz.692.). Paragraf 4 ust.1. stanowiący, że w „Lasach Państwowych (...) jest prowadzona działalność: (1) administracyjna w Dyrekcji Generalnej, regionalnych dyrekcjach i nadleśnictwach,(2) gospodarcza, w zakresie gospodarki leśnej w nadleśnictwach, w której wyróżnia się działalność: (a) podstawową, obejmującą urządzenie, ochronę i zagospodarowanie lasu, utrzymanie i powiększenie zasobów i upraw leśnych, pozyskiwanie - z wyjątkiem skupu - drewna, a także jego sprzedaż w stanie nie przerobionym, zwaną dalej "działalnością podstawową", (b) uboczną, obejmującą gospodarowanie zwierzyzną, pozyskiwanie - z wyjątkiem skupu - żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów w stanie nie przerobionym, zwaną dalej "działalnością uboczną",(3) dodatkowa - produkcyjna i usługowa na rzecz gospodarki leśnej, opodatkowana podatkiem dochodowym od osób prawnych, jeżeli wydatki związane z wytwarzaniem produktów lub świadczeniem usług w ramach tej działalności nie są wyższe od ich zakupu poza Lasami Państwowymi.

³⁸ Ośrodek Rozwojowo – Wdrożeniowy Lasów Państwowych w Bedoniu. Encyklopedia Leśna dostępna pod adresem www.encyklopedialesna.pl

³⁹ Zarządzenie nr 78 z dnia 17 grudnia 2020 r. zmieniające Zarządzenie nr 76 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 10 grudnia 2019 r. w sprawie wprowadzenia jednolitego tekstu Zasad (polityki) rachunkowości Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe i Planu Kont z komentarzem Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe (Znak: EG.0210.4.2019) opublikowane w Biuletynie Informacyjnym Lasów Państwowych nr 1 (337). Styczeń 2021.

⁴⁰ Dyrektor Generalny Lasów Państwowych – akty ogólnego zarządu ustalające Instrukcję Urządzania Lasu dostępne pod adresem https://www.lasy.gov.pl/pl/publikacje/copy_of_gospodarka-lesna/urzadzanie/iul

⁴¹ Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe. Instrukcja Urządzania Lasu - część I. Instrukcja sporządzania projektu planu urządzenia lasu dla nadleśnictwa. Wydawca: Centrum Informacyjne Lasów Państwowych na zlecenie Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. Warszawa 2012 r. .

⁴² Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe. Instrukcja Urządzania Lasu – część II. Instrukcja wyróżniania i kartowania w Lasach Państwowych typów siedliskowych lasu oraz zbiorowisk roślinnych. Wydawca: Centrum Informacyjne Lasów Państwowych na zlecenie Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. Warszawa 2012 r.

⁴³ Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe. Instrukcja Urządzania Lasu – część III . Instrukcja techniczna sporządzania i wydruku map leśnych. Wydawca: Centrum Informacyjna Lasów Państwowych na zlecenie Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. Warszawa 2012 r.

- 2) w świetle regulacji Polskiej Klasyfikacji Działalności działalność wytwórcza podmiotów gospodarki narodowej może być działalnością prostą albo zintegrowaną pionowo lub poziomo, przy czym w uproszczeniu z działalnością zintegrowaną pionowo mamy do czynienia wówczas, gdy wytworzenie produktu końcowego wymaga wytworzenia kolejnych półproduktów (na przykład wydobycia gliny, przygotowania gliny do wypieku cegły oraz wypieku cegły),
- 3) corocznie każde z nadleśnictw ponosi m.in. :
 - a) określoną część (podlegającą rozliczaniu międzyokresowemu) kosztów sporządzenia (zwykle raz na dziesięć lat) planu urządzenia lasu,
 - b) koszty działań w zakresie:
 - nasiennictwa i selekcji,
 - produkcji szkółkarskiej (lub nabycia materiału szkółkarskiego),
 - odnowień, poprawek i uzupełnień,
 - pielęgnowania upraw i młodników,
 - trzebieży i użytkowania głównego lasu,
 - sprzedaży surowca drzewnego i innych produktów wyjściowych podstawowej gospodarki leśnej,
- 4) lasy znajdujące się we władaniu danego nadleśnictwa dzielą się na tzw. wydzielania leśne (zwane także wyłączeniami taksacyjnymi),
- 5) choć w danym roku działania, o których mowa w ppkt.3, są realizowane w różnych lokalizacjach geograficznych (w różnych wydzieleniach leśnych) – to łączne koszty tych działań (po doliczeniu kosztów rozliczanych międzyokresowo oraz kosztów działalności pomocniczej) składają się na roczny koszt wytworzenia w tymże danym roku surowca drzewnego przeznaczonego do zbycia (zużycia) oraz innych finalnych produktów wyjściowych podstawowej gospodarki leśnej nadleśnictwa (w tym nierzeczowych produktów wyjściowych wytwarzanych w ramach realizacji pozaprodukcyjnych funkcji lasu),
- 6) oznacza to, że wbrew pozorom podstawowa gospodarka leśna (a szerzej „cała” gospodarka leśna) prowadzona przez poszczególne nadleśnictwa nie jest działalnością zintegrowaną pionowo, lecz działalnością zintegrowaną poziomo (a zatem jest tzw. działalnością jednoczesną), czyli w danym roku do wytworzenia surowca drzewnego oraz do produkcji innych wytworów będących produktami finalnymi gospodarki leśnej przeznaczonymi w danym roku do zbycia (zużycia) jest „wykorzystywany” ogół lasów znajdujących się w zarządzie danego nadleśnictwa (choćby w poszczególnych częściach geograficznych tychże lasów były w danym roku prowadzone działania w zakresie gospodarki leśnej niepolegające na pozyskiwaniu drewna czy wytworzeniu innych produktów finalnych gospodarki leśnej, a nawet nie były w ogóle prowadzone jakiegokolwiek działania w zakresie gospodarki leśnej),
- 7) zgodnie z Ustawą o lasach nadleśnictwa (jak każde inne podmioty gospodarki narodowej władające gospodarczo lasami) są obowiązane do prowadzenia gospodarki leśnej jako stricte działalności gospodarczej pod warunkiem jednoczesnego realizowania pozaprodukcyjnych funkcji lasu: społecznych, środowiskotwórczych oraz środowisko – ochronnych (gospodarka leśna wielofunkcyjna),
- 8) efekty zrealizowanych pozaprodukcyjnych funkcji lasu są produktami wyjściowymi podstawowej gospodarki leśnej (są nierzeczowymi produktami wyjściowymi podstawowej gospodarki leśnej); ich wytwarzanie oznacza ponadstandardowe wspomaganie przez podmioty prowadzące gospodarkę leśną administracji publicznej w wypełnianiu jej obowiązków w sferze dominium,
- 9) z antropocentrycznego punktu widzenia wielofunkcyjność cechuje dostatecznie rozległe kompleksy leśne z „natury rzeczy” (tj. rozległe kompleksy leśne mają „naturalną” zdolność do jednoczesnego zaspokajania wielorakich potrzeb ludzkich: produkcyjnych oraz pozaprodukcyjnych; ludzie od „zarania dziejów” posiadli umiejętność wielofunkcyjnego wykorzystywania poszczególnych

- kompleksów leśnych, wybierając niektóre ich fragmenty do pozyskiwania materiału drzewnego, inne – do zbierania runa leśnego, a jeszcze inne na przykład do skrywania się przed niebezpieczeństwem),
- 10) wszelkie podjęte w przeszłości próby istotnego naruszenia (wbrew naturze) tej zdolności poprzez nakierowanie metodami działalności leśnej znacznych (rozległych) obszarów leśnych na wypełnianie praktycznie jednej tylko funkcji skończyły się niepowodzeniem; „monofunkcyjność” rozległych obszarów leśnych okazała się szkodliwa z punktu widzenia trwałości ekosystemów leśnych (żeby wskazać w tym miejscu na: /1/ obserwowany aktualnie w Stanach Zjednoczonych, gdzie dominuje tzw. bierna ochrona różnorodności biologicznej na rozległych obszarach objętych parkami narodowymi, globalny zanik wspólnot rozrodczych⁴⁴, /2/ fiasko w Polsce koncepcji plantacji topolowych na gruntach leśnych⁴⁵ czy /3/ postępującą w Polsce tzw. chorobę łańcuchową drzewostanów świerkowych założonych przed wieloma dziesięcioleciami przez niemieckich leśników z myślą o realizacji w nich funkcji produkcji surowca drzewnego jako praktycznie funkcji jedynej⁴⁶),
 - 11) nadleśnictwa prowadzą gospodarkę leśną na znacznych arealach, w związku z czym poszczególnym wydzieniom leśnym może przypadać (przypada) wypełnianie „suwerennego” zestawu funkcji, tj. metodami działalności leśnej „naturalna” wielofunkcyjność lasu w poszczególnych wydzienieniach może być i (stosownie do „predyspozycji” ustalanych w trakcie urządzania lasu) jest odpowiednio modyfikowana; w szczególności las w danym wydzienieniu może wypełniać nawet praktycznie tylko jedną funkcję (np. może być rezerwatem ścisłym) - a mimo to skutkiem tego w skali ogółu lasów znajdujących się, jako zintegrowana całość, we władaniu poszczególnych nadleśnictw **nie musi być „szkodliwe” naruszenie naturalnej wielofunkcyjności dostatecznie dużych kompleksów leśnych**, o której mowa w ppkt. 9,
 - 12) realizacja pozaprodukcyjnych funkcji lasu w danym wydzienieniu leśnym zawsze odbywa się „kosztem” funkcji produkcyjnej, co – dzięki temu, że gospodarka leśna jest w nadleśnictwach działalnością zintegrowaną poziomo – nie skutkuje w większości nadleśnictw przypadków zanikiem ich zdolności do samofinansowania działalności (ze względu na okoliczność, że jednocześnie w danym nadleśnictwie występują wydzienienia, w których realizowana jest funkcja produkcyjna jako funkcja dominująca oraz wydzienienia, w których dominuje realizacja pozaprodukcyjnych funkcji, w tym z pominięciem funkcji produkcyjnej),
 - 13) są nadleśnictwa niemające (trwale lub przejściowo) zdolności do samofinansowania swojej działalności w zakresie gospodarki leśnej (niekoniecznie wyłączenie ze względu na obowiązek prowadzenia tejże gospodarki leśnej jako działalności wielofunkcyjnej, tj. obejmującej realizację produkcyjnych oraz pozaprodukcyjnych funkcji lasu); funkcjonują one (w tym realizują pozaprodukcyjne funkcje lasu) dzięki dopłatom dokonywanym z użyciem środków, związanych z funduszem leśnym (rola funduszu leśnego jako instrumentu służącego prowadzeniu rachunku wyrównawczego w Lasach Państwowych),
 - 14) dzięki wielkoobszarowemu charakterowi gospodarki leśnej pozwalającemu na prowadzenie tejże gospodarki w nadleśnictwach jako działalności zintegrowanej poziomo, a także dzięki wypełnianiu przez fundusz leśny roli narzędzia służącego do prowadzenia ww. rachunku wyrównawczego – w Lasach Państwowych jest możliwe prowadzenie w poszczególnych nadleśnictwach gospodarki leśnej jako działalności wielofunkcyjnej poprzez tworzenie zgrupowań wydzieleń leśnych przeznaczonych do wypełniania określonych funkcji jako funkcji dominujących lub jedyńskich (Uwaga: w

⁴⁴ Instytut Rozwoju Myśli Ekologicznej. Artykuł pt. „Rośliny i zwierzęta w USA na skraju wyginięcia, podczas gdy ekosystemy stoją w obliczu upadku” dostępny pod adresem <https://irme.pl/12940-2/>. Poznań 4.04.2023,

⁴⁵ Mariusz Antolak, Iwona Połucha, Agnieszka Jaszczuk, Emilia Marks. Uniwersytet Warmińsko – Mazurski w Olsztynie. Wydział Kształtowania Środowiska i Rolnictwa. Artykuł pt. „Plantacje drzew o krzewów szybko rosnących w krajobrazie Polski. Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego nr 25/2014, str. 71-80. Publikacja dostępna pod adresem: <https://krajobrazkulturowy.us.edu.pl/publikacje/artykuly/25/6.antolak.%20polucha.pdf>

⁴⁶ Elżbieta Dmyterko, Arkadiusz Bruchwald, Marcin Mionskowski. Artykuł pt. „Rozpad drzewostanów świerkowych w Beskidzie Żywieckim” . Sylwan 163 (2) str. 130 – 140. Warszawa 2019 r. .Publikacja dostępna pod adresem: <https://bibliotekanauki.pl/articles/979601.pdf>

niniejszej pracy takie zgrupowania wydziałów leśnych zostały nazywane gospodarstwami wydziałeniowymi w rozwinięciu koncepcji gospodarstw specjalnych, o których mowa w Instrukcji Urządzenia Lasu oraz do lasów ochronnych, o których mowa w Ustawie o lasach; przykładem takiego gospodarstwa wydziałeniowego są aktualnie gospodarstwa węglowe wyodrębniane w związku z realizacją przez Lasy Państwowe przedsięwzięcia rozwojowego o nazwie Leśne Gospodarstwa Węglowe⁴⁷;

- 15) na terytorium Polski występują obszary leśne pozostające poza władztwem Lasów Państwowych; nie tworzą one rozległych kompleksów; im mniejszy areal lasów stanowi przedmiot gospodarki leśnej prowadzonej przez jednego gospodarza, w tym większym stopniu zbliża się ona do modelu działalności zintegrowanej pionowo o mono-funkcyjnych charakterze.

Mając powyższe na względzie, **nie zasługują na akceptację** postulaty wyodrębnienia w miejsce Lasów Państwowych podmiotu (podmiotów) gospodarki narodowej mającego (mających) w swoim władaniu lasy państwowe przeznaczone do realizacji funkcji produkcji surowca drzewnego jako funkcji zdecydowanie dominującej czy praktycznie jedynej z opcją przekazania władztwa nad pozostałymi lasami Skarbu Państwa odrębnemu (odrębnym) podmiotowi (podmiotom) w celu realizacji pozaprodukcyjnych funkcji lasu z jednoczesną „maksymalną” marginalizacją funkcji produkcyjnej – gdyż w istocie oznaczałoby to przejście (wbrew naturze) od koncepcji działalności leśnej wielkoobszarowej i wielofunkcyjnej do koncepcji działalności leśnej mono-funkcyjnej (z opisanymi powyżej nieuchronnie niekorzystnymi skutkami wynikającymi z naruszenia naturalnej wielofunkcyjności obszarów leśnych). Podmiot mający we władaniu lasy przeznaczone wyłącznie czy prawie wyłącznie do realizacji funkcji pozaprodukcyjnych nie miałyby oczywiście zdolność do samofinansowania działalności, w związku z czym powstałaby konieczność finansowania jego funkcjonowania środkami budżetu państwa (lub budżetów samorządowych) - chyba że świadczenia pozaprodukcyjne (dotychczas nieodpłatne) byłyby dokonywane za całkowicie komercyjnym wynagrodzeniem (w tym za wynagrodzeniem dokonywanym przez osoby, korzystające z lasów własności Skarbu Państwa w celach turystycznych czy dla zaspakajania pasji zbierania grzybów i innych płodów runa leśnego).

Nie sposób podzielić też poglądu, iż wielkoobszarowa wielofunkcyjna trwale zrównoważona gospodarka leśna prowadzona przez Lasy Państwowe ze swojej istoty nie zasługuje na traktowanie jej jako działalności gospodarczej zintegrowanej z ochroną leśnego środowiska przyrodniczego (lecz na postrzeganie jej wyłącznie jako działalności gospodarczej – i to potencjalnie szkodliwej z punktu widzenia tejże ochrony). Poniżej omówiono najważniejsze z licznych okoliczności stanowiących łącznie dowód na to, że teza, o której mowa w zdaniu poprzedzającym, jest z gruntu fałszywa.

Okoliczność pierwsza:

funkcji wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej jako narzędzia ochrony leśnego środowiska przyrodniczego nie sposób ocenić bez odpowiedzi na pytanie, czym jest przyroda

W związku z brakiem w krajowym porządku prawnym ustawowej definicji przyrody⁴⁸ – na podstawie piśmiennictwa⁴⁹ oraz własnych naszych przemyśleń i wywodów (zob. załącznik nr 2 i 5) należy przyjąć, że (w ujęciu systemowym) przyrodą ziemską (przyrodą globu ziemskiego) jest to

⁴⁷ Zarządzenie nr 2 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych w sprawie realizacji w formie wspólnego przedsięwzięcia jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych projektu rozwojowego o charakterze pilotażowym pod nazwą „Leśne Gospodarstwa Węglowe” (znak OS.011.10.2.2017) Akt opublikowany w Biuletynie Informacyjnym Lasów Państwowych nr 2 (290). Warszawa luty 2017 r.

⁴⁸ Ustawa z dnia 16, kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1336, 1688, 189. W akcie tym nie zawarto normatywnej definicji przyrody.

⁴⁹ Artykuł pt. „Przyroda, in natura” zamieszczony na stronie wikipedii pod adresem <https://pl.wikipedia.org/wiki/Natura>. Artykuł opatrzone wieloma pejoratywnymi komentarzami w ramach zakładki „Dyskusja”.

wszystko, co składa się na ożywioną i nieożywioną rzeczywistość materialną globu ziemskiego (łącznie ze związaną z nim atmosferą ziemską), która to rzeczywistość:

1) zaistniała (nierzadko w bardzo odległej przeszłości, nawet względnie mało odległej czasowo od powstania Wszechświata) bez aktywności ludzkiej - w tym w następstwie naturalnych procesów wymiany, przemiany i przekształceń energii, materii oraz informacji, zachodzących w obrębie Ziemi oraz (w obu kierunkach) między Ziemią a jej kosmicznym otoczeniem, nie wyłączając:

a) procesów skutkujących m. in.:

- przekształcaniem się naturalnych faz rozwojowych wyodrębnionych części ekosystemu Ziemi w następcze (kolejne i również naturalne) fazy rozwojowe,
- naturalną selekcją gatunków,
- naturalną sukcesją w świecie roślin, zwierząt i grzybów

b) procesów zachodzących na poziomie chromosomalnym, skutkujących m.in. naturalnymi mutacjami genetycznymi,

lub

2) mogła zaistnieć bez aktywności ludzkiej, choćby faktycznie została w określonym zakresie ukształtowana w następstwie takiej właśnie aktywności (zieleni oraz inne żywe organizmy w miastach, zadrzewienia, lasy wyhodowane od podstaw, uprawy rolne, stawy hodowlane oraz inne – wyglądająca jak naturalne - urządzenia wodne, efekty i wytwory: selekcji hodowlanej, hodowlanego krzyżowania wewnątrzgatunkowego oraz międzygatunkowego, transplantacji odtworzeniowej i twórczej, szeroko rozumianej genetyki, nie wyłączając klonowania -

- przy czym w podejściu systemowym ww. rzeczywistość materialną globu ziemskiego należy traktować jako biologiczny układ cybernetyczny, charakteryzujący się co do zasady:

(a) określoną strukturą (wzajemnym usytuowaniem elementów układu w czasoprzestrzeni), (b) zależnościami (lub współzależnościami) między tymi elementami możliwymi do opisanego za pomocą funkcji matematycznych lub choćby statystycznych, (c) będącymi szczególnym przejawem ww. zależności lub współzależności, oddziaływaniami (także oddziaływaniami o charakterze sprzężeń zwrotnych) między tymi elementami, mającymi naturę fizyczną, chemiczną lub biologiczną - skutkującymi wewnętrznym przepływem materii, energii i informacji pomiędzy tymi elementami, (d) wymianą materii, energii i informacji układu z otoczeniem, (e) innymi cechami (właściwościami).

Przyroda globu ziemskiego nie obejmuje zatem istnień ludzkich, a także (z zastrzeżeniem ww.ppkt.2) materialnych i niematerialnych wytworów działalności ludzkiej (choć w wielu obiegowych wypowiedziach jednostki ludzkie są traktowane jako część składowa przyrody), przy czym pomiędzy istnieniami ludzkimi, jej wytworami oraz przyrodą występuje nieunikniona (mająca charakter sprzężeń zwrotnych) wymiana materii, energii i informacji. Konstatację zdania poprzedzającego istotnie wspiera definicja krajobrazu zawarta w Ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym⁵⁰. Według tego aktu krajobrazem jest postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca **elementy przyrodnicze** lub **wytwory cywilizacji**, ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych lub działalności człowieka (w definicji tej elementy przyrody stanowią odrębną składową rzeczywistości w stosunku do ludzkich wytworów cywilizacyjnych).

Okoliczność druga :

funkcji wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej jako narzędzia ochrony leśnego środowiska przyrodniczego nie sposób ocenić bez odpowiedzi na pytanie, czym jest środowisko i jego ochrona oraz krajobraz jako element środowiska

Analiza definicji zawartej w Prawie ochrony środowiska⁵¹ prowadzi do wniosku, że środowiskiem jest wg tego aktu ogół elementów przyrodniczych, w tym przekształconych

⁵⁰ Ustawa z dnia 27. marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 977, 1506, 1597, 1688, 1890, 2029)

⁵¹ Ustawa z dnia Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2556, 2687, z 2023 r. poz. 877, 1506, 1688, 1719, 1762, 1890, 1963, poz. 2029).

przez człowieka, rozpatrywany wraz ze wzajemnymi oddziaływaniami pomiędzy tymi elementami. Uprawnione jest zatem twierdzenie, że w Prawie ochrony środowiska pojęcie środowiska jest bliskoznaczne w stosunku do wywiedzonego powyżej pojęcia przyrody globu ziemskiego (środowisko zdefiniowane w Prawie ochrony środowiska to prawie to samo, co przyroda globu ziemskiego rozpatrywana w podejściu systemowym). Zwraca przy tym uwagę, że w omawianej definicji ustawodawca wskazał tylko na niektóre elementy przyrodnicze tworzące środowisko. Wskazał mianowicie na powierzchnię ziemi, kopaliny, wody, powietrze, klimat, a także na **krajobraz**. Zakładając kohezję aktów tworzących krajowy porządek prawny, należy przyjąć, że w Prawie ochrony środowiska pojęcie krajobrazu zostało użyte w znaczeniu zgodnym z ww. definicją, zawartą w Ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Dla zachowania kohezji aktów tworzących krajowy porządek prawny uzasadnione jest przy tym dokonanie rozwinięcia tejże definicji poprzez przyjęcie, że w podejściu systemowym krajobrazem jest wyodrębniony na podstawie określonych kryteriów i postrzegany zmysłami ludzkimi zbiór elementów przyrodniczych lub/ oraz wytworów cywilizacji: (1) zajmujący – mającą swoje zwarte granice – przestrzeń, ukształtowaną w następstwie procesów nieantropogenicznych (naturalnych) lub/ oraz w następstwie ludzkiej aktywności, (2) tworzący zintegrowaną całość w związku oddziaływaniami, zachodzącymi pomiędzy tymi elementami oraz wytworami (polegającymi na przyjmowaniu, w tym w celu przekształcenia, oraz przekazywaniu, w tym w celu przekształcenia, materii, energii oraz informacji), (3) charakteryzujący się, mającymi tę samą naturę, oddziaływaniami pomiędzy poszczególnymi elementami oraz wytworami a otoczeniem, przy czym oddziaływania, o których mowa w ppkt. 2 i 3 stanowią niematerialne składniki krajobrazu. Z delegacji, zawartej w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, w dniu 11 stycznia 2019 r. zostało wydane Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych⁵². W rozporządzeniu tym krajobrazy zostały podzielone na:

- 1) krajobrazy przyrodnicze, obejmujące m.in. krajobrazy leśne (w tym krajobrazy przyrodnicze, w skład których wchodzi wytwory cywilizacji),
- 2) krajobrazy przyrodniczo – kulturowe (zawsze obejmujące wytwory cywilizacji) oraz
- 3) krajobrazy kulturowe (również zawsze obejmujące wytwory cywilizacji).

W kontekście stwierdzeń w akapitach poprzedzających – uzasadniona jest konstatacja, iż środowisko zdefiniowane w Prawie ochrony środowiska tym różni się od przyrody w znaczeniu powyżej wywiedzionym, że obok elementów przyrody sensu stricto może ono również obejmować wytwory cywilizacji jako elementy o funkcji współkształtowania warunków egzystencji żywych elementów przyrody. Ponadto na podstawie dotychczasowych rozważań należy dojść do wniosku, że definicję środowiska, zawartą w prawie ochrony środowiska, nie powinno się rozumieć zgodnie z wykładnią gramatyczną („dosłowną”), lecz w sposób następujący:

„środowiskiem jest ogół:

- 1) elementów przyrodniczych (łącznie z elementami przyrodniczymi przekształconymi przez człowieka), zaliczając do nich między innymi powierzchnię ziemi, kopaliny, powietrze czy klimat rozumiany jako charakterystyka atmosfery ziemskiej, oraz
- 2) wytworów cywilizacji współkształtujących warunki egzystencji przyrody ożywionej (wytwory cywilizacji jako elementy środowiska przyrodniczego) -

rozpatrywany wraz ze wzajemnymi, wielostronnymi oddziaływaniami występującymi pomiędzy tymi elementami i wytworami, **przy czym wyodrębnioną przestrzennie część środowiska stanowią krajobrazy w wyżej scharakteryzowanym podejściu systemowym**”.

⁵² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (Dz. U. 2019 poz. 394)

Powyższą konstatację w sposób istotny wspiera definicja środowiska zawarta w Ustawie o ochronie przyrody: środowiskiem przyrodniczym jest (zdefiniowany w Ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym) krajobraz rozpatrywany wraz z tworami przyrody nieożywionej oraz naturalnymi i przekształconymi siedliskami przyrodniczymi z występującymi na nich roślinami, zwierzętami i grzybami.

Zwraca uwagę zabieg redakcyjny w Prawie ochrony środowiska, polegający na utożsamieniu ogółu elementów przyrodniczych tworzących środowisko z elementami różnorodności biologicznej (środowiskiem są powierzchnia ziemi, kopaliny, powietrze, krajobraz, klimat rozumiany jako charakterystyka atmosfery ziemskiej, oraz **pozostałe elementy różnorodności biologicznej**).

Prowadzi to do czterech wniosków o generalnym charakterze:

- 1) ochrona środowiska w świetle omawianej definicji, zawartej w Prawie ochrony środowiska, powinna w gruncie rzeczy polegać na ochronie różnorodności biologicznej (kształtowaniu, w tym przywracaniu należytego stanu, utrzymywaniu oraz doskonaleniu pożądanej różnorodności biologicznej globu ziemskiego) oraz na zapewnieniu należytego funkcjonowania wytworów cywilizacji jako czynników biotycznie oddziałujących na elementy przyrody (tj. współkształtujących warunki egzystencji przyrody żywej),
- 2) definicję środowiska, zawartą w Prawie ochrony środowiska, nie należy rozumieć zgodnie z wykładnią gramatyczną, lecz w sposób następujący: „środowiskiem jest ogół elementów przyrodniczych (zaliczając do nich wytwory cywilizacji jako czynnik współkształtujący warunki egzystencji przyrody żywej), tj. ogół elementów będących nośnikiem różnorodności biologicznej (w tym różnorodności biologicznej rozpatrywanej w podejściu krajobrazowym)”, przy czym – nawiasem rzecz ujmując - regulacja art. 1 Ustawy o ochronie przyrody („Ustawa określa cele, zasady i formy ochrony przyrody żywej i nieożywionej oraz krajobrazu”) również nie powinna być rozumiana ściśle zgodnie z wykładnią gramatyczną, lecz w sposób następujący: „Ustawa określa cele, zasady i formy ochrony przyrody żywej i nieożywionej, **w tym krajobrazu**”,
- 3) środowisko rozpatrywane w podejściu systemowym stanowi ekosystem globu ziemskiego; wyodrębnione geograficznie i funkcjonalnie części ekosystemu globu ziemskiego są ekosystemami elementarnymi (zwane dalej po prostu ekosystemami); środowisko globu ziemskiego jest zatem zintegrowanych zbiorem ekosystemów, przy czym należy mówić o krajobrazach jako zintegrowanych zbiorach ekosystemów oraz o ekosystemach niewchodzących w skład krajobrazów (np. ekosystemy głębin morskich, ekosystemy wyodrębnione w ramach atmosfery ziemskiej itd.),
- 4) ochrona leśnego środowiska przyrodniczego jest ochroną prowadzoną w podejściu krajobrazowym (jest ochroną różnorodności biologicznej, związanej z ekosystemami, stanowiącymi zintegrowane części składowe krajobrazów leśnych lub wyodrębnionych geograficznie części innych krajobrazów przyrodniczych albo wyodrębnionych geograficznie części krajobrazów przyrodniczo – kulturowych lub krajobrazów kulturowych).

Okoliczność trzecia:

w krajowym porządku prawnym regulacje Ustawy o lasach zostały wykreowane m.in. jako instrumenty prawne ochrony leśnego środowiska przyrodniczego dokonywanego m.in. poprzez prowadzenie w LP wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej

W Prawie ochrony środowiska rozstrzygnięto m.in. o tym, że :

- 1) „ochrona jednego lub kilku elementów przyrodniczych powinna być realizowana z uwzględnieniem ochrony pozostałych elementów” (art. 5),
- 2) „ochrona zasobów środowiska realizowana jest na podstawie ustawy oraz przepisów szczególnych” (art. 81 ust.1),

- 3) „szczegółowe zasady (...) ochrony lasów – określają przepisy ustawy o lasach” (art. 81 ust.4. pkt 2),
- 4) „szczegółowe zasady (...) ochrony obszarów i obiektów o wartościach przyrodniczych, krajobrazu, zwierząt i roślin zagrożonych wyginięciem oraz drzew, krzewów i zieleni - określają przepisy ustawy o ochronie przyrody” (art. 81 ust.4. pkt. 1),

Wyżej powołane regulacje prawne w pełni uzasadniają twierdzenie, że w krajowym porządku prawnym trwale zrównoważoną gospodarkę leśną (będącą w LP gospodarką leśną wielkoobszarową, wielofunkcyjną oraz trwale zrównoważoną) realizowaną w wykonaniu dyspozycji zawartych w Ustawie o lasach wykreowano do rangi instrumentów służących ochronie leśnego środowiska przyrodniczego, tj. służących ochronie różnorodności biologicznej krajobrazów leśnych lub lasów, stanowiących wyodrębnione części innych krajobrazów – bez uszczerbku dla różnorodności biologicznej ekosystemów nieleśnych. W przestrzeni publicznej brak jest postulatów zmiany tego stanu prawnego poprzez nowelizację Prawa ochrony środowiska. **Dopóki zmiany takie nie nastąpią – nieuprawnione jest twierdzenie, że z prawnego punktu widzenia prowadzenie przez LP wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej w wykonaniu Ustawy o lasach nie służy ochronie leśnego środowiska przyrodniczego** (w tym dopóty nie ma podstaw prawnych do twierdzenia, że wielkoobszarowa wielofunkcyjna trwale zrównoważona gospodarka leśna jest ze swej istoty szkodliwa dla różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych oraz ekosystemów nieleśnych).

Okoliczność czwarta:

ocena odpowiednio prowadzonej gospodarki leśnej jako argument wzięty w przeszłości pod uwagę przy artykułowaniu koncepcji trwale zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego, będącego w świetle ustawy zasadniczej wartością konstytucyjną, usytuowaną ponad ochronę środowiska

W Konstytucji RP określono m.in., że

- 1) „Rzeczpospolita Polska (...) zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju” (art. 5).
- 2) „władze publiczne prowadzą politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom” (art. 74 ust.1.),
- 3) „ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych” (art. 74 ust.2.).

Upraszczając zagadnienie - rzeczywistość ziemską składa się z wartości i antywartości; wartości dzielą się na wartości instrumentalne i wartości autoteliczne, tj. wartości samoistne (czyli wartości same w sobie); wartości instrumentalne służą osiągnięciu wartości samoistnych

W świetle wyżej przywołanych regulacji konstytucyjnych (1) trwale zrównoważony rozwój społeczno – gospodarczy, (2) bezpieczeństwo ekologiczne (teraz i w przyszłości) oraz (3) ochronę środowiska należy traktować jako niewątpliwe wartości konstytucyjne o instrumentalnym charakterze.

Jakkolwiek na temat ochrony środowiska oraz kształtowania bezpieczeństwa ekologicznego (teraz i w przyszłości) Trybunał Konstytucyjny „wypowiadał” się wielokrotnie, to w piśmiennictwie (w kontekście kształtowania doktryny) najczęściej przywoływany jest wyrok z dnia 6 czerwca 2006 r. o sygn. akt K23/05⁵³.

Dokonana w załączniku nr 3 pogłębiona analiza ww. wyroku uprawnia do następujących stwierdzeń:

⁵³ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 czerwca 2006 r. sygn. akt K 23/05 (Dz. U. 2006 nr 106 poz. 720)

- 1) z punktu widzenia wspólnoty narodowej trwale zrównoważony rozwój społeczno – gospodarczy (oznaczający możliwość permanentnego zacierania się zróżnicowania dobrobytu pomiędzy poszczególnymi częściami kraju oraz możliwość permanentnej poprawy sytuacji społecznej i gospodarczej kraju w funkcji czasu, tj. z pokolenia na pokolenie – bez zaniku możliwości wykorzystania do tego środowiska przyrodniczego) stanowi fundamentalną (nadrzędną) konstytucyjną wartość instrumentalną,
- 2) składowymi tej wartości są takie instrumentalne wartości konstytucyjne, jak
 - a) bezpieczeństwo ekologiczne współczesnego i przyszłych pokoleń, tj. środowisko (przyrodnicze) doprowadzone do stanu i utrzymywane w stanie, który pozwala na bezpieczne przebywanie jednostek ludzkich w tym środowisku i umożliwia korzystanie z tego środowiska w sposób zapewniający rozwój człowieka (współczesnego i przyszłych pokoleń),
 - b) ład przestrzenny,
 - c) uzbrojenie infrastrukturalne przestrzeni niezbędne dla – uwzględniającego cywilizacyjne potrzeby – życia człowieka i poszczególnych wspólnot ludzkich,
 - d) inne instrumentalne wartości konstytucyjne stanowiące składowe trwale zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego,
- 3) ochronę środowiska, tj. utrzymywanie (niepogarszanie) aktualnego stanu środowiska, „naprawę” oraz doskonalenie stanu środowiska, należy traktować jako wartości instrumentalne służące kształtowaniu bezpieczeństwa ekologicznego.

W tym miejscu nie może ująć naszej uwadze, że koncepcja trwale zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego zaczęła rodzić się już na początku osiemnastego wieku na „bazie” oceny gospodarki leśnej prowadzonej w ten sposób, aby była ona trwała, ciągła i zrównoważona⁵⁴.

W tym stanie rzeczy kwestionowanie wielofunkcyjnej, trwale zrównoważonej gospodarki leśnej jako m.in. narzędzia ochrony leśnego środowiska przyrodniczego realizowanej w celu kształtowania bezpieczeństwa ekologicznego, **oznacza w istocie kontestowanie koncepcji trwale zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego** (tj. koncepcji powszechnie wyznawanej i akceptowanej na świecie oraz wyrosłej przeciw z obserwacji i oceny właściwie prowadzonej działalności leśnej).

Okoliczność piąta:

wielkoobszarowa wielofunkcyjna trwale zrównoważona gospodarka leśna jako prowadzona przez Lasy Państwowe działalność zabezpieczająca przed zjawiskiem masowego zamierania gatunków składających się na biocenozę leśną, a także zapewniająca realizację pozaprodukcyjnej funkcji lasu jako magazynu kompletnego leśnego bogactwa przyrodniczego

Jak to już na to częściowo wskazano powyżej – ochrona środowiska w swej istocie polega na ochronie różnorodności biologicznej (tj. na utrzymaniu, czyli niepogarszaniu aktualnego stanu różnorodności biologicznej, naprawie pogorszonego stanu różnorodności biologicznej oraz „doskonaleniu” stanu różnorodności biologicznej). Powyżej wskazano też na to, iż nośnikiem różnorodności biologicznej są elementy składające się na środowisko rozumiane zgodnie z definicją zawartą w Prawie ochrony środowiska – rozpatrywane wraz ze wszelkimi oddziaływaniami zachodzącymi między nimi oraz otoczeniem. W ustawie o ochronie przyrody zdefiniowano, że różnorodnością biologiczną jest zróżnicowanie żywych organizmów występujących w ekosystemach, w obrębie gatunku i między gatunkami, oraz zróżnicowanie ekosystemów.

⁵⁴ Marek Kulesza. Zrównoważony rozwój z perspektywy historycznej. Rozdział 1. Narodziny idei trwałego rozwoju. Zeszyty naukowe Instytutu Zarządzania i Marketingu Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Seria: Pragmata tes Oikonomias. Częstochowa 2010 r. Publikacja dostępna pod adresem: http://212.87.236.17:8080/Content/428/pragmata_4%20-%209.pdf

Na potrzeby niniejszego opracowania przyjęto, że różnorodność biologiczna globu ziemskiego utożsamiana (zgodnie z ww. definicją zawartą w ustawie o ochronie przyrody) ze „zróżnicowaniem żywych organizmów występujących w ekosystemach, w obrębie gatunku i między gatunkami”, a także utożsamiana ze „zróżnicowaniem ekosystemów”, to syntetyczny (zagregowany) atrybut globu ziemskiego, którego konkretyzacja (indywidualizacja) jest dokonywana poprzez ustalenie:

- 1) wielości (liczby), areалу lub/oraz liczebności (liczności) oraz przestrzennego (w tym geograficznego) rozmieszczenia:
 - a) poszczególnych taksonomicznych (t. j. dostatecznie podobnych) zgrupowań krajobrazów (co w efekcie prowadzi do ustalenia „krajobrazowego” zróżnicowanie globu ziemskiego) oraz
 - b) poszczególnych taksonomicznych zgrupowań ekosystemów niewchodzących w skład krajobrazów (co w efekcie prowadzi do ustalenia różnorodność biologiczna globu ziemskiego z punktu widzenia ekosystemów niewchodzących w skład krajobrazów);
- 2) wielości (liczby), areалу lub/oraz liczebności (liczności) oraz przestrzennego (w tym geograficznego) rozmieszczenia poszczególnych taksonomicznych zgrupowań ekosystemów w ramach poszczególnych krajobrazów (co w efekcie prowadzi do ustalenia różnorodności biologicznej globu ziemskiego w ramach poszczególnych taksonomicznych zgrupowań krajobrazów);
- 3) wielości (liczby), areалу lub/oraz liczebności (liczności) oraz przestrzennego (w tym geograficznego) rozmieszczenia konkretnych ekosystemów wchodzących w skład poszczególnych taksonomicznych ich zgrupowań (co w efekcie prowadzi do ustalenia różnorodności biologicznej globu ziemskiego w obrębie poszczególnych zgrupowań ekosystemów wchodzących w skład poszczególnych krajobrazów);
- 4) wielości /liczby/, areалу lub/oraz liczebności /liczności/, przestrzennego rozmieszczenia (w cyklu dobowym i rocznym), wieku, zdrowotności, witalności, sprawności, przydatności, antropogenicznego przekształcenia i innych cech poszczególnych części składowych biocenozy oraz biotopu poszczególnych konkretnych ekosystemów, wchodzących w skład poszczególnych taksonomicznych ich zgrupowań (w tym wymiany materii, energii i informacji pomiędzy tymi częściami składowymi) , a także poprzez ustalenie wymiany materii, energii i informacji pomiędzy danym ekosystemem a otoczeniem zewnętrznym (co w efekcie prowadzi do ustalenia różnorodności biologicznej globu ziemskiego rozumianej jako zmienność ekosystemów, wchodzących w skład poszczególnych ich zgrupowań);
- 5) genotypu poszczególnych organizmów należących do tej samej wspólnoty rozrodczej w obrębie konkretnych ekosystemów (co w efekcie prowadzi do ustalenia genetycznej różnorodności biologicznej globu ziemskiego w obrębie organizmów tworzących poszczególne wspólnoty rozrodcze, wchodzące w skład poszczególnych konkretnych ekosystemów);
- 6) fenotypu (morfologii oraz innych właściwości, w tym właściwości fizjologicznych) poszczególnych organizmów (mających zbliżony genotyp) należących (w ramach poszczególnych konkretnych ekosystemów) do poszczególnych wspólnot rozrodczych (co w efekcie prowadzi do ustalenia fenotypowej różnorodności biologicznej globu ziemskiego w obrębie /mających podobny genotyp/ organizmów tworzących poszczególne wspólnoty rozrodcze, wchodzące w skład poszczególnych indywidualno - konkretnych ekosystemów).

Różnorodność biologiczna jest niewątpliwie wartością instrumentalną; właściwa różnorodność biologiczna powinna mianowicie być traktowana jako wskaźnik pożądanego funkcjonowania (teraz i w przyszłości) środowiska z punktu widzenia potrzeb ludzkich urzeczywistnianych poprzez realizowanie trwale zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego (zagadnienie wzorcowej różnorodności biologicznej). Zwraca uwagę, że Europejskiej Strategii Bioróżnorodności do 2030 r. nadano podtytuł „Przywracanie przyrody do naszego

życia”, co „od razu” ma sugerować, że zdaniem autorów tego dokumentu przyroda jest w niewłaściwym stanie z punktu widzenia ludzkich potrzeb życiowych.

Analizując załącznik nr 4 - nie sposób nie dojść do wniosku, że różnorodność biologiczna jest zjawiskiem niematerialnym na tyle złożonym, iż ustalenie jej wzorca dla globu ziemskiego (w tym dla wyodrębnionych jego części) , z uwzględnieniem wszystkich jej aspektów, jest po prostu niewykonalne bez daleko idących uproszczeń (np. bez pominięcia kwestii właściwej różnorodności biologicznej rozpatrywanej na poziomie fenotypowym czy genotypowym). A nawet gdyby hipotetycznie wzorzec taki udało się kiedyś ludzkości wypracować – to przecież dojście do takiego wzorca (na obecnym oraz przyszłych etapach rozwoju cywilizacyjnego) byłoby po prostu niewykonalne (choćby ze względu na nieodwracalny charakter z różnych punktów widzenia „krajobrazowego” zróżnicowanie globu ziemskiego). Powyższy stan rzeczy stwarza niewątpliwie warunki sprzyjające formułowaniu subiektywnych (a nawet woluntarystycznych) opinii (znajdujących także wyraz w aktach prawnych) na temat aktualnego i pożądanego stanu ziemskiej bioróżnorodności („dla dobra naszego życia”).

Aktualnie w Polsce różne kręgi opiniodawcze i opiniotwórcze najwięcej uwagi zdają się poświęcać ocenie różnorodności biologicznej, związanej z lasami, znajdującymi się we władaniu Lasów Państwowych (por. zał. nr 1). W tym kontekście nie może ująć uwadze, że osiągnięcie różnorodności biologicznej właściwej z punktu widzenia trwale zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego Polski nie może oczywiście koncentrować się wyłącznie na krajobrazach leśnych (czy kompleksach leśnych wchodzących w skład innych krajobrazach przyrodniczych, przyrodniczo – kulturowych oraz kulturowych). Na dziś zdecydowanie ważniejsza jest kwestia stanu różnorodności biologicznej, związanej z ekosystemami nieleśnymi, a zwłaszcza z ekosystemami terenów zurbanizowanych i uprzemysłowionych.

Skupiając jednak dalszy ciąg wywodu właśnie na lasach – należy zauważyć, że ze względu na wykreowanie Krajowego Programu Zwiększania Lesistości⁵⁵ oraz niemałą podaż gruntów kwalifikujących się do zalesienia, Rzeczpospolita Polska ma w skali Europy unikatową (choć, jak się zdaje, nie w pełni wykorzystywaną) możliwość kreowania nowych krajobrazów leśnych (lub nowych kompleksów leśnych jako części składowych krajobrazów nieleśnych), a tym samym ma możliwość doskonalenia stanu różnorodności biologicznej ocenianego właśnie przez pryzmat „krajobrazowego” zróżnicowania terytorium kraju. Wydaje się, że niedostateczny postęp zalesiania kraju jest związany z niedookreśloną rangą (niejasnym statusem) obecnej wersji Krajowego Programu Wzrostu Lesistości Kraju, zwłaszcza w kontekście postanowień ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju⁵⁶. Pierwotnie Krajowy Program Zwiększania Lesistości został ustalony w formie uchwały Rady Ministrów – zgodnie zresztą z regulacją Ustawy o lasach, stanowiącą, że „wielkość zalesień, ich rozmieszczenie oraz sposób realizacji określa krajowy program zwiększania lesistości opracowany przez ministra właściwego do spraw środowiska, zatwierdzony przez Radę Ministrów”. Aktualna jego wersja została sporządzona przez Instytut Badawczy Leśnictwa ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Odpowiednia różnorodność biologiczna, związana z istniejącymi krajobrazami leśnymi (lub z istniejącymi kompleksami leśnymi, tj. obszarami leśnymi wchodzącymi w skład krajobrazów nieleśnych),

⁵⁵ Adam Kaliszewski. Zakład Zarządzania Zasobami Leśnymi Instytutu Badawczego Leśnictwa . Artykuł pt. „Krajowy program zwiększania lesistości – stan i trudności realizacji z perspektywy lokalnej”. Studia i Materiały CELP w Rogowie . Rocznik 18. Zeszyt 49 B/5/2016 . Str. 7-19 . Publikacja dostępna pod adresem : <https://cepl.sggw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/75/2021/08/Kaliszewski.pdf>

⁵⁶ Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1259, 1273)

powinna wypełniać funkcje wskaźnikowe z trzech punktów widzenia. Powinna mianowicie umożliwiać formułowanie odpowiedzi na następujące pytania:

- 1) czy w odniesieniu do lasów nie występuje zjawisko powszechnego zamierania gatunków, zwiastujące zagrożenie życia ludzkiego na globie ziemskim?,
- 2) czy lasy pełnią funkcję kompletnego magazynu żywego bogactwa przyrodniczego „przechowywanego” na przyszłe, nierozpoznane, jak dotąd, potrzeby ludzkie?,
- 3) czy lasy należycie, w tym w sposób trwałe, „służą” i w przyszłości „służyć będą” realizacji funkcji produkcyjnych oraz pozaprodukcyjnych w urzeczywistnianiu trwale zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego Polski (przy czym chodzi tu o funkcje pozaprodukcyjne inne niż funkcja kompletnego magazynu bogactwa przyrodniczego)?.

W dziejach globu ziemskiego powszechne zamieranie gatunków (tj. wspólnot rozrodczych) wystąpiło wielokrotnie⁵⁷. Dominuje pogląd, że jak dotychczas nie miało to związku z działalnością ludzką, choć są prace naukowe, wskazujące na to, że do zniknięcia na Ziemi wielkich ssaków w okresie ustępujących zlodowaceń Człowiek przyczynił się w niemałym już stopniu⁵⁸. Pozostaje poza dyskusją, że współcześnie mamy do czynienia z dość zaawansowaną fazą kolejnego powszechnego zamieraniem gatunków na globie ziemskim, przy czym ma ono już z całą pewnością podłoże antropogeniczne⁵⁹. W określonej (na dziś raczej bardzo odległej) perspektywie czasowej może ono teoretycznie (jeżeli nie zostanie zahamowane) stworzyć zagrożenia dla dalszej egzystencji Człowieka na Ziemi.

Okresowe działania inwentaryzacyjne przeprowadzone przez Lasy Państwowe^{60, 61, 62, 63} nie dają żadnych podstaw do twierdzenia, że w poszczególnych nadleśnictwach, tym bardziej w skali całych Lasów Państwowych, występuje zjawisko powszechnego zamierania gatunków w odniesieniu do krajobrazów leśnych (kompleksów leśnych). Brak jest doniesień, które

⁵⁷ Autor zanonimizowany. Artykuł pt. „Masowe zamieranie” . Wikipedia. Publikacja dostępna pod adresem: https://pl.wikipedia.org/wiki/Masowe_wymieranie

⁵⁸ Marek Dziurenko. Artykuł pt. „Czy człowiek odpowiada za wyginiecie mamuta? Naukowcy bliscy rozwiązania zagadki”. Opublikowano na portalu onetWiadomości . Warszawa 30.09.2023. Publikacja dostępna pod adresem: <https://wiadomosci.onet.pl/nauka/czlowiek-odpowiada-za-wyginiecie-mamutow-naukowcy-na-tropie-zagadki/9smq8sv>

⁵⁹ Autor: kw/dd (za źródłem zamieszczonym pod adresem livescience.com). Artykuł pt. „Kolejne wymieranie za niecałe 30 lat?. Naukowcy biją na alarm”. Opublikowano na portalu TVNMETEO. Warszawa 19.09.2022. Publikacja dostępna pod adresem: <https://tvn24.pl/tvnmeteo/nauka/zmiany-klimatu-szoste-masowe-wymieranie-za-niecale-30-lat-naukowcy-bija-na-alarm-st6119347>

⁶⁰ Autor: Dyrektor Generalny Lasów Państwowych. Zarządzenie Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych nr 31 z dnia 6 czerwca 2006 r. w sprawie ustalenia systemu okresowej, powszechnej inwentaryzacji gatunków roślin, zwierząt, innych organizmów i siedlisk przyrodniczych, mających znaczenie wskaźnikowe przy ocenie stanu lasów oraz prognozowaniu zmian w ekosystemach leśnych. Biuletyn Informacyjny Lasów Państwowych nr 7/833. Warszawa lipiec 2006 r. Publikacja dostępna pod adresami: https://www.lasy.gov.pl/pl/informacje/zamowienia-publiczne-zarzadzania-decyzje/copy_of_zarzadzania-i-decyzje-do-19-stycznia-2010-r/2006/z31-2006; <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzienniki-resortowe/ustalenie-systemu-okresowej-powszechnej-inwentaryzacji-gatunkow-34102091>

⁶¹ Autor: Dyrektor Generalny Lasów Państwowych. Zarządzenie Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 14 czerwca 2016 r. w sprawie (1) oceny procesu stanowienia obszarów Natura 2000 obejmujących grunty w zarządzie Lasów Państwowych oraz oceny planów zadań ochronnych dla tych obszarów, (2) sporządzania planów urzędzenia lasu, (3) ustalenia systemu okresowej powszechnej inwentaryzacji gatunków roślin, zwierząt i innych organizmów oraz parametryzacji wybranych cech biotopów, mających znaczenie dla oceny stanu lasów oraz prognozowania zmian w ekosystemach leśnych (znak: ZP.720.3.2016). Biuletyn Informacyjny Lasów Państwowych. Wydanie specjalne. Lipiec 2016r.

⁶² Autor: Dyrektor Generalny Lasów Państwowych. Decyzja nr 336 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 14 czerwca 2016 r. w sprawie prowadzenia okresowej powszechnej inwentaryzacji gatunków roślin, zwierząt i innych organizmów oraz parametryzacji wybranych cech biotopów na terenie Puszczy Białowieskiej (znak: ZP.722.15.2016). Biuletyn Informacyjnych Lasów Państwowych. Wydanie specjalne. Lipiec 2016 r.

⁶³ Autorzy: Jan Tabor, Łukasz Skalski, Marcin Obszyński, Adam Konieczny, Marek Ksepko, Elżbieta Malzahn, Bogdan Brzeziecki, Jacek Zajęczkowski, Leszek Bolibok, Janusz Czerepko, Radosław Gawryś, Kamil Mańk, Magdalena Janek, Jacek Hilszczański, Tomasz Jaworski, Radosław Plewa, Grzegorz Tarwacki, Krzysztof Sućko, Jakub Horak, Axel Schwerk, Alek Rachwald, Krzysztof Kajzer, Patryk Rowiński, Wojciech Sobotyński, Karol Zub, Tomasz Leski, Rafał Zapłata, Artur Obidziński, Krzysztof Stereńczak, Marek Grześkowiak, Łukasz Kuberski, Anna Wilk, Mateusz Zawadzki, Jan Marek Matuszkiewicz. Opracowanie zbiorowe pod redakcją Jana Marka Matuszkiewicza i Jana Tabora pt. „Inwentaryzacja wybranych elementów przyrodniczych i kulturowych Puszczy Białowieskiej”. Wydawca: Instytut Badawczy Leśnictwa na zlecenie Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. Sękocin Stary 2023 r. (strony 1- 1342).

wskazywałyby na to, że Lasy Państwowe swoim działaniem przyczyniają się do zniekształcania różnorodności biologicznej, skutkującego powszechnym zamieraniem biocenoz leśnych. Jeżeli wskutek postępującego powszechnego zamierania gatunków może dojść do zagrożenia życia ludzkiego na kuli ziemskiej, to z całą pewnością do tego zamierania nie przyczynia się działalność leśna prowadzona przez Lasy Państwowe. Różnorodność biologiczną, związaną z lasami w zarządzie Lasów Państwowych, należy zatem uznać za dobry wskaźnik tego, że, jak dotąd, nie mamy tu do czynienia ze zjawiskiem powszechnego zamierania gatunków w ekosystemach leśnych. **Z perspektywy minionego czasu wielkoobszarową wielofunkcyjną trwale zrównoważoną gospodarkę leśną prowadzoną przez Lasy Państwowe należy zatem ocenić jako narzędzie chroniące, póki co, przed procesem powszechnego zamierania gatunków, związanych z ekosystemami leśnymi.** Niezależnie od powyższych stwierdzeń – nie może umknąć naszej uwadze, że w Lasach Państwowych (i nie tylko w LP) od pewnego czasu pojawiły się symptomy zwiastujące rozpad drzewostanów na dużych obszarach, niepowodowany wszakże działalnością leśną, lecz oddziaływaniem otoczenia. W arsenale działań leśnych znajdują się środki pozwalające na powstrzymanie tego zjawiska (o czym dalej przy omawianiu okoliczności szóstej).

Niezbadaana do końca jest potencjalna przydatność dla Człowieka różnych elementów wszelkich biocenoz, w tym biocenoz leśnych. Dość podnieść, że niemała liczba leków ma roślinne lub zwierzęce pochodzenie. Z tego względu działalność leśna nie powinna prowadzić do eliminowania (oczywiście w podejściu krajobrazowym) jakichkolwiek gatunków roślin, zwierząt, grzybów oraz innych elementów leśnej przyrody ożywionej. Wstępnym tego warunkiem jest, rzecz oczywista, niedopuszczenie działalnością leśną do wyżej omówionego powszechnego zamierania leśnych wspólnot rozrodczych. Jak na to wskazano powyżej, nie ma żadnych przesłanek, by twierdzić, że warunek ten w Lasach Państwowych nie jest spełniony. Jednakże zanikanie gatunków nie musi mieć charakteru powszechnego, gdyż może być następstwem po prostu procesów naturalnych⁶⁴. W świetle wyżej wskazanych działań inwentaryzacyjnych nie ma żadnych podstaw do twierdzenia, że w stuletniej historii LP zjawisko zaniku choćby jednej leśnej wspólnoty rozrodczej wystąpiło, w tym w ramach procesów naturalnych. Gatunki rzadkie i ekstremalnie zagrożone podlegają zasadniczo ochronie w wykonaniu Ustawy o ochronie przyrody (w tym z wykorzystaniem infrastrukturalnych lub żywych banków genów). Infrastrukturalne banki genów (w tym Leśny Bank Genów Kostrzyca) oraz żywe banki genów (czyli tereny „obsadzone” gatunkami, zagrożonymi zanikiem), także ogrody zoologiczne czy ogrody botaniczne służą nie tylko do zachowania (utrzymania) trwania wspólnot rozrodczych zagrożonych wyginięciem, lecz również odtwarzaniu biocenoz, jeżeli zawodne okazałoby się działania zapobiegające ich wielkoobszarowemu zanikowi

Dobre praktyki gospodarki leśnej⁶⁵ stanowią prawną gwarancję należytej ochronę rzadkich lub zagrożonych wyginięciem elementów przyrody ożywionej (także przyrody nieożywionej, jeżeli ma ona służyć ochronie elementów przyrody ożywionej w wykonaniu przepisów Ustawy o ochronie przyrody). **Stan różnorodności biologicznej kształtowanej przez LP zasługuje zatem na uznanie za dobry wskaźnik tego, że lasy w zarządzie tego podmiotu (traktowane jako zintegrowana całość) należycie służą realizacji przez tenże podmiot funkcji kompletnego magazynu bogactwa przyrody ożywionej dla zaspokojenia przyszłych (nierozpoznanych jeszcze) potrzeb Człowieka.**

⁶⁴ Maria Matysiak. Artykuł pt. „Wymieranie gatunków i jego przyczyny”. Opublikowano na portalu „Świat Oczami Młodych. Eko Murale”. Warszawa 22 marca 2013. r. Publikacja dostępna pod adresem <https://oczamimlodych.pl/wymieranie-gatunkow-i-jego-przyczyny/>

⁶⁵ Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 marca 2023 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. 2023 poz. 672)

Należy z mocą podkreślić, że realizowanie przez LP funkcji kompletnego magazynu bogactwa przyrody ożywionej dla przyszłych (nierozpoznanych jeszcze potrzeb ludzkich) następuje przy traktowaniu lasów w zarządzie LP jako zintegrowanej całości, gdyż (1) w poszczególnych wydzieleniach leśnych, (2) w poszczególnych zgrupowaniach wydziałów leśnych tworzących w nadleśnictwach poniżej szczegółowo scharakteryzowane gospodarstwa wydziałowe, (2) w poszczególnych (obejmujących te gospodarstwa) kompleksach leśnych, a także (3) w skali poszczególnych nadleśnictw funkcja ta nie może być, nie powinna być i nie jest realizowana w takim stopniu, w jakim jest realizowana w skali całych LP.

Gdyby w każdym nadleśnictwie kształtowanie różnorodności biologicznej było nakierowane wyłącznie na maksymalizację bogactwa przyrody ożywionej, to po prostu nie byłoby możliwości należytego wypełniania w Lasach Państwowych innych pozaprodukcyjnych funkcji lasu (gospodarka leśna w skali LP nie byłaby działalnością wielkoobszarową wielofunkcyjną, lecz w istocie dwu - funkcyjną, nakierowaną właśnie na maksymalizację magazynowania bogactwa przyrodniczego, a „przy okazji” na produkcję surowca drzewnego) – albowiem (zob. załącznik nr 5):

- 1) poszczególne wydziałe leśne wyczerpują funkcję elementarnych ekosystemów leśnych, będąc przy tym w istocie biologicznymi układami cybernetycznymi;
- 2) procesy przyrodnicze, związane z każdym z takich układów (z każdym z takich wydziałów), obejmują:
 - a) „przejmowanie” materii, energii i informacji od:
 - innych wydziałów tworzących w nadleśnictwie dane gospodarstwo wydziałowe,
 - wydziałów tworzących w nadleśnictwie inne gospodarstwa wydziałowe,
 - ekosystemów niezwiązanych z danym nadleśnictwem,
 - otoczenia kosmicznego Ziemi,
 - b) przemieszczanie się materii, energii oraz informacji w obrębie danego układu (w obrębie danego wydziału) pomiędzy poszczególnymi jego częściami składowymi (oraz wewnątrz poszczególnych części składowych),
 - c) „udostępnianie” materii, energii i informacji:
 - innym wydziałom tworzącym w nadleśnictwie dane gospodarstwo wydziałowe,
 - wydziałom tworzącym w nadleśnictwie inne gospodarstwa wydziałowe,
 - ekosystemom niezwiązanym z danym nadleśnictwem, w tym osobom, dla których ekosystemy te są podstawowym miejscem egzystencji (choćby czasowo udawały się one do lasu w celach turystycznych lub wypoczynkowych)
 - otoczeniu kosmicznemu Ziemi,
- 3) realizacja przez nadleśnictwo w danym gospodarstwie wydziałowym pozaprodukcyjnych funkcji lasu w nadleśnictwie (innych aniżeli funkcja „kompletnego” magazynu bogactwa przyrody ożywionej) wymaga doprowadzenia do „udostępnienia” materii, energii i informacji przez to gospodarstwo:
 - wydziałom tworzącym w nadleśnictwie inne gospodarstwa wydziałowe,
 - ekosystemom niezwiązanym z danym nadleśnictwem, w tym osobom, dla których ekosystemy te są podstawowym miejscem egzystencji (choćby czasowo udawały się one do lasu w celach turystycznych lub wypoczynkowych)
 - otoczeniu kosmicznemu Ziemi,przy czym należy podkreślić, że bez ww. udostępniania materii, energii i informacji nie mogłoby po prostu dochodzić do realizacji pozaprodukcyjnych funkcji lasu,

- 4) gdyby działalność leśna w poszczególnych gospodarstwach wydzieleniowych była nakierowana na efekt osiągnięcia możliwie maksymalnego bogactwa przyrody ożywionej, to po prostu zabrakłoby w tychże gospodarstwach dostatecznych zasobów materii, energii i informacji do zagospodarowania (poświęcenia) dla realizacji pozaprodukcyjnych funkcji lasu innych aniżeli funkcja gromadzenia bogactwa przyrody ożywionej (zasoby materii, energii i informacji „kumulowane” w gospodarstwach wydzielonych byłyby zużywane na kształtowanie oraz utrzymanie tegoż bogactwa).

Reasumując – z perspektywy minionego czasu wielkoobszarową wielofunkcyjną trwale zrównoważoną gospodarkę leśną prowadzoną przez Lasy Państwowe należy ocenić jako narzędzie zapewniające wypełnianie przez lasy funkcji kompletnego (pełnego) magazynu żywych elementów składających się na bogactwo przyrodnicze ekosystemów leśnych – dla przyszłych niezbadanych dotąd potrzeb ludzkich.

Okoliczność szоста:

działalność: (1) polegająca na doprowadzeniu do ukształtowania się i utrzymywaniu quasi pierwotnej leśnej różnorodności biologicznej lub/oraz (2) polegająca na realizowaniu planów (lub programów) ochrony przez parki narodowe lub/oraz (3) polegająca na ochronie ścisłej tzw. starych drzewostanów (starych lasów) lub/oraz (4) polegająca na poważnym ograniczeniu użytkowania surowcowego znacznych obszarów leśnych objętych dotychczas wielkoobszarową wielofunkcyjną trwale zrównoważoną gospodarką leśną lub/oraz (5) polegająca na „zakonserwowaniu” w ramach obszarów Natura 2000 „leśnej” różnorodności biologicznej stanowiącej przedmiot zainteresowania Unii Europejskiej - nie powinna w polskich warunkach stanowić powszechnej alternatywy dla wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej w ochronie leśnego środowiska przyrodniczego

Jak o tym była już częściowo mowa powyżej:

- 1) w przeszłości powszechne zamieranie gatunków miało miejsce wielokrotnie,
- 2) pierwsze z nich zaistniało przed miliardami lat, gdy w atmosferze ziemskiej pojawił się tlen, w następstwie czego doszło do marginalizacji występowania na naszym globie organizmów beztlenowych,
- 3) im bardziej zbliżamy się do czasów nam współczesnych – w tym większym stopniu do powszechnego zamierania gatunków przyczynia się działalność Rodziny Ludzkiej,
- 4) według niektórych naukowców do ustąpienia na naszym globie wielkich ssaków początku okresu postglacjalnego Człowiek miał swoimi polowaniami przyczynić się w niemałym stopniu .

W naszej strefie geograficznej do bardzo daleko posuniętego zaniku gatunków (wspólnot rozrodczych), przede wszystkim organizmów roślinnych, przyczyniły się niewątpliwie ostatnie kolejne zlodowacenia. Upraszczając, w okresach między-glacjalnych, a zwłaszcza, po definitywnym ustąpieniu lodowców – rozpoczął się, m.in. w Europie, w tym przede wszystkim w jej części na północ od linii Karpat, proces przypominający naturalną sukcesję pierwotną. Szczegółowy (wysoco prawdopodobny) model, zgodnie z którym w naszej części Europy odbywała się quasi – pierwotna sukcesja polodowcowa został opisany w przywołanym już w niniejszej pracy opracowaniu studialnym ekspertów KSOŚZNiL (zob. pozycja bibliograficzna nr 30). O naturalnej sukcesji pierwotnej bowiem należy mówić wówczas, gdy dany teren (przez bardzo długie okresy lub od zarania praktycznie pozbawiony biocenozy) zaczyna być – de facto bez ingerencji ludzkiej - zasiedlany organizmami roślinnymi, zwierzęcymi oraz grzybami. Naturalna sukcesja pierwotna zachodząca na rozległych geograficznie obszarach charakteryzuje się kolejnymi jej stadiami. Kolejne stadia naturalnej sukcesji pierwotnej następują dzięki temu, że biocenozy, związane z poszczególnymi fragmentami danego obszaru, nie są „doskonałymi” biologicznymi układami cybernetycznymi (por. z załącznikiem nr

5). Podlegają mianowicie (przy naturalnej sukcesji pierwotnej z przyczyn naturalnych) zaburzeniom. Zaburzenia te prowadzą do „miejscowego” zaniku na pewien czas, a przynajmniej do bardzo daleko posuniętego zubożenia tychże biocenoz (destrukcyjne działanie wiatrów, naturalne pożary, gradacje owadzie itd.). Miejsca dotknięte omawianymi zaburzeniami są ponownie zasiedlane przez organizmy roślinne oraz zwierzęce, a także przez grzyby, przy czym rolę refugium (tj. źródeł organizmów dokonujących tego zasiedlania) odgrywają tereny pierwotne nieobjęte zaburzeniami. Różnorodność biologiczna charakteryzująca dany obszar podlegający naturalnej sukcesji pierwotnej nie powraca już jednak do stanu sprzed zaburzeń – a to za „sprawą” biocenozy kształtującej się w miejscach zaburzonych. Na tej właśnie drodze naturalna sukcesja pierwotna osiąga kolejne stadia. Do czasu wystąpienia istotnych zaburzeń – obszar znajdujący się w danym stadium naturalnej sukcesji pierwotnej cechuje w miarę stała różnorodność biologiczna, jednak jest to stwierdzenie prawdziwe tylko wówczas, gdy różnorodność tę rozpatruje się w podejściu przestrzennym. Biocenozy poszczególnych fragmentów danego obszaru rozwijają się przecież i starzeją. W ślad za tym w sposób naturalny poszczególne fragmenty danego obszaru znajdującego się w danym stadium naturalnej sukcesji pierwotnej cechuje w funkcji czasu zmieniająca się (w miarę rozwoju i starzenia się ich biocenoz) różnorodność biologiczna – jednak różnorodność biologiczna całego obszaru będącego w danym stadium naturalnej sukcesji pierwotnej pozostaje w podejściu przestrzennym umownie niezmienna. Z teoretycznego punktu widzenia naturalna sukcesja pierwotna „dąży” do osiągnięcia stadium klimaksu, tj. do zaistnienia stanu równowagi chwiejnej oznaczającej utrzymywanie się w podejściu przestrzennym stałej (już nie ewoluującej) różnorodności biologicznej danego obszaru. Mówimy tu o klimaksie jako zjawisku teoretycznym z tego względu, że zaistnienie tego stadium naturalnej sukcesji pierwotnej byłoby możliwe, gdyby uwarunkowania biotyczne, czyli nieożywiona przyroda kuli ziemskiej (nawet przy założeniu braku oddziaływań ludzkich) nie podlegała zmianom ewolucyjnym, co nie jest przecież zgodne ze stanem faktycznym. Dlatego należy ewentualnie mówić o osiągnięciu przez polodowcową naturalną sukcesję pierwotną w naszej części Europy stanu quasi – klimaksu. Nie sposób jednak utrzymywać, że stan taki zaistniał, jeżeli zważy się na okoliczność, że równocześnie z powrotem biocenoz na tereny polodowcowe następowały w Europie procesy o charakterze antropogenicznym. Wraz bowiem z wykładniczym przyrostem ludności nasilał się tu proces coraz bardziej intensywnego wykorzystywania funkcji lasu przez Człowieka, w tym: (1) funkcji surowcowych (surowiec drzewny, ściółka, torf, węgiel drzewny, zwierzyzna), (2) funkcji miejsc wypasu bydła i trzody chlewnej, a także (3) funkcji podaży terenów pod przejściową uprawę rolną w systemach: poletkowym (w śródleśnych lukach i przersedzeniach), wypaleniskowym lub karczunkowo – odłogowym. Ponadto postępowała fragmentaryzacja terytorialna obszarów leśnych wynikająca z przeznaczania najbardziej żyznych gleb leśnych pod stałą uprawę rolną, a także wynikająca z wylesiania gruntów w celu pozyskania terenów na potrzeby urbanizacji, industrializacji oraz tworzenia infrastruktury liniowej, głównie o charakterze komunikacyjnym (funkcja trwałej podaży gruntów na cele nieleśne). Skutkowało to przede wszystkim tym, że miejsca dotknięte wyżej wymienionymi zaburzeniami naturalnymi opanowywały następnie nie tylko organizmy roślinne, zwierzęce i grzyby o pierwotnym charakterze, albowiem funkcja refugium w coraz większym zakresie zaczęła przypadać terenom rolnym, zabudowanym czy zindustrializowanym. Tym samym biocenozy kształtujące się w ramach polodowcowej sukcesji pierwotnej coraz bardziej przestawały mieć charakter biocenoz pierwotnych. Ponadto efekty działalności ludzkiej na terenach zagospodarowanych rolniczo, a zwłaszcza zurbanizowanych, zindustrializowanych oraz na terenach komunikacyjnych w coraz większym stopniu zaczynały niekorzystnie obciążać obszary leśne, skutkując pojawianiem się na tych obszarach – obok ww. zaburzeń naturalnych – dysfunkcji o antropogenicznym charakterze.

Wydaje się, że w tej części Europy, w której dziś zlokalizowane są granice Rzeczypospolitej Polskiej, różnorodność biologiczna obszarów leśnych i nieleśnych, której można by ewentualnie przypisać (i to nie bez daleko idących wątpliwości) przymiot różnorodności quasi klimaksowej o pierwotnym charakterze z bagatelny jedynie zniekształceniem antropogenicznym - ukształtowała się między VIII a X wieku naszej ery. Jak o tym napomknięto powyżej – w realizacji unijnej strategii 2030 chodzi o „przywracanie przyrody dla naszego życia”. W tym kontekście nie sposób utrzymywać, że w VIII – X wieku naszej ery przytłaczającej większości ówczesnych mieszkańców tej części Europy, która obejmuje m.in. dzisiejszą Polskę, żyło się „łatwo, długo i przyjemnie”, żeby dla przykładu przywołać powtarzające się zarazy (epidemie), niezdolne okresy zimowe, masowe umieranie niemowląt, zapadanie ludzi na rozmaite choroby śmiertelne, a nawet zagrożenie od dzikiej zwierzyny. Paradoksalnie stan pierwotnych zasobów przyrodniczych raczej był wówczas czynnikiem niesprzyjającym poprawie egzystencji ludzkiej. Naturalne dążenie ludzi do poprawy warunków życiowych zrodziło potrzebę coraz bardziej intensywnego korzystania z poszczególnych (wyżej wskazanych) funkcji lasu i innych quasi pierwotnych zasobów przyrody. Jak na to wskazano w publikacji, stanowiącej 54. pozycję bibliograficzną - około XVI - XVII wieku naszej ery obszary leśne w Europie i wielu innych częściach globu ziemskiego znalazły się w stanie takiego wytrzebiaenia i fragmentaryzacji, że realna stała się utrata ich zdolności do trwałego i pełnego zaspokajania potrzeb ludzkich, w tym przede wszystkim potrzeb surowcowych. Stało się to zresztą impulsem do zdecydowanej zmiany podejścia do zasad korzystania z lasów. To właśnie w tym czasie zrodziły się i zaczęły być urzeczywistniane pierwociny wielofunkcyjnej, trwale zrównoważonej gospodarki leśnej. W XVI – XVII wieku naszej ery leśne zasoby przyrodnicze z całą pewnością nie charakteryzowały się w Europie nawet quasi pierwotnością, tj. bagatelny jedynie zniekształceniem w następstwie oddziaływania Człowieka. Były bowiem w istotnym stopniu ukształtowane jego bezpośrednią działalnością – i to przez długie wieki działalnością o rabunkowym charakterze.

Współcześnie przedstawiciele radykalnego ekocentryzmu propagują pogląd⁶⁶, iż w odniesieniu do krajobrazów przyrodniczych, w tym krajobrazów leśnych (także w odniesieniu do obszarów leśnych wchodzących w skład innych krajobrazów przyrodniczych, krajobrazów przyrodniczo – kulturowych lub krajobrazów kulturowych) funkcja wzorca idealnego powinna przypadać wyżej omówionej quasi pierwotnej różnorodności biologicznej, charakteryzującej się (w podejściu przestrzennym) równowagą klimaksową. Twierdzi się przy tym, że osiągnięcie takiego stanu rzeczy zapewniłoby takim krajobrazom przyrodniczym samoistną stabilność, której zachowanie wymagałoby wycofania się Człowieka z bezpośredniego ingerowania w procesy przyrodnicze w nich zachodzące. Zwraca uwagę, że adresatami postulatów radykalnego ekocentryzmu „powrotu do pierwotnej natury” są przede wszystkim te państwa, które przez długie lata powojenne funkcjonowały „za żelazną kurtyną”.

Jak to będzie dalej wywiedzione (m.in. w ramach krytyki postulatu pozostawienia poza bezpośrednią opiekunczą ingerencją ludzką tzw. starych drzewostanów) – oddanie ekosystemów przyrodniczych, w tym ekosystemów leśnych, w wyłączne „władanie” sił natury po ich hipotetycznym (a zarazem surrealistycznym) przywróceniu w naszej części Europy do stanu pierwotnego (tj. do stanu, w jakim znajdowały się one w VIII – X wieku naszej ery) prowadziłyby do nieuchronnego ich zaniku.

⁶⁶ Michał Laskowski. Artykuł pt. „Radykalny ekocentryzm – źródła oraz wpływ na współczesną kulturę”. Opublikowano bez podania daty na „Biotechnologicznym Portalu Internetowym”. Publikacja dostępna pod adresem : <http://e-biotechnologia.pl/Artykuly/bioetyka-ekocentryzm/>

Abstrahując od bardzo spekulacyjnego charakteru prac, jakie należałoby przeprowadzić w celu „rekonstruowania” (przede wszystkim w oparciu o współczesne rozpoznanie gleb oraz tzw. analizy pyłkowe) szczegółowej charakterystyki pierwotnej fitocenozy, a na tej podstawie pierwotnej zoocenozy, w tym składu oraz liczebności końcowych ogniw pierwotnych łańcuchów troficznych – to postulat radykalnych ekocentrystów przywrócenia „dla naszego życia” (przede wszystkim na terytoriach państwa postkomunistycznych) pierwotnych krajobrazów przyrodniczych i ewentualnego pozostawienia ich poza bezpośrednią opiekuńczą działalnością Człowieka stanowi fantasmagorię także z tego względu, że:

- 1) do naszych czasów nie dotrwało przecież wiele zwierzęcych wspólnot rozrodczych, kształtujących pierwotną faunę (żeby wspomnieć tu o turze czy dropiu), co oznaczałoby konieczność zasiedlenia terenów przyrodniczych wspólnotami rozrodczymi substytuującymi biocenotyczną rolę tych wymarłych gatunków (żeby dla przykładu wskazać na niektóre gatunki bydła, które mogłyby ewentualnie substytuować funkcje тура),
- 2) współcześnie nie jest możliwe cofnięcie zaistniałej w Europie fragmentaryzacji obszarów naturalnych, w tym obszarów leśnych, w szczególności związanych z wysoce żyznymi terenami pokrytymi w zamierzchłej przeszłości na przykład dąbrowami czy inną, mającą duże wymagania siedliskowe, drzewiastą roślinnością liściastą; ponadto nie da się sprowadzić do poziomu z VIII – X wieku naszej ery antropopresji, wywieranej współcześnie (ze wzrastającym nasileniem destrukcyjnym) na ekosystemy naturalne przez tereny zurbanizowane, zindustrializowane oraz przestrzeń komunikacyjną – co oznacza, że nie tylko w Europie i nie tylko w odniesieniu do hipotetycznych pierwotnych krajobrazów przyrodniczych, ekosystemy naturalne nie mogą być pozostawione same sobie, gdyż pozostawione same sobie ulegną daleko posuniętej degradacji; innymi słowy, w Europie i w wielu innych częściach globu ziemskiego nie ma warunków do powielenia „eksperymentu” wielkich parków narodowych utworzonych w Kenii czy Tanzanii (z przesiedleniem rdzennej ludności na ich obrzeża oraz zachowaniem przez nią niezmiennych praktycznie od zarania warunków egzystencji niewiele mających wspólnego z życiem na terenach zurbanizowanych),
- 3) jest wysoce wątpliwe, czy nakierowanie działań na powszechne zaistnienie i trwałe utrzymywanie w naszej części Europy biocenoz w domniemaniu pierwotnych, oznaczałoby faktycznie przywrócenie przyrody „dla naszego życia” – albowiem krajobrazy przyrodnicze w takim stanie służyłyby realizacji praktycznie tylko jednej funkcji : funkcji „muzeum na otwartej przestrzeni” w celu demonstrowania niegdysiejszej przyrody ku zaspokojeniu potrzeb duchowych, naukowych oraz postulatów radykalnego ekocentryzmu, tj. potrzeb niewiele mających wspólnego z funkcją realnej poprawy warunków egzystencji ludzkiej, zwłaszcza na terenach zurbanizowanych; krajobrazy „pierwotne”, znajdując się w stanie pewnej równowagi chwiejnej, nie stanowiłyby należytego źródła „dobrych” zasobów materii, energii i informacji udostępnianych netto do otoczenia; na pewno (o czym dalej) utrzymywanie takich krajobrazów nie służyłoby realizowaniu funkcji lasu jako miejsca „ponadnormatywnego” przechowywania coraz większej ilości węgla organicznego w powstrzymaniu wzrostu koncentracji dwutlenku węgla w atmosferze; ponadto zagrożona byłaby funkcja ekosystemów leśnych jako kompletnego magazynu bogactwa przyrodniczego, gdyż quasi różnorodność pierwotna nie obejmowałaby wielu elementów współczesnych biocenoz leśnych (przy czym zdecydowanego wyeksponowania wymaga w tym miejscu okoliczność, iż urzeczywistnianie idei powrotu do pierwotnej natury - zupełnie przecież „niedostosowanej” ewolucyjnie do współczesnej antropopresji terenów zurbanizowanych, zindustrializowanych czy przestrzeni komunikacyjnej - wymagałoby bardzo intensywnego przeciwdziałania: (1) „zanieczyszczeniu” krajobrazów leśnych elementami przyrody „niepierwotnej”, w tym antropogenicznego pochodzenia, a także (2) gromadzeniu się w umownie pierwotnych ekosystemach leśnych „martwego” drewna w ilościach zdecydowanie przekraczających poziom, związany z realnymi „potrzebami” krajobrazów pierwotnych – co sprawia, że niemała część tego drewna, aby nie oddziaływała szkodliwie, na przykład poprzez kształtowanie warunków w istocie

beztlenowych w edafonie lub poprzez stwarzanie zagrożenia pożarowego w drzewostanach, powinna być po prostu wywożona z lasów, wbrew pierwotnym procesom przyrodniczym).

Pomysł nakierowania działań na ukształtowanie leśnych krajobrazów quasi pierwotnych i ich utrzymywanie w ogóle nie powinien być w Polsce (i nie tylko w Polsce) nawet artykułowany w charakterze powszechnej (a nawet jakiegokolwiek) alternatywy dla wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej traktowanej jako narzędzie ochrony leśnego środowiska przyrodniczego.

W odbiorze potocznym – ekocentryczna idea ochrony leśnego środowiska przyrodniczego poprzez „powrót do pierwotnej natury” jest traktowana niemal na równi z ochroną przyrody prowadzoną w lasach przez jednostki instytucjonalne, będące parkami narodowymi. Stawianie takiego znaku równości nie jest zasadne. Przede wszystkim w zdecydowanej większości przypadków na globie ziemskim nie występują od dawien dawna krajobrazy leśne ukształtowane w następstwie naturalnej sukcesji pierwotnej i zachowane do dziś przy znikomym zniekształceniu bezpośrednio (oraz pośrednio) działalnością ludzką. W pozycji bibliograficznej nr 30 wykazano (powołując się m.in. na diagnozy organizacji pozarządowych), że obraża prawdę materialną twierdzenie, iż Puszcza Białowieska jest ostatnim na niżu europejskim lasem pierwotnym. Nie jest to prawdą w szczególności ze względu na: (1) surowcową eksploatację tych terenów w międzywojniu (w latach 1924 – 1934) w związku z licencją na pozyskanie surowca drzewnego udzieloną przez ówczesne władze rządowe angielskiej spółce The Century European Timber Corporation, (3) rabunkową gospodarkę leśną prowadzoną w Puszczy przez okupantów w trakcie II wojny światowej, (4) planową działalność leśną realizowaną przez Lasy Państwowe po II wojnie światowej na podstawie kolejnych planów urządzania lasu, (5) cykliczne stany siły wyższej na terenie Puszczy Białowieskiej (wielkoobszarowe gradacje oraz pożary). W roku 2023 (por. z 63. pozycją bibliograficzną) Instytut Badawczy Leśnictwa wydał, liczące 1342 strony, opracowanie pt. „Inwentaryzacja wybranych elementów przyrodniczych i kulturowych Puszczy Białowieskiej”, w którym m.in. jednoznacznie wykazano, że pod względem bogactwa biocenozy te części Puszczy Białowieskiej, które od dziesięcioleci były objęte planową gospodarką leśną, przewyższają pod wieloma względami kompleksy leśne znajdujące się we władaniu Białowieskiego Parku Narodowego. Ponadto w opracowaniu tym (na podstawie wyników zakrojonych na szeroką skalę prac archeologicznych) udowodniono, że niemała część Puszczy Białowieskiej, reprezentujących rzekomo las pierwotnych, już w czasach prehistorycznych nie była pokryta roślinnością leśną. Była terenem, na którym odbywała się wieloraka działalność wytwórcza Człowieka. Roślinność leśna powróciła na te tereny po zarzuceniu na nich aktywności gospodarczej. Parki narodowe chronią w Polsce lasy, które ukształtowane długotrwałą działalnością ludzką, w tym działalnością leśną zbliżoną do gospodarki leśnej lub wprost będącą gospodarką leśną, przypominają według wyobrażeń świata nauki ekosystemy quasi pierwotne (lub/oraz którym przez odpowiednie działania można nadać takie wyobrażenie). Realizowane przez parki narodowe plany (rządziej programy) ochrony przewidują działania, które w istocie mieszczą się w katalogu działań w zakresie gospodarki leśnej prowadzonej w Polsce na podstawie planów urządzania lasu lub uproszczonych planów urządzania lasu (i tak samo są zresztą najczęściej nazywane). W art. 7 ust. 2. Ustawy o lasach określono wprost, że „gospodarka leśna w lasach stanowiących rezerваты przyrody oraz wchodzących w skład parków narodowych uwzględnia zasady określone w przepisach o ochronie przyrody”. Oczywiście z prawnego punktu widzenia gospodarka leśna prowadzona przez parki narodowe (czytaj: ochrona leśnego środowiska przyrodniczego prowadzona przez parki narodowe) nie jest działalnością gospodarczą nakierowaną na wytwarzanie surowca drzewnego jako produktu finalnego w zintegrowaniu z ochroną leśnego środowiska przyrodniczego. Działalność wytwórcza parków narodowych jest z prawnego

punktu widzenia nie kierowana priorytetowo na realizację pozaprodukcyjnej funkcji lasu w gruncie rzeczy o charakterze „muzealnym” (przywracanie i utrzymanie ekosystemów leśnych w stanie wyobrażającym stan pierwotny, a przynajmniej jak najbardziej zbliżony do „natury”, dla zaspokojenia potrzeb nauki, potrzeb duchowych oraz postulatów ekocentrycznych) . Oczywiście katalog działań ochronnych prowadzonych przez parki narodowe zazwyczaj obejmuje również wycinkę drzew (niekoniecznie drzew obumarłych), jednak z prawnego punktu widzenia nie dla celów komercyjnych, lecz w realizacji działań ochronnych. Drewno z takich wycinek, jeżeli nie jest pozostawiane in situ do naturalnego rozkładu, podlega zbywaniu (jednak nie w ramach działalności gospodarczej, lecz rzekomo w kontynuacji działań ochronnych). Parki narodowe funkcjonują głównie dzięki środkom dotacji budżetowych (przychody ze sprzedaży drewna w ramach działań ochronnych stanowi tu mimo wszystko margines).

Ochrona leśnego środowiska przyrodniczego, polegająca na realizacji przez parki narodowe planów (programów) ochrony nie powinna w Polsce stanowić powszechnej alternatywy dla wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, tj. nie powinna być traktowana jako urzeczywistnianie koncepcji „powrotu do pierwotnej natury” w podejściu urealnionym – a to z tych samych praktycznie względów, dla których „powrót do pierwotnej natury” alternatywą taką (nawet z teoretycznego punktu widzenia) być nie może; ponadto wskazać należy na to, że wraz z postępującym antropopresyjnym oddziaływaniem otoczenia na krajobrazy przyrodnicze (czego skutkiem jest nasilające się zagrożenie powszechnym rozpadem drzewostanów) działalność leśna parków narodowych z biegiem czasu coraz bardziej będzie musiała upodobniać się (i już w istotnym stopniu upodobniła się) do działalności wyczerpującej większość znamion wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej (choć nadal nazywana będzie oczywiście najwyższą formą ochrony przyrody), z zastrzeżeniem jednak co do funkcji surowcowych (które w razie stanowienia parków narodowych na masową skalę uległyby w Polsce istotnemu ograniczeniu w związku z pozostawianiem martwego drewna in situ do naturalnego rozkładu - zdecydowanie ponad realne uzasadnienie biocenotyczne - z oczywistą szkodą dla trwale zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego kraju; gdyby bowiem nadwyżka biocenotyczna tego drewna miała podlegać zbywaniu, doprawdy trudno byłoby nadal utrzymywać, że parkowa ochrona przyrody leśnej różni się od ochrony leśnego środowiska przyrodniczego zintegrowanego z wielkoobszarową wielofunkcyjną gospodarką leśną prowadzoną na przykład przez LP) .

O ile idea „powszechnego powrotu do pierwotnej natury” w Polsce i innych krajach postkomunistycznych prawie na pewno nie przekroczy granicy teoretycznych rozważań po prostu ze względu na jej „utopijny” charakter, a przede wszystkim oczywistą niewykonalność – o tyle niewątpliwie stworzyła ona mocne podwaliny pod, wykreowaną w unijnej strategii 2030, koncepcję objęcia ścisłą ochroną tzw. starych lasów (starych drzewostanów). Nie do końca jest jasne, na czym miałyby polegać owa ścisła ochrona starych drzewostanów, w szczególności nie jest jasne, w jakim stopniu miałyby to być ochrona ścisła, o której jest mowa w Ustawie o ochronie przyrody. W Polsce leśne rezerваты ścisłe – z zachowaniem jednak należytego umiaru i rozwagi - są stanowione od wielu dziesiątek lat. W unijnej strategii 2030 został zawarty pogląd, iż wprawdzie większość starych (najstarszych) drzewostanów nie reprezentuje sobą w Europie terenów nietkniętych ręką ludzką, lecz okoliczność, iż dotrwały one do dzisiejszych czasów, w tym nota bene przede wszystkim dzięki działalności ludzkiej, sprawia, iż w większości przypadkach wyobrażają już one rzekomo drzewostany pierwotnych krajobrazów leśnych – i z tego między innymi względu powinny zostać objęte ochroną ścisłą (co by nie miała ona oznaczać w praktyce).

Trudno przyjąć, że zidentyfikowanie starych lasów wyobrażających drzewostany pierwotne oraz zapewnienie jak najdłuższego ich trwania – stanowi przejaw przywracania

przyrody dla naszego życia. Utrzymywanie takich drzewostanów w dalszym ciągu byłoby bowiem realizowaniem w praktyce jednej tylko pozaprodukcyjnej funkcji lasu, tj. wyżej omówionej funkcji muzeum na otwartej przestrzeni. Za zupełnie przy tym chybiony uznać należałoby uznać ewentualny postulat pozostawienia takich drzewostanów samym sobie.

Współcześnie bowiem (nie tylko zresztą w Europie) mamy do czynienia ze zwiastunami powszechnego rozpadu ekosystemów leśnych⁶⁷ – przede wszystkim wskutek eksplozji demograficznej i związanych z nią procesów urbanizacji, industrializacji oraz tworzenia infrastruktury komunikacyjnej. Takie zjawiska, jak (1) wzrost koncentracji dwutlenku węgla w atmosferze powodujący nadpodaż tego gazu na potrzeby roślinności fotosyntetyzującej, (2) zmiana ukształtowanych ewolucyjnie warunków termicznych prawidłowego wzrostu i rozwoju biocenoz leśnych – a to w związku z ocieplaniem się klimatu, (3) „przenawożenie” (eutrofizacja) lasu w następstwie dostawania się doń związków odżywczych, głównie azotowych, wydalanych jako produkt uboczny z terenów zindustrializowanych, zurbanizowanych oraz przez infrastrukturę komunikacyjną, (3) brak właściwej podaży wody na potrzeby procesów fizjologicznych zachodzących w biocenozach leśnych głównie w związku ze wzrastających jej zużywaniem na terenach niestanowiących krajobrazów przyrodniczych (zjawisko pustynnienia krajobrazów przyrodniczych), czy wreszcie (4) wzrastające obciążenia ekosystemów leśnych zanieczyszczeniami o szkodliwym charakterze – wszystko to łącznie i wynikowo zaczyna prowadzić do zakłócenia procesów przyrodniczych, charakteryzujących krajobrazy leśne (w tym do dysfunkcji łańcuchów pokarmowych), skutkując stopniowym lub gwałtownym rozpadem drzewostanów, a następnie zanikiem pozostałych elementów biocenoz leśnych (póki co nie na masową skalę).

Reasumując, powszechna ochrona starych lasów (rozumiana jako odstępianie w nich od bezpośredniego oddziaływania opiekuńczego ze strony Człowieka) nie powinna stanowić alternatywy dla wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej traktowanej jako dominujące narzędzie ochrony leśnego środowiska przyrodniczego – albowiem współcześnie stare lasy, pozostawione same sobie w sposób nieunikniony byłyby narażone na przyspieszony rozkład (tj. przestawałyby być starymi lasami na wiele lat przed naturalnym zanikiem ze „starości”), przy czym proces tegoż rozkładu z dużym prawdopodobieństwem miałby negatywny wpływ na należyłą ochronę całego leśnego środowiska przyrodniczego, związanego z krajobrazami leśnymi, obejmującymi m.in. tak właśnie „chronione” stare lasy (o czym szczegółowo w załączniku nr 6 i jego omówieniu) Racionalnym rozwiązaniem jest zachowanie dotychczasowego stanu rzeczy, tj. rozważne stanowienie z umiarem leśnych rezerwatów ścisłych i ich utrzymywanie w wykonaniu Ustawy o ochronie przyrody.

Zgodnie z regulacjami Ustawy o lasach – wielkoobszarowa wielofunkcyjna trwale zrównoważona gospodarka leśna obejmuje m.in. pozyskiwanie surowca drzewnego i jego sprzedaż. Pozyskiwanie surowca drzewnego następuje w ramach pielęgnowania lasu (wówczas dokonywane są cięcia zwane w języku technicznym – leśnych odpowiednio czyszczeniami późnymi lub trzebieżami – wczesnymi lub późnymi) oraz w ramach wymiany generacyjnej drzewostanów w

⁶⁷ Jarosław Socha. Uniwersytet im. Hugona Kołłątaja w Krakowie, Wydział Leśny. Wykład pt. „Skumulowany stres klimatyczny a ryzyko zamierania drzewostanów” wygłoszony w ramach zorganizowanej przez Uniwersytet Rzeszowski Konferencji naukowej pn. „Przyszłość podkarpackich lasów w dobie zmian klimatycznych”. Rzeszów 3.02.2023 r. Prezentacja wykładu dostępna pod adresem: https://sieniawa.krosno.lasy.gov.pl/documents/149008/44994338/Socha_Skumulowany+stres+klimatyczny+a+ryzyko+zamierania+drzewostan%C3%B3w.pdf/2b62f416-be66-3951-68b8-df060aeb0ca9

poszczególnych wydzieleniach leśnych (w języku techniczno leśnym mówi się w takich przypadkach o rębnym użytkowaniu głównym lasu). Pozostając w zgodzie ze stanem faktycznym – należy jeszcze wspomnieć o wydzieleniach, obejmujących drzewostany, w których następuje ciągle ich użytkowanie surowcowe.

Użytkowanie główne lasu, tj. pielęgnacyjne użytkowanie surowcowe przedrębne (zwane dalej po prostu użytkowaniem przedrębnym) oraz użytkowanie surowcowe rębne (użytkowanie rębne), jak również użytkowanie surowcowe ciągle (użytkowanie ciągle), podlega dla poszczególnych nadleśnictw limitowaniu. Limitowanie to dotyczy ilości surowca drzewnego, możliwego do pozyskania w użytkowaniu rębnym (etat cięć rębnych), oraz areału, jaki powinien zostać objęty użytkowaniem przedrębnym, łącznie z użytkowaniem ciągłym (etat powierzchniowy użytków przedrębnych). Etaty te są ustalane, najczęściej na okres dziesięciu lat, w planach urzędnictwa lasu i podlegają administracyjno – prawnemu zatwierdzeniu przez ministra właściwego ds. środowiska. Etat powierzchniowy użytków przedrębnych przekłada się oczywiście wynikowo na uprawnioną ilość surowca drzewnego do pozyskania, przy czym wynika ona z potrzeb pielęgnacyjnych lasu identyfikowanych przez nadleśniczego jako organu samodzielnie obowiązującego do zapewniania prowadzenia gospodarki leśnej w nadleśnictwie na podstawie planu urzędnictwa lasu oraz ponoszącego odpowiedzialność za stan lasu. W Ustawie o lasach zdefiniowano, że etatem cięć jest ilość drewna do pozyskania określona w planie urzędnictwa lasu lub uproszczonym planie urzędnictwa lasu, wynikająca „z potrzeb odnowienia, pielęgnowania i ochrony lasu oraz zasady trwałości i ciągłości użytkowania”. Można obrazowo stwierdzić, że użytkowanie rębne drzewostanów powinno następować po wypełnieniu przez nie przydatności do realizowania funkcji środowiskotwórczych oraz środowisko – ochronnych, a także socjalno - społecznych (tak aby funkcje te mogły podlegać kontynuowaniu z wykorzystaniem do tego następnego pokolenia lasu).

Tymczasem postanowienia unijnej strategii 2030 zdają się postulować daleko posunięte zaniechanie użytkowania głównego lasów na znacznym, w ujęciu procentowym, areale gruntów leśnych (szczególnie „cennych” według świata nauki) z opcją pozostawienia drzewostanów w takim stanie do „naturalnej śmierci”. Innymi słowy miałyby być to tereny, objęte postępowaniem mającym formę pośrednią pomiędzy „parkową” ochroną leśnego środowiska przyrodniczego a wielkoobszarową wielofunkcyjną trwale zrównoważoną gospodarką leśną prowadzoną dotąd na podstawie planów urzędnictwa lasu (nieobejmującą jednak pozyskiwania drewna). W świetle dotychczasowych wywodów – nie sposób przyjąć, że takie postępowanie „zmierzałoby” do kształtowania się stabilnych ekosystemów leśnych, w sposób trwały zachowujących przydatność do realizowania określonych funkcji pozaprodukcyjnych (gdyż oczywiście funkcje surowcowe zostałyby bowiem tu praktycznie wyeliminowane). Jednym z „koronnych” argumentów podnoszonych na rzecz takiego rozwiązania jest twierdzenie, iż zapewniłoby ono odgrywanie przez ekosystemy leśne roli „niedościgniętego” coraz bardziej zapełniającego się „biologicznego” mega zbiornika węgla organicznego w mitygowaniu zjawiska wzrostu koncentracji dwutlenku węgla w atmosferze ziemskiej.

Z punktu widzenia elementarnej wiedzy o wzroście i rozwoju drzewostanów (tj. wiedzy o produktywności lasu) – omawiane rozwiązanie argumentowane rzekomo radykalną poprawą znaczenia lasów w mitygowaniu globalnego ocieplenia się klimatu należy ocenić więcej niż krytycznie. Według Profesora Arkadiusza Bruchwalda⁶⁸ do drzewostanów pozostawianych teoretycznie bez cięć pielęgnacyjnych odnosi się tzw. model graniczny ich wzrostu i rozwoju.

⁶⁸ Arkadiusz Bruchwald. Instytut Badawczy Leśnictwa. Tablice zasobności i tablice cięć pielęgnacyjnych dla drzewostanów sosnowych. Praca niepublikowana. Warszawa 1994 r.

Prof. Arkadiusz Bruchwald stwierdza wprost, że model graniczny obrazuje rozwój „drzewostanów, w których nie prowadzi się żadnych zabiegów pielęgnacyjnych. Charakteryzują się one niską odpornością zwłaszcza na działanie czynników abiotycznych (śniegu, wiatru) i tylko nieliczne z nich mają szansę przetrwania bez uszkodzeń do wieku rębności (...)”. Zwraca uwagę, że ocena Prof. Arkadiusza Bruchwalda na temat granicznego modelu wzrostu i rozwoju drzewostanów została wyartykułowana w roku 1994. Od tego czasu w sposób zdecydowany nasiliła się antropopresja wywierana na ekosystemy leśne przez tereny zurbanizowane, zindustrializowane czy przestrzenie komunikacyjne (w tym ruch samolotowy). Jak na to wskazano powyżej – współcześnie można już mówić o wyraźnych symptomach możliwego globalnego rozpadu drzewostanów objętych „standardową” gospodarką leśną właśnie na skutek tej antropopresji (potrzeba działań szczególnych, o czym dalej przy omawianiu koncepcji modeli wydzieleniowych). W tym kontekście utrwalony w strategii 2030 postulat ograniczenia pielęgnowania lasów na dużych arealach należy jednoznacznie nazwać sabotażem przyrodniczym. Lasy takie w sposób nieunikniony będą podlegać szybkiemu rozkładowi, tracąc przydatność do realizowania jakichkolwiek funkcji pozaprodukcyjnych (może poza funkcją zaspokojenia ciekawości świata nauki) . Staną się miejscem gromadzenia się niebagatelnych ilości martwego drewna, które -rozkładając się - stanie się bardzo poważnym źródłem emisji gazów cieplarnianych do atmosfery.

Jeżeli unieczynnienie pielęgnacyjne lasów miałyby być urzeczywistniane nie w odniesieniu do rozległych obszarów, lecz do ich fragmentów (np. poszczególnych wydziełów leśnych) – to dodatkowym niekorzystnym tego następstwem byłoby możliwe istotne pogorszenie stanu ochrony leśnego środowiska przyrodniczego całych krajobrazów leśnych (kompleksów leśnych), obejmujących te ich unieczynnione fragmenty (zostało to przybliżone w załączniku nr 6 i jego omówieniu w dalszej części niniejszego opracowania).

Pewną mutacją koncepcji „pełnego” unieczynnienia pielęgnacyjnego drzewostanów jest funkcjonujące już w Unii Europejskiej na mocy rozporządzeń LULUCF^{69, 70, 71} limitowanie użytkowania głównego lasu w poszczególnych Państwach Członkowskich niezależnie od limitów wynikających z kilkudziesięcioletniego dorobku nauki . Oczywiście limity przyznane Polsce na mocy ww. rozporządzenia są zdecydowanie niższe od dotychczasowego poziomu pozyskania drewna w Polsce (w tym od poziomu, wynikającego w Lasach Państwowych z planów urzędzenia lasu). Postulat ograniczenia użytkowania lasów w Państwach Członkowskich (w Polsce poniżej użytkowania wynikającego z „wiedzy urzędzeniowej”) wynika z założenia, że ilość węgla organicznego zakumulowanego w surowcu drzewnych (po uwzględnieniu okoliczności, że tylko przez pewien czas węgiel ten jest przetrzymywany w wyrobach z drewna) wydostaje się do atmosfery, zwiększając w niej koncentrację dwutlenku węgla.

⁶⁹ ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2018/841 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie włączenia emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych w wyniku działalności związanej z użytkowaniem gruntów, zmianą użytkowania gruntów i leśnictwem do ram polityki klimatycznoenergetycznej do roku 2030 i zmieniające rozporządzenie (UE) nr 525/2013 oraz decyzję nr 529/2013/UE (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 156/1)

⁷⁰ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2018/1999 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 663/2009 i (WE) nr 715/2009, dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady 94/22/WE, 98/70/WE, 2009/31/WE, 2009/73/WE, 2010/31/UE, 2012/27/UE i 2013/30/UE, dyrektyw Rady 2009/119/WE i (EU) 2015/652 oraz uchylenia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 525/2013 (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 328/1)

⁷¹ ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2023/839 z dnia 19 kwietnia 2023 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) 2018/841 w odniesieniu do zakresu stosowania, uproszczenia przepisów dotyczących sprawozdawczości i zgodności oraz określenia celów państw członkowskich na 2030 r., a także zmiany rozporządzenia (UE) 2018/1999 w odniesieniu do poprawy monitorowania, sprawozdawczości, śledzenia postępów i przeglądu (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 107/1)

Oczywiście możliwe jest obieranie różnych ścieżek postępowania pielęgnacyjnego drzewostanów - bez ryzyka wystąpienia zjawisk opisanych powyżej w odniesieniu do lasów egzemplifikujących ww. model graniczny (tj. postępowania bez narażania stabilności drzewostanów).

Należy podkreślić, że mówimy to o drzewostanach:

- 1) stanowiących „od pokoleń” grunty leśne (a nie o gruntach zalesionych na gruntach porolnych czy zrekultywowanych),
 - 2) niezagrażonych rozpadem wskutek nasilającej się antropopresji zewnętrznej,
 - 3) nie przywróconych przyrodzie po wystąpieniu na wielkich obszarach stanów siły wyższej (wielkoobszarowe kłęskowiska pohuraganowe, popożarowe czy pogradacyjne) -
- zwanych dalej – w ślad za nomenklaturą unijną - drzewostanami istniejącymi.

I tak Prof. Arkadiusz Bruchwald dla istniejących drzewostanów sosnowych (niezaprzeczalnie dominujących w Polsce) przewiduje możliwość ich pielęgnowania w ramach trzebieży selekcyjnej lub trzebieży dolnej. Według Profesora trzebież selekcyjna (zwana również trzebieżą kombinowaną) „w praktycznej realizacji” powinna polegać „w pierwszej kolejności na wyznaczeniu drzew dorodnych (...). W drugiej kolejności wyznacza się drzewa szkodliwe przeszkadzające we wzroście drzewom dorodnym i pożytecznym. Będą to więc drzewa pochodzące z drzewostanu panującego. Resztę drzew do wycięcia wyznacza się z drzewostanu opanowanego doprowadzając stopień zagęszczenia” do określonej „wartości granicznej (...). W trzebieży dolnej drzewa do usunięcia wyznacza się z grupy drzew drzewostanu opanowanego. Ich liczba powinna być taka, aby stopień zagęszczenia na powierzchni produkcyjnej spadł do wartości granicznej” ustalanej bardzo w istocie prostym wzorem wyprowadzonym przez Profesora.

Kierując się intuicją – wydawać by się mogło, że efekt maksymalnego ograniczenia wydostawania się dwutlenku węgla w następstwie rozkładu surowca drzewnego i stopniowej nieuniknionej deprecjacji wyrobów z surowca drzewnego (lub wręcz surowca drzewnego przetrzymywanego na składach) jest możliwy do uzyskania bez uszczerbku dla stabilności istniejących drzewostanów sosnowych poprzez wybranie ścieżki pielęgnacyjnej trzebieży dolnej. Nic bardziej błędnego: prowadzenie istniejących drzewostanów zgodnie z modelem trzebieży dolnej skutkuje w świetle tablic Profesora Bruchwalda podwyższonym sumarycznym poziomem użytkowania głównego: przedrębного oraz rębного. Także prowadzenie istniejących drzewostanów zgodnie z modelem granicznym (zakładając nawet optymistycznie, że drzewostany opierać się będą szybkiemu rozpadowi) nie jest sposobem na ograniczenie niekorzystnej roli surowca drzewnego oraz wyrobów z drewna jako wynikowo źródła emisji dwutlenku węgla do atmosfery. Zrozumienie tego paradoksu ułatwia niewątpliwie Tab.1.

Tab. 1 Kształtowanie się po osiągnięciu przez drzewostan sosnowy II klasy bonitacji (o właściwym zagęszczeniu): (1) zapasu drewna na pniu (V), (2) sumarycznej ilości użytków przedrębnych (SUP) oraz (3) sumarycznej produkcji surowca (SP = V + SUP) – dane w m³/ha według tablic Profesora Bruchwalda na koniec roku, w którym drzewostan osiągnął wiek wyszczególniony w kolumnie nr 1,

Wiek	Drzewostan rozwijający się zgodnie z modelem granicznym			Drzewostan pielęgnowany zgodnie z modelem trzebieży dolnej			Drzewostan pielęgnowanych zgodnie z modelem trzebieży selekcyjnej		
	V	SUP	SP	V	SUP	SP	V	SUP	SP
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
25	65	0	65	88	21	109	56	7	63
30	104	2	106	119	32	151	88	15	103
35	141	7	148	142	48	190	114	26	140

40	173	16	189	161	66	227	134	41	175
70	299	124	323	248	189	437	225	148	373
80	326	168	494	267	231	498	247	185	432
90	347	214	561	283	275	558	267	221	488
100	365	260	625	298	315	613	285	256	541

Sporządzając Tab.1, założono, że wymiana generacyjna istniejących drzewostanów (w odniesieniu do modelu granicznego całkowity rozpad drzewostanów) następuje po ukończeniu przez nie wieku 100 lat, zaś pierwszy zabieg pielęgnacyjny ma w nich miejsce po osiągnięciu 25. roku życia. Przyjmując dalej, że w przykładowym nadleśnictwie X w danym roku kalendarzowym występują trzy drzewostany sosnowe II klasy bonitacji, mające wiek 25 lat, to do wieku 100 lat, wiązać się z nimi będzie (łącznie za okres od 25 roku życia do setnego roku życia tychże drzewostanów) umowna emisja dwutlenku węgla powodowana wycinką drzew wynosząca wynikowo (po zaniku funkcji okresowego „przechowywania” węgla organicznego przez surowiec drzewny i wyrobów z niego wytworzone) odpowiednio:

- 1) w odniesieniu do drzewostanów rozwijających się zgodnie z modelem granicznym:
625 m³/ha* w,
- 2) w odniesieniu do drzewostanów pielęgnowanych zgodnie z modelem trzebieży dolnej:
613 m³/ha* w,
- 3) w odniesieniu do drzewostanów pielęgnowanych zgodnie z modelem trzebieży selekcyjnej:
541 m³/ha* w,

gdzie „w” jest wskaźnikiem pozwalającym na przeliczanie metrów sześciennych drewna sosnowego na tony CO₂.

Według Profesora Arkadiusza Bruchwalda pielęgnowanie istniejących drzewostanów sosnowych, zapewniające m.in. należytą ich stabilność, powinno mieścić się pomiędzy modelem trzebieży selekcyjnej a modelem trzebieży dolnej. Z Tab. 1 wynika jednoznacznie, że uzyskanie (w rachunku łącznym) efektu zmniejszenia umownej emisji dwutlenku węgla, związanego z użytkowaniem głównym lasu, wymagałoby de facto w istniejących drzewostanach sosnowych zintensyfikowania cięć przedrębnych ponad poziom przedrębnego pozyskania surowca drzewnego, związanego z dominującą u nas trzebieżą selekcyjną, tj. skutkowałoby nadmiernym zmniejszeniem zagęszczenia drzew, z zagrożeniem utraty stabilności przez te istniejące drzewostany. Ponadto Tab. 1 unaocznia, iż ograniczanie przedrębnego użytkowania głównego lasu w kierunku modelu granicznego jest zupełnie bezzasadne, gdyż skutkuje (w rachunku łącznym) zdecydowanym zwiększeniem omawianej tu umownej emisji dwutlenku węgla, a dodatkowo stwarza bardzo duże ryzyko rozpadu istniejących drzewostanów tak właśnie się rozwijających. Zwróćmy wreszcie uwagę na okoliczność, że przejście od trzebieży selekcyjnej do trzebieży dolnej nie wiąże się nie tylko ze zmniejszeniem umownej emisji dwutlenku węgla w rachunku łącznym, lecz także nie daje efektu przesunięcia szczytowego jej poziomu na czas wymiany generacyjnej lasu. Z Tab. 1 wynika bowiem, że ilość użytków przedrębnych (czytaj: bieżąca umowna emisja dwutlenku węgla) w istniejących drzewostanach pielęgnowanych zgodnie z modelem trzebieży dolnej w każdym roku życia przewyższa ilość użytków przedrębnych w - znajdujących się w tym samym wieku – istniejących drzewostanach prowadzonych zgodnie z modelem trzebieży selekcyjnej. W świetle Tab.1. - także w wieku wymiany generacyjnej lasu ilość drewna (298+315-275=338 m³/ha) zawarta w istniejącym drzewostanie doprowadzonym do wieku rębności przy stosowaniu trzebieży dolnej (czytaj: umowna emisja dwutlenku węgla, związana z cięciami rębnymi) przewyższa ilość drewna (285+256-221=320 m³/ha) w istniejącym drzewostanie rębnym pielęgnowanym według modelu trzebieży selekcyjnej.

Oczywiście efekt odłożenia na późniejsze okresy (aż do wieku wymiany generacyjnej istniejących drzewostanów) zasadniczej części umownej emisji dwutlenku węgla, związanej z użytkowaniem głównym lasu, nie jest bez znaczenia – jeżeli przyjąć, że teoretycznie daje to ludzkości więcej czasu na opracowanie metod skutecznej dekoncentracji gazów cieplarnianych w atmosferze oraz zniwelowania skutków globalnego ocieplania się klimatu. Posiłkując się dalej Tab1. – należy zauważyć, że wyżej wymieniony efekt jest możliwy do osiągnięcia poprzez odstąpienie od dotychczasowych modeli pielęgnowania istniejących drzewostanów na rzecz postępowania upodabniającego rozwój drzewostanów do rozwoju zgodnego z modelem granicznym. Z Tab.1 wynika istotnie, że w istniejącym drzewostanie pozostawionym praktycznie wyłącznie w rękach „sił natury” – ilość drewna odpowiadająca użytkom przedrębny (w praktyce jest to drewno drzew obumarłych w tzw. międzyczasie) jest w poszczególnych latach jego życia niższa aniżeli w istniejących drzewostanach pielęgnowanych zgodnie z dobrymi praktykami wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej (np. zgodnie z modelem trzebieży selekcyjnej) . Odbywa się to jednak „na rzecz” odkładania się drewna pozostającego na pniu (tj. w drzewostanie dojrzałym, a w praktycznie całkowicie zamarłym). Nie może ująć uwadze, że w poszczególnych nadleśnictwach istniejące drzewostany znajdują się w różnym wieku. Oznacza to, że nie byłoby regułą, iż ewentualne odłożenie w czasie umownej emisji dwutlenku węgla (z następczym istotnym zwiększeniem wynikowej emisji łącznej) poprzez zaprzestanie cięć pielęgnacyjnych, obejmowałyby wiele dziesięcioleci (nierazko byłyby to okresy znacznie krótsze). Naszym zdaniem jest mało prawdopodobne, aby poprzez radykalne zaniechanie pielęgnacji lasu (upowszechnienie w praktyce modelu granicznego) , leśnictwo przyczyniło się do dania ludzkości dostatecznie dużo czasu na opracowanie „pozaleśnych” metod ograniczenia koncentracji gazów cieplarnianych w atmosferze oraz ograniczenia skutków zaistniałego ocieplenia się klimatu. Zdecydowanie bardziej prawdopodobnym tego następstwem byłby rozpad tak utrzymywanych istniejących drzewostanów, zwłaszcza w warunkach omówionej już w niniejszej pracy nasilającej się antropopresji wywieranej na krajobrazy przyrodnicze.

Analiza Tab. 1 prowadzi do wniosku, że z punktu widzenia roli lasu w łagodzeniu efektu cieplarnianego z zastosowaniem metody cięć pielęgnacyjnych i rębnych – rozwiązaniem paradoksalnie najbardziej racjonalnym okazało się w naszym przykładzie zachowanie dotychczasowego postępowania polegającego na prowadzeniu trzebieży selekcyjnej. Takie postępowanie obniżyło łączną w ciągu jednego pokolenia umowną emisją dwutlenku węgla związaną z pozyskiwaniem drewna, gdyż łączna produkcja drewna w ciągu 100 letniej kolei rębu jako źródła umownej emisji dwutlenku węgla ukształtowała się tu na poziomie 541 m³/ha, podczas gdy w drzewostanie prowadzonym zgodnie z regułami trzebieży dolnej – na poziomie 613 m³/ha, a w istniejącym drzewostanie pozostawionym wyłącznie w rękach „sił natury” – na poziomie 625 m³/ha. Wprawdzie w istniejącym drzewostanie prowadzonym zgodnie z regułami trzebieży selekcyjnej – ilość użytków przedrębnych w poszczególnych latach życia tego drzewostanu okazała się większa aniżeli w istniejącym drzewostanie niepielęgnowanym, to trzeba pamiętać, że istniejący drzewostan niepielęgnowany nie może stanowić punktu odniesienia (a to ze względu na jego niestabilność i ryzyko rozpadu). Za punkt odniesienia należy natomiast przyjąć kształtowanie się strumienia użytków przedrębnych w istniejącym drzewostanie pielęgnowanym z zastosowaniem trzebieży dolnej. W istniejącym drzewostanie prowadzonym zgodnie z regułami trzebieży selekcyjnej – ilość użytków przedrębnych w poszczególnych latach życia tego drzewostanu okazała się mniejsza aniżeli w drzewostanie niepielęgnowanym.

Wszystko to prowadzi do konstatacji, że z punktu widzenia roli lasów w łagodzeniu efektu cieplarnianego uzasadnione jest (a nawet konieczne) zachowanie dotychczasowych ścieżek pielęgnacyjnych istniejących drzewostanów (tj. utrzymanie trzebieży selekcyjnej i sprowadzanie drzewostanów tak dotychczas niepielęgnowanych na ścieżkę takiego właśnie postępowania). Ze względu na postępowanie pielęgnacyjne w lasach nieuprawnione jest zatem forsowanie tezy, że występuje konflikt między realizowaniem funkcji surowcowej lasu a realizowaniem funkcji lasu jako narzędzia łagodzenia efektu cieplarnianego. Absolutnym natomiast priorytetem powinno być zintegrowanie użytkowania głównego lasu z procesem substytuowania drewnem różnych materiałów zużywanych w procesach wytwórczych (o czym szerzej dalej).

W przestrzeni medialnej formułowany jest nieraz postulat, aby dla wzmocnienia roli lasów w łagodzeniu efektu cieplarnianego zachować użytkowanie przedrębne istniejących drzewostanów (jako składową wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej) z równoczesnym wydłużaniem wieku dokonywania wymiany generacyjnej (pokoleniowej) tychże drzewostanów.

Na tę okoliczność sporządzono Tab.2., w której zawarto dane o poziomie kształtowania się użytkowania przedrębnego i rębego w tym samym istniejącym drzewostanie sosnowym po przyjęciu dlań wieku wymiany generacyjnej odpowiednio 100 i 170 lat, przy czym dla istniejącego drzewostanu, dla którego założono wymianę generacyjną w wieku 100 lat, dane odnoszą się do bieżącego i następnego jego pokolenia (dane w rachunku narastającym).

Tab. 2 Kształtowanie się po osiągnięciu przez drzewostan sosnowy II klasy bonitacji (o właściwym zagęszczeniu): (1) zapasu drewna na pniu (V), (2) sumarycznej ilości użytków przedrębnych (SUP) oraz (3) sumarycznej produkcji surowca (SP = V + SUP) – dane w m³/ha według tablic Profesora Bruchwalda na koniec roku, w którym drzewostan osiągnął wiek wyszczególniony odpowiednio w kolumnie nr 1 lub w kolumnie 2 (Uwaga: przy wieku rębności 100 lat mamy do czynienia z wiekiem drzewostanu bieżącego i następnego pokolenia)

Wiek drzewostanu po przyjęciu kolei rębni wnoszącej		Drzewostan pielęgnowany zgodnie z modelem trzebieży selekcyjnej – po przyjęciu wieku wymiany generacyjnej = 100 lat			Drzewostan pielęgnowany zgodnie z modelem trzebieży selekcyjnej – po przyjęciu wieku wymiany generacyjnej = 170 lat		
170 lat	100 lat	V	SUP	SP	V	SUP	SP
1	2	3	4	5	6	7	8
25	25	56	7	63	56	7	63
30	30	88	15	103	88	15	103
35	35	114	26	140	114	26	140
40	40	134	41	175	134	41	175
70	70	225	148	373	225	148	373
80	80	247	185	432	247	185	432
90	90	267	221	488	267	221	488
100	100	285	256	541	285	256	541
110	10				301	292	593
120	20				316	327	643
130	30	285+88=373	256+15=271	644	330	363	693
140	40	373+134-88=419	271+41-15=297	716	344	394	738
150	50				354	427	781
160	60				364	459	823
170	70	419+225-134=510	297+148-41=404	914	396	466	862
30	100	510+285-225=570 (285*2=570)	404+256-148=512 (256*2=512)	1082	396+88= 484	466+15=481	965

Z Tab.2 wynika, że po przyjęciu dla danego (przykładowego) istniejącego drzewostanu sosnowego – łączny poziom użytkowania głównego (czytaj łączny poziom umownej emisji dwutlenku węgla, związanej z wycinką drzew w użytkowaniu przedrębnym oraz rębny) wyniosłoby w wieku wymiany generacyjnej wynoszącego 170 lat tym 862 m³ surowca drzewnego w przeliczeniu na hektar. Po przyjęciu zaś dla tegoż istniejącego drzewostanu wieku wymiany generacyjnej 100 lat – łączne użytkowanie główne tego drzewostanu w pierwszym i drugim jego pokoleniu (tj. po dwustu latach) osiągnęłoby poziom 1082 m³/ ha. Kosztem zmniejszenia produkcji surowca drzewnego (1082 – 965 = 117 m³ drewna /ha) istniejący drzewostan o wieku rębności 170 lat byłby wynikowo „słabszym” źródłem łącznej umownej emisji dwutlenku węgla, związanej z pozyskiwaniem w nim surowca drzewnego. Zauważmy jednak, że po przyjęciu innych wieków rębności (70 lat oraz 140 lat) różnica na stratności funkcji surowcowej na rzecz funkcji mitygowania efektu ocieplania się atmosfery byłaby już praktycznie nieistotna (łączne użytkowanie główne przez dwa pokolenia istniejącego drzewostanu o wieku rębności 70 lat: 373*2 = 746 m³/ha; łącznie użytkowanie główne w istniejącym drzewostanie o wieku rębności 140 lat: 738 m³/ ha). Gdyby w końcu przyjąć bardzo krótką kolej rębny (wynoszącą 40 lat zgodnie z koncepcją plantacyjnej hodowli drzewostanów leśnych), to po trzech kolejach rębny sumaryczny łączny poziom użytkowania głównego wyniosłoby w takim przypadku (175*3) 525 m³ surowca drzewnego/ ha, podczas gdy ten sam istniejący drzewostan prowadzony przy kolei rębny 120 lat stałby się źródłem użytków przedrębnych i rębnych na poziomie 643 m³/ ha. A zatem z bardzo szybkim następstwem pokoleniowym lasu wiązałyby się zmniejszenie umownej emisji dwutlenku węgla w porównaniu do emisji, związanej z istniejącym drzewostanem o wieku rębności wynoszącym 120 lat., przy czym jednocześnie mielibyśmy do czynienia ze stratnością na funkcji surowcowej realizowanej w takich krótkich cyklach rotacji pokoleniowej.

Co do zasady w Lasach Państwowych przyjmuje się wieki rębności istniejących drzewostanów zdecydowanie przekraczające czasokres rotacji pokoleniowej, jaki należałoby przyjmować z punktu widzenia wyłącznie produkcji surowca drzewnego (tj. kolei rębny ustalonej przy założeniu trwania lasu na danym terenie z pokolenia na pokolenie). Pozostając „w prawdzie”, nie może ująć uwagę, że przy długich okresach trwania drzewostanów danego pokolenia, strumień użytków przedrębnych (czyli „bieżąca” umowna emisja CO₂) jest co do zasady mniejszy aniżeli po przyjęciu krótszej rotacji pokoleniowej. Zauważmy jednak, że przy częstej rotacji pokoleniowej lasu, częściej dochodzi do zjawiska rozkładu (mineralizacji) roślinności leśnej nietworzącej warstwy drzewostanu – a to wskutek nieuniknionego praktycznie odśłaniania powierzchni glebowej w trakcie cięć rębnych. W przeciwieństwie do umownej emisji, związanej z surowcem drzewnym (o czym poniżej) - emisji dwutlenku węgla, związanej z biomasą niestanowiącą surowca drzewnego, nie da się zasadniczo spowolnić poprzez jej traktowanie jako materiału do wytwarzania różnych wyrobów (tj. „przetrzywanie” węgla w postaci organicznej w wyrobach wytwarzanych z martwej biomasy nie drzewnej). W związku z wyżej opisaną antropopresją wywieraną z coraz większym nasileniem na ekosystemy leśne uzasadniony naszym zdaniem wydaje się wniosek, iż dalsze wydłużanie czasu trwania pokoleniowego poszczególnych istniejących drzewostanów nie jest rozwiązaniem zasadnym. Grozi brakiem możliwości utrzymania ich stabilności, z następczymi tego skutkami w odniesieniu do krajobrazów przyrodniczych, w skład których one wchodzi. Funkcja lasu jako narzędzia łagodzenia efektu cieplarnianego jest współcześnie bez wątpienia funkcją najważniejszą. Nie ma w zasadzie granicy, po przekroczeniu której można byłoby mówić o wyczerpaniu limitu zapotrzebowania na efekty wynikające z realizacji tejże funkcji. Nawet zapotrzebowanie na surowiec drzewny nie stanowi z tego punktu widzenia funkcji porównywalnej – bowiem łączne światowe zapotrzebowanie na drewno wyznaczają obecne i przysze moce przerobowe szeroko rozumianego przemysłu drzewnego „zainstalowane” w

kraju, a także za granicą. Zwiększona rotacja wymiany pokoleniowej lasu (jak to wykazano powyżej) jest oczywiście sposobem na zwiększenie jego podaży w podejściu „pokoleniowym” – jednak (powtórzmy) ze względu na mitygowanie efektu cieplarnianego nie należy „wybierać tej drogi”. Kosztem wytwarzania surowca poprzez stosowanie odpowiednio długoletnich kolei rębny jest zresztą realizowana nie tylko funkcja lasu zmniejszenia łącznej umownej emisji dwutlenku węgla z ekosystemów leśnych czy jej spowolnienia w funkcji czasu, lecz także są realizowane istotne inne pozaprodukcyjne funkcje lasu – żeby dla przykładu wspomnieć funkcji obiektu badań naukowych czy funkcji źródła doznań duchowych. Warto na marginesie zwrócić uwagę na okoliczność, że w Lasach Państwowych następstwem realizowania (poprzez stosowanie długich kolei rębny) pozaprodukcyjnych funkcji lasu kosztem funkcji surowcowych mamy do czynienia z systematycznym wzrostem areału tzw. „starych lasów”, które coraz częściej są identyfikowane przez świat nauki i organizacje pozarządowe jako obiekty wyobrażające rzekomo pierwotne ekosystemy leśne, stając się, zwłaszcza ze strony środowisk ekocentrycznych, przedmiotem postulatów co do potrzeby obejmowania ich ochroną ścisłą. Jak na to wskazano powyżej, obejmowanie na powszechną skalę starych lasów ochroną ścisłą, nie powinno stanowić alternatywy dla wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej. I jeszcze jedna okoliczność wymaga podniesienia. Otóż w istocie rzeczy pozyskiwanie i zużywanie (choćby poprzez spalanie) surowca drzewnego nie jest (przynajmniej w Polsce) przyczyną trwałego wzrostu koncentracji dwutlenku węgla w atmosferze. W uproszczeniu można bowiem przyjąć, że to, co wskutek deprecjacji surowca drzewnego (w tym wyrobów z drewna) skutkuje prędzej czy później wydostawaniem się dwutlenku węgla do atmosfery, powraca do ekosystemów leśnych w następstwie procesów fotosyntezy. Byłoby inaczej, gdyby ogólne zasoby drewna na pniu podlegały (na przykład w wyniku trwałych wylesień na powszechną skalę) bezpowrotnemu zanikowi (trwałemu zmniejszaniu się), tj. gdyby nie podlegały ciągłemu odnawianiu. W Polsce zjawisko takie nie występuje – albowiem obowiązkiem prawnym podmiotów władających lasami jest ponowne wprowadzanie roślinności leśnej w miejscach, w których ona zniknęła z przyczyn naturalnych lub w następstwie użytkowania głównego lasu (ustawowy obowiązek odnawiania lasu). Stwierdzenia zdań poprzedzających są prawdziwe nawet wówczas, gdy przejściowo, na przykład w związku z takim, a nie innym, zróżnicowaniem wiekowym drzewostanów w skali makro, ogólna ilość drewna na pniu w kolejnych okresach okazuje się (na terytorium danego kraju) mniejsza w stosunku do okresów poprzedzających – aż do czasu, gdy młode drzewostany osiągną, pochłaniając CO₂ w procesie fotosyntezy, określoną fazę dojrzałości.

Przyjęcie regulacji prawnych, mówiących o tym, że surowiec drzewny staje się (prędzej czy później) źródłem CO₂, oznacza, że w Unii Europejskiej (i nie tylko w Unii Europejskiej) uznano de facto, że rola ekosystemów leśnych w łagodzeniu procesu ocieplania się klimatu ma w dużym stopniu przejściowy charakter, gdyż bardzo istotna część węgla organicznego odkłada się w drzewostanie, który wcześniej czy później zamienia się w surowiec drzewny, stając się w efekcie (nawet po jego wykorzystaniu do wytwarzania różnych wyrobów) źródłem powrotu CO₂ do atmosfery. Aby omawiany efekt nie miał przejściowego charakteru - konieczne jest zintegrowanie działalności leśnej z działalnością w zakresie przetwórstwa drzewnego. Innymi słowy na danym terytorium (np. na terytorium danego państwa) powinien być zapewniony trwały przyrost drewna zawartego w produktach z drewna, tj. „zasilanie” danego terytorium w drewno, zawarte w różnych nowych wyrobach, powinno w coraz większym stopniu przewyższać bio – lub abiotyczny „rozkład” drewna, zawartego w wyrobach „zaistniałych w przeszłości”. Statystyki publiczne poszczególnych Państw Członkowskich UE pozwalają na ustalenie, czy powyższe zjawisko ma miejsce oraz jaki ma wymiar. Z wykorzystaniem możliwości statystyk publicznych Państwa Członkowskich UE należałoby doprowadzić w ten

sposób do zastąpienia wątpliwego rozwiązania kalkulacyjnej polegającego na ustalaniu tzw. połowicznego rozpadu węgla w poszczególnych wyrobach z drewna. Narastanie nadwyżki drewna zawartego w wyrobach z drewna ponad ubytek drewna zawartego w wyrobach w następstwie ich bio- lub abiodegradacji z jednej strony jest warunkowane utrzymaniem (a nie zaniechaniem lub drastycznym ograniczeniem) użytkowania głównego lasu realizowanego zgodnie z dobrymi praktykami wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, zaś z drugiej strony - nieustannym substytuowaniem za pomocą drewna najrozmaitszych materiałów wykorzystywanych w toku wytwarzania różnych wyrobów (wymaga postępu technicznego oraz technologicznego w przemyśle drzewnym, łącznie z postępowaniem w zakresie kubaturowego budownictwa drewnianego). Istotnym uzupełnieniem procesu wzrastającej akumulacji węgla zawartego w wyrobach z drewna mogłoby być urzeczywistnienie koncepcji składów drewna, to jest wyodrębnianych np. przez Lasy Państwowe miejsc przetrzymywania w narastającej ilości niezagospodarowanych nadwyżek surowca drzewnego. Nie jest to pomysł pozbawiony sensu – w „obliczu” realnej groźby pojawiania się takich nadwyżek w związku z coraz częstszymi stanami siły wyższej związanymi zwłaszcza z huraganowymi wiatrami. Koncepcja utworzenia oraz utrzymywania składów, o których mowa w zdaniu poprzedzającym, została szczegółowo ustalona w zarządzeniu nr 46 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 24 października 2016 r.⁷² . Do tej koncepcji nawiązano w zarządzeniu Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych dotyczącego Leśnych Gospodarstw Węglowych.

Biorąc powyższe pod uwagę, w pełni uzasadniona jest konstatacja, iż zaniechanie lub istotne ograniczenie na dużym areale gruntów leśnych (choćby nie był to areal obejmujący całe kompleksy leśne, lecz fragmenty krajobrazów leśnych) użytkowania przedrębnych istniejących drzewostanów oraz podwyższanie wieku ich rębności ponad wiek przyjmowany aktualnie – nie powinno stanowić powszechnej alternatywy dla wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, obejmującej pozyskiwanie surowca drzewnego w ramach pielęgnowania lasu i jego wymiany generacyjnej; w szczególności nie powinno to być uznawane za drogę do wzmacniania roli przypadającej ekosystemom leśnym w łagodzeniu procesu ocieplania się klimatu.

Jednym ze skutków przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej było wprowadzenie do krajowego porządku prawnego (a konkretnie do Ustawy o ochronie przyrody) obowiązku stanowienia (zgodnie z odpowiednimi rozporządzeniami wydanymi z delegacji tejże ustawy) obszarów Natura 2000 i realizowanie na ich terenie postanowień aktów prawa miejscowego, zwanych planami zadań ochronnych (docelowo programami ochrony) w celu utrzymania lub/ oraz poprawy stanu liczebnych wspólnot rozrodczych (gatunków roślin, ptaków oraz innych organizmów zwierzęcych), będących tzw. przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, przy czym za jedną dróg wiodących ku temu uznano utrzymanie (lub/ oraz doprowadzanie do właściwego stanu) siedlisk tychże gatunków. Przeważająca większość ww. obszarów została ustanowiona i nadal jest stanowiona na gruntach leśnych pozostających w zarządzie Lasów Państwowych. Niewątpliwym paradoksem jest okoliczność, iż to dzięki wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarce leśnej prowadzonej przez Lasy Państwowe okazało się, że z niemalą liczbą wydzieł leśnych jest związane występowanie wspólnot rozrodczych „kwalifikujących się” do „zaspokojenia” zainteresowania Wspólnoty. W tym miejscu naszego wywodu konieczne staje się odwołanie do załącznika nr 6., w którym – w formie złączonych

⁷² Autor: Dyrektor Generalny Lasów Państwowych. Zarządzenie nr 46 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 24 października 2016 r w sprawie sprzedaży drewna prowadzonej przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe. Opublikowane w Biuletynie Informacyjnym Lasów Państwowych – wydanie specjalne. Grudzień 2016. r.

okręgów lub fragmentów okręgów - zobrazowano siedem wydzieleni leśnych (A, B, C, D, E, F, G.), przyjmując jednocześnie, że tworzą one krajobraz leśny objęty biotycznym i abiotycznym oddziaływaniem otoczenia, a wiek wymiany generacyjnej wynosi w nim 70 lat.

Ponadto - mając na względzie, że atrybutem każdego wydzielenia jest w danym punkcie czasowym swoisty zbiór wspólnot rozrodczych, będących ogniwami tzw. łańcuchów pokarmowych - założono, że:

- 1) wyżej wymienione wydzielenia reprezentują sobą jakby ten sam drzewostan, jednak w różnym wieku,
- 2) w startowym (początkowym) punkcie czasowym każde z tych wydzieleni charakteryzuje się określonym zgrupowaniem wspólnot rozrodczych, na przykład wydzielenie G z drzewostanem w startowym punkcie czasowym w wieku 40 lat charakteryzuje się:
 - a) wspólnotami rozrodczymi 1GS, 2 GS oraz 3 GS stanowiącymi tzw. początkowe ogniwa łańcuchów pokarmowych, zwanych także łańcuchami troficznymi (pierwszy poziom troficzny, na który co do zasady składają się organizmy roślinne lub organizmy odżywiające się martwą substancją organiczną; z wiodącą rolą drzew tworzących drzewostan) ,
 - b) wspólnotami rozrodczymi 1 GP, 2 GP , 3 GP stanowiącymi tzw. pośrednie ogniwa łańcuchów pokarmowych (pośredni poziom troficzny),
 - c) wspólnotami rozrodczymi 1 GK, 2 GK i 3 GK, stanowiącymi tzw. końcowe ogniwa łańcuchów pokarmowych (końcowy poziom troficzny),
- 3) w startowym (początkowym) punkcie czasowym (część I załącznika nr 6) poszczególne wydzielenia charakteryzują się siecią połączeń troficzných, zaznaczonych w załączniku nr 6 jednokierunkowymi strzałkami (biegnącymi od ogniw kształtujących pierwszy poziom troficzny do ogniw kształtujących pośredni poziom troficzny, a stąd do ogniw, kształtujących końcowy poziom troficzny), przy czym omawiana sieć połączeń troficzných nie zamyka się wyłącznie w ramach poszczególnych wydzieleni, gdyż oddziaływania troficzne łączą wspólnoty rozrodcze, związane z różnymi wydzieleniami danego krajobrazu leśnego, a także, związane z otoczeniem (ponadto część oddziaływań troficzných oznaczono strzałkami dwukierunkowymi, świadczącymi o występowaniu relacji symbiotycznych między poszczególnymi wspólnotami rozrodczymi).

Sieć połączeń troficzných hipotetycznego krajobrazu leśnego złożonego z wydzieleni leśnych A, B, C, D, E, F i G w drugim punkcie czasowym (tj. po upływie 10 lat) zobrazowano w części II załącznika nr 6. Ponieważ przyjęto, że ww. wydzielenia reprezentują sobą jakby ten sam drzewostan, jednak w różnym wieku, więc można było przyjąć, że z punktu widzenia wspólnot rozrodczych i występujących między nimi „wewnątrzwydzieleniowych” oddziaływań troficzných – po dziesięciu latach:

- 1) funkcję wydzielenia B przejmie wydzielenie A (po odnowieniu lasu drzewostan będzie miał wiek 10 lat, czyli tyle, ile w początkowym punkcie czasowym miał drzewostan właśnie w wydzieleniu B),
- 2) funkcję wydzielenia D przejmie wydzielenie B,
- 3) funkcję wydzielenia C przejmie wydzielenie D – itd.

Oczywiście z dużym uproszczeniem wiąże się przyjęcie założenia, że różnorodność biologiczna (oceniana przez pryzmat wspólnot rozrodczych występujących w ww. hipotetycznym krajobrazie leśnym oraz przez pryzmat sieci połączeń troficzných) w obu punktach czasowych, dotyczących naszego hipotetycznego krajobrazu ABCDEFG będzie tożsama. Nie będzie tożsama choćby ze względu na zmianę sąsiedztwa wydzieleni z drzewostanem w danym wieku. Na przykład w początkowym punkcie czasowym wydzielenie B z drzewostanem w wieku 10 lat sąsiedowało (w świetle załącznika nr 6) z wydzieleniami C (wiek drzewostanu 30 lat), F (wiek drzewostanu 50 lat) oraz A (wiek drzewostanu 70 lat) , jak również z określoną geograficznie częścią otoczenia naszego

krajobrazu; natomiast po dziesięciu sąsiedztwo wydzielenie A (zastępującego pod względem wieku drzewostanu wydzielenie A) ma (także w świetle załącznika 6) wyraźnie inne sąsiedztwo. Ponadto trzeba tu mieć na względzie, że w funkcji czasu (w warunkach antropopresji dotyczącej ogół krajobrazów przyrodniczych) zmieniają się oddziaływania abiotyczne wywierane na lasy przez ich otoczenie. Niemniej jednak uzasadnione jest oczekiwanie, że w podejściu krajobrazowym różnorodność naszego hipotetycznego krajobrazu leśnego złożonego z ww. siedmiu wydziałów leśnych w obu punktach czasowych będzie zbliżona.

Jak o tym już wspomniano – różnorodność biologiczna ekosystemów leśnych znajdujących się we władaniu Lasów Państwowych osiągnęła stan, dzięki któremu w Polsce zaistniała możliwość lokalizowania obszarów Natura 2000 przede wszystkim na gruntach leśnych nie pomimo, lecz dzięki prowadzeniu przez LP od wielu dziesięcioleci wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej. Uprawnione jest zatem przyjęcie „na potrzeby” załącznika nr 6 założenia, iż stan różnorodności biologicznej naszego hipotetycznego krajobrazu leśnego złożonego z ww. siedmiu wydziałów leśnych zarówno w pierwszym i drugim punkcie czasowym został ukształtowany w następstwie takiej właśnie działalności LP.

Zażółmy, że w realizacji obowiązku stanowienia obszarów Natura 2000 – prace inwentaryzacyjne doprowadziły do konstatacji, iż w pierwszym punkcie czasowym:

- 1) wspólnoty rozrodzce 1 BS oraz 1 BK, których występowanie stwierdzono w wydzieleniu B,
- 2) wspólnotę rozrodczą 2AP, której występowanie stwierdzono w wydzieleniu A,
oraz
- 3) wspólnotę rozrodczą 2 GK, której występowanie stwierdzono w wydzieleniu G – uznano za przedmiot zainteresowania Unii Europejskiej.

Po dziesięciu latach (zgodnie z procesami zachodzącymi w krajobrazach leśnych w następstwie starzenia się drzewostanów w poszczególnych wydzieleniach) występowanie wyżej wymienionych wspólnot rozrodzanych zostało zachowane, jednak w „zgoła” innych wydzieleniach leśnych. I tak:

- 1) wspólnoty 1 BS oraz 1 BK znalazły się w obrębie wydzielenia A, tj. przemieściła się do wydzielenia A (przy poprzedniej lokalizacji w wydzieleniu B),
- 2) wspólnota 2 AP znalazła się w obrębie wydzielenia E (przy poprzedniej lokalizacji w wydzieleniu A),
zaś
- 3) wspólnota 2 GK przemieściła się do wydzielenia C (przy poprzedniej lokalizacji w wydzieleniu G).

Kierując się stanem rzeczy stwierdzonym w początkowym punkcie czasowym i zachowując w odniesieniu do naszego ww. hipotetycznego krajobrazu leśnego wielkoobszarową wielofunkcyjną trwale zrównoważoną gospodarkę leśną - obszar Natura 2000 należałoby ustanowić w granicach wydziałów ABG. Po dziesięciu jednak latach granice te trzeba byłoby zmienić, obejmując nią wydział ABC (przy czym wspólnota rozrodczą 2 AP pozostałaby poza tymi granicami - jako znajdująca się w wydzieleniu E oddalonym geograficznie od wydziałów ABC).

Koncepcja obszarów Natura 2000 nie przewiduje takiego zabiegu, gdyż zakłada geograficzne „zakonserwowanie” różnorodności biologicznej ustalonej w dacie prac inwentaryzacyjnych (i to zakonserwowanie niedopuszczające często nawet niewielkiej zmiany miejsca występowania w dacie inwentaryzacji danego gatunku stanowiącego przedmiot zainteresowania Unii

Europejskiej). Ignoruje zatem naturalne procesy przyrodnicze związane ze starzeniem się drzewostanów w poszczególnych fragmentach krajobrazów leśnych (w poszczególnych wydzieleniach leśnych). Starzenie się drzewostanów sprawia, że różnorodność biologiczna z natury rzeczy nie jest w obrębie konkretnego krajobrazu leśnego niezmienna geograficznie; geograficznie zmienia się, lecz – co pożądanego – w skali całego krajobrazu powinna podlegać tylko niewielkim powolnym korektom, omówionym powyżej (także co do przyczyn) w ramach analizy załącznika nr 6 .

Tworząc w granicach wydzieleni ABG obszar Natura 2000 nie da się metodami wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej „zakonserwować” na stałe różnorodności biologicznej w obrębie tychże wydzieleni wg stanu na początkowy punkt czasowy. Metodami wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej dałoby się natomiast zapewnić nieprzerwalność trwania wspólnot rozrodczych 1 BS, 1 BK, 2 AP oraz 2 GK, lecz w obrębie całego krajobrazu leśnego ABCDEFG. Nie ma jednak na to przysłowiowej zgody Unii Europejskiej. Zatem – wbrew naturze – ww. zakonserwowanie różnorodności biologicznej w obszarach Natura 2000 ma następować w realizacji planów zadań ochronnych. Pozostawiając bez odpowiedzi pytanie, czy poprzez realizację nawet najbardziej wyrafinowanych planów zadań ochronnych jest możliwe powstrzymanie skutków starzenia się fitocenoz w poszczególnych wydzieleniach – zauważmy, że nawet gdyby było to możliwe, to (znów odwołując się do załącznika nr 6) po dziesięciu latach w wydzieleniach A, B i G mielibyśmy różnorodność biologiczną zbliżoną (po zakonserwowaniu) do różnorodności biologicznej sprzed dziesięciu lat (oczywiście w wydzieleniach, w których różnorodność biologiczna podlegałaby konserwowaniu, ominęłoby to do pewnego stopnia różnorodność pierwszego poziomu troficznego, reprezentowaną przez drzewostan, choć nie do końca : przeredzanie, likwidacja niektórych gatunków drzew ponad ustępowanie naturalne z drzewostanu itd.), zaś w pozostałych wydzieleniach (CDEF) różnorodność właściwą dla zaistniałej w nich fazy rozwoju fitocenozy (choć też w określonym zakresie inną aniżeli różnorodność biologiczna, która by w nich zaistniała, gdyby w wydzieleniach ABG różnorodność nie podlegała konserwowaniu). Po zakonserwowaniu różnorodności w wydzieleniach ABG doszłoby niewątpliwie do zmniejszenia różnorodności biologicznej mierzonej występowaniem wspólnot rozrodczych w skali całego krajobrazu leśnego. Z załącznika 6 wynika, że dotyczyłoby to wspólnot rozrodczych od 1 DS. do 2 DK oraz od 1 FS do 1 FK (wystąpiłaby swoista nad-reprezentacja wspólnot 1 AS do 3 AK. oraz od 1 GS do 3 GK). Krajobrazy leśne są biologicznymi nad – układami biologicznymi cechującymi się dużą zdolnością akomodacji do zmieniającego się otoczenia (możliwość nawiązywania łączności troficznego ze wspólnotami w wydzieleniach z różnorodnością zakonserwowaną). Oczywiście omawiane zubożenie różnorodności krajobrazu wskutek zakonserwowania jej części w ramach obszaru Natura 2000 nie może nie mieć określonego wpływ na funkcjonowanie krajobrazu leśnego jako całości, właśnie ze względu na powstrzymanie w nich naturalnych procesów przyrodniczych (jednak ocena tego wpływu jest praktycznie niemożliwa do ustalenia). Dopóki krajobrazowe zubożenie różnorodności wskutek tegoż zakonserwowania nie będzie prowadzić do daleko posuniętej destrukcji krajobrazów (lub ich istotnych części) poprzez daleko posuniętą dezintegrację (porozrywanie się) sieci połączeń troficznego, charakteryzujących te krajobrazy, z przekroczeniem możliwości przeciwstawiania się temu zjawisku metodami gospodarki leśnej – dopóty nie będzie przesłanej do „totalnego” zdezawuowania (zakwestionowania) ochrony różnorodności biologicznej metodą stanowienia obszarów Natura 2000. Rodzi się jednak zasadnicze pytanie, czy forsowanie tej koncepcji na masową skalę jest (a raczej było) uzasadnione, skoro ze swej istoty wymaga (wymagało) działań „przeciwstawiających” się naturalnemu procesowi przyrodniczemu, jakim jest proces „przemieszczania się” różnorodności biologicznej w granicach krajobrazu w miarę starzenia

się poszczególnych jego części, oraz skoro efekt zachowania gatunków stanowiących przedmiot zainteresowania Unii Europejskiej można było uzyskać, nie zastępując wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej działaniami określonymi w planach zadań ochronnych. Przecież (powtórzmy) wspólnoty rozrodcze, będące przedmiotem zainteresowania Unii Europejskiej, pojawiły się w ekosystemach leśnych, w związku z prowadzeniem w nich ww. gospodarki leśnej. Istotą wielkoobszarowej wielofunkcyjnej gospodarki leśnej jest modyfikacyjne „podążanie” za tym procesem (lub określone jego wyprzedzanie), a nie powstrzymywanie tegoż procesu. Jest symptomatyczne, że w unijnej strategii 2030 wybrzmiała ocena, że koncepcja obszarów Natura 2000 nie zdała egzaminu (stąd rzekoma potrzeba wkraczania na inne drogi „przywracania przyrody dla naszego życia”). Nawiasem – szczegółowe prace inwentaryzacyjne przeprowadzone przed kilku laty przez Lasy Państwowe w Puszczy Białowieskiej (por. z 63. pozycją bibliograficzną) dowiodły, że wspólnoty rozrodcze będące „przedmiotem zainteresowania Unii Europejskiej” są co do zasady gatunkami powszechnie występującymi, stanowiąc efekt prowadzenia wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej. Naszym zdaniem wielce uprawdopodobniony jest wniosek, iż w bardzo wielu przypadkach obszary Natura 2000 były w Polsce (i nie tylko w Polsce) stanowione w miejscach bardzo słabo rozpoznanych pod kątem ich bogactwa przyrodniczego, a planami zadań ochronnych były obejmowane gatunki tam, gdzie w ogóle one występowały.

Koncepcja obszarów Natura 2000 jest w istocie rozwinięciem (choć na skalę masową) rozwiązań od dawna stosowanych w Polsce. Chodzi mianowicie o stanowienie leśnych rezerwatów częściowych. Tą obszarową formą ochrony przyrody obejmuje się wspólnoty rozrodcze, które (co nie wydaje się wcale takie pewne) są „wrażliwe” na wielkoobszarową wielofunkcyjną trwale zrównoważoną gospodarkę leśną. Działalność w rezerwach przyrody częściowych odbywa się poprzez realizowaniu planów ich ochrony.

Reasumując, ochrona leśnego środowiska przyrodniczego poprzez stanowienia obszarów Natura 2000 nie powinna stać się powszechną alternatywą dla wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej – po pierwsze dlatego, że różnorodność biologiczna charakteryzująca się występowaniem i utrzymywaniem w należyтым stanie w krajobrazach leśnych wspólnot rozrodznych będących „przedmiotem zainteresowania Unii Europejskiej” nie stanowi powszechnego wskaźnika należytego funkcjonowania tychże krajobrazów „dla naszego życia” (teoretycznie bowiem wzmacnia tylko jedną funkcję ekosystemów leśnych – funkcję powszechnego magazynu bogactwa ożywionej przyrody dla przyszłych nierozpoznanych jeszcze potrzeb ludzkich ze zwróceniem szczególnej uwagi na gatunki będącego przedmiotem zainteresowania UE), zaś po drugie dlatego, że u jej podstaw leży błędne założenie, iż na powszechną skalę możliwe jest „geograficzne” zakonserwowanie biocenoz (wbrew naturalnym procesom przyrodniczym). Jeżeli uznać za prawdę (co naszym zdaniem nie jest oczywiste), że w krajobrazach leśnych niektóre współcześnie występujące w nich wspólnoty rozrodcze wykazują daleko idącą „wrażliwość” na wielkoobszarową wielofunkcyjną, trwale zrównoważoną gospodarkę leśną – to w dążeniu do utrzymania funkcji lasów jako kompletnego „magazynu” żywego bogactwa przyrodniczego (dla przyszłych nierozpoznanych jeszcze potencjalnych potrzeb ludzkości) należałoby w sposób rozważny (roztropny) podążać drogą stanowienia leśnych rezerwatów częściowych, co w Polsce „wymyślono” przed wieloma dziesięcioleciami.

Okoliczność siódma:

wielkoobszarowa wielofunkcyjna trwale zrównoważona gospodarka leśna może stanowić przedmiot doskonalenia poprzez urzeczywistnianie idei (koncepcji) gospodarstw wydzieleniowych; urzeczywistnienie idei (koncepcji) gospodarstw wydzieleniowych jest warunkiem wypracowania wzorców różnorodności biologicznej,

Dotychczasowe nasze wywody prowadzą do generalnej konstatacji, że za powszechny wskaźnik „przywrócenia przyrody dla naszego życia”, nie sposób uznać leśnej różnorodności biologicznej, związanej z:

- 1) doprowadzeniem do ukształtowania się i utrzymywaniem leśnych krajobrazów quasi pierwotnych, co „samo w sobie” zasługuje na miano utopii,
- 2) „parkową” ochroną przyrody,
- 3) obejmowaniem ochroną ścisłą tzw. starych lasów,
- 4) poważnym ograniczaniem na wielkich arealach surowcowego użytkowania lasów, objętych dotychczas pełnym zakresem wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, z równoczesnym ustanawianiem rozległych obszarów nakierowanych praktycznie wyłącznie na realizację surowcowej funkcji lasów,
- 5) „geograficznym konserwowaniem” na masową skalę biocenoz poprzez stanowienie obszarów Natura 2000

W tym kontekście uzasadnione jest twierdzenie, iż – jak dotąd – nie wypracowano alternatywy dla prowadzenia (w skali powszechnej) ochrony leśnego środowiska przyrodniczego w ramach wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, przy czym postawić należy pytanie, czy poszukiwanie takiej alternatywy jest w ogólnie zasadne i potrzebne.

W pierwszej kolejności skoncentrujmy się na istniejących drzewostanach. Odwołując się po raz kolejny do załącznika nr 6 i przyjmując, że drzewostany w nim zobrazowane są drzewostanami istniejącymi, zauważmy, że przy sporządzaniu tegoż załącznika założono, iż realizując wielkoobszarową wielofunkcyjną trwale zrównoważoną gospodarkę leśną, różnorodność biologiczna (mierzona występowaniem w naszym hipotetycznym krajobrazie leśnym określonymi wspólnotami rozrodczymi i występującymi między nimi połączeniami troficznymi) ma w funkcji czasu (tj. w początkowym punkcie czasowym i po dziesięciu latach) praktycznie zbliżoną charakterystykę .

Pytanie brzmi: czy zasadne jest przypisanie tej różnorodności roli wskaźnika dobrego funkcjonowania „dla naszego życia” tego konkretnego hipotetycznego krajobrazu ABCDEFG?

Otóż pierwszy warunek, jaki powinien być spełniony, aby odpowiedzieć na tak postawione pytanie była pozytywna, to brak negatywnego wpływu omawianej różnorodności na wypełnianie przez ogół zasobów leśnych na danym terytorium (na przykład na terytorium danego kraju) pozaprodukcyjnej funkcji lasu jako „kompletnego” magazynu żywego bogactwa przyrodniczego dla przyszłych nierozpoznanych jeszcze potencjalnych potrzeb ludzkości. Innymi słowy wzorce różnorodności biologicznej przyjmowane w odniesieniu do poszczególnych krajobrazów leśnych, obejmujących istniejące drzewostany, nie powinny oznaczać zaniku określonych leśnych wspólnot rozrodczych w skali danego terytorium. Jak na to już wskazano w niniejszej pracy, warunek ten w Polsce (w tym w odniesieniu do LP) jest jak

dotychczas spełniony – pomimo pierwszych symptomów możliwego globalnego w przyszłości rozpadu drzewostanów (nie tylko istniejących drzewostanów) nie tylko na terytorium naszego kraju. Wydaje się, że w ramach ponadstandardowego wspomaganie administracji publicznej bardzo pilną potrzebą jest wypracowanie oraz upowszechnienie w Lasach Państwowych (i nie tylko w Lasach Państwowych) systemu permanentnej szczegółowej inwentaryzacji przyrodniczej traktowanej właśnie m.in. jako narzędzie ciągłej weryfikacji tezy, iż działalność leśna nie powoduje zubożenia biocenoz leśnych w makroskali (np. w skali całego terytorium kraju).

Drugim z warunków, jaki powinien być spełniony, jest utrzymywanie się w krajobrazach leśnych co najmniej niezmiennie w funkcji czasu różnorodności biologicznej w stosunku do początkowego punktu czasowego, przy czym – rzecz oczywista – chodzi tu o różnorodność biologiczną ustalaną w podejściu krajobrazowym.

W załączniku nr 6 założono, że warunek ten w stosunku do naszego hipotetycznego krajobrazu leśnego jest również spełniony. Różnorodność biologiczna, charakteryzująca nasz hipotetyczny krajobraz, jest zatem wskaźnikiem dobrego jego funkcjonowania „dla naszego życia”, ale wyłącznie ze względu właśnie na ww. warunek drugi (w funkcji czasu gwarantuje utrzymywanie się różnorodności biologicznej stwierdzonej w początkowym punkcie czasowym, tj. sieć połączeń troficznych nie rozrywa się; w podejściu krajobrazowym nie dochodzi do zaniku wspólnot rozrodczych, których występowanie stwierdzono dla tego krajobrazu w początkowym punkcie czasowym).

W rzeczywistości weryfikowanie tezy, iż w Polsce różnorodność biologiczna kształtowana poprzez wielkoobszarową wielofunkcyjną trwale zrównoważoną gospodarkę leśną, spełnia drugi z wymienionych warunków w odniesieniu do istniejących drzewostanów, również powinna następować z użyciem ww. narzędzia permanentnej szczegółowej inwentaryzacji przyrodniczej. Oczywiście z punktu widzenia ww. drugiego warunku nie należy mówić o jednej wzorcowej różnorodności biologicznej. Głównym czynnikiem determinującym leśną różnorodność biologiczną jest charakterystyka istniejących drzewostanów (w tym ich skład, wiek, struktura i inne cechy). Z tego względu – z punktu widzenia omawianego drugiego warunku – należy mówić o bardzo licznej populacji wzorcowych różnorodności biologicznych. Nawet w ramach tego samego krajobrazu w funkcji czasu różnorodność biologiczna w podejściu krajobrazowym ulega pewnym zmianom.

Zasadnicze jednak pytanie brzmi: czy i w jaki sposób metodami wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej można doskonalić różnorodność biologiczną traktowaną jako coraz lepszy wskaźnik coraz doskonalszego „dla naszego życia” funkcjonowania przyrody leśnej, reprezentowanej przez istniejące drzewostany.

Otóż drogą wiodącą do tego jest naszym zdaniem urzeczywistnienie koncepcji wyspecjalizowanych gospodarstw wydzieleniowych, nawiązującej do idei lasów ochronnych, o których mowa w Ustawie o lasach, przy czym nie może ująć uwadze, że w Polsce tworzenie gospodarstw wydzieleniowych w ogóle jest możliwe dzięki unikatowemu charakterowi polskiego modelu leśnictwa polegającemu po pierwsze na tym, że zdecydowaną większość lasów stanowią lasy państwowe, zaś po drugie na tym, że zdecydowana większość lasów państwowych znajduje się we władaniu jednego podmiotu, tj. Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe. W urzeczywistnianiu tej koncepcji w pierwszej kolejności do Ustawy o lasach należałoby wprowadzić delegację zobowiązującą do wydania przez ministra właściwego ds. środowiska rozporządzenia regulującego szczegółowe zasady postępowania w ramach wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale

zrównoważonej gospodarki leśnej nakierowanej na realizowanie określonych funkcji lasu na zasadach priorytetowych. Aktualnie krajowy porządek prawny zawiera rozporządzenie uszczegóławiające postępowanie w lasach ochronnych⁷³, jednak nie może ująć uwadze, że regulacje tegoż rozporządzenia charakteryzują się bardzo dużą ogólnością. Rozporządzenie to należałoby znowelizować. Ze zrozumiałych względów przy kreowaniu gospodarstw wydzieleniowych nie powinny być brane pod uwagę wydzielienia, które aktualnie („chcąc nie chcąc”) wchodzi w skład obszarowych form ochrony przyrody (w tym w skład obszarów Natura 2000). Z zastrzeżeniem zdania poprzedzającego, w ramach poszczególnych krajobrazów leśnych (lub kompleksów leśnych będących częścią krajobrazów nieleśnych), na etapie urządzania lasu należałoby wskazywać wydzielienia, w których miałyby być realizowane określone funkcje priorytetowe (rzecz jasna bez eliminacji zdolności lasów do realizowania innych ich funkcji). W tym kontekście w formie aktu ogólnego zarządu Dyrektora Generalnego należałoby ustalić szczegółową systematykę funkcji lasu (produkcyjnych i pozaprodukcyjnych) kwalifikujących się do realizowania (wzmacniania, modyfikowania) metodami gospodarki leśnej. Wydaje się, że systematyka ta powinna być przedmiotem nowelizacji Instrukcji Urządzania Lasu.

Zgrupowanie wydzieleni, w których miałyby być realizowana określona funkcja na zasadach priorytetowych, tworzyłoby w nadleśnictwie w ramach krajobrazu leśnego (kompleksu leśnego) gospodarstwo wydzieleniowe, przeznaczone do realizacji danej funkcji właśnie w sposób priorytetowy. Wydzielenia tworzące w ramach krajobrazu (kompleksu leśnego) konkretne gospodarstwo wydzieleniowe niekoniecznie musiałyby stanowić zwartą powierzchnię.

W planach urządzania lasu powinien być utrwalany zarys działań nakierowanych właśnie na realizację poszczególnych funkcji priorytetowych – z obowiązkiem nadleśniczych do programowej operacyjnej ich konkretyzacji (programowego ich uszczegółowienia na okres co najmniej dziesięciu lat oraz uszczegółowienia corocznego na potrzeby planu finansowo – gospodarczego nadleśnictwa).

Wydzielenia, obejmujące lasy ochronne, powinny być traktowane na równi z gospodarstwami wydzieleniowymi. Zwraca uwagę, że stanowienie lasów ochronnych w sposób istotny ogranicza konieczność tworzenia gospodarstw wydzieleniowych.

Współcześnie najwyższą wagę należałoby przywiązywać do stanowienia w Lasach Państwowych gospodarstw wydzieleniowych, w których w istniejących drzewostanach powinna być realizowana na zasadzie priorytetowej funkcja lasu jako narzędzia łagodzenia efektu cieplarnianego. W Lasach Państwowych gospodarstwa takie są nazywane Leśnymi Gospodarstwami Węglowymi (przywoływane dalej także z użyciem akronimu LGW). Działania pilotażowe związane z Leśnymi Gospodarstwami Węglowymi są w Lasach Państwowych prowadzone od kilkunastu lat.

Jak to już w niniejszej pracy wywiedziono, bez sprzężenia funkcji lasu jako narzędzie łagodzącego efekt ocieplania się klimatu z nieustannym wzmaganiem funkcją akumulacyjną wyrobów wytwarzanych całkowicie lub częściowo z drewna (tj. z funkcją nieustannego przyrostu zasobów węgla, „przechowywanego” w postaci organicznej na danym terytorium w takich właśnie wytworach, nie wyłączając drewnianych obiektów kubaturowych) lub/ oraz funkcją narastającego gromadzenia drewna na składach drewna - nie może być mowy o możliwości przyczyniania się lasów do trwałego obniżania koncentracji CO₂ z zastosowaniem zmiany dotychczasowych ścieżek

⁷³ Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 sierpnia 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej (Dz. U. 1992 nr 67 poz. 337)

pielęgnacyjnych, a także poprzez odpowiednią zmianę wieku wymiany generacyjnej lasu. W tym kontekście poważnym błędem byłoby pogodzenie się przez Polskę z zamysłem „uniczynienia” pielęgnacyjnego znacznych arealów gruntów leśnych aż do naturalnej „śmierci” istniejących drzewostanów - rzekomo dla wzmocnienia roli lasu jako wyżej wymienionego narzędzia łagodzenia efektu cieplarnianego.

Naszym zdaniem - w Leśnych Gospodarstwach Węglowych programy działań dodatkowych w istniejących drzewostanach powinny koncentrować się w pierwszej kolejności na doprowadzeniu do wzmożenia (w porównaniu do stanu osiąganego poprzez prowadzenie „standardowej” wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej) procesu gromadzenia się w glebie leśnej martwej materii organicznej oraz powstrzymywania glebowej emisji dwutlenku węgla w trakcie wymiany generacyjnej lasu.

W istniejących drzewostanach wymaga to przede wszystkim zwiększonego (w stosunku do działań standardowych) zasilania ściółki leśnej opadającą materią organiczną (głównie opad igieł i liści) między innymi w następstwie wprowadzania do wnętrza lasu „dodatkowej” roślinności leśnej (działania w zakresie zakładania drugiego piętra, wprowadzanie podszytu, sprzyjania rozwojowi runa leśnego ponad standard obowiązujący w LP) – jednak bez doprowadzania do efektu „ciemnego lasu”, skutkującego m.in. brakiem rozkładu ściółki. Zwiększanie stopnia zajęcia przestrzeni ekosystemu roślinnością leśną (właśnie poprzez zakładanie drugiego piętra, wprowadzanie podszytu czy sprzyjanie rozwojowi runa leśnego) samo w sobie jest teoretycznie postępowaniem korzystnym z punktu widzenia roli lasu jako narzędzia łagodzenia efektu cieplarnianego (gdyż doprowadza do zwiększenia ogólnej powierzchni asymilacyjnej). Wskazać jednak należy na prawidłowość, polegającą na tym, że poszczególne ekosystemy leśne w poszczególnych fazach rozwojowych mają skończoną możliwość akumulowania w swej objętości węgla organicznego w następstwie fotosyntezy, co oznacza, że przesadne „nasywanie” wnętrza danego ekosystemu powierzchnią asymilacyjną może w praktyce prowadzić do zjawiska spadku potencjalnej zasobności drzewostanu dotychczas tam istniejącego. Innymi słowy, ujmując rzecz kolokwialnie, zwiększenie „powierzchni” asymilacyjnej ekosystemu nie musi doprowadzać do wprost proporcjonalnego zwiększania się masy organicznej w nim zawartej (a tym samym do wprost proporcjonalnego zwiększania się węgla organicznego zawartego w ekosystemie). Ponadto nadmierne „nasywanie” wnętrza ekosystemu roślinnością fotosyntetyzującą może doprowadzać do wyżej wskazanego efektu ciemnego lasu, a w konsekwencji do zalegania oraz narastania ściółki bez należytego jej rozkładu i należytego zwiększania na tej drodze zawartości węgla organicznego w glebie.

Naszym zdaniem, sprawa postępowania hodowlanego nakierowanego w LGW na ponadstandardowe zwiększanie w funkcji czasu biomasy nadziemnej oraz glebowej w ekosystemach leśnych - wymaga co najmniej przeprowadzenia wnikliwej „burzy mózgów” szerokiego kręgu reprezentantów świata nauki i praktyki, a być może także przeprowadzenia uzupełniających prac badawczych.

Jak wskazują badania wieloosobowego zespołu pracowników nauki⁷⁴ – po ustąpieniu drzewostanu danej generacji i „odsłonięciu” gleby następuje gwałtowne uwalnianie się dwutlenku węgla do atmosfery wskutek procesów mineralizacyjnych ściółki i pozostałości

⁷⁴ Autorzy: Rafał Borkowski, Paulina Dukat, Grzegorz Durło, Paweł Horodecki, Andrzej Jagodziński, Michał Jasik, Jolanta Komisarek, Kamil Kondracki, Stanisław Małek, Janusz Olejnik, Marek Pajak, Elżbieta Pastwik, Maciej Skorupski, Paweł Strzeński, Marek Urbaniak, Katarzyna Wiatrowska, Bartłomiej Woś, Dorota Wrońska – Pilarek Klaudia Ziemblińska. „Rola lasu w pochłanianiu dwutlenku węgla z atmosfery” – praca zbiorowa pod redakcją Janusza Olejnika i Stanisława Małka. Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. Poznań 2020.r. (str. 395)

drzewnych (tzw. leżaniny), a także próchnicy glebowej. Młody las następnej generacji nawet przez kilkanaście lat nie ma zdolności per saldo do hamowania tego procesu (przyrost biomasy wskutek asymilacji początkowo nie przewyższa jej ubytku wskutek rozkładu ściółki oraz próchnicy glebowej). Z tego względu bardzo dużą wagę w LGW należałoby przywiązywać do dokonywania wymiany generacyjnej lasu w postępowaniu bezzrębowym (idea lasów obejmowanych użytkowaniem ciągłym oznaczającym pozostawianie powierzchni gleby nieprzerwanie pod pokrywą roślinną). W razie braku możliwości prowadzenia użytkowania ciągłego – w katalogu działań w Leśnych Gospodarstwach Węglowych powinno znaleźć się dokonywanie odnawiania lasu bez wzruszania wierzchniej warstwy gleby (preferowanie samosiewnego powrotu roślinności leśnej na miejsca po drzewostanie poprzedniej generacji; sadzenie drzew przy miejscowym tylko przygotowaniu do tego gleby, tj. bez powszechnie stosowanego wyorywania bruzd – itd. itp.)

W Leśnych Gospodarstwach Węglowych istotna rola powinna przypadać kształtowaniu składu gatunkowego oraz struktury drzewostanu nowej generacji (np. odnawianie lasu z wykorzystaniem gatunków bardziej dostosowanych do zmienionych wskutek globalnego ocieplenia warunków siedliskowych a także gatunków z natury rzeczy cechujące się zwiększoną efektywnością fotosyntezy – itd. itp.),

Lista możliwych gospodarstw wydzieleniowych, bazujących na istniejących drzewostanach, w istocie rzeczy powinna „konsumować” systematykę pozaprodukcyjnych funkcji lasu realizowanych metodami gospodarki leśnej, obejmując m.in.: (1) gospodarstwa wydzieleniowe środowisko – ochronne (służące realizacji na warunkach priorytetowych poszczególnych funkcji ochrony środowiska przyrodniczego w otoczeniu krajobrazów leśnych), (2) gospodarstwa wydzieleniowe środowiskotwórcze (służące realizacji na warunkach priorytetowych poszczególnych funkcji utrzymania i kształtowania środowiska przyrodniczego w otoczeniu krajobrazów leśnych), (3) gospodarstwa wydzieleniowe turystyczno – wypoczynkowe (służące realizacji na warunkach priorytetowych funkcji utrzymania i kształtowania warunków do wypoczynku i turystyki), (4) gospodarstwa wydzieleniowe obronne (służące realizacji funkcji utrzymywania i kształtowania bezpieczeństwa terytorialnego kraju oraz innych funkcji obronnych, łącznie z funkcją profesjonalizacji sił zbrojnych własnych i sojuszniczych na terenach poligonów wojskowych), (5) gospodarstwa wydzieleniowe ochrony dziedzictwa kulturowego (służące realizacji funkcji utrzymania oraz kształtowania warunków do działalności w zakresie archeologii i ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego), (6) gospodarstwa wydzieleniowe doświadczałne i promocyjne (służące realizacji funkcji utrzymania oraz kształtowania warunków do terenowej działalności w zakresie badań, doświadczeń i promocji, łącznie z działalnością promocyjną na terenie leśnych kompleksów promocyjnych, o których mowa w art. 13 b ust.1. Ustawy o lasach), (7) gospodarstwa wydzieleniowe doznań duchowych (służące realizacji na warunkach priorytetowych funkcji kształtowania satysfakcji indywidualnej, grupowej i społecznej płynącej z istnienia lasu). Rzecz oczywista powyższa lista powinna także obejmować gospodarstwa wydzieleniowe charakteryzujące się prowadzeniem w nich, jak dotąd, wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej (bez eksponowania funkcji priorytetowej).

Wydaje się, że po stworzeniu podstaw prawnych dla tworzenia gospodarstw wydzieleniowych - w pierwszym okresie wysiłek Lasów Państwowych należałoby skoncentrować na upowszechnieniu Leśnych Gospodarstw Węglowych oraz na profesjonalizacji stanowienia oraz utrzymywania lasów ochronnych. Zwraca uwagę, że w wielu przypadkach stanowienie oraz utrzymywanie lasów ochronnych oznacza w istocie wyodrębnianie oraz utrzymywanie gospodarstw wydzieleniowych o priorytetowych funkcjach społecznych (gospodarstwa wypoczynkowe w pobliżu dużych aglomeracji odpowiadające lasom ochronnym, o których mowa w art. 15 pkt. 7 lit. a Ustawy o lasach; gospodarstwa uzdrowiskowe odpowiadające lasom ochronnym, o których mowa w art. 15 pkt. 7 lit. b) czy o priorytetowych funkcjach środowiskotwórczych oraz środowisko - ochronnych (np. gospodarstwa wodochronne odpowiadające lasom ochronnym, o których mowa w art. 15 pkt. 2 Ustawy o lasach).

Aby wielkoobszarowa wielofunkcyjna trwale zrównoważona gospodarka leśna zmodyfikowana (sprofesjonalizowana) pod kątem priorytetowej realizacji w LGW pozaprodukcyjnej funkcji lasu (istniejących drzewostanów) jako narzędzia łagodzenia efektu cieplarnianego stanowiła w konkretnym przypadku uzasadnioną alternatywę w stosunku do standardowej (niezmodyfikowanej) wielkoobszarowej wielofunkcyjnej gospodarki leśnej (również przecież przyczyniającej się do łagodzenia tego efektu) – to muszą zaistnieć następujące okoliczności :

- 1) po pierwsze realizacja koncepcji profesjonalizacji wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, nie powinna skutkować zanikiem:
 - a) zjawiska trwałego wypełniania przez ogół lasów na terenie kraju funkcji kompletnego rezerwuaru składników biocenozy leśnej dla przyszłych nierozpoznanych dotąd potrzeb ludzkości,
 - b) zdolności samofinansowania się działalności prowadzonej przez LP,
- 2) po drugie efekt łagodzenia efektu cieplarnianego, związany z danym Leśnym Gospodarstwem Węglowym, powinien okazywać się większy od efektu możliwego do uzyskania bez przeznaczania określonych wydzieleń w określonych krajobrazach leśnych do utworzenia oraz utrzymywania tegoż LGW.
- 3) po trzecie podjęcie działań dodatkowych w odniesieniu do konkretnego Leśnego Gospodarstwa Węglowego nie powinno negatywnie wpływać w funkcji czasu na funkcjonowanie całego krajobrazu leśnego, w skład którego wchodzi wydzienienia leśne składające się na to konkretne LGW,

Jak o tym już napomknięto – nie ma innej metody śledzenia (monitorowania) , czy w skali kraju utrzymuje się (a po urzeczywistnieniu omawianej profesjonalizacji wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej – utrzymywać się będzie) rola lasów jako kompletnego rezerwuaru składników współczesnych biocenoz leśnych (dla przyszłych nierozpoznanych jeszcze potrzeb ludzkości), aniżeli dokonywanie tego poprzez permanentną wielkoskalową inwentaryzację bogactwa żywej przyrody. W Lasach Państwowych w nieodległej przeszłości przeprowadzono takie pilotażowe inwentaryzacje, w tym w Puszczy Białowieskiej (była już o tym mowa). Doświadczenia zdobyte w ich realizacji łatwo dałoby się wykorzystać do zaprojektowania, wdrożenia oraz upowszechnienia w Lasach Państwowych systemu powszechnej inwentaryzacji przyrodniczej prowadzonej permanentnie we wszystkich nadleśnictwach, uzyskując systematycznie na tej drodze odpowiedź na pytanie, czy w skali krajowej polskie lasy (w związku z wyodrębnieniem i utrzymywaniem gospodarstw wydzienieniowych) zachowują rolę kompletnego rezerwuaru żywej przyrody.

Choć problematyka systemu powszechnej w Lasach Państwowych inwentaryzacji przyrodniczej zdecydowanie wykracza zakres tematyczny niniejszej pracy, to naszym zdaniem można przyjąć za pewnik, iż stanowienie i utrzymywanie LGW nie miałyby wpływu na pogorszenie w skali kraju funkcji lasów jako kompletnego rezerwuaru składników współczesnych biocenoz leśnych.

Niewątpliwie bardzo pilną potrzebą jest zaprojektowanie, wdrożenie oraz upowszechnienie w Lasach Państwowych systemu projekcji sytuacji finansowo – gospodarczej tego podmiotu, pozwalającego na „wybieganie” corocznie co najmniej dwadzieścia lat do przodu. W nieodległej przeszłości prace nad takim systemem były znacznie zaawansowane⁷⁵ . Prowadzono je w ten sposób, aby „systemowi” możliwe było „zadawanie” na przykład różnych scenariuszy prowadzenia „polityki” wynagradzania pracowników oraz

⁷⁵ Janusz Kocel. „Podstawy metodyczne prognozy finansowo – gospodarczej dla Lasów Państwowych”. Sylwan nr 154 (1) . Warszawa 2010 r.

podwykonawców, także różnych scenariuszy kształtowania się cen na surowiec drzewny . Prace nad omawianym systemem powinny być wznowione, pozwalając między innymi na projekcję sytuacji finansowo – gospodarczej LP po ewentualnej profesjonalizacji wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej (mając na względzie, że w następstwie takiej profesjonalizacji nieunikniony byłby przyrost kosztów operacyjnych funkcjonowania Lasów Państwowych).

Problematyka systemu projekcji sytuacji finansowo – gospodarczej Lasów Państwowych, w tym będącego narzędziem służącym do ustalania granicy profesjonalizacji wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej z punktu widzenia utrzymania zdolności LP do samofinansowania swojej działalności, **zdecydowanie wykracza poza zakres tematyczny niniejszej pracy.**

Jak już o tym była mowa powyżej – przyjęcie w Lasach Państwowych rozwiązania polegającego na dokonywaniu wymiany generacyjnej drzewostanów po osiągnięciu przez nie dość zaawansowanego wieku z równoczesnym zachowaniem dotychczasowych ścieżek użytkowaniem przedrębego (wbrew nieracjonalnym postulatom biurokracji unijnej, wspieranej przez organizacje ekocentryczne, drastycznego ograniczania pielęgnacji „przedrębnej” lasów) stanowi w istocie „powszechny” wkład LP w łagodzenie efektu cieplarnianego. Wkład ten jest dokonywany bez „odwoływania” się do koncepcji Leśnych Gospodarstw Węglowych, tj. niezależnie od tejże koncepcji. Z punktu bowiem funkcji surowcowej – drzewostany powinny u nas podlegać wymianie generacyjnej znacznie wcześniej (zwłaszcza w świetle zjawiska postępującego zaniku prawidłowości, polegającej na wzroście u cen surowca drzewnego w miarę zwiększania się jego wymiarów; im starszy jest drzewostan, tym większe są gabaryty drewna w nim pozyskiwanej).

Odwołując się ponownie do załącznika nr 6 – założmy, że drzewostany w wydzieleniach ABCDEFG będą podlegać po osiągnięciu wieku nie 70 lat (jak to dotychczas przyjmowaliśmy), lecz w wieku 170 lat. Założmy dalej, że drzewostan G, osiągnąwszy wiek 40 lat, czyli po znalezieniu się w ww. początkowym (startowym) punkcie czasowym, został objęty programem działań dodatkowych, polegającym na „wypełnieniu” wnętrza ekosystemu „dodatkową” żywą (podszyty lub/oraz podsadzenia lub/oraz wprowadzenie drugiego piętra itp. działania), jak również martwą biomasą (zawartą w glebie) – niepodlegającą mineralizacji w trakcie wymiany generacyjnej lasu w związku z odpowiednią technologią jej dokonywania.

Po przyjęciu powyższych założeń – w Tab. 3, w odniesieniu do drzewostanu G, skalkulowano wzmożenie funkcji łagodzenia efektu cieplarnianego przy różnych scenariuszach postępowania.

Tab.3. Kalkulacja wzmożenia w odniesieniu do drzewostanu G funkcji łagodzenia efektu cieplarnianego przy różnych scenariuszach postępowania

Wiek drzewostanu G po przyjęciu kolei rębni wnoszącej		Drzewostan G pielęgnowany zgodnie z modelem trzebieży selekcyjnej – po przyjęciu wieku wymiany generacyjnej = 70 lat						Drzewostan G pielęgnowany zgodnie z modelem trzebieży selekcyjnej – po przyjęciu wieku wymiany generacyjnej = 170 lat						Drzewostan G pielęgnowany zgodnie z modelem trzebieży selekcyjnej – po przyjęciu wieku wymiany generacyjnej = 170 lat (po objęciu od wieku 40 lat programem działań dodatkowych)					
170 lat	70 lat	V	SUP	SP	V ₁	R	EF	V	SUP	SP	V ₁	R	EF	V	SUP	SP	V ₁	R	EF
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	9	10	11	12	13	14
		22	0	22	7,7		29,7	22	0	22	7,7		29,7	22	0	22	7,7		29,7
		39	0	39	13,65		52,65	39	0	39	13,65		52,65	39	0	39	13,65		52,65
25	25	56	7	63	19,6		68,6	56	7	63	19,6		68,6	56	7	63	19,6		68,6
30	30	88	15	103	30,8		103,8	88	15	103	30,8		103,8	88	15	103	30,8		103,8
35	35	114	26	140	39,9		127,9	114	26	140	39,9		127,9	114	26	140	39,9		127,9
40	40	134	41	175	46,9		139,9	134	41	175	46,9		139,9	134	41	175	46,9		139,9
48	48	157	60	217	54,95		151,95	157	60	217	54,95		151,95	157	60	217	62,8		159,8
		167	60	227	58,45		165,45	167	60	227	58,45		165,45	167	60	227	75,15		182,15
53	53	181	83	264	63,35		161,35	181	83	264	63,35		161,35	181	83	264	81,45		179,45
		201	83	284	70,35		188,35	201	83	284	70,35		188,35	201	83	284	90,45		208,45
61	61	204	113	317	71,4		162,4	204	113	317	71,4		162,4	204	113	317	91,8		182,8
70	70	225	148	373	78,75	248,625	-92,875	225	148	373	78,75		155,75	225	148	373	101,25		178,25
80	10	22+225 = 247	0	247			-63,175	247	185	432	86,45		148,45	247	185	432	111,15		173,15
90	20	39+225 = 264	0	264			-40,225	267	221	488	93,45		139,45	267	221	488	120,15		166,15
100	30	88+225 = 313	15+148 = 163	476			10,925	285	256	541	99,75		128,75	285	256	541	128,25		157,25
110	40	134+225 = 359	41+148 = 189	548			47,025	301	292	593	105,35		114,35	301	292	593	135,45		144,45
120	50	167+225 = 392	60+148 = 208	600			72,575	316	327	643	110,6		99,6	316	327	643	142,2		131,2
130	60	201+225 = 426	83+148 = 231	657			95,475	330	363	693	115,5		82,5	330	363	693	148,5		115,5
140	70	225+225 = 450	148+148 = 296	746			-185,75	344	394	738	120,4		70,4	344	394	738	154,8		104,8
150	10	22+450 = 472	0+296 = 296	768			-156,05	354	427	781	123,9		50,9	354	427	781	159,3		86,3

160	20	39+450= 489	0 + 296= 296	785			-133,1	364	459	823	127,4		32,4	364	459	823	163,8		68,8
170	30	88+450= 538	15 +296= 311	849			-81,95	396	466	862	138,6	437,58	-368,98	396	466	862	178,2	396	-287,8
10	40	134+450= 584	41 +296= 337	921			-45,85	22 + 396= 418	0 + 466 = 466	884			-339,28	22 + 396= 418	0 + 466 = 466	884	178,2		-87,6
20	50	167+450= 617	60 +296= 356	973			-20,3	39 + 396= 435	0 +466= 466	901			-316,33	39 + 396= 435	0 +466= 466	901	186,67		-62,13
30	60	201+450= 651	83 +296= 379	1030			2,6	88 + 396= 484	15 +466= 481	965			-265,18	88 + 396= 484	15 +466= 481	965	201,685		-13,115
40	70	225+450= 675	148+296= 444	1119			-278,625	134 + 396= 530	41 +466= 507	1037			-229,08	134 + 396= 530	41 +466= 507	1037	201,685		6,885

Legenda: Zasadniczą część danych wejściowych do Tab.3. (V, SUP, SP) zaczerpnięto z cytowanego już opracowania Prof. Arkadiusza Bruchwalda, przy czym czcionką czerwoną wskazano te dane, które na potrzeby Tab. 3 otrzymano z interpolacji liniowej. Dane w Tab.3 dotyczą końca roku, w którym drzewostan ukończył dany wiek swojego życia (liczony od początku aktualnej jego generacji lub generacji następnej). Dane te są wyrażone w m³ drewna /ha. Poszczególne symbole w Tab. 3. oznaczają: V – miąższość drzewostanu (czyli ilość drewna na tzw. pniu, bez miąższości systemów korzeniowych); SUP – sumaryczną ilość drewna stanowiącego w rachunku narastającym użytki przedrębne; SP – sumaryczną produkcję surowca drzewnego; V₁ – przeliczoną na m³ drewna/ha ilość żywej i martwej biomasy zawartej w wydzieleniu zajęтым przez drzewostan (lecz w innych warstwach ekosystemu), tj. ilość biomasy w glebie leśnej (łącznie z systemami korzeniowymi roślinności leśnej), w runie leśnym, podsyciu (warstwie krzewów), podroście czy podsadzeniach; R – przeliczoną na m³ drewna/ha drewna umowną emisję dwutlenku węgla, związaną z rębny użytkowaniem głównym lasu oraz rozkładem (mineralizacją) biomasy niezawartej w części nadziemnej drzewostanu, będącym następstwem rębnego użytkowania głównego (tj. „aktem” wymiany generacyjnej drzewostanu); EF – przeliczony na m³/ha drewna efekt rzeczowy realizowania w wydzieleniu pozaprodukcyjnej funkcji lasu łagodzenie ocieplania się klimatu. Wycenę wartości wielkości V₁ zamieszczono w Tab. 3, przyjmując, że żywa i martwa biomasa niezwiązana z częścią nadziemną drzewostanem odpowiada założonemu (wyłącznie dla zrozumienia algorytmu służącego ustalaniu wyceny wartości efektu EF, tj. nie bazującemu na danych rzeczywistych) procentowi miąższości drzewostanu. W trakcie trwania pierwszej kolei ręby efekt EF obliczano, stosując następujący wzór : $EF = V + V_1 - SUP - R$ = Miąższość drewna na pniu traktowanego jako rezerwuar I węgla organicznego w wydzieleniu, zajęтым przez drzewostan G (**plus**) przeliczona na miąższość drewna żywa i martwa biomasa (niezwiązana z częścią nadziemną drzewostanu) traktowana jako rezerwuar II węgla organicznego (**minus**) umowna emisja dwutlenku węgla związana z użytkowaniem przedrębnym drzewostanu (mierzona m³drewna/ha) (**minus**) umowna emisja dwutlenku węgla związana z mineralizacją biomasy niezwiązanej z nadziemną częścią drzewostanu w dacie wymiany generacyjnej tegoż drzewostanu (mierzona w m³ drewna/ha). Dla poszczególnych lat życia drzewostanu w następnych pokoleniach efekt EF ustalano poprzez odpowiednie zwiększenie efektu EF obliczanego na koniec trwania drzewostanu pierwszego pokolenia (Przykład: z Tab.3 wynika, że po ukończeniu przez drzewostan G prowadzony w siedemdziesięcioletniej kolei rębu 70 roku życia efekt EF wyniósł „- 93 m³drewna /ha; po upływie 10 lat życia tego drzewostanu w drugim pokoleniu EF osiągnął wartość „+30 m³drewna/ha” ; efekt EF w rachunku narastającym wyniósł zatem : - 93+ 30 = - 63 m³ drewna/ha, gdzie +30 m³/ha to efekt EF obliczony dla drzewostanu pierwszego pokolenia drzewostanu dziesięcioletniego). Dokonując wyceny wartości wielkości R, zakładano całkowity rozkład nadziemnej części drzewostanu oraz niecałkowity rozkład biomasy niezwiązanej z nadziemną częścią drzewostanu (co jest zasadne, ważąc choćby na to, że po rębnej wycince drzewostanu w glebie pozostają systemy korzeniowe drzew i innej roślinności leśnej, których rozkład nie jest przecież natychmiastowy, lecz długotrwały i powolny). Zakładając, że drzewostan G w czterdziestym roku życia został objęty programem działań dodatkowych - przyjęto, że w trakcie wymiany generacyjnej wycenę wartości wielkości R stanowiła wyłącznie miąższość nadziemnej części drzewostanu rębnego (a pozostała biomasa została zachowana kształtując biotop nowego pokolenia tegoż drzewostanu

Pomimo że Tab. 3 ma w niemałym stopniu charakter wyłącznie poglądowy ze względu na utrwalone w niej nierzeczywiste (lecz założone) dane o kształtowaniu się wyceny wartości wielkości V_1 - to analiza tejże tabeli uprawnia naszym zdaniem do następujących stwierdzeń (które zresztą częściowo już powyżej „wybrzmiały”):

- 1) za wyjątkiem niewielkich obszarowych gruntów leśnych – kompleksy leśne (nawet jeżeli nie stanowią krajobrazów w rozumieniu ustawy o zagospodarowaniu i planowaniu przestrzennym) składają się co do zasady ze zintegrowanego zbioru drzewostanów różniących się między sobą (choćby pod względem wieku) w stopniu wymagającym wyodrębnienia wydzieleni (wyłączeń taksacyjnych),
- 2) w funkcji czasu drzewostany, zajmujące poszczególne wydzielenia, stanowią przejściowe tylko narzędzia trwałego zmniejszania koncentracji dwutlenku węgla w atmosferze,
- 3) newralgiczny charakter ma tu bowiem wymiana generacyjna danego drzewostanu (w naszym przykładzie drzewostan G prowadzony w siedemdziesięcioletniej kolei rębny – do czasu pierwszej wymiany generacyjnej był per saldo rezerwuarem węgla organicznego, jednak po dokonaniu takiej wymiany za cały okres swego życia w ramach pierwszej generacji stał się źródłem emisji dwutlenku węgla; wyemitował tyle dwutlenku węgla z przeliczeniu na powierzchnię 1 ha, ile powstaje z mineralizacji 93 m³ surowca drzewnego; łączna w rachunku ciągnionym emisja dwutlenku węgla na koniec trzeciego pokolenia analizowanego drzewostanu odpowiadała już mineralizacji 279 m³ surowca drzewnego w przeliczeniu na 1 ha lasu),
- 4) gdyby drzewostan G był prowadzony przy kolei rębny wynoszącej nie 70 lat, lecz 170 lat, to po wyrębie i zastąpieniu nową jego generacją łączna emisja dwutlenku węgla w przeliczeniu na powierzchnię 1 ha odpowiadałaby mineralizacji 229 m³ surowca drzewnego,
- 5) nakierowanie drzewostanu G (tak, jak ogółu drzewostanów w Polsce) na zwiększanie przydatności do realizowania pozaprodukcyjnej funkcji lasu jako narzędzia łagodzenia efektu cieplarnianego osiąganego poprzez wydłużanie wieku jego rębności (w naszym przykładzie z 70 lat do 170 lat) przyniosło poprawę efektu EF odpowiadającą ilości węgla organicznego zawartego w (279 – 229=) w 50 m³ surowca drzewnego w przeliczeniu na 1 ha,
- 6) efekt, o którym mowa w ppkt.5., nastąpił kosztem zmniejszenia produkcji surowca drzewnego (w naszym przykładzie całkowita produkcja surowca drzewnego po ukończeniu przez drzewostan G wieku 170 lat i dodatkowo 40 lat w nowym pokoleniu wyniosła 1037 m³/ha, podczas gdy przy prowadzeniu tegoż drzewostanu przy kolei rębny wynoszącej 70 lat – ukształtowała się na koniec trzeciej generacji na poziomie 1119 m³/ha),
- 7) przyjmując, że wiek wymiany generacyjnej 70 lat jest najbardziej korzystny z punktu widzenia jego długotrwałej (z pokolenia na pokolenie) przydatności do realizacji funkcji surowcowej – wycena straty na ograniczeniu tejże przydatności na rzecz zwiększenia przydatności drzewostanu G do realizacji funkcji łagodzenia efektu cieplarnianego poprzez przyjęcie wieku wymiany generacyjnej wynoszącego nie 70 lat a 170 lat wymaga wykonania następujących kroków:
 - a) spodziewane w ciągu trzech kolei rębny użytki przedrębne (w m³/ha) w poszczególnych latach życia drzewostanu G prowadzonego przy wieku rębności 70 lat mnożymy przez cenę sprzedaży tych użytków; tego samego dokonujemy ze spodziewanymi użytkami rębny na koniec pierwszej, drugiej i trzeciej kolei rębny,
 - b) wyniki wyżej wymienionego mnożenia (czyli poszczególne wyceny wartości spodziewanej sprzedaży użytków przedrębnych i rębnych) prolongujemy na koniec trzeciej generacji drzewostanu G, posługując się w tym celu tzw. leśną stopą procentową, odpowiadającą oprocentowaniu długowiecznych papierów skarbowych emitowanych na okoliczności pożyczek narodowych,
 - c) tak sprolongowane wyniki mnożenia sumujemy, otrzymując odpowiednio sprolongowaną łączną za trzy pokolenia wycenę wartości sprzedaży drewna

- spodziewanego do pozyskania w drzewostanie G po przyjęciu dlań wieku rębności 70 lat,
- d) analogiczne kroki wykonujemy dla drzewostanu G, jednak po przyjęciu, że wiek wymiany generacyjnej wynosi 170 lat (przy czym wyniki mnożenia spodziewanych użytków przedrębnych i rębnych przez cenę ich sprzedaży prolongujemy przed zsumowaniem na koniec czterdziestego roku życia drugiego pokolenia drzewostanu G prowadzonego przy kolei rębny wynoszącej 170 lat),
 - e) obliczamy różnicę między:
 - sprolongowaną łączną za trzy pokolenia wyceną wartości sprzedaży drewna spodziewanego do pozyskania w drzewostanie G po przyjęciu dlań wieku rębności 70 lat
 - a
 - sprolongowaną łączną wyceną wartości sprzedaży drewna spodziewanego do pozyskania w drzewostanie G po przyjęciu dlań wieku 170 lat.
- 8) różnica, o której mowa w ppkt. 7 lit. e, stanowi o produkcji nierynkowej spodziewanej do wytworzenia przez podmiot realizujący pozaprodukcyjną funkcję lasu wzmaganą łagodzenia efektu cieplarnianego – w tym zakresie, w jakim produkcja ta jest związana z przyjęciem dla drzewostanu G wieku rębności 170 lat (zamiast wieku rębności 70 lat),
- 9) w podobny sposób możliwe jest wycenienie spodziewanej produkcji nierynkowej po przyjęciu, że w drzewostanie G jest realizowany wyżej scharakteryzowany program działań dodatkowych (tj. po włączeniu drzewostanu G do Leśnego Gospodarstwa Węglowego), z tym że w tym przypadku punktem odniesienia w naszym przykładzie nie powinny być dane dotyczące drzewostanu G prowadzonego przy kolei rębny 70 lat, lecz dane dotyczące drzewostanu G prowadzonego przy kolei rębny 170 lat, jednak bez działań dodatkowych

Choć z Tab.3 wynika, że w następstwie włączenia drzewostanu G do Leśnego Gospodarstwa Węglowego (czyli po objęciu tego drzewostanu programem działań dodatkowych) należy spodziewać się przyrostu jego przydatności do realizacji pozaprodukcyjnej funkcji lasu łagodzenia efektu cieplarnianego (ponad przydatność związaną z wydłużeniem wieku rębności z 70 do 170 lat), to zasadność takiej decyzji wymaga jeszcze zanalizowania, czy owe działania dodatkowe nie będą miały negatywnego wpływu na funkcjonowanie krajobrazu leśnego (kompleksu leśnego), w skład którego wchodzi wydzielenie z drzewostanem G. Nie wdając się w szczegółowe dywagacje – ww. prace analityczne powinny zmierzać do odpowiedzi, czy zmiana postępowania w drzewostanie G nie doprowadzi do niekorzystnego zniekształcenia dotychczasowych ścieżek rozwoju drzewostanów współtworzących wraz z drzewostanem G dany krajobraz leśny (dany kompleks leśny).

Opracowanie Tab.3 i jej zanalizowanie, a także przeprowadzenie analiz, o których mowa w akapicie poprzedzającym, można bez wątplenia traktować jako przykład zarysu studium zasadności i wykonalności utworzenia poszczególnych gospodarstw wydzieleniowych (lub zasadności zachowania status quo).

W razie przystąpienia do urzeczywistniania omawianej tu profesjonalizacji sposobu prowadzenia wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej jest oczywiste, że wyżej przywoływane studia zasadności i wykonalności powinny być w każdym przypadku opracowywane przed podjęciem decyzji na etapie planowania urzędowego o utworzeniu (lub nieutworzeniu) gospodarstwa wydzieleniowego (gospodarstw wydzieleniowych) w nadleśnictwie.

Nieodzownym jednak tego następstwem powinno być monitorowanie przez nadleśnictwa w celu rozstrzygnięcia, czy poszczególne gospodarstwa wydzieleniowe oraz krajobrazy leśne (kompleksy leśne), obejmujące wydzielenia zaliczone do poszczególnych gospodarstw wydzieleniowych, funkcjonują zgodnie z zakładaną w czasie podażą efektów rzeczowych (materialnych produktów wyjściowych) oraz efektów nierzeczowych (niematerialnych produktów wyjściowych). Chodzi na przykład o rozstrzygnięcie, czy w Leśnych Gospodarstwach Węglowych rzeczywiście następuje założone ograniczenie umownej emisji dwutlenku węgla, a za „sprawą” lasów wodochronnych rzeczywiście ma miejsce zakładana poprawa jakości wód i gospodarki wodnej na potrzeby zewnętrzne – bez szkody dla funkcjonowania poszczególnych krajobrazów leśnych (kompleksów leśnych) jako całości. Wydaje się, że Lasy Państwowe na okoliczność wypracowania takiego systemu monitoringu powinny rozważyć zlecenie prac badawczych, w tym z uwzględnieniem możliwości, związanych z lotniczym skanowaniem obszarów leśnych (w nawiązaniu do działań w tym zakresie podjętych w przeszłości⁷⁶) – z następczym wprowadzeniem wyników tychże prac do praktyki.

Zasadniczo bowiem taki monitoring warunkuje możliwość podjęcia rozważań nad wzorcami różnorodności biologicznej traktowanymi jako wskaźniki prawidłowego funkcjonowania poszczególnych krajobrazów leśnych (kompleksów leśnych), w tym krajobrazów (kompleksów) obejmujących wydzielenia współtworzące ewentualnie w przyszłości gospodarstwa wydzieleniowe – z wykorzystaniem w tym celu wyżej omówionego już instrumentu permanentnej leśnej inwentaryzacji przyrodniczej. Innymi słowy dopiero wówczas wyniki powtarzającej się („bezinwazyjnej”) inwentaryzacji przyrodniczej prowadzonej w nadleśnictwach w odniesieniu do krajobrazów (kompleksów) zweryfikowanych pozytywnie na podstawie ww. monitoringu (tj. funkcjonujące zgodnie z założeniami) będzie można traktować jako w danym punkcie czasowym wzorce pożądanej różnorodności biologicznej dla tychże krajobrazów (kompleksów) leśnych.

Tymczasem w Polsce i Unii Europejskiej przyjęła się praktyka prawnego lub eksperckiego wskazywania z góry takich wzorców różnorodności – w zasadzie w oderwaniu od dowodu, iż wzorce te rzeczywiście wskazują na należyte (i to nieprzerwanie należyte) funkcjonowanie poszczególnych ekosystemów leśnych czy ich geograficznych zgrupowań (ze wszystkimi tego konsekwencjami dla podmiotów prowadzących gospodarkę leśną).

Rodzi się przy tym logiczne pytanie, czy „poszukiwanie” wzorców różnorodności biologicznej ma w ogóle sens, skoro o tym, czy w poszczególnych przedziałach czasowych krajobrazy leśne wykazują należyłą przydatność do realizacji poszczególnych funkcji lasu (w tym funkcji priorytetowych) rozstrzygają wyniki wyżej wymienionych działań monitoringowych (czyli skoro należy kierować się następującym tokiem rozumowania: jeżeli w danym przedziale czasowym postępowanie monitoringowe wskazuje na należyte funkcjonowanie krajobrazu leśnego, to oznacza to, że w tymże przedziale czasowym różnorodność biologiczna, charakteryzująca ten krajobraz, jest wzorcowa).

Otóż poszukiwanie omawianych wzorców różnorodności ma sens, ale tylko wtedy, jeżeli przyjmie się założenie, że wzorcowa różnorodności byłby w praktyce wypracowane tylko dla reprezentacyjnej próby krajobrazów leśnych – po to, aby w odniesieniu do ogółu nadleśnictw nie podążać drogą: „działania w zakresie ciągłego wyżej omówionej monitoringu → permanentna inwentaryzacja przyrodnicza → wzorce różnorodności”, lecz

⁷⁶ Krzysztof Stereńczak. Technologia lotniczego skanowania laserowego jako źródło danych w półautomatycznej inwentaryzacji lasu. Sylwan nr 154 (2) str. 88-99. Rok 2010.

po to, aby na podstawie wzorcowych różnorodności ustalonych właśnie dla reprezentacyjnej próby krajobrazów zidentyfikować pewne elementy tejsze różnorodności, które można by traktować jako uniwersalne bioindykatory należytego wzrostu i rozwoju lasów (jako bioindykatory do powszechnego wykorzystywania bez potrzeby prowadzenia ww. monitoringu i ww. inwentaryzacji we wszystkich nadleśnictwach). Taką drogą dociekań badawczych podążał przez wiele lat Śp. Prof. Jan Szyszko, koncentrując swój wysiłek na wykreowaniu do roli takiego bioindykatora średniej osobniczej masy biegaczowatych⁷⁷. Prace w tym zakresie są nadal kontynuowane przez uczniów Profesora⁷⁸.

Rozważania na temat:

- 1) koncepcji gospodarstw wydzieleniowych, oraz związanego z tą koncepcją
- 2) monitorowania należytego z upływem czasu funkcjonowania krajobrazów leśnych, a także
- 3) ustalania dla tych krajobrazów wzorcowych różnorodności biologicznej – byłyby zdecydowanie niepełne, gdyby pominąć okoliczność, że w nadleśnictwach już dziś są tworzone (choć tak nie są nazywane), a przyszłość będą zapewne tworzone gospodarstwa wydzieleniowe nieobejmujące, powyżej zdefiniowanych, drzewostanów istniejących.

Naszym zdaniem najbardziej pilne jest obecnie utworzenie gospodarstw wydzieleniowych, obejmujących w poszczególnych nadleśnictwach drzewostany zagrożone z dużym prawdopodobieństwem rozpadem wskutek narastającej antropopresji zewnętrznej. Przy tworzeniu tych gospodarstw należałoby wykorzystać dorobek naukowy Prof. Sochy, pracownika naukowego Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie (zob. pozycja bibliograficzna nr 67). W gospodarstwach wydzieleniowych (obejmujących drzewostany zagrożone rozpadem wskutek narastającej antropopresji zewnętrznej) na zasadach priorytetowych powinna być realizowana funkcja lasu przyczynienia do powstrzymania dalszej koncentracji dwutlenku węgla w atmosferze poprzez uniknięcie emisji dwutlenku węgla w następstwie rozpadu drzewostanów. Uniknięcie owej emisji następowałoby w realizacji programu tzw. przebudowy lasu.

Kolejnym rodzajem gospodarstw wydzieleniowych o którym należy mówić w kontekście roli lasów jako narzędzia łagodzącego efekt cieplarniany, powinny gospodarstwa, obejmujące grunty poddane w przeszłości zalesieniu (tj. wprowadzaniu roślinności leśnej na tereny od wieloletniej pozbawionych).

Naszym zdaniem, zalesienia powinny dotyczyć znacznych obszarów (tj. powinny kreować nowe krajobrazy leśne lub nowe pod – krajobrazy leśne), a mając charakter fragmentaryczny, powinny służyć powiększeniu istniejących krajobrazów leśnych (czy znacznych kompleksów leśnych), a także scalaniu różnych krajobrazów leśnych (kompleksów leśnych) w jedną całość (koncepcja korytarzy ekologicznych).

⁷⁷ Jan Szyszko. „Metoda szacowania zaawansowania procesów sukcesyjnych za pomocą biegaczowatych (Carabidae, Col.) – aspekty gospodarcze”. Sylwan nr 12 str. 53-57. 2003 r.

⁷⁸ Renata Kędzior, Artur Szwałec, Paweł Mundała ŚREDNIA BIOMASA OSOBNICZA (SBO) BIEGACZOWATYCH (COELOPTERA, CARABIDAE) JAKO WSKAŹNIK OCENY PRECESÓW SUKCESYJNYCH W OBSZARACH POPRZEMYSŁOWYCH (str.23-31). 30.06.2018. Publikacja dostępna pod adresem: <http://acta.urk.edu.pl/SREDNIA-BIOMASA-OSOBNICZA-SBO-BIEGACZOWATYCH-COELOPTERA-CARABIDAE-JAKO-WSKAZNIK-OCENY,102585.0,1.html>. Acta Scientiarum Polonorum seria Formatio Circumietus – Kształowanie Środowiska (str. 23 -31)

Oczywiście zalesienia fragmentaryczne, skutkujące powstawaniem leśnych wysp gruntów zalesionych ma swoje przyrodnicze uzasadnienie, gdyż wpływa na funkcjonalność krajobrazów innych aniżeli krajobrazy leśne (co do zasady chodzi o inne krajobrazy przyrodnicze aniżeli krajobrazy leśne). Zagadnienie wysp leśnych leży jednak poza zakresem tematycznym niniejszej pracy, jako że jej przedmiotem są krajobrazy leśne (lub „pod – krajobrazy” leśne rozumiane jako obszerne zwarte kompleksy leśne złożone z dostatecznie licznych wydzieleń, usytuowane w obrębie krajobrazów nieleśnych).

Charakter zbliżony do gospodarstw gruntów zalesionych powinny mieć – gospodarstwa obejmujące olbrzymie obszary pokłeskowe (po pożarach, po huraganowych wiatrach, po wielko powierzchniowych gradacjach owadzych), także gospodarstwa gruntów zrekultywowanych w kierunku leśnym (których przykładem są zrekultywowane w kierunku leśnym zwałowiska pokopalniane w Belchatowie).

Pointując wywody, zawarte niniejszej części naszego opracowania – należy w sposób kategoryczny stwierdzić, że ze wszelkich punktów widzenia brak jest podstaw do kwestionowania wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, kojarzącej prowadzenie w wymiarze powszechnym ochrony leśnych zasobów przyrodniczych z działalnością gospodarczą w zakresie wytwarzania i zbywania materialnych produktów wyjściowych tejże działalności (głównie surowca drzewnego). Jest daleko idącym niebezpieczeństwem pod względem aktualnych, a zwłaszcza przyszłych konsekwencji (nie tylko gospodarczych, lecz również politycznych) dość powszechne utrwalenie się w niemałej części wspólnoty narodowej przekonania, że wielkoobszarowa wielofunkcyjna trwale zrównoważona gospodarka leśna jest działalnością szkodliwą dla przyrody. Dla wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej jako działalności służącej na zasadach powszechnych ochronie leśnego środowiska przyrodniczego nie ma rozsądnej alternatywy.

[3]

Identyfikacja i ocena statusu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe

Identyfikacja statusu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe stanowi przedmiot załącznika nr 7 do niniejszej pracy. Wykazano w nim, że Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, choć nie jest osobą prawną w rozumieniu Kodeksu cywilnego, to bezsprzecznie jest legitymowane zdolnością prawną, choćby z tego względu, że jest obowiązane prowadzić działalność na zasadzie samodzielności finansowej z pokrywaniem kosztów tej działalności z własnych przychodów. Skarb Państwa nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania finansowe Lasów Państwowych. Lasy Państwowe jako podmiot gospodarki narodowej legitymowany zdolnością prawną działa w formie prawnej państwowej jednostki organizacyjnej. Lasy Państwowe są przedsiębiorcą⁷⁹ niebędącym korporacją (tj. nie jest stosunkowo luźnym związkiem dostatecznie samodzielnych podmiotów). Są jednolitym podmiotem gospodarki narodowej. W rozumieniu unijnego rozporządzenia o rachunkach narodowych Lasy Państwowe stanowią obligatoryjną Grupę Przedsiębiorców (a

⁷⁹ Konrad Kopystyński. Artykuł pt. „Działalność na własny rachunek a pojęcie działalności gospodarczej”. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego. Rok 2019. Publikacja dostępna pod adresem: https://repozytorium.uni.wroc.pl/formats/pdf/web/viewer.html?file=https%3A%2F%2Frepozytorium.uni.wroc.pl%2Fcontent%2F108532%2FFPDF%2F04_Kopystynski_K_Dzialanie_na_wlasny_rachunek_a_pojecie_dzialalnosci_gospodarczej.pdf%3Fhandler%3Dpdf#page=1

precyzyjnie: Grupą Przedsiębiorstw). W skład tej grupy wchodzi nadleśnictwa, jednostki organizacyjne Lasów Państwowych zwane potocznie zakładami Lasów Państwowych (o zasięgu regionalnym lub krajowym), regionalne dyrekcje Lasów Państwowych oraz Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych. Lasy Państwowe nie należą do sektora finansów publicznych, a środki finansowe, którymi władają, choć bez wątplenia są środkami publicznymi, to nie są środkami publicznymi w rozumieniu Ustawy o finansach publicznych (oczywiście z zastrzeżeniem środków otrzymywanych przez Lasy Państwowe w realizacji dotacji budżetów publicznych). Lasy Państwowe działają w ramach nienazwanego prawnie (choć „znanego doktrynie”) partnerstwa publiczno – publicznego z wykorzystaniem majątku Skarbu Państwa (majątku skarbowego), znajdującego się w dzierżeniu zależnym tego podmiotu na podstawie (określonego w Ustawie o lasach) podmiotowego prawa majątkowego, zwanego zarządem. Zarząd ten nie jest trwałym zarządem. Jak wiadomo, trwałe zarząd nie wyczerpuje (rzecz oczywista) znamion majątkowego prawa podmiotowego.

Minister właściwy ds. środowiska, jako organ wchodzący w skład Skarbu Państwa, sprawuje tzw. nadzór właścicielski nad Lasami Państwowymi (chodzi o nadzór wynikający z okoliczności, że Lasy Państwowe władają majątkiem Skarbu Państwa). Sprawując ów nadzór oddziałuje na Lasy Państwowe nie aktami władztwa służbowego, lecz aktami administracyjnoprawnymi, co nie jest niezgodne z piśmiennictwem na temat Skarbu Państwa⁸⁰. W istocie rzeczy jest zatarta granica pomiędzy ww. nadzorem właścicielskim a nadzorem imperialnym, przysługującym Ministrowi w odniesieniu do LP.

Lasy Państwowe, jak każdy podmiot gospodarki narodowej prowadzi: (1) operacyjną działalność wytwórczą w rozumieniu postanowień Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) oraz (2) działalność pomocniczą na rzecz działalności wytwórczej. Działalność wytwórcza podmiotów gospodarki narodowej skutkuje produktami wyjściowymi (produktami wyjściowymi działalności wytwórczej). Uprawniony obszar działalności Lasów Państwowych, w urzeczywistnieniu misji tego podmiotu, obejmuje mianowicie (por. z zał. nr 7) :

1. Prowadzenie operacyjnej działalności wytwórczej (z którą wiążą się koszty i przychody operacyjne oraz pozostałe przychody i koszty operacyjne), w tym:
 - 1) prowadzenie we własnym imieniu - na bazie majątku Skarbu Państwa (majątku skarbowego), stanowiącego składową przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55¹ kodeksu cywilnego - działalności gospodarczej w nadleśnictwach, będącej gospodarką leśną, przy czym działalność ta powinna charakteryzować się sprzężeniem (tj. zintegrowaniem poziomym) z ochroną leśnego środowiska przyrodniczego oraz z innym wspomaganiami administracji publicznej w wypełnianiu jej obowiązków w sferze dominium, głównie poprzez dokonywanie różnych świadczeń społecznych (socjalnych) – a to w następstwie obowiązku prowadzenia gospodarki leśnej jako działalności wielkoobszarowej wielofunkcyjnej oraz trwale zrównoważonej, w tym obejmującej realizowanie pozaprodukcyjnych funkcji lasu (wielkoobszarowa wielofunkcyjna trwale zrównoważona gospodarka leśna jako działalność gospodarcza a jednocześnie działalność w zakresie ochrony leśnego środowiska przyrodniczego oraz działalność w zakresie innego wspomaganie Państwa Polskiego w wypełnianiu jego obowiązków w sferze dominium);
 - 2) prowadzenie (także) we własnym imieniu (i także na bazie majątku skarbowego) działalności gospodarczej we wszystkich jednostkach organizacyjnych LP polegającej na

⁸⁰ Bieniek Gerard, Pietrykowski Henryk. Monografia pt. Reprezentacja Skarbu Państwa i jednostek samorządu terytorialnego. Opublikowano w LexisNexis. Rok 2013. Publikacja dostępna pod adresem <https://sip.lex.pl/komentarze-i-publikacje/monografie/reprezentacja-skarbu-panstwa-i-jednostek-samorządu-terytorialnego-369302394>

działalności dodatkowej, o której mowa w rozporządzeniu Rady Ministrów regulującym gospodarkę finansową w LP,

- 3) prowadzenie - w cywilnoprawnym reprezentowaniu Skarbu Państwa (jako przedstawiciel ustawy tej osoby prawnej) – działalności, polegającej na ponadstandardowym wspomaganie sektora rządowo – samorządowego przez Dyрекcję Generalną Lasów Państwowych, regionalne dyrekcje Lasów Państwowych oraz przez nadleśnictwa, przy czym chodzi to o wspomaganie tego sektora przy realizacji zadań Państwa Polskiego w sferze dominium, w zakresie :

- a) gospodarowania majątkiem skarbowym głównie w wykonaniu Rozdział 6 a Ustawy o lasach, a w sprawach nieuregulowanym w tym rozdziale – w wykonaniu m.in. Ustawy o gospodarce nieruchomościami, jak również Ustawy o zarządzaniu mieniem państwowym (także ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych),

- b) pozostałym wspomaganiam administracji publicznej w wypełnianiu jej obowiązków w sferze dominium,

przy czym o tym, że ponadstandardowe wspomaganie administracji publicznej mieści się w uprawnionym obszarze działalności nadleśnictw wykraczającej poza ramy gospodarki leśnej świadczy regulacja w art. 58. ust. 1 w brzmieniu następującym: „Środki funduszu leśnego przeznacza się dla nadleśnictw na wyrównywanie niedoborów powstających przy realizacji zadań: 1) gospodarki leśnej; 2) dotyczących administracji publicznej w zakresie leśnictwa”.

- 4) wykonywanie przez niektóre organy kierownicze w Lasach Państwowych oraz niektóre stanowiska pracy w Lasach Państwowych obowiązków Państwa Polskiego, w tym jednostek samorządu terytorialnego, **w sferze imperium** (z wykorzystaniem do tego m.in. środków o administracyjnoprawnym charakterze).

2. Prowadzenie we wszystkich jednostkach organizacyjnych LP **działalności pomocniczej** na rzecz działalności wytwórczej, o której mowa w pkt.1. (chodzi o działalność pomocniczą w rozumieniu rozporządzenia unijnego o rachunkach narodowych oraz w rozumieniu postanowień Polskiej Klasyfikacji Działalności).

Oczywiście Lasy Państwowe (jak praktycznie każdy inny przedsiębiorca) prowadzą również działalność inwestycyjną (lokacyjną) oraz finansową.

Oceniając aktualny status Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe – w pierwszej kolejności należy w sposób kategoriyczny odrzucić pomysł zmiany tegoż statusu poprzez uznanie LP za jednostkę organizacyjną Skarbu Państwa. Jak to już częściowo była o tym mowa - Skarb Państwa (zob. załącznik nr 7) jest nienazwaną prawnie jednostką organizacyjną Rzeczypospolitej Polskiej wykreowaną z imperialnej woli Państwa Polskiego do realizowania zadań publicznych w sferze dominium. Innymi słowy Skarb Państwa to Państwo Polskie działające w celu wykonywania swych zadań poza sferą imperialną. Traktując Lasy Państwowe jako część składową Skarbu Państwa, należałoby przyjąć, że są one, należąca do sektora finansów publicznych, państwową jednostką organizacyjną niebędącą osobą prawną mającą nieruchomości Skarbu Państwa w trwałym zarządzie oraz realizującą wszystkie swoje pozaimperialne obowiązki jako Państwo Polskie. Tymczasem (abstrahując od okoliczności, że tytułem prawnym władania przez LP lasami nie jest trwały zarząd) – w świetle dotychczasowych wywodów pierwszorzędą działalnością Lasów Państwowych jest wytwarzanie surowca drzewnego i jego zbywanie na warunkach rynkowych (czyli prowadzenie działalności gospodarczej w ramach wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej). Wytwarzanie surowca drzewnego oraz jego zbywanie na warunkach rynkowych bezdyskusyjnie mieści się w ramach działalności gospodarczej. Działalność gospodarcza jest przypisana do przedsiębiorców. Istotą przedsiębiorców (tj. podmiotów prowadzących rynkową

działalność gospodarczą) jest funkcjonowanie w imieniu własnym, a nie w reprezentowaniu przedstawicielskim innego podmiotu. Zgodnie z regulacjami unijnymi (honorowanymi przez Główny Urząd Statystyczny) przedsiębiorcy nie powinni być zaliczani do sektora jednostek instytucjonalnych zwanego (zresztą trochę myląc) sektorem rządowo – samorządowym, lecz odpowiednio do (1) sektora przedsiębiorstw niefinansowych, (2) sektora jednostek instytucjonalnych finansowych i ubezpieczeniowych, a także do (3) sektora gospodarstw domowych (gospodarstwa domowe prowadzące rolniczą i pozarolniczą działalność gospodarczą). W tych przypadkach, w których zadania publiczne są wykonywane na drodze działalności gospodarczej – są one realizowane w imieniu własnym. Jeżeli działalność gospodarcza, o której mowa w zdaniu poprzedzającym, jest prowadzona na bazie majątku skarbowego, powinna ona być realizowana pod nadzorem właścicielskim Skarbu Państwa.

Ostatnio w obiegu nieformalnym rozprzestrzenia się informacja, że jest brana pod uwagę „reforma” Lasów Państwowych, mająca polegać na ich podziale na wiele podmiotów z opcją oddania tak wykreowanych bytów pod nadzór marszałków województw. Taka „parcelacja” Lasów Państwowych oznaczałaby ewidentne naruszenie Ustawy o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju, jeżeli w ślad za nią grunty leśne stałyby się własnością samorządową. W omawianej ustawie lasy państwowe zostały zaliczone do takich właśnie zasobów strategicznych, przy czym w jej art. 2. określono, że strategiczne zasoby naturalne kraju „stanowiące własność Skarbu Państwa nie podlegając przekształceniom własnościowym, z zastrzeżeniem przepisów zawartych w ustawach szczególnych”. Zmiana właściciela lasów stanowiących dotychczas własność Skarbu Państwa nie nastąpiłaby na mocy przepisów szczególnych, lecz generalnych. Ponadto nie może ująć uwadze, że unikatowym wyróżnikiem polskiego modelu leśnictwa jest to, że większość lasów na terytorium Polski to lasy Skarbu Państwa, których zdecydowana część znajduje się we władaniu jednego podmiotu prawnego (właśnie Lasów Państwowych) – ze wszystkimi tego, wskazanymi w niniejszej pracy, korzystnymi następstwami z punktu widzenia ochrony leśnego środowiska przyrodniczego.

W obiegu nieformalnym znajdują się również informacje o możliwym zastąpieniu Lasów Państwowych trzema podmiotami prawnymi: (1) podmiotem zajmującym się wykonywaniem działań w zakresie gospodarki leśnej, łącznie z pozyskiwaniem (lub bez pozyskiwania) drewna, tj. produkcją drewna na pniu, (2) podmiotem zajmującym się sprzedażą surowca drzewnego (po ewentualnym jego pozyskaniu w ramach własnej działalności), (3) podmiotem opiekującym się rozległymi powierzchniami leśnymi wyłączonymi spod „komercyjnego” użytkowania przedrębego i rębego, przy argumentacji, iż rzekomo jest to jedyne rozwiązanie gwarantujące (obok ochrony „parkowej”, ochrony w ramach Natury 2000 oraz ochrony rezerwatowej) „prawdziwą” obszarową ochronę leśnego środowiska przyrodniczego. Oczywiście taki podmiot musiałby zostać przeniesiony do sektora finansów publicznych, utrzymując się przede wszystkim ze środków budżetu państwa.

Naszym zdaniem – wyodrębnienie, unieczynnionych pod względem użytkowania surowcowego, w tym przedrębego, i utrzymywanie w tym stanie znacznych areałów leśnych byłoby (zwłaszcza w warunkach narastającej antropopresji zewnętrznej) przedsięwzięciem niezwykle szkodliwym z punktu widzenia stabilności ekosystemów leśnych. Również drogą donikąd byłoby „przypisanie” znacznym obszarom leśnym roli zasobów przydatnych do realizowania praktycznie wyłącznie jednej funkcji, tj. funkcji surowcowej. Jednoznacznie wynika to z dotychczasowych wywodów zawartych w niniejszej pracy. W tym kontekście krytycznej analizy wymaga jedynie zamysł wyodrębnienia podmiotu zajmującego się sprzedażą (po ewentualnym pozyskaniu) drewna wyprodukowanego na pniu przez inny podmiot. Jak już na to

wskazano w niniejszej pracy wielkoobszarowa wielofunkcyjna trwale zrównoważona gospodarka leśna (tj. prowadzona w podejściu makro – krajobrazowym) nie jest działalnością zintegrowaną pionowo. Jest działalnością jednoczesną. Oznacza to, że w danym roku wszelkie działania, choćby miały one różną lokalizację geograficzną, składające się na wielkoobszarową wielofunkcyjną trwale zrównoważoną gospodarkę leśną (nie wyłączając zbywania surowca drzewnego, będącego zgodnie z Ustawą o lasach nie przejawem działalności pomocniczej, lecz zwieńczeniem działalności bezpośrednio – wytwórczej) składają się na wytworzone w tymże roku przez nadleśnictwo materialne produkty wyjściowe gospodarki leśnej (w tym przede wszystkim produkty, będące surowcem drzewnym), ale także na wszelkie nierzeczowe produkty wyjściowe, będące mianowicie efektami realizacji pozaprodukcyjnych funkcji lasu. Działania, o których mowa w zdaniu poprzedzającym, pozostają w tzw. zintegrowaniu poziomym. Nie powinny one podlegać dezintegracji instytucjonalnej. Nie trzeba nadmiernie wyęźać umysłu, aby zrozumieć, że po wyodrębnieniu podmiotu zajmującego się wyłącznie sprzedażą surowca drzewnego, to właśnie ten podmiot prowadziłby de iure całość wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, a podmiot de facto produkujący drewno na pniu oraz realizujący pozaprodukcyjne funkcje lasu świadczyłby de iure za odpłatnością outsourcingowe usługi w zakresie gospodarki leśnej, świadczone na rzecz podmiotu zajmującego się zbytem drewna (de iure nadleśnictwa nie prowadziłyby gospodarki leśnej, lecz działalność usługową na rzecz podmiotu, zajmującego się hurtową sprzedażą drewna). Groziłoby to nieuchronnymi konfliktami pomiędzy nadleśniczymi (odpowiedzialnymi póki co za stan lasów w nadleśnictwie) a podmiotem zajmującym się handlem drewnem. Omawiane rozwiązanie byłoby pewnym nawiązaniem do praktyki przyjętej z konieczności w rolnictwie – do praktyki charakteryzującej się mianowicie dominacją (raczej bezalternatywnie, jeśli pominąć sprzedaż prowadzoną bezpośrednio przez rolników) scentralizowanego skupu płodów rolnych – ze wszystkimi tego negatywnymi skutkami dla producentów oraz nabywców. W Lasach Państwowych nie ma potrzeby odwoływania się do pośrednictwa w sprzedaży drewna, a jak to staraliśmy się na to wskazać powyżej, doprowadzenie do takiego pośrednictwa byłoby nad wyraz szkodliwe z punktu widzenia stanu ochrony leśnego środowiska przyrodniczego.

W załączniku nr 7 do niniejszej pracy wskazano, że oprócz Skarbu Państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego zadania publiczne są realizowane w wymiarze ponadstandardowym przez podmioty działające w ramach tzw. (nienazwanego prawnie, lecz uznawanego w doktrynie) partnerstwa publiczno – publicznego oraz (usankcjonowanego ustawowo) partnerstwa publiczno – prywatnego. W ramach partnerstwa publiczno – publicznego zadania publiczne realizują między innymi legitymowane osobowością prawną:

- 1) zakłady administracyjne (np. szkoły wyższe) oraz podmioty typu przedsiębiorstwo stanowiące część składową szeroko rozumianego sektora rządowo – samorządowego,
- 2) jednostki sektora finansów publicznych, w tym państwowe osoby prawne działające na bazie majątku skarbowego: Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, Agencja Mienia Wojskowego, Krajowy Zasób Nieruchomości czy parki narodowe.

Specyfiką wyżej wymienionych podmiotów jest dominacja zadań publicznych, realizowanych jednak nie na drodze prowadzenia działalności gospodarczej.

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, Agencja Mienia Wojskowego, Krajowy Zasób Nieruchomości czy parki narodowe, realizując zadania publiczne na bazie majątku skarbowego, działają w reprezentowaniu przedstawicielskim Skarbu Państwa. Wykorzystywanie majątku skarbowego do prowadzenia (oczywiście w imieniu własnym) działalności gospodarczej ma tu charakter marginalny.

Jak na to wskazano w ramach dokonanej powyżej identyfikacji statusu Lasów Państwowych – podmiot ten, na bazie majątku skarbowego, realizuje wprawdzie zadania publiczne, jednak przede wszystkim na drodze (prowadzonej w imieniu własnym) działalności gospodarczej, obejmującej m.in. wytwarzanie oraz zbywanie surowca drzewnego. Sprawia to, że rozwiązaniem zdecydowanie chybionym byłoby dokonanie zmiany statusu Lasów Państwowych poprzez zaliczenie tego podmiotu do zgrupowania podmiotów działających w ramach sektora finansów publicznych czy uznanie Lasów Państwowych za podmiot typu przedsiębiorstwo. Wymagałoby to przyjęcia, że działalność LP w zakresie gospodarki leśnej, nie jest w istocie działalnością gospodarczą – wbrew powszechnemu identyfikowaniu tejże działalności w kontekście „wspólnego rynku”. W tym stanie rzeczy zasadne jest utrzymanie status quo, oznaczające przynależność Lasów Państwowych do zgrupowania podmiotów działających w realizacji partnerstwa publiczno – publicznego, jednak nienależących do sektora finansów publicznych właśnie ze względu na prowadzenia w charakterze działalności pierwszorzędnej działalności gospodarczej obejmującej wytwarzanie i rynkowe zbywanie surowca drzewnego (por. z załącznikiem nr 7).

Na drugim biegunie rozprzestrzeniających się w obiegu nieformalnym rozważań na temat radykalnej zmiany statusu Lasów Państwowych znajduje się koncepcja nadania temu podmiotowi „pełnej” osobowości prawnej oraz formy prawnej jednoosobowej spółki akcyjnej Skarbu Państwa. Jak o tym już napomknięto lasy państwowe stanowią strategiczny zasób naturalny kraju. Na bazie strategicznych zasobów naturalnych kraju o charakterze geologicznym funkcjonuje szereg podmiotów, będących osobami prawnymi i mających właśnie formę spółki akcyjnej. Strategicznymi zasobami naturalnym kraju są niewątpliwie rodzime złoża ropy i gazu wydobywane na podstawie koncesji przez spółkę Orlen czy rodzime złoża rudy miedzi wydobywane na podstawie koncesji przez KGHW albo węgiel brunatny wydobywany na podstawie koncesji przez PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna SA Oddział KWB Turów. Spółka Orlen. KGHM czy PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna SA Oddział KWB Turów są podmiotami prawnymi legitymowanymi „pełną” osobowością prawną i formą prawną spółki akcyjnej, przy czym Skarb Państwa jest jeżeli nie jedynym, to decydującym o sprawach tych spółek akcjonariuszem. Zgodnie z krajowym porządkiem prawnym działalność omawianych spółek jest realizowaniem zadań publicznych na drodze prowadzenia działalności gospodarczej. Często zapomina się o tym, że złoża geologiczne eksploatowane przez ww. spółki, nie przestają być własnością Skarbu Państwa. Złoża te jako takie nie wchodzi w skład przedsiębiorstwa ww. spółek. W skład ich przedsiębiorstwa wchodzi natomiast prawo do eksploatacji ww. złóż, zwane w doktrynie prawem do użytkowania górniczego. Choć w piśmiennictwie⁸¹ (tym bardziej w ramach krajowego porządku prawnego) nie rozstrzygnięto, czy użytkowanie górnicze jest podmiotowym prawem majątkowym czy podmiotowym prawem niemajątkowym, to naszym zdaniem prawu temu bliżej jest do tego drugiego prawa podmiotowego. Nie ulega natomiast wątpliwości, że w realizacji prawa użytkowania górniczego, na własność omawianych spółek przechodzi „urobek”. Wydawać by się mogło, że wzorując się na podmiotach realizujących zadania publiczne polegające na eksploatacji strategicznych zasobów naturalnych kraju, będących rodzimymi złożami ropy, gazu czy węgla - godne rozważenia jest przekształcenie Lasów Państwowych właśnie w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa po nadaniu temu podmiotowi pełnej osobowości prawnej oraz przyznaniem prawa podmiotowego (i jednocześnie obowiązku) do korzystania z lasów państwowych jako strategicznego zasobu naturalnego kraju własności Skarbu Państwa – a to

⁸¹ Autor zanonimizowany. Artykuł pt. „Użytkowanie górnicze”. Opublikowano na wikipedii pod adresem :https://pl.wikipedia.org/wiki/U%C5%BCytkowanie_g%C3%B3micze. Data publikacji: brak

w celu prowadzenia w pełnym zakresie rzeczowym wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej oraz pozostałej działalności prowadzonej aktualnie przez Lasy Państwowe.

Naszym zdaniem omawiane przekształcenie Lasów Państwowych w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa z nieuchronną tego konsekwencją polegającą na przyznaniu tak wykreowanemu podmiotowi „pełnej osobowości prawnej” byłoby rozstrzygnięciem błędnym. Ustawodawca nie nadał Lasom Państwowym „pełnej” osobowości prawnej, lecz tylko zdolność prawną. Lasy Państwowe są mianowicie (przypomnijmy) podmiotem niebędącym osobą prawną, lecz jednostką organizacyjną legitymowaną zdolnością prawną, obowiązana do stosowania postanowień Kodeksu cywilnego w sposób odpowiedni. Należy to uznać za rozwiązanie mające „głębokie” ratio legis. Lasy Państwowe jako podmiot gospodarki narodowej są bowiem obowiązane do prowadzenia rynkowej działalności gospodarczej polegającej na wytwarzaniu i sprzedaży surowca drzewnego podmiotom gospodarki narodowej, ale jednocześnie obowiązane do realizacji pozaprodukcyjnych funkcji lasu (zasadniczo na warunkach nieodpłatnych) - podczas gdy na przykład Spółka Orlen, KGHM czy PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna SA Oddział KWB Turów, choć powinny działać z uwzględnieniem wymogów ochrony środowiska, to przecież nie zostały utworzone w celu realizacji na warunkach nieodpłatnych określonych funkcji pozaprodukcyjnych **w ramach swojej działalności wytwórczej**. Obowiązek realizowania pozaprodukcyjnych funkcji lasu, efekty których są adresowane do beneficjentów indywidualnych, grup społecznych (klubowe korzystanie z lasu), całej wspólnoty międzynarodowej a także całej Ludzkiej Rodziny – stanowi okoliczność kategorycznie sprzeciwiającą się nadaniu Lasom Państwowym pełnej osobowości prawnej. Ponadto okoliczność, że Lasy Państwowe nie są osobą prawną, sprawia, że organ nadzorujący Lasy Państwowe może nakierowywać działalność LP na realizowanie polityki Rady Ministrów (o czym dalej). W tym kontekście nie może (nawiasem) nie budzić zdziwienia nadanie osobowości prawnej („pełnej” osobowości prawnej) np. parkom narodowym.

O jednostkach organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, lecz mającymi zdolność prawną, dającą tym jednostkom możliwość i rodzącą zarazem ich obowiązek wykonywania postanowień k.c. ale w sposób odpowiedni, jest mowa w art. 33¹ Kodeksu cywilnego. Niestety w ślad za wprowadzeniem tego artykułu do krajowego porządku prawnego – prawodawca nie uregulował problematyki właśnie odpowiedniego stosowania postanowień kodeksu cywilnego przez niebędące osobami prawnymi jednostki organizacyjne legitymowane zdolnością prawną (nie skonkretyzował, na czym to odpowiednie stosowanie postanowień k. c. ma polegać w odniesieniu do ogółu takich jednostek oraz ich określonych zgrupowań). **Niewątpliwie, w szczególności w odniesieniu do Lasów Państwowych kwestia ta powinna zostać rozwiązana.** Na pewno jednak nie powinno to nastąpić poprzez zabieg (wydawałoby się) najprostszy, tj. nadanie Lasom Państwowym osobowości prawnej (o czym była mowa powyżej) lub poprzez „uznanie”, że Lasy Państwowe nie mają zdolności prawnej, co musiałoby oznaczać zaliczenie Lasów Państwowych do sektora finansów publicznych. Kontynuując poniekąd wątek braku zasadności włączenia Lasów Państwowych do sektora finansów publicznych, zauważmy, że w Unii Europejskiej brak jest przykładów prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i sprzedaży surowca drzewnego na warunkach rynkowych przez niemające osobowości prawnej jednostki należące do sektora finansów publicznych, tj. w istocie wprost przez państwo utożsamiane przecież w krajowym porządku w sferze cywilnoprawnej ze Skarbem Państwa (Skarb Państwa to państwo działające w sferze cywilnoprawnej). Jak na to wskazano przy identyfikowaniu statusu Lasów Państwowych w

załączniku nr 7 - przy aktualnym stanie prawnym działalność Lasów Państwowych nie przystaje do statusu którejkolwiek jednostki sektora finansów publicznych. Lasy Państwowe nie wyczerpują znamion zakładu administracyjnego czy jednostki instytucjonalnej typu przedsiębiorstwo – co potwierdza okoliczność, że nie są umieszczone przez Główny Urząd Statystyczny w wykazie jednostek sektora rządowo – samorządowego. Podstawowym błędem byłoby „wtłoczenie” Lasów Państwowych do sektora finansów publicznych skupiającego określone organy publiczne i jednostki sektora finansów publicznych niemające zdolności prawnej - gdyż oznaczałoby to rażące naruszenie unijnej zasady niezakłócania konkurencji na wspólnym rynku (w żadnym Państwie Członkowskim rynkowa działalność gospodarcza polegająca na wytwarzaniu i sprzedaży surowca drzewnego nie jest domeną sektora rządowego i samorządowego).

Pomimo że Spółka Orlen, KGHM czy PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna SA Oddział KWB Turów gospodarują strategicznymi zasobami naturalnymi kraju, czyli majątkiem skarbowym, tj. majątkiem należącym do państwa (do wspólnoty narodowej) – w stosunku do tych podmiotów nie jest stosowany w sposób bezpośredni dyktat wspólnoty narodowej (do reprezentowania której roszczą sobie organizacje pozarządowe oraz spontaniczne ruchy społeczne) dotyczący sposobu bieżącego ich działania. Owszem organizacje pozarządowe często kontestują działalność tych podmiotów (przykład Turowa), lecz poprzez postulaty kierowanie do administracji rządowej (także poprzez wstępowanie na drogę sądową w kraju i za granicą), a nie wprost poprzez dyktowanie podmiotom kierowniczym sposobu bieżącego postępowania gospodarczego.

Okoliczność, że Lasy Państwowe gospodarują majątkiem skarbowym – nie może być zatem przedstawiana jako argument na rzecz przypisywania sobie przez organizacje pozarządowe (jako do pewnego tylko stopnia reprezentacji wspólnoty narodowej), także przez innych interesariuszy uprawnienia de facto do bieżącego kierowania działalnością nadleśnictw. Oczywiście jest wiele okoliczności uzasadniających potrzebę wywieranie przez wspólnotę narodową (choćby jej reprezentacja ograniczała się wyłącznie do organizacji pozarządowych) większego bezpośredniego wpływu na funkcjonowanie Lasów Państwowych aniżeli jest to zasadne i potrzebne w odniesieniu do wyżej przywołanych spółek „górnicznych”. Przede wszystkim należy wskazać na okoliczność, iż do obowiązków Lasów Państwowych należy realizowanie pozaprodukcyjnych funkcji lasu. Beneficjentami tych efektów (powtórzmy) są poszczególne osoby fizyczne i ich zgrupowania, jednostki organizacyjne, wspólnoty narodowe, wspólnoty kontynentalne, a także nierzadko cała Rodzina Ludzka. W wielu przypadkach realizacja pozaprodukcyjnych funkcji lasu polega tylko na doprowadzeniu lasów do stanu ich gotowości do określonej przydatności dla potencjalnych beneficjentów. Dopiero połączenie tegoż stanu gotowości z właściwą aktywnością potencjalnych beneficjentów daje pełny efekt, związany z realizacją tej czy innej pozaprodukcyjnej funkcji lasu (np. ludzie nie wypoczną w lesie nawet najlepiej do tego dostosowanego przez leśników, jeżeli nie zechcą po prostu do niego przybyć albo jeżeli pobyt w lesie będą wykorzystywać do zakrapianego ponad miarę biesiadowania; las choćby ewidentnie za sprawą działalności leśnej poprawił jakość wody służącej wytwarzaniu napoi o funkcjach zdrowotnych, nie będzie gwarancją tego, że produkowane napoje będą miały działanie zdrowotne, jeżeli proces technologicznych ich wytwarzania będzie nieprawidłowy itd. itp.).

Z tych głównie powodów bezpośredni wpływ wspólnoty narodowej (i innych interesariuszy) na funkcjonowanie Lasów Państwowych powinien oczywiście być znacznie dalej idący aniżeli jest to uzasadnione w odniesieniu do wymienionych powyżej dla przykładu spółek „górnicznych”. W nieodległej przeszłości w Lasach Państwowych zdecydowano się na eksperyment utworzenia przy jednym z nadleśnictw swoistej rady nadzorczej, w której

funkcję członków przypadły wszelkim lokalnym interesariuszom, w tym osobom stanu duchownego, działaczom samorządowym, pracownikom miejscowej niesamorządowej administracji publicznej czy aktywistom organizacji pozarządowych. Radzie tej przyznano uprawnienia zdecydowanie wykraczające poza niewładcze (tj. opiniodawcze czy konsultacyjne) oddziaływanie na proces zarządczy w nadleśnictwie. W art. 35 ust.1. Ustawy o lasach określono, że „nadleśniczy prowadzi samodzielnie gospodarkę leśną w nadleśnictwie na podstawie planu urządzenia lasu oraz odpowiada za stan lasu”. Postanowienie § 25 ust.3 Statutu Lasów Państwowych (stanowiącego załącznik do Zarządzenia Nr 50 Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 18 maja 1994 r. w sprawie nadania Statutu Państwowemu Gospodarstwu Leśnemu Lasy Państwowe) stanowi, iż „szczegółową organizacją nadleśnictwa określa regulamin ustalony przez nadleśniczego z uwzględnieniem ramowego regulaminu jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych”. Powołane regulacje dają niewątpliwie nadleśniczemu możliwość tworzenia na zasadach stosunku organizacyjno – prawnego ciał doradczych, jednak na te ciała nadleśniczy póki co nie ma prawa przelewać swoich uprawnień w zakresie jednoosobowego kierowania nadleśnictwem. Jakkolwiek sama idea utworzenia przy ww. eksperymentalnym nadleśnictwie zespołu, w którym funkcje członków przypadły różnorodnym lokalnym interesariuszom, zasługuje naszym zdaniem na pozytywną ocenę, to już przyznanie temu zespołowi uprawnień do kreowania wiążących nadleśniczego aktów „sprawstwa” kierowniczego nie tylko póki co nie ma podstaw prawnych, lecz również nie wydaje się rozwiązaniem zasadnym (celowym). Rozwiązanie takie narusza zasadę celowości przede wszystkim z tego względu, że wyznacznikami prawidłowego realizowania wielofunkcyjnej, trwale zrównoważonej gospodarki leśnej są od stuleci plany urządzenia lasu oraz dobre praktyki leśne utarte i zweryfikowane w toku ponad stuletniego gospodarowania lasami państwowymi w Polsce. Natomiast jeśli głównym motywem utworzenia ww. zespołu przy wspomnianym eksperymentalnym nadleśnictwie miało być „zneutralizowanie” postulatów (i innych działań) organizacji ekologicznych, to – biorąc pod uwagę suplement do niniejszej pracy – wydaje się to wielce mało prawdopodobne. Pomimo to pomysł tworzenia przy nadleśnictwach ww. zespołów doradczych warto upowszechnić, ale przede wszystkim z myślą o zdecydowanej poprawie efektywności procesu konsultacji społecznych w trakcie projektowania planów urządzenia lasu dla nadleśnictw. Aktualnie konsultacje takie zostały wykreowane w Instrukcji Urządzania Lasu. Oznacza to, że każdy interesariusz może zgłaszać oceny (uwagi), oczekiwania czy postulaty co do projektowanych postanowień danego planu, jednak w praktyce konsultacje te mają zwykle charakter fasadowy.

Gdyby udało się upowszechnić praktykę tworzenia ww. zespołów, w których funkcję członków pełniłyby osoby, związane z zasięgiem terytorialnym danego nadleśnictwa, w tym na przykład osoby: (1) zajmujące stanowiska kierownicze w podmiotach gospodarki narodowej oraz miejscowej administracji publicznej, a także będące (2) aktywistami organizacji pozarządowych, (2) parlamentarzystami, (3) samorządowcami, (4) duchownymi, (5) niekwestionowanymi autorytetami, czy po prostu (6) mieszkańcami cechującymi się społecznym zaangażowaniem – to głos opiniodawczy (doradczy) takich ciał w trakcie projektowania planów urządzenia lasu byłby być może sposobem na przynajmniej ograniczenie ww. fasadowości procesu konsultacji społecznych przewidzianych w Instrukcji Urządzania Lasu (przy czym uprawnienie do petycji, wniosków i uwag na etapie projektowania PUL powinno, rzecz oczywista, zostać zachowane również w odniesieniu do każdej osoby fizycznej czy jednostki organizacyjnej tym zainteresowanej). Omawiane zespoły, na posiedzeniach zwoływanych np. raz do roku, powinny mieć możliwość opiniowania (recenzowania) sposobu wykonywania zasadniczych postanowień planu urządzenia lasu. Nadleśniczy powinien być obowiązany do przekazywania członkom zespołu informacji o krokach podjętych w reakcji na oceny dokonywane przez członków zespołu. Pierwsze jednak (inauguracyjne) posiedzenie zespołu

powinno mieć miejsce po uprzednim rozkolportowaniu związanych materiałów wyjaśniających istotę wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej (na przykład z wykorzystaniem do tego „dorobku” niniejszej pracy). W całości powinno ono zostać poświęcone swoistemu zrecenzowaniu ww. materiałów z opcją dokonania przez nadleśniczego odpowiednich zmian i uzupełnień. Tak zmodyfikowane materiały na temat wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej powinny pełnić funkcję dokumentu ustalającego „obszar” consensusu właśnie na temat wielofunkcyjnej, trwale zrównoważonej gospodarki leśnej.

Oczywiście – w obecnym stanie rzeczy opisanym w suplemencie do niniejszej pracy – raczej nie należy mieć złudzeń co do tego, że przedłożone powyżej rozwiązania wyeliminują zjawisko intencjonalnego kontestowania planów urządzania lasu przez organizacje pozarządowe, ale odstępianie od tych rozwiązań byłoby poważnym błędem zaniechania ze strony LP.

Profesjonalizacja systemu urządzania lasu nie powinna ograniczać się do zmiany procedury konsultacji społecznych w trakcie projektowania planów urządzania lasu. W pierwszej kolejności – poprzez nowelizację Ustawy o lasach – należałoby jednoznacznie utrwalić (usankcjonować) status prawny planów urządzania lasu jako, w określonym zakresie, jednego z instrumentów, o których mowa w art. 4 ust.3. Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, a jednocześnie (w pełnym zakresie postanowień) półprodukt gospodarki leśnej. Dotychczas bowiem jedynie na podstawie utartego zwyczaju przyjmuje się, że taki jest właśnie status planów urządzania lasu

Zgodnie z art. 34 a Ustawy o Radzie Ministrów⁸² - „minister, w celu dostosowania do polityki ustalonej przez Radę Ministrów zasad i kierunków działania podległych lub nadzorowanych centralnych organów administracji rządowej, innych urzędów lub **jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej**, może wydawać kierownikom urzędów centralnych oraz kierownikom innych urzędów i jednostek organizacyjnych wiążące ich wytyczne i polecenia. (...) Wytyczne i polecenia (...) nie mogą dotyczyć rozstrzygnięć co do istoty sprawy załatwianej w drodze decyzji administracyjnej. (...) Przepisów (...) nie stosuje się do organów, urzędów i jednostek organizacyjnych wchodzących w skład zespolonej administracji rządowej, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej”.

Jak to już na to wskazano powyżej, Lasy Państwowe nie są podmiotem należącym do sektora rządowo – samorządowego. Jako jednostka niebędąca osobą prawną podlegają jednak nadzorowi właścicielskiemu i jednocześnie imperialnemu sprawowanemu przez ministra właściwego ds. środowiska. Pozwala to na przyjęcie, że regulacja art. 34 a Ustawy o Radzie Ministrów odnosi się również do LP.

Z art. 1 Ustawy o lasach wynika, że zasady gospodarki leśnej powinny zapewniać związek tej działalności z pozostałą gospodarką narodową. W art. 5b. Ustawy o lasach określono, że minister właściwy do spraw środowiska „może podjąć działania zmierzające do opracowania narodowego programu leśnego, jako strategicznego programu rozwoju leśnictwa w Polsce”. Wydaje się, że Narodowy Program Leśny powinien być opracowany jak najszybciej. Jego częścią składową powinno być studium zgodności, konkretyzacji i kompatybilności z krajowym porządkiem prawnym, w tym z pozostałym władczym instrumentarium polityki rozwoju Państwa Polskiego. Nie może przy tym ująć uwadze, że Unia Europejska (była już o tym mowa) przyjęła „własną” strategię leśną. Póki co ma ona moc oddziaływania niewładczego w odniesieniu do Państw Członkowskich. Przyszły Narodowy Program Leśny powinien oczywiście

⁸² Ustawa z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1188, z 2023 r. poz. 1195, 1234, 1641).

odpowiednio uwzględniać postanowienia tejże strategii. Wszystko jednak wskazuje na to, że oddziaływanie Unii Europejskiej (też była już o tym mowa) nie skończy się na ww. strategii leśnej, gdyż są zamierzenia ustanowienia wspólnotowej polityki leśnej o władczym charakterze. Jeśli tak się stanie – Narodowy Program Leśny będzie mógł mieć ewentualnie tylko funkcję aktu konkretyzującego tę wspólną politykę unijną.

Wydaje się, że przyszedł Narodowy Program Leśny (bez względu na jego docelowy status) powinien być podstawą opracowania własnej strategii Lasów Państwowych. Strategia Lasów Państwowych powinna być dalszym uszczegółowieniem Narodowego Programu Leśnego (a na pewno nie powinna „wyprzedzać” Narodowego Programu Leśnego). Częścią składową strategii Lasów Państwowych powinno być studium zgodności, konkretyzacji i kompatybilności z Narodowym Programem Leśnym.

Częścią z kolei planu urządzenia lasu dla danego nadleśnictwa powinno być studium zgodności, konkretyzacji i kompatybilności z Narodowym Programem Leśnym, ale także ze strategią Lasów Państwowych (czyli plan urządzenia lasu powinien w istocie być dalszą konkretyzacją i „konsumpcją” Narodowego Programu Leśnego oraz strategii LP). W dotychczasowej praktyce w toku prac nad projektem planu urządzenia lasu dokonuje się analizy jego projektowanych postanowień pod kątem zgodności z dość dowolnie wybranymi aktami strategicznymi (programowymi), często o zupełnie niewładczym charakterze, w tym opracowanymi przez jednostki należące za granicą do sektora organizacji pozarządowych. Nie wolno zapominać, że póki co w Polsce obowiązuje zasada stanowienia podstaw strategicznych Państwa Polskiego z zachowaniem zasady hierarchiczności i kompatybilności. Niestety praktyka jest zgoła odmienna. Gdyby w trakcie projektowania danego planu urządzenia lasu chcieć uwzględnić wszystkie wytworzone na poszczególnych poziomach funkcjonowania Państwa Polskiego akty strategiczne oraz programowe mniej lub bardziej odnoszące się do zasięgu terytorialnego nadleśnictwa, to byłoby to przedsięwzięcie praktycznie niewykonalne (właśnie ze względu na okoliczność, iż „krajowy porządek strategiczno – programowy” nie cechuje się hierarchicznością oraz kompatybilnością). Dlatego propozycja, aby to Narodowy Program Leśny „brał na siebie” obowiązek odpowiedniego uwzględniania pozostałego władczego instrumentarium polityki rozwoju Państwa Polskiego wydaje się na dzień dzisiejszy jednym rozsądnym rozwiązaniem.

W art. 22. ust. 1. Ustawy o lasach określono, że plan urządzenia lasu dla lasów stanowiących własność Skarbu Państwa jest zatwierdzany przez ministra właściwego ds. środowiska. Wydaje się, że wykonywanie tej regulacji (w powiązaniu z ww. art. 34 a Ustawy o Radzie Ministrów) powinno następować poprzez stanowienie przez ministra właściwego ds. środowiska aktu prawa wewnętrznego (a nie aktu stosowania prawa, jakim jest decyzja administracyjna). W owym akcie prawa wewnętrznego (np. w zarządzeniu ministra właściwego ds. środowiska) następowałyby zatwierdzenie określonej części planu urządzenia lasu z równoczesnym poleceniem, zobowiązującym Lasy Państwowe do działania danego nadleśnictwa zgodnie zatwierdzonymi postanowieniami planu. Rodzi się pytanie, co powinno być przedmiotem tego zatwierdzenia. Otóż przedmiotem tego zatwierdzenia z całą pewnością powinno być studium zgodności, konkretyzacji i kompatybilności planu urządzenia lasu z Narodowym Programem Leśnym oraz ze strategią Lasów Państwowych, a ponadto:

- 1) wyniki inwentaryzacji przyrodniczej obrazującej różnorodność biologiczną, związaną z danym nadleśnictwem wg stanu na początek pierwszego roku obowiązywania planu urządzenia lasu (naszym zdaniem – inwentaryzacja ta powinna być przeprowadzana zgodnie z systemem postulowanym powyżej do pilnego wypracowania przez Lasy Państwowe i usankcjonowania stosownym aktem ogólnego zarządu Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych; w dotychczasowej praktyce urządzeniowej charakterystyka różnorodności biologicznej w nadmiernym zakresie opiera się na danych

literaturowych i jest dość pobieżna; omawiane wyniki inwentaryzacji powinny oczywiście stanowić materiał do wykorzystywania przy sporządzaniu dla projektu planu urządzenia lasu Prognozy Oddziaływania na Środowisko /o czym dalej/; powinny też stanowić punkt odniesienia do okresowej oceny, czy realizacja planu urządzenia lasu nie ma negatywnego wpływu na kształtowanie się bogactwa przyrodniczego w nadleśnictwie),

- 2) podział lasu na gospodarstwa wydzieleniowe wraz z (omówionymi w niniejszej pracy) studiami zasadności i wykonalności wyodrębnienia poszczególnych gospodarstw wydzieleniowych,
- 3) etat miąższościowy użytków rębnych,
- 4) etat powierzchniowy użytków przedrębnych
- 5) zbiorcze zestawienie zadań w zakresie hodowli i ochrony lasu,
- 6) zbiorcze zestawienie zadań w zakresie gospodarki łowieckiej,
- 7) zbiorcze zestawienie zadań w zakresie tworzenia infrastruktury technicznej

Plan urządzenia lasu w części zatwierdzanej przez ministra właściwego ds. środowiska powinien być traktowany jako inny instrument realizacji polityki rozwoju na poziomie nadleśnictwa. Należy zauważyć, że projektowanie całości planu urządzenia lasu dla nadleśnictwa obejmuje przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w wykonaniu tzw. ustawy ocenowej⁸³. Art. 46 ust.1 pkt. 2 tego aktu stanowi, że strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają polityki, strategie, **plany i programy w dziedzinie** przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, **leśnictwa**, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowywane lub **przyjmowane przez organy administracji, wyznaczające ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko**. Nie sposób nie zauważyć, że poprzez uznanie, że projekty planów urządzenia są szczególnymi przypadkami planów, o których mowa w cyt. przepisie ustawy ocenowej – prawodawca doprowadził w istocie do daleko idącej niekonsekwencji krajowego porządku prawnego. Plany urządzenia lasu zostały wykreowane w Ustawie o lasach. Jak to wykazaliśmy powyżej – Prawo ochrony środowiska stawia na równi Ustawę o lasach oraz Ustawę o ochronie przyrody, taktując oba akty jako szczegółowe narzędzia prawne służące ochronie zasobów środowiska. Oczywiście plan urządzenia lasu, jak każdy inny dokument planistyczny, może być zaprojektowany wadliwie, stwarzając ramy dla przedsięwzięć mogących znacząco szkodliwie oddziaływać na środowisko. Jednocześnie jednak prawodawca z obowiązku poddawania strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko „zwolnił” projekty polityk, planów i programów, które z nazwy dotyczą ochrony środowiska (w tym ochrony przyrody) – tak, jakby przy wadliwym projektowaniu tych dokumentów nie mogły być tworzone ramy dla przedsięwzięć mogących w realizacji znacząco niekorzystnie oddziaływać na środowisko. Naszym zdaniem wykreowany (wydaje się intencjonalnie) obowiązek poddawania projektów planów urządzenia lasu strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko nie „znosi” zawartej w niniejszym opracowaniu diagnozy, iż wieloobszarowa wielofunkcyjna trwale zrównoważona gospodarka leśna oznacza prowadzenie działalności gospodarczej oraz jednocześnie ochrony leśnego środowiska przyrodniczego, zwłaszcza że w roku 2023 zostało to jednoznacznie dookreślone poprzez wprowadzenie do krajowego porządku prawnego regulacji dotyczących dobrych praktyk w zakresie gospodarki leśnej. Aby była pewność, że plan urządzenia lasu nie będzie stwarzał podstaw do prowadzenia gospodarki leśnej niezgodnie z jej dobrymi praktykami – prawodawca rozstrzygnął (wydaje się,

⁸³Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1094,1113,1501,1506,1688,1719,1890,1906,2029).

powtórzmy, intencjonalnie), iż projekty planów urządzania lasu muszą być poddawane strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko (także wielu uzgodnieniom).

Tak więc minister właściwy ds. środowiska, zatwierdzając plan urządzenia lasu jako inny instrument realizacji polityki rozwoju, dokonywałby tego po pozytywnym zweryfikowaniu jego projektu pod kątem niestwarzania ram dla późniejszych przedsięwzięć mogących znacząco szkodliwie oddziaływać na środowisko. Jakkolwiek dokument zatwierdzający plan urządzenia lasu jako inny instrumentu realizacji polityki rozwoju Państwa Polskiego na poziomie nadleśnictwa miałby być aktem prawa wewnętrznego (a więc aktem co do zasady niepodlegającym kognicji sądów administracyjnych) - to w dążeniu do zapewnienia dalszego (poza wyżej wskazane działania konsultacyjne na etapie projektowania planów oraz działania w zakresie monitorowania postępu w realizacji) zwiększania bezpośredniego wpływu wspólnoty narodowej (w tym jej pozarządowych reprezentantów) na wielkoobszarową wielofunkcyjną trwale zrównoważoną gospodarkę leśną należałoby na zasadzie *lex specialis* wykreować administracyjną zaskarżalność planów jako właśnie innych instrumentów realizacji polityki rozwoju Państwa Polskiego na poziomie nadleśnictwa, jednak z zastrzeżeniem możliwości funkcjonowania nadleśnictw z wykorzystaniem zaskarżonego planu do czasu rozstrzygnięcia sądowego i wprowadzenia zmian zgodnych z tymże rozstrzygnięciem.

Jak o tym już napomknięto - Plan urządzenia lasu w pełnym zakresie postanowień powinien być traktowany jako półprodukt gospodarki leśnej. Zgodnie bowiem z legalną definicją gospodarki leśnej urządzania lasu wchodzi w jej skład. Nadleśniczy realizując samodzielnie gospodarkę leśną w nadleśnictwie corocznie powinien brać pod uwagę wskazówki gospodarcze zawarte w planie urządzenia lasu, w tym w odniesieniu do poszczególnych wydzieleń. Można obrazowo stwierdzić, że corocznie określona „częstka” planu urządzenia lasu jest zużywana na potrzeby wytwarzania w danym roku produktów wyjściowych gospodarki leśnej.

Aby proces bezpośredniego wpływu wspólnoty narodowej (w tym jej pozarządowych reprezentantów) na wielkoobszarową wielofunkcyjną, trwale zrównoważoną gospodarkę leśną poszczególnych nadleśnictw mógłby być należyty w odniesieniu do kwestii związanych z urządzaniem lasu – nowelizacja Instrukcji Urządzania Lasu powinna uwzględnić nie tylko udoskonaloną procedurę udziału społeczeństwa na etapie projektowania planów czy następczego śledzenia ich wykonywania, lecz także m.in. takie szczegółowe zagadnienia, jak:

- 1) szczegółowa systematyka produkcyjnych i pozaprodukcyjnych funkcji lasu,
- 2) lista możliwych gospodarstw wydzieniowych,
- 3) postępowanie w zakresie identyfikowania wydzieleń, kwalifikujących się do włączenia do poszczególnych gospodarstw wydzieniowych,
- 4) katalog działań nakierowanych na realizację w sposób priorytetowy funkcji lasu, dla której dane gospodarstwo zostało utworzone,
- 5) metodyka ustalania spodziewanego i rzeczywistego strumienia w funkcji czasu efektów odpowiednio rzeczowych i nierzeczowych z realizacji priorytetowych funkcji lasu w gospodarstwach wydzieniowych,
- 6) procedura sporządzania dla poszczególnych projektowanych gospodarstw wydzieniowych studium ich zasadności oraz wykonalności,
- 7) system monitorowania postępu realizacji planów urządzania lasu.

Kreując w trakcie urządzania lasu gospodarstw wydzieleniowe – de facto dochodziłoby do waloryzacji poszczególnych krajobrazów leśnych (czy kompleksów leśnych wchodzących w skład krajobrazów nieleśnych).

Naszym zdaniem nad wyraz pożądaną praktyką powinno być przekazywanie właściwym zarządom województw (w ramach jej ponadstandardowego wspomaganie przez LP) raportów o wyodrębnionych w zasięgu danego nadleśnictwa gospodarstwach wydzieleniowych - do wiadomości i do ewentualnego stosownego wykorzystania. W cyt. rozporządzeniu dotyczącym sporządzania audytów krajobrazowych waloryzacja lasów jest bowiem dokonywana na dużym poziomie ogólności - bez szczegółowego wnikania w ranking funkcji, jakie metodami gospodarki leśnej mają być realizowane przez nadleśnictwa w wykonaniu planów urzędzenia lasu. Obowiązek sporządzania audytów krajobrazowych ciąży na województwach samorządowych. Audyty krajobrazowe są długookresowymi dokumentami mającymi duże znaczenie w procesie planowania przestrzennego. Z założenia mają być one sporządzane przy dużym udziale czynnika społecznego. Uwzględnienie przy sporządzaniu (lub nowelizacji) audytów krajobrazowych wiedzy o gospodarstwach wydzieleniowych stanowiłoby niebagatelny element społecznej legitymizacji planów urzędzenia lasu w pełnym zakresie jego postanowień.

Wydaje się, że docelowo obowiązek przekazywania do zarządów województw wiedzy o waloryzacji lasów dokonywanej poprzez stanowienie gospodarstw wydzieleniowych w trakcie urządzania lasu (w celu uwzględnienia jej przy sporządzaniu lub nowelizacji audytów krajobrazowych) powinien zostać usankcjonowany prawnie.

W dążeniu do pogłębienia bezpośredniego wpływu wspólnoty narodowej (w tym jej samorządowych lub pozarządowych reprezentantów) na bieg spraw w Lasach Państwowych należałoby ponadto rozważyć między innymi:

- 1) zmianę statusu (w tym uprawnień i członkostwa) Kolegium Lasów Państwowych, o którym mowa w § 9 Statutu Lasów Państwowych,
- 2) nawiązanie do postanowień zawartych w Zarządzeniu nr 2 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 28 stycznia 2016 r.⁸⁴,
- 3) dokonanie znaczącego rozwoju wspólnych przedsięwzięć Lasów Państwowych i samorządu terytorialnego oraz wspólnych przedsięwzięć Lasów Państwowych i organizacji pozarządowych,
- 4) opracowanie systemu permanentnej identyfikacji grup interesariuszy i kontestatorów, wypowiadających się na temat Lasów Państwowych i gospodarki leśnej,
- 5) istotne udoskonalenie interaktywnych narzędzi komunikowania się LP z newralgicznymi grupami interesariuszy oraz kontestatorów,
- 6) opracowanie i wprowadzenie do praktyki systemu maksymalnie zobiektywizowanego okresowego badania opinii publicznej na temat funkcjonowania Lasów Państwowych,

⁸⁴ Autor: Dyrektor Generalny Lasów Państwowych. Zarządzenie nr 2 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych (znak: GD 0.0070.1.2016) z dnia 28 stycznia 2016 r. w sprawie: (1) kół emerytów i rencistów w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe (dalej także: Lasy Państwowe lub LP), (2) odpowiednio potwierdzenia, utworzenia lub reaktywacji, zmiany formuły lub/ oraz formy funkcjonowania zespołów doradczo-pomocniczych Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych: Forum Leśno-Samorządowego, Zespołu Duszpasterskiego, Leśnej Komisji Kombatanckiej, Bractwa Leśnego, Komisji Leśno-Drzewnej, Komisji Wspólnej Lasów Państwowych i organizacji działających na rzecz przedsiębiorców leśnych, Stałego Zespołu ds. inwentaryzacji leśnego bogactwa przyrodniczego, Stałego Zespołu ds. gromadzenia na skalę masową spostrzeżeń i materiału doświadczalnego na potrzeby rozwoju leśnictwa, stałego zespołu łowieckiego, Rady Konsultacyjnej przy Dyrektorz Generalnym Lasów Państwowych, Forum Ekologicznego oraz (3) zasad, reguł i sposobu działania tych zespołów. Dokument opublikowany w Biuletynie Informacyjnym Lasów Państwowych nr 3 (279). Marzec 2016.

- 7) rozpowszechnienie zakresu klubowego korzystania z lasów (w nawiązaniu do rozwiązań przyjętych w odniesieniu do gospodarki łowieckiej),
- 8) opracowanie i wprowadzenie do praktyki systemu realizowania przez Lasy Państwowe przedsięwzięć ze wskazania obywatelskiego (w nawiązaniu do idei budżetów obywatelskich oraz w nawiązaniu do rozwiązań przyjętych już w LP, a polegających na wskazywaniu Lasom Państwowym przez nabywców Jednostek Dwutlenku Węgla działań do wykonania)

Ocena obecnego statusu Lasów Państwowych byłaby dalece niepełna, gdyby pominąć zagadnienie realizowania zadań publicznych w ramach partnerstwa publiczno – prywatnego.

Współcześnie podmioty praw i obowiązków praktycznie nie funkcjonują na zasadach samowystarczalności (tj. na zasadach autarkii), to jest bez odwoływania się do instytucji outsourcingu (w najszerszym tego słowa znaczeniu). Korzystają mianowicie z dóbr materialnych dostarczanych im przez inne podmioty (dostawy), a także z robót i pozostałych usług nabywanych od innych podmiotów. Gdy („dajmy na to”) Skarb Państwa jako jednostka organizacyjna Rzeczypospolitej Polskiej, w celu wytworzenia w swoje faktyczne władanie nieruchomości niegruntownej, zamawia roboty u innego podmiotu, to na czas realizacji tych robót może wiązać się to z przekazaniem do dyspozycji wykonawcy określonych składników majątku skarbowego. Najczęściej chodzi tu o udostępnienie powierzchni ziemskiej (gruntu) pod roboty budowlane. Działalność wykonawcy nie stanowi w tym przypadku przejawu działalności reprezentacyjnej (przedstawicielskiej). Mamy tutaj mianowicie do czynienia z sytuacją, w której Skarb Państwa i wykonawca działają w warunkach równoważnego interesu. Wykonawca prowadzi działalność gospodarczą, której efektem jest jego własny produkt wyjściowy działalności wytwórczej (usługa budowlana zaspokajająca potrzeby Skarbu Państwa). Wykonuje zatem czynności prawne, administracyjne i techniczne we własnym imieniu, kształtując jednocześnie sytuację prawną i faktyczną Skarbu Państwa jako zamawiającego. Pozostaje poza sporem, że w czasie realizacji robót w faktycznym władaniu (w dzierżeniu) wykonawcy znajdują się zarówno składniki majątku skarbowego udostępnione mu na czas robót, jak i poszczególne materialne efekty tychże robót (przy czym te poszczególne efekty robót są oczywiście wytwarzane przez wykonawcę na własność Państwa Polskiego). Pomimo że wykonawca robót realizuje usługę budowlaną we własnym imieniu, to mamy tu do czynienia z **tymczasowym dzierżeniem zależnym majątku skarbowego przysługującym wykonawcy robót wykonywanych dla Skarbu Państwa**. Tytułem prawnym tego tymczasowego dzierżenia zależnego jest podmiotowym prawo majątkowe o charakterze obligacyjnym: prawo do korzystania z majątku skarbowego w czasie realizacji robót przez wykonawcę (wykonawca nie jest przecież właścicielem, najemcą, dzierżawcą czy użytkownikiem przedmiotowego omawianego majątku skarbowego). Stwierdzenia zdań poprzedzających należy odpowiednio odnosić do przypadków zamawiania robót przez państwowe osoby prawne działające z wykorzystaniem majątku skarbowego. Działalnością reprezentacyjną nie jest również wykonywanie usług niebędących robotami. Podobnie bowiem, jak w przypadku zamawiającego i wykonawcy robót - usługodawca oraz usługobiorca działają na zasadach równoważnego interesu. Przy świadczeniu usług wynagrodzenie przysługuje usługodawcy, zaś tymczasowe władanie „nie swoim” majątkiem, związane z realizacją umowy na usługi, przypada usługobiorcy lub usługodawcy. Na przykład przy realizacji umowy na usługę hotelarską tymczasowe faktyczne władanie określoną częścią infrastruktury hotelowej przypada (za wynagrodzeniem dla usługodawcy) usługobiorcy, zaś przy realizacji umowy na pozyskanie surowca drzewnego – tymczasowe faktyczne władanie określoną częścią lasu usługobiorcy (jak i zresztą jego surowcem w trakcie procesu jego pozyskiwania) przypada (bez wynagrodzenia) usługowcy. Jeżeli usługobiorcą jest Skarb Państwa lub państwowe osoby prawne, działające z wykorzystaniem majątku skarbowego – mamy do czynienia z

dzierżeniem tymczasowym majątku skarbowego na podstawie podmiotowego prawa majątkowego o charakterze obligacyjnym: prawa do korzystania z majątku skarbowego w czasie realizacji usług przez usługodawcę. Umowy na roboty i usługi, o którym mowa w powyżej, można nazywać umowami zwykłymi, w odróżnieniu od umów partnerstwa publiczno – prywatnego czy umów koncesji na roboty budowlane i usługi. Lasy Państwowe „odwołują” się do instytucji umów zwykłych od dziesięcioleci. Taki m.in. charakter mają usługi tzw. zakładów usług leśnych.

W celu stworzenia („teoretycznie” rzecz ujmując, gdyż w wielu przypadkach praktyka zdaje się wskazywać na co innego) podstaw prawnych do wykorzystania potencjału (w szerokim tego słowa znaczeniu) podmiotów prawa prywatnego do realizacji przez szeroko rozumiany sektor publiczny (przez podmioty publiczne) zadań publicznych w sferze dominium - przed laty wykreowano w krajowym porządku prawnym koncepcję partnerstwa publiczno – prywatnego. Jego konkretyzację stanowią umowy partnerstwa publiczno – prawnego określone w ustawie o partnerstwie publiczno – prywatnym⁸⁵ oraz umowy koncesji na roboty budowlane lub usługi określone w ustawie o umowie koncesji na roboty budowlane lub usługi⁸⁶. Odwoływanie się do partnerstwa publiczno – prywatnego ma w pierwszej kolejności stanowić remedium na niedostatek środków publicznych w porównaniu do zapotrzebowania społeczno – gospodarczego na inwestycje publiczne i realizację zadań publicznych z wykorzystaniem istniejącej lub wytworzonej infrastruktury publicznej. Zakłada się również, że poprzez korzystanie z potencjału podmiotów prawa prywatnego uzyska się zwiększoną efektywność ekonomiczną realizacji zadań publicznych, zarówno na etapie budowy i eksploatacji infrastruktury służącej realizacji zadań publicznych, jak i na etapie realizacji zadań publicznych z wykorzystaniem tej infrastruktury. Nie może ująć uwadze, że w trakcie realizacji partnerstwa publiczno – prywatnego podmiot prawa prywatnego prowadzi działalność gospodarczą. Wszelkie jego korzyści uzyskiwane zarówno od podmiotu publicznego (opłaty za dostępność infrastruktury dla końcowych użytkowników obiektów infrastrukturalnych oraz dopłaty do opłat pobieranych od tych użytkowników), jak i opłaty od tychże użytkowników czy wreszcie „płatności” od podmiotów trzecich (na przykład z tytułu prowadzenia dopuszczonej umową partnerską działalności zarobkowej podmiotu prawa prywatnego na bazie infrastruktury publicznej) - określane jako wynagrodzenie partnera prywatnego - należy traktować jako jego przychody z działalności gospodarczej. Przychody te powinny z określoną nadwyżką pokrywać koszty podmiotu prawa prywatnego – co najmniej za cały okres obowiązywania umowy, zawartej z podmiotem publicznym. Nadwyżka ta z kolei (z odpowiednią stopą zwrotu) powinna pokrywać nakłady inwestycyjne poniesione przez podmiot prawa prywatnego, związane z tworzeniem infrastruktury publicznej w ramach realizacji tejże umowy. Umowy zawierane przez podmiot prawa prywatnego i przez podmiot publiczny powinny być obustronnie korzystne. Ponieważ umowy te mają charakter długoterminowy, to zarówno na etapie symulowania tych korzyści, jak i ustaleń powykonawczych nie może obejść się bez stosowania rachunku dyskontowego; W myśl ustawy o partnerstwie publiczno – prywatnym stronami umowy partnerstwa publiczno – prywatnego są partner prywatny (czyli podmiot prawa prywatnego) oraz podmiot publiczny (zwany dalej także partnerem publicznym): osoba prawna wykonująca w sferze dominium zadania publiczne, będąca w szczególności:

- a) Skarbem Państwa - jednostką organizacyjną Rzeczypospolitej Polskiej,
- b) jednostką samorządu terytorialnego
- c) państwową lub samorządową osobą prawną należącą do sektora finansów publicznych,

⁸⁵ Ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r o partnerstwie publiczno – prywatnym (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1637.)

⁸⁶ Ustawa z dnia 21 października 2016 r o umowie na roboty budowlane lub usługi (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 541, z 2022 r. poz. 1726)

- d) państwową osobą prawną nienależącą do sektora finansów publicznych wskazaną w ustawie o zarządzeniu mieniem państwowym,
- e) inną osobą prawną działającą na podstawie mienia (podmiotowych praw majątkowych), których przeważającą częścią jest mienie skarbowe, komunalne lub mienie państwowe niebędące mieniem skarbowym.

Umowa partnerstwa publiczno – prywatnego ma charakter długoterminowy i jest zawierana w celu realizacji określonego przedsięwzięcia (a precyzyjnie: wspólnego przedsięwzięcia partnera publicznego i prywatnego), które powinno mieścić się w katalogu zadań publicznych. W sposób istotny różni się ona od ww. „zwykłych” umów zawieranych na roboty i usługi. Posiłkowanie się partnerami prywatnym przy realizacji zadań publicznych „ociera się” niewątpliwie o przenoszenie do sektora prywatnego obowiązków państwa w sferze dominium (w tym obowiązków jednostek samorządu terytorialnego) oraz obowiązków (ściśle zintegrowanych z państwem) podmiotów prawnych funkcjonujących wyłącznie lub głównie na podstawie mienia państwowego (w tym mienia komunalnego).

W doktrynie nie brak oczywiście wywodów, starających się dowieść, że bez względu na zakres działalności podmiotu prywatnego: (1) to nie te podmioty, lecz podmioty publiczne wywiązują się w istocie z obowiązku wykonywania zadań publicznych, dokonując tego rękami podmiotów prywatnych prowadzących z zyskiem działalność gospodarczą, (2) odpowiedzialność „polityczno – prawna” za należyte wykonywanie zadań publicznych pozostaje przy państwie czy przy ww. podmiotach publicznych.

Jednocześnie wskazuje się na to, że z partnerstwem publiczno – prywatnym wiąże się efekt dzielenia się ryzykiem pomiędzy podmiotem publicznym a podmiotem prywatnym. Na mocy umów partnerstwa publiczno – prywatnego:

- a) partner prywatny bierze na siebie zobowiązanie, iż za ściśle sprecyzowanym wynagrodzeniem zrealizuje (będzie realizował) dane wspólne przedsięwzięcie (wykorzystując do tego swoją specjalistyczną wiedzę i specjalistyczne umiejętności) oraz poniesie (będzie ponosić) całość lub część wydatków na jego realizację, przy czym w umowie może być wskazany przez partnera prywatnego inny podmiot, który poniesie (będzie ponosił) określoną część tychże wydatków;
- b) natomiast zobowiązaniem podmiotu publicznego jest współdziałanie z partnerem prywatnym, obejmujące w szczególności: (1) poniesienie określonych wydatków na realizację wspólnego przedsięwzięcia, (2) wynagrodzenie (wynagradzanie) lub zapewnienie możliwości uzyskiwania przez partnera prywatnego wynagrodzenia (wynagradzania) za realizację tego przedsięwzięcia, (3) wniesienie wkładu własnego głównie w postaci określonych składników majątkowych (będących na przykład składnikami majątku skarbowego, jeżeli partnerem publicznym jest Skarb Państwa lub inny podmiot faktycznie władający majątkiem skarbowym), lecz również wszelkiego innego wkładu (choćby w postaci informacji niezbędnych partnerowi prywatnemu).

W realizacji partnerstwa publiczno – prywatnego, nieuprawnione jest traktowanie partnera prywatnego jako podmiotu prowadzącego działalność reprezentacyjną. Partner prywatny oraz partner publicznych działają bowiem (była już o tym mowa) na zasadzie równowagi urzeczywistnianego interesu przez strony umowy (nie ma przy tym znaczenia, czy podmiot prywatny ma majątek na przykład skarbowy w posiadaniu zależnym czy dzierżeniu zależnym).

Przedmiotem przedsięwzięć publiczno – prywatnych jest najczęściej zrealizowanie określonych inwestycji publicznych zwykle z opcją ich następczego utrzymywania i udostępniania przez partnera prywatnego różnym beneficjentom. Przykładami takich przedsięwzięć są:

- a) budowa mieszkań komunalnych pod wynajem,
- b) budowa centrów sportowo – rekreacyjnych (w tym basenów),
- c) budowa parkingów,
- d) budowa dróg i autostrad, portów czy lotnisk –

- najczęściej z opcją ich utrzymywania i udostępniania przez podmiot prywatny;

Na drodze partnerstwa publiczno – prywatnego mogą być również realizowane różne usługi publiczne z wykorzystaniem istniejącej infrastruktury publicznej;

Trzymając się ściśle litery prawa – Lasy Państwowe, nie będąc osobą prawną, nie są podmiotem uprawnionym do posiłkowania się instytucją partnerstwa publiczno – prywatnego w wykonaniu ustawy o partnerstwie publiczno - prywatnym. Bez większego wszakże trudu jest możliwe „zakorzenie” się w doktrynie poglądu, że skoro Lasy Państwowe mają zdolność prawną, a z mocy art. 33¹ Kodeksu cywilnego postanowienia tego aktu dotyczące osób prawnych do Lasów Państwowych odnoszą się odpowiednio – to z tego względu pogląd zdania poprzedzającego jest niesłuszny (czyli LP mogą jednak przystępować do partnerstwa publiczno – prywatnego w wykonaniu ustawy o partnerstwie publiczno - prywatnych). Dodatkowo nie może ująć uwadze, że partnerstwo publiczno – prywatne może być urzeczywistniane nie tylko w wykonaniu ustawy o partnerstwie publiczno – prywatnym, lecz również na podstawie ustawy o umowie koncesji na roboty budowlane i usługi, przy czym należy przez to rozumieć zawieranie umów koncesji (lub umów wyczerpujących znamiona takich umów) nie tylko na podstawie regulacji prawnych zwartych w tejże ustawie, lecz również na podstawie regulacji prawnych zawartych w innych wskazanych aktach prawnych. Umów koncesji, o których tu mówimy, nie należy mylić z koncesjami, zezwoleniami lub wpisami do rejestru działalności regulowanej, o których mowa w Rozdziale 4 Prawa przedsiębiorców. Stronami umowy koncesji na roboty budowlane lub/oraz usługi, zawierane w wykonaniu ustawy o umowie koncesji na roboty budowlane i usługi są zamawiający oraz koncesjonariusz. Ponieważ umowy koncesji na roboty budowlane lub usługi są zawierane w urzeczywistnianiu koncepcji partnerstwa publiczno – prywatnego, więc jest oczywiste, że koncesjonariusz powinien być podmiotem prawa prywatnego (podmiotem funkcjonujących w sektorze prywatnym). Natomiast zamawiającymi są między innymi państwowe jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej nienależące do sektora finansów publicznych. A zatem na gruncie ustawy o umowie koncesji na roboty budowlane i usługi – uprawnienie Lasów Państwowych (jako państwowej jednostki organizacyjnej niebędącej osobą prawną) do występowania w roli zamawiającego nie podlega żadnym wątpliwościom. Choć w dotychczasowej praktyce Lasy Państwowe nie przystępowały do partnerstwa publiczno – prywatnego, to nie trzeba dużej wyobraźni, aby dojść do wniosku, iż bez trudu znaleźliby się partnerzy prywatni chętni do uzyskania koncesji na przykład:

- 1) na pozyskanie i sprzedaż drewna,
- 2) na różne inne usługi, związane z realizacją przez Lasy Państwowe uprawnionej działalności,
- 3) na tworzenie lub/oraz korzystanie z szeroko rozumianej leśnej infrastruktury technicznej, znajdującej się w zarządzie LP.

Nie podlega dyskusji, że w każdym przypadku przystąpienie do partnerstwa publiczno – prywatnego powinno być poprzedzone szczegółową analizą opłacalności ekonomicznej z punktu widzenia interesu partnera publicznego, jak również z punktu widzenia interesu partnera prywatnego. Odrębną kwestią jest, czy w polskiej rzeczywistości analizy takie były w przeszłości rzetelnie przeprowadzone.

Założmy, że nadleśnictwo X, zrywając z dotychczasową praktyką nieprzystępowania w LP do partnerstwa publiczno – prywatnego, występując w roli partnera publicznego zamierza zawrzeć umowę koncesji z koncesjonariuszem, w wykonaniu której w dłuższym przedziale czasu dojdzie do udostępniania mu na warunkach dzierżawy gruntów, pokrytych drzewostanami dojrzałymi do wymiany generacyjnej. Koncesjonariusz jako partner prywatny ma zatem uzyskiwać obligacyjne podmiotowe prawo majątkowe do faktycznego władania tą tym gruntem (do posiadania zależnego gruntu) i wykonywania tego prawa poprzez prowadzenie działalności gospodarczej, polegającej na pozyskiwaniu oraz sprzedaży surowca drzewnego. Z punktu widzenia partnera publicznego będzie to usługa, związana z gospodarką leśną prowadzoną przez nadleśnictwo X (oddanie lasu w dzierżawę dla prowadzenia użytkowania głównego przez koncesjonariusza). Wynagrodzeniem uzyskiwanym przez partnera prywatnego będą przychody uzyskiwane ze sprzedaży pozyskanego surowca drzewnego (PRZ). Partner prywatny – co oczywiste – ponosić będzie wszelkie koszty uzyskania przychodów w rozumieniu regulacji zawartych w Ustawie o rachunkowości, łącznie z kosztami dzierżawy (KOSZ). Dla uzyskania zdolności do pozyskiwania oraz sprzedaży drewna będzie musiał też ewentualnie ponieść określone wydatki niekosztowe. Warunek, , jaki z punktu widzenia interesu podmiotu prywatnego powinien być spełniony, aby podjęcie przez niego decyzji zarządczej o przystąpieniu do wyżej scharakteryzowanego partnerstwa nie obrażało kryterium gospodarności jego działalności wytwórczej może być ujęty w ramy następującego równania:

$$[1] \Sigma (PRZ) - \Sigma (KOSZ) - \Sigma (NAK\dot{L}) = (NAD) > 0,$$

w którym poszczególne symbole oznaczają:

Symbol	Znaczenie symbolu
$\Sigma (PRZ)$	przewidywana suma rocznych przychodów uzyskiwanych partnera prywatnego od nabywców drewna za cały okres realizowania umowy – zdyskontowanych na zakładaną datę zawarcia umowy;
$\Sigma (KOSZ)$	przewidywana suma rocznych kosztów uzyskania przez partnera prywatnego przychodów za cały okres realizowania umowy – zdyskontowanych na zakładaną datę zawarcia umowy
$\Sigma (NAK\dot{L})$	przewidywana suma rocznych wydatków niekosztowych koniecznych do poniesienia za cały okres realizowania umowy dla zapewnienia prowadzenia pozyskania oraz sprzedaży drewna przez partnera prywatnego – zdyskontowanych na zakładaną datę zawarcia umowy
(NAD)	przewidywana nadwyżka przychodów do osiągnięcia przez partnera prywatnego nad kosztami ich uzyskania i koniecznymi nakładami niekosztowymi za cały okres realizowania umowy – zdyskontowana na zakładaną datę zawarcia umowy (nadwyżka ta powinna satysfakcjonować partnera prywatnego)

Z kolei z punktu widzenia interesu podmiotu publicznego warunek, uzasadniający jego przystąpienie do wyżej scharakteryzowanego partnerstwa, można ująć w ramy takich oto równań :

$$[2] \Sigma (PRZ') - \Sigma (KOSZ') - \Sigma (NAK\dot{L}') = NAD' > 0,$$

$$[3] NAD' < \Sigma (PRZ'')$$

w którym poszczególne symbole oznaczają:

Symbol	Znaczenie symbolu
$\Sigma (PRZ')$	przewidywana suma rocznych przychodów uzyskiwanych przez partnera publicznego od nabywców drewna za cały okres realizowania przy założeniu, że sprzedaż drewna byłaby dokonywana przez nadleśnictwo we własnym zakresie w ciężar ponoszonych przez nadleśnictwo kosztów pozyskania i sprzedaży tegoż drewna – zdyskontowanych na zakładaną datę zawarcia umowy;

Σ (PRZ'')	przewidywana suma rocznych tenet dzierżawy gruntów (netto) za cały okres realizowania umowy do uzyskania przez podmiot publiczny, zdyskontowanych na zakładaną datę zawarcia umowy
Σ (KOSZ')	przewidywana suma rocznych kosztów pozyskania oraz sprzedaży drewna – zdyskontowanych na zakładaną datę zawarcia umowy
Σ (NAKL')	przewidywana suma rocznych wydatków niekosztowych koniecznych do poniesienia za cały okres realizowania umowy dla zapewnienia prowadzenia pozyskania oraz sprzedaży drewna we własnym zakresie nadleśnictwa – zdyskontowanych na zakładaną datę zawarcia umowy
NAD'	przewidywana nadwyżka przychodów do osiągnięcia przez partnera publicznego nad kosztami ich uzyskania i koniecznymi nakładami niekosztowymi za cały okres realizowania umowy – zdyskontowana na zakładaną datę zawarcia umowy (nadwyżka ta powinna satysfakcjonować partnera prywatnego)

Spełnienie powyższych warunków praktycznie jest niemożliwe, gdyż musiałoby oznaczać niewiarygodnie niską przewidywaną efektywność sprzedaży drewna prowadzonej przez nadleśnictwo X w siłach własnych (tj. w szczególności bardzo niskie ceny sprzedaży drewna lub/ oraz bardzo wysokie koszty uzyskania przychodów z uwzględnieniem kosztów pozyskania drewna lub/ oraz bardzo wysokie wydatki niekosztowe), a jednocześnie musiałoby oznaczać przewidywaną niewiarygodnie wysoką efektywność pozyskania i sprzedaży drewna możliwą do osiągnięcia przez partnera prywatnego. Ta przewidywana efektywność musiałaby być mianowicie na tyle duża, by przewidywana u partnera prywatnego wartość wyrażenia NAD miała zadawalającą go wartość dodatnią pomimo zakładanego ponoszenia kosztów dzierżawy przewyższających wartość nadwyżki NAD' przewidywaną przez nadleśnictwo: Σ (PRZ'') > NAD). Inny słowy zasadne ekonomicznie uciekanie się przez Lasy Państwowe do instytucji koncesji na pozyskanie i sprzedaż drewna musiałoby dowodzić dotychczasowej rażącej nieefektywności ekonomicznej funkcjonowania Lasów Państwowych lub/ oraz musiałoby zapowiadać windowanie cen na surowiec drzewny przez koncesjonariusza (ze wszystkimi tego niekorzystnymi zjawiskami na rodzimym rynku drzewnym). Gdyby zaś Lasy Państwowe zdecydowały się na udzielanie koncesji na pozyskanie i sprzedaż drewna pomimo braku spełniania omawianych warunków – to oznaczałoby albo świadome godzenie się LP na niegospodarne w przyszłości funkcjonowanie (nieuzasadnione „oddawanie” części swojej nadwyżki finansowej partnerowi prywatnemu), albo świadome godzenie się partnera prywatnego na jego przyszłą niegospodarność (działanie poniżej rentowności, np. w celu decydowania o kierunkach zbytu drewna – ze wszystkimi tego negatywnymi konsekwencjami na rodzimym rynku drzewnym).

Zdecydowanie przekracza ramy niniejszego opracowania – szczegółowe udowodnienie tezy, że w przypadku Lasów Państwowych odwoływanie się do partnerstwa publiczno – prywatnego w ogóle nie powinno wchodzić w grę, w tym z całą pewnością nie powinno skutkować udzielaniem koncesji na pozyskanie i sprzedaż surowca drzewnego.

Dotychczasowe wywody prowadzą do wniosku, że kardynalnym błędem byłaby zmiana statusu Lasów Państwowych, uwzględniająca zanalizowane powyżej pomysły w tym zakresie. Byłby to błąd kardynalny także dlatego, że:

- 5) **aktualny status Lasów Państwowych pozwala na prowadzenie wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej (dla której z kolei nie ma alternatywy z punktu widzenia powszechnej ochrony leśnego środowiska przyrodniczego), a szerzej na wypełnianie wskazanej w załączniku nr 7 misji przydzielonej Lasom Państwowych przez ustawodawcę,**
- 6) **pozwała na utrzymywanie i doskonalenie łańcucha leśno – drzewnego stanowiącego polską markę na wspólnym rynku, a nawet na rynku międzynarodowym – pod warunkiem (naszym zdaniem) koncepcyjnego powrotu do systemu sprzedaży drewna ustalonego przed laty stosownym zarządzeniem Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych (zob. pozycja bibliograficzna nr 72).**
- 7) **gwarantuje zachowanie samofinansowania się Lasów Państwowych, nawet w warunkach powstawania zjawisk siły wyższej (przy pobocznym efekcie braku**

uzależnienia LP od zewnętrznego zasilania finansowego, w tym zasilania środkami ze źródeł zagranicznych), przy czym (o czym była już mowa) ten atrybut LP wymaga powrotu do systemu rolowanej projekcji sytuacji finansowo – gospodarczej tego podmiotu .

8) wbrew obiegowym opiniom:

c) skutkuje wytwarzaniem znaczącej wartości dodanej, a tym samym istotnym wpływem na poziom PKB i PKN

d) nie winduje trudnego do zaakceptowania poziomu wynagrodzeń i bezproduktywnego przerostu zatrudnienia

Na potwierdzenie powyższego warto odwołać się do opracowania eksperckiego pt. „Wstępny szacunek rzeczywistego wkładu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe w kształtowanie się Krajowego Produktu Brutto oraz Krajowego Produktu Netto”⁸⁷ (zob. też załącznik nr 8), w którym zawarto m.in. następujące stwierdzenia:

„Wycenę wartości wkładu wniesionego przez Lasy Państwowe w roku 2019 do Produktu Krajowego Brutto wyceniono dla roku 2019 na kwotę ok. 12,5 mld złotych. W Lasach Państwowych zatrudnienie ogółem kształtuje się na poziomie 26 tys. osób. Oznacza to, że z zatrudnieniem jednego pracownika wiązała się w roku 2019 wartość dodana brutto wynoszącą ok. 481 tys. zł.

Według GUS w 2019 r. wartość nominalna wytworzonego produktu krajowego brutto (PKB) wyniosła 2 293 199 mln zł (2 293 199 000 000 zł) Na podstawie danych GUS zatrudnienie w gospodarce narodowej należy szacować na 9 700 000. osób. A zatem w skali całej gospodarki narodowej z zatrudnieniem jednego pracownika wiąże się Produkt Krajowy Brutto wynoszący ok. 236 tys.

Według „danych danych Polskiej Izby Gospodarczej Przemysłu Drzewnego w Polsce sektor drzewny wypracowuje ok. 2,5% krajowego PKB (...) i zatrudnia bezpośrednio ok. 350 tys.” osób. Oznacza to, że wartość dodana brutto, związana z sektorem drzewnym odpowiadała mniej więcej kwocie 57 mld zł, co w przeliczeniu na jednego zatrudnionego w tym sektorze daje kwotę ok. 163 tys. zł.

Przytoczone dane w sposób zdecydowany przeczą rozprzestrzeniającej się w przekazie medialnym tezie, że w Lasach Państwowych występuje przerost zatrudnienia z punktu widzenia znaczenia tego podmiotu dla gospodarki narodowej.

Z bazy danych źródłowych utworzonej na potrzeby oszacowania wyceny zużycia pośredniego w Lasach Państwowych w roku 2019 wynika, że koszty związane w roku 2019 z zatrudnieniem (konto 430 + konto 440) wynosiły w Lasach Państwowych ok. 3,2 mld zł. Już pobieżne zestawienie tych kosztów do oszacowanym wkładem LP w kształtowanie się PKB w roku 2019 upoważnia do postawienia tezy, że w LP nie występuje zjawisko nadmiernych wynagrodzeń pracowniczych (t. j. wynagrodzeń nieuzasadnionych właśnie udziałem LP w kreacji PKB)

(...)

Z oszacowanej wartości dodanej brutto LP w roku 2019, pozwala na przyjęcie, że faktyczny udział tego podmiotu w kształtowaniu się PKB wynosił w tym roku około $(12,5 : 2\,293,5 \cdot 100) = 4\%$. Oznacza to, że łączny udział LP i sektora drzewnego w PKB kształtował się na poziomie około $(2,5 + 4) = 6,5\%$, czyli wyraźnie więcej aniżeli wynosił średnioroczny udział rolnictwa w PKB”.

Na marginesie nie może ująć uwadze, że daleko idąca zmiana statusu Lasów Państwowych wymagałaby regulacji ustawowej. Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe zostało bowiem wykreowane w ustawie o lasach. Oznacza to, że LP nie mogą być zlikwidowane dla zastąpienia tej jednostki organizacyjnej innym podmiotem lub podmiotami na innej drodze niż droga ustawowa. Z tego względu Lasy Państwowe nie mogą być w szczególności zlikwidowane w wykonaniu Prawa upadłościowego (na przykład po intencjonalnym doprowadzeniu tego podmiotu do niewypłacalności)⁸⁸. Wprawdzie Lasy Państwowe, nie będąc zgodnie z naszą identyfikacją jednostką organizacyjną Skarbu Państwa, wyczerpują znamiona przedsiębiorcy w rozumieniu kodeksu cywilnego – to nie podlegają także regulacji Prawa restrukturyzacyjnego⁸⁹, ponieważ postępowanie restrukturyzacyjne wszczyna się w celu uniknięcia postawienia podmiotu w stan upadłości z opcją likwidacji. Aby do Lasów

⁸⁷ Autor: Krajowy Sekretariat Zasobów Naturalnych, Ochrony Środowiska i Leśnictwa (eksperci). Opracowanie pt. Wstępny szacunek rzeczywistego wkładu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe w kształtowanie się Krajowego Produktu Brutto oraz Krajowego Produktu Netto. Praca niepublikowana. Warszawa 2023.

⁸⁸ Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1520, z 2023r. poz. 825, 1723, 1843, 1860)

⁸⁹ Ustawa z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2309, z 2023 r. poz. 1723, 1860)

Państwowych miały się odnosić regulacje Prawa restrukturyzacyjnego – to powinny się do tego podmiotu odnosić się również regulacje Prawa upadłościowego (a przecież się nie odnoszą).

[4]

Koncepcja rozwoju Lasów Państwowych poprzez profesjonalizację istniejących oraz kreację nowych systemów funkcjonowania tego podmiotu

W świetle unijnego rozporządzenia o rachunkach narodowych działalność wytwórcza przypisywana danemu państwu jest prowadzona przez jednostki instytucjonalne (podmioty gospodarki narodowej) funkcjonujące na jego terytorium oraz przez związany z nimi kooperacyjnie sektor „zagranica”. Efektem działalności wytwórczej są jej wyjściowe produkty finalne (działalność wytwórcza skutkuje jej finalnymi produktami wyjściowymi; w krajowym porządku prawnym ogół produktów wytwarzanych przez podmioty gospodarki narodowej są, a raczej powinny być ujęte w Polskiej Klasyfikacji Wyrobów i Usług). Na końcu każdego łańcucha produkcyjnego pojawiają się wyjściowe produkty finalne (wyroby lub usługi w rozumieniu Polskiej Klasyfikacji Wyrobów i Usług) nabywane (konsumowane) przez gospodarstwa domowe (o ile nie są to produkty wytwarzane przez jednostki instytucjonalne na tzw. własne cele finalne). Jest regułą, że działalność wytwórcza jednostek instytucjonalnych wymaga prowadzenia działalności pomocniczej (nie może mieć miejsca bez działalności pomocniczej). Działalność pomocniczą zasadniczo można utożsamiać z działalnością w zakresie szeroko rozumianego ogólnego zarządu.

Jest truizmem, iż poszczególne podmioty gospodarki narodowej powinny prowadzić lub powinny być poddawane nieustannej działalności rozwojową (gdyż podmioty nierozwijające się podlegają po prostu procesowi uwsteczniania ich wpływu na kształtowanie PKB). Działalność rozwojowa dotycząca poszczególnych podmiotów gospodarki narodowej jest pojęciem mającym rozległy obszar znaczeniowy. Działalnością rozwojową jest np. ww. wytwarzanie przez podmioty gospodarki narodowej dóbr trwałych na własne cele finalne, ale także kształtowanie stanu władania trwałymi dobrami majątkowymi poprzez nabywanie gotowych dóbr trwałych oraz zbywanie „zbędnego” majątku (działalność rozwojową jest więc działalność inwestycyjna, zwana też działalnością lokacyjną). Kształtowanie stanu władania dobrami trwałymi (na drodze ich wytwarzania, nabywania oraz zbywania w razie braku dalszej przydatności dla danego podmiotu) powinno oczywiście odbywać się zgodnie z wypracowanym przez dany podmiot lub dla danego podmiotu systemem (systemem kształtowania stanu władania dobrami majątkowymi). Uogólniając – za działalność rozwojową (samorozwojową) dotyczącą danego podmiotu gospodarki narodowej należy przede wszystkim uznawać projektowanie przezeń lub dla niego nowych lub coraz bardziej profesjonalnych z różnych punktów widzenia istniejących systemów funkcjonowania z opcją doprowadzania do działania podmiotu zgodnie z takimi udoskonalonymi lub nowymi systemami. Samorozwój dokonywany na tej drodze jest oczywiście przejawem **działalności pomocniczej** na rzecz tych obszarów uprawnionej działalności podmiotu, których przedmiotem jest doskonalony lub nowatorski system jego funkcjonowania. Jedną z podstawowych, syntetycznym miar rozwoju danego podmiotu gospodarki narodowej jest oczywiście przyrost (z roku na rok) wartości dodanej przezeń generowanej.

Rozwój poszczególnych podmiotów gospodarki narodowej może oczywiście obejmować realizację przedsięwzięć zdecydowanie dalej idących, polegających mianowicie na istotnej zmianie ich statusu prawnego (często wymagającej wykreowania lub znowelizowania podstaw prawnych, w oparciu o które poddawane „reformie” podmioty gospodarki narodowej dotychczas funkcjonują). W naszej rzeczywistości politycznej, społecznej i gospodarczej nader często formułowane są (i niestety urzeczywistniane z miernym tego skutkiem) postulaty daleko idącej zmiany statusu różnych

podmiotów gospodarki narodowej (dzielenie, łączenie, likwidacja, zmiana: formy prawnej, przynależności sektorowej, stosunków własnościowych - itd.) bez uprzedniego zbadania (zanalizowania), czy nie należałoby po prostu z zachowaniem „fundamentów” dotychczasowego statusu skoncentrować wysiłek na udoskonaleniu istniejących oraz wypracowaniu nowych systemów ich funkcjonowania.

Dotychczasowe wywody, zawarte w niniejszej pracy, wskazują naszym zdaniem w sposób jednoznaczny, że status Państwowego Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe nie powinien zostać zmieniony, w szczególności z punktu widzenia przynależności sektorowej (część publiczna sektora przedsiębiorstw niefinansowych), formy prawnej (państwowa jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, legitymowana zdolnością prawną), misji oraz uprawnionego (w tym obowiązkowego) obszaru działalności wytwórczej. Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe powinno nadal prowadzić wielkoobszarową wielofunkcyjną trwale zrównoważoną gospodarkę leśną jak działalność pierwszorzędą – dla której nie ma racjonalnej alternatywy.

Powyższe oznacza, że rozwój (samorozwój) Lasów Państwowych należałoby skupić na doskonaleniu (profesjonalizacji) istniejących oraz wypracowywaniu nowych systemów funkcjonowania tego podmiotu. Realizacja programu profesjonalizacji istniejących oraz kreowania nowych (nowatorskich) systemów funkcjonowania LP powinna oczywiście być domeną Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych jako jednostki organizacyjnej LP pełniącej funkcję HEAD OFFICE. Ustalanie sprofesjonalizowanych oraz ustalenie nowych (nowatorskich) systemów funkcjonowania LP powinno następować w formie zarządzeń Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych.

Zarządzenia Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych są tzw. aktami kierowniczymi (aktami ogólnego zarządu). Podstawę prawną do stanowienia przez Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych zarządzeń oraz decyzji zarządczych stanowi norma w art. 33 ust. 1 Ustawy o lasach („Lasami Państwowymi kieruje Dyrektor Generalny przy pomocy dyrektorów regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych”). Możliwość wywiązywania się Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z tego obowiązku właśnie poprzez wydawanie zarządzeń oraz decyzji zarządczych wynika z postanowienia § 6 Statutu Lasów Państwowych („W wykonaniu zadań określonych przez ustawę / o lasach/ oraz przez przepisy wykonawcze do ustawy, a także innych przepisów prawnych, Dyrektor Generalny wydaje zarządzenia i decyzje obowiązujące w Lasach Państwowych”) W świetle krajowego porządku prawnym zarządzenia oraz decyzje zarządcze Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych nie są (rzecz oczywista) aktami prawa powszechnie obowiązującymi (ogólnokrajowymi czy mające status aktów prawa miejscowego). Nie są to też akty prawa wewnętrznego, wykreowane linią orzeczniczą Trybunału Konstytucyjnego. Nie są to wreszcie akty stosowania prawa o charakterze indywidualno – konkretnym, ani tzw. ogólne akty stosowania prawa. Są to akty wykonania prawa – konkretyzujące (w razie takiej konieczności lub w razie zobowiązania prawnego adresowanego do Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych) dyspozycje norm prawnych wiążących odpowiednio „całe” Lasy Państwowe, jednostki organizacyjne Lasów Państwowych lub wręcz poszczególne zgrupowania stanowisk pracy w LP. Konkretyzacja ta powinna polegać na wskazaniu **sposobu** realizowania w Lasach Państwowych wyżej wymienionych dyspozycji (reguł i zasad prawnych). Przedmiotem takiej konkretyzacji mogą też być postanowienia aktów prawa wewnętrznego oraz postanowienia aktów stosowania prawa. Zarządzenia Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych (także decyzje zarządcze Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych) nie są oczywiście aktami o charakterze administracyjno – prawnym. Są aktami władztwa służbowego, generującymi pracowniczo –

prawny obowiązek pracowników jednostek organizacyjnych LP postępowania **w sposób** wskazany w tych aktach (nie wyłączając przy tym osoby Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, jeżeli postanowienia danego aktu dotycząca tego organu kierowniczego). Oprócz ustalania **sposobu postępowania** w Lasach Państwowych – zarządzenia oraz decyzje zarządcze Dyrektora Generalnego LP mogą być aktami deklaracyjnymi, tj. aktami potwierdzającymi na użytek wewnętrzny Lasów Państwowych stan prawny (czy lub w jakim zakresie postanowienia określonych aktów prawnych są wiążące w Lasach Państwowych), oraz aktami kształtującymi (także na użytek wewnętrzny Lasów Państwowych) doktrynę (wykładnię) prawną (jak w LP rozumieć treść określonych przepisów prawnych). Poza Lasami Państwowymi postanowienia zarządzeń oraz decyzji zarządczych mają (mogą mieć) oddziaływanie niewładcze, chyba że na zasadzie cywilnoprawnej określony podmiot zewnętrzny zobowiąże się do respektowania tychże postanowień.

Poszczególne systemy funkcjonowania Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe powinny oczywiście pokrywać się z **systematyką uprawnionego, w tym obowiązkowego, obszaru działalności tego podmiotu**. W urzeczywistnianiu programu profesjonalizacji istniejących oraz kreowania nowych (nowatorskich) systemów funkcjonowania LP w pierwszej kolejności należałoby zatem - kierując się normami prawnymi (także postanowieniami aktów prawa wewnętrznego oraz aktów stosowania prawa), określających obowiązki LP - ustalić szczegółową systematykę działalności LP, a tym samym szczegółową systematykę systemów funkcjonowania LP. Naszym bowiem zdaniem brak jest w tym zakresie obowiązującego aktu ogólnego zarządu Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych. Taką szczegółową systematykę uprawnionego obszaru działalności Lasów Państwowych oraz szczegółową systematykę systemów funkcjonowania LP dobrze byłoby ująć w ramy następującego zestawienia tabelarycznego, przy czym już na etapie konstruowania takiego zestawienia powinny w nim być uwzględnione (w następstwie „burzy mózgow” oraz wszelkich analiz mentalnych) „pomysły” na systemy funkcjonowania LP o nowatorskim charakterze.

Uprawniony obszar działalności Lasów Państwowych	Nazwa systemu funkcjonowania LP
DZIAŁALNOŚĆ WYTWÓRCZA BĘDĄCA DZIAŁALNOŚCIĄ GOSPODARCZĄ	
Urządzanie lasu jako część składowa gospodarki leśnej	System urządzania lasu
Działalność polegająca na prowadzeniu gospodarki leśnej (z wyłączeniem urządzania lasu oraz działalności w zakresie przebudowy lasu)	System selekcji, nasiennictwa i szkółkarstwa leśnego
	System zalesianie gruntów (jeżeli zalesianie nie jest prowadzone w realizacji programu wzrostu lesistości kraju itp. działań wspomagających administrację publiczną w sferze dominium)
	System odnawianie lasu (z wyłączeniem odnawiania z zastosowaniem rębni złożonych)
	itd.
Działalność polegająca na prowadzeniu gospodarki leśnej polegającej na przebudowie lasu	(...)
Działalność twórcza będąca działalnością dodatkową	(...)

DZIAŁALNOŚĆ WYTWÓRCZA będąca działalnością ponadstandardowo wspomagającą administrację publiczną w realizacji jej obowiązków w sferze dominium	
Działalność realizowana z celowym (przedmiotowym) wykorzystaniem środków związanych z funduszem leśnym	
Działalność realizowana z wykorzystaniem środków, związanych z dotacjami celowymi budżetu Państwa	
Działalność w zakresie wspomagania administracji publicznej realizowanego w nadleśnictwach metodami gospodarki leśnej	
Pozostała działalność wspomagająca administrację publiczną w realizacji jej zadań w sferze dominium	
DZIAŁALNOŚĆ WYTWÓRCZA określonych organów kierowniczych w Lasach Państwowych oraz niektórych stanowisk pracy wyodrębnionych w Lasach Państwowych oznaczająca wspomaganie przez te organy i stanowiska pracy Państwa Polskiego w sferze imperium	
POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ OPERACYJNA	
DZIAŁALNOŚĆ INWESTYCYJNA (lokacyjna) i FINANSOWA	
DZIAŁALNOŚĆ POMOCNICZA NA RZECZ DZIAŁALNOŚCI WYTWÓRCZEJ	
Działalność w zakresie szeroko rozumianego ogólnego zarządu (bez działalności w zakresie działalności rozwojowej będącej działalnością pomocniczą oraz bez działalności w zakresie gospodarki finansowej, a także bez działalności w zakresie administrowania zintegrowanym systemem informatycznym LP)	
Działalność w zakresie gospodarki finansowej, w tym system prowadzenia księgowości	
Działalność w zakresie administrowania zintegrowanym systemem informatycznym LP	
Działalność rozwojowa jako działalność pomocnicza	
Uwaga: Ustalenie szczegółowej systematyki uprawnionego, w tym obowiązkowego obszaru działalności LP przekracza zakres niniejszej pracy.	

Drugi krok, jaki należałoby wykonać w realizacji ww. programu powinien naszym zdaniem polegać na zidentyfikowaniu oraz ustaleniu wszystkich obowiązujących zarządzeń oraz decyzji zarządczych Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych ustalających aktualnie

(bezpośrednio lub pośrednio) poszczególne istniejące systemy funkcjonowania Lasów Państwowych.

Zarządzenia oraz decyzje zarządcze Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych podlegają publikacji w Biuletynie Informacyjnym Lasów Państwowych. Pobieżny nawet przegląd tych Biuletynów prowadzi do wniosku, iż Dyrektor Generalny Lasów Państwowych miesięcznie wydaje niemałą liczbę aktów ogólnego zarządu, przy czym zbyt często są to akty o incydentalnym („wycinkowym”) charakterze. Wydaje się w związku z tym, że w Lasach Państwowych ma miejsce swoiste wewnątrzinstytucjonalne „przeregulowanie” działalności połączone ze postępującym deprecjonowaniem rangi tychże aktów. Nie można bowiem wykluczyć, że zapoznawanie się oraz przygotowywanie do przystąpienia do działań zgodnie z postanowieniami zarządzeń i decyzji opublikowanych w danym Biuletynie zajmują (pochlaniają) w poszczególnych jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych tak dużo czasu, że zanim to nastąpi zachodzi niejednokrotnie potrzeba „konsumpcji” zarządzeń oraz decyzji zarządczych, zawartych w kolejnym Biuletynie Informacyjnym LP– itd. Naszym zdaniem akty ogólnego zarządu Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych powinny mieć charakter systemowy. Powinny kompleksowo odnosić się do poszczególnych, wyodrębnionych części uprawnionego obszaru działalności LP. Innymi słowy powinny być to akty ustalające całościowo poszczególne systemy funkcjonowania tego podmiotu. Zdecydowanie więcej czasu należałoby przy tym poświęcać wprowadzaniu postanowień tych aktów do praktyki (co do zasady pod kierunkiem poszczególnych dyrektorów regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych). Choć w Lasach Państwowych wydano szereg zarządzeń wyczerpujących znamiona wyżej wymienionych aktów o kompleksowym charakterze (Instrukcja urządzania lasu, Zasady Hodowli Lasu, Instrukcja ochrony lasu, Instrukcja ochrony przeciwpożarowej lasu, Zasady Użytkowania Lasu, zarządzenie w sprawie sprzedaży drewna, zarządzenie w sprawie polityki rachunkowości w Lasach Państwowych, zarządzenie w sprawie Planu Kont Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe i inne) - to wydaje się, że pilnej analizie wymagają między innymi kwestie, wyartykułowane poniżej w formie następujących pytań:

- 1) czy przedmiot (tematyka) tych kompleksowych aktów jest zgodny (zgodna) z ich tytułami (tj. czy „w rzeczy samej” akty te odnoszą się do działań składających się na przykład na urządzanie lasu, hodowlę lasu czy ochronę lasu - w rozumieniu ww. systematyki uprawnionego obszaru działalności LP)?
- 2) czy niektóre postanowienia tych aktów w określonym zakresie nie są nośnikami nowości legislacyjnych, oraz czy nie są sprzeczne z obowiązującym krajowym porządkiem prawnym (tj. czy na pewno wyłącznie ustalają **sposób** działania LP w konkretyzacji reguł i zasad prawnych)?,
- 3) czy zbiór tych aktów charakteryzuje się wystarczającą kohezją (należyta spójnością, należywym zintegrowaniem)?,
- 4) czy akty te zostały zredagowane w sposób wyczerpujący znamiona aktów władztwa służbowego (tj. czy nie jest w nich zawarty nadmierny „ładunek” dywagacji, rozważań, opisów oraz oddziaływań niewładczych)?.

Naszym zdaniem w zbiorze aktów ogólnego zarządu Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych występuje m.in. zdecydowany niedostatek zarządzeń dostatecznie kompleksowo ustalających systemy:

- 1) ponadstandardowego wspomaganie przez LP administracji publicznej w realizacji jej obowiązków w sferze dominium,
- 2) działalności pomocniczej w Lasach Państwowych.

Wyżej wymieniony drugi krok postulowanego przez nas programu profesjonalizacji istniejących oraz kreowania nowych (nowatorskich) systemów funkcjonowania LP należałoby skwitować następującym ich pogrupowaniem:

- 1) systemy należycie ustalone już aktami ogólnego zarządu Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych,
- 2) systemy ustalone aktami ogólnego zarządu Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych wymagającymi stosownej nowelizacji,
- 3) systemy nowatorskie wymagające ujęcia w ramy kompleksowych aktów ogólnego zarządu Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych,
- 4) systemy wymagające wydania całkiem nowych aktów ogólnego zarządu – z zachowaniem racjonalnej kolejności ich stanowienia przez Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych.

Naszym zdaniem – dla każdego systemu funkcjonowania, podawanego ustalaniu należałoby ustalić procedurę realizacyjną, posiłkując się przy tym schematem, stanowiącym przedmiot załącznika nr 9 do niniejszej pracy. Schemat, o którym mowa zdaniu poprzedzającym, ma charakter uniwersalny m.in. z tego względu, że pozwala on także na ustalanie procedury działań pilotażowych oznaczających wspomaganie przez Lasy Państwowe administracji publicznej w wypełnianie jej obowiązków w sferze dominium (jeżeli wypełnianie obowiązków administracji publicznej polega właśnie na działaniach pilotażowych).

Jest bowiem oczywiste, że racjonalna administracja publiczna przed przystąpieniem w wykonania swoich obowiązków na nowych (nowatorskich) lub doskonalonych kierunkach działania, powinna wykonać swoiste przed-decyzyjne „studium wykonalności”. Takie „studium wykonalności” może niewątpliwie przybierać właśnie formą działań pilotażowych.

Jak to będzie dalej rozwinięte – środki, związane z funduszem leśnym, stanowią odpowiednie źródło finansowania przedsięwzięć pilotażowych realizowanych w formie wspólnych przedsięwzięć jednostek organizacyjnych Lasów Państwowe, jeżeli przedsięwzięcia te oznaczają wyżej wymienione przed – decyzyjne wspomaganie administracji publicznej (czyli są przejawem działalności wytwórczej, a nie przejawem działalności pomocniczej na rzecz działalności wytwórczej); natomiast przedsięwzięcia w ramach programu profesjonalizacji istniejących lub ustalania nowych (nowatorskich) systemów funkcjonowania Lasów Państwowych powinny być finansowane z wpłat, o których mowa w art. 53 ust. 1 Ustawy o lasach.

Ze schematu, stanowiącego przedmiot załącznika nr 9 wynika, że pełna procedura postępowania przy ustalaniu udoskonalonych „wersji” istniejących lub ustalaniu nowych (nowatorskich) systemów funkcjonowania LP obejmuje: (1) rozstrzygnięcie co do formy organizacyjnej przedsięwzięcia, (2) sporządzenie mapy drogowej, (3) przeprowadzenia prac projektowych (w szczególności zaprojektowanie w formie aktu ogólnego zarządu wstępnej wersji systemu), (4) przeprowadzenie prac pilotażowych (testowych) oraz na koniec (5) wykonanie działań o charakterze upowszechniającym.

Naszym zdaniem zbyt często doskonalenie funkcjonowania Lasów Państwowych planuje się osiągać poprzez powoływanie zespołów zadaniowych (czyli poprzez nadawanie działaniom formy wspólnego przedsięwzięcia jednostek organizacyjnych) zgodnie z powszechnie stosowaną maksymą: jeżeli nie wiadomo, jak danym problem rozwiązać, to należy powołać zespół

zadaniowy. Najczęściej przy tym na utworzeniu takiego zespołu rozpoczyna i kończy się rozwiązanie danego problemu.

Wydaje się, że w większości przypadków ustalenie poszczególnych systemów funkcjonowania Lasów Państwowych mogłoby nastąpić w siłach własnych Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych, w ramach działań rutynowych, bez zleceń prac podmiotom zewnętrznym oraz bez działań pilotażowych – co poniżej udowodniono na przykładzie ustalania w sposób kompleksowy systemu prowadzenia przez Lasy Państwowe gospodarki finansowej w formie funduszu leśnego.

[5]

Projekt systemu prowadzenia przez Państwowe Gospodarstwo Leśnej Lasy Państwowych gospodarki finansowej w formie funduszu leśnego

Z dotychczasowych wywodów zawartych w niniejszej pracy wynika niezbicie, że przedsięwzięcie polegające na profesjonalizacji systemów funkcjonowania Lasów Państwowych powinno zostać poprzedzone opracowaniem oraz usankcjonowaniem aktem ogólnego zarządu Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych szczegółowej systematyki uprawnionego obszaru działalności tego podmiotu.

Dotychczasowe wywody wskazują także na pilną potrzebę gruntownego znowelizowania systemu zarządzania lasu (przede wszystkim ze względu na omówioną powyżej koncepcję tworzenia gospodarstw wydzieleniowych z uwzględnieniem programowania działalności nakierowanej na realizowanie priorytetowych funkcji pozaprodukcyjnych w takich gospodarstwach).

Niemniej priorytetowe znaczenie ma podjęcie prac nad zaprojektowaniem systemu permanentnej szczegółowej inwentaryzacji bogactwa przyrodniczego w Lasach Państwowych – albowiem stanowi to warunek wypracowania w przyszłości wzorców różnorodności biologicznej.

W związku z krytyką, jaka ze wzrastającym nasileniem dotyka Lasy Państwowe, dużym wyzwaniem jest też ustalenie systemu wyceny wkładu Lasów Państwowych w kształtowanie się polskiego PKB (z uwzględnieniem wyceny wartości produkcji globalnej związanej z realizacją pozaprodukcyjnych funkcji lasu przez LP).

Przekracza ramy niniejszej pracy rozwinięcie (uzasadnienie) tezy, iż ujęcia w ramy kompleksowego (całościowego) aktu ogólnego zarządu Dyrektora Generalnego wymaga także system gospodarowania środkami, związanymi z funduszem leśnym.

Zgodnie z Ustawą o lasach – fundusz leśny (zob. Aneks nr 1 do załącznika nr 10) stanowi szczególną (specyficzną) formę prowadzenia gospodarki finansowej w Lasach Państwowych, przy czym należy zauważyć, że problematyce funduszu leśnego nie poświęcono jak dotąd kompleksowego opracowania analitycznego.

Przemyśleniom na ten temat nadano w załączniku nr 10 postać projektu zarządzenia w sprawie sposobu prowadzenia przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe gospodarki finansowej w formie funduszu leśnego

Za podstawę prawną tego projektu przyjęto art. 33 ust.1⁹⁰ ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1356, 1688, 1933), w związku z § 6⁹¹ Statutu Lasów Państwowych, stanowiącego załącznik do Zarządzenia Nr 50 Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 18 maja 1994 r. w sprawie nadania Statutu Państwowemu Gospodarstwu Leśnemu Lasy Państwowe, przy czym uznano, że zasadne byłoby podzielenie przyszłego zarządzenia na dwanaście rozdziałów:

1. Postanowienia ogólne (Rozdział 1) .
2. Istota i przeznaczenie środków finansowych, związanych z funduszem leśnym, oraz środków, będących wpłatami, o których mowa w art. 53 Ustawy o lasach (Rozdział 2.)
3. Systematyka przychodów zwiększających stan funduszu leśnego oraz wydatków dokonywanych z wykorzystaniem tych środków (Rozdział 3.)
4. metodę kolejnych przybliżeń przy projektowaniu proponowanego wskaźnika odpisu podstawowego na potrzeby wniosku, o którym mowa w art. 57 ust.4. ustawy o lasach (Rozdział 4.) ;
5. Założenia dotyczące rachunku kosztów, obowiązującego przy wycenie przez jednostki organizacyjne Lasów Państwowych wartości usług planowanych do zbycia lub zbywanych w ciężar funduszu leśnego (Rozdział 5.);
6. Założenia dotyczące kreowania rezerwy ogólnej funduszu leśnego, wyodrębniania funduszu stabilizacji Lasów Państwowych oraz wyodrębniania kwoty środków, związanych z funduszem leśnym, kwalifikującą się do ulokowania na rachunkach bankowych (Rozdział 6.);
7. Procedura sporządzania oraz realizacji planu przychodów i wydatków, o których mowa w ppkt.2, zwanego dalej także Planem Funduszu Leśnego (Rozdział 7.);
8. Procedurę udostępniania na czas przejściowy środków, związanych z funduszem leśnym, m.in. w razie zakłócenia płynności finansowej w Lasach Państwowych niepozwalających na utrzymanie zdolności finansowej do prowadzenia przez nadleśnictwa gospodarki leśnej oraz ponadnormatywnego wspomaganie przez nadleśnictwa administracji publicznej (Rozdział 8.);
9. Gospodarowanie środkami, związanymi z funduszem leśnym, po wystąpieniu m.in. ponadlokalnych stanów siły wyższej (Rozdział 9.);
10. Kontroling terenowy prowadzony przez Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych w związku z celowym (przedmiotowym) wydatkowaniem środków, związanych z funduszem leśnym (Rozdział 10.);
11. Procedura wyceny wartości środków, jakie poszczególne regionalne dyrekcje Lasów Państwowych:
 - a) są obowiązane corocznie przekazać Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych na dobro funduszu leśnego lub
 - b) powinny otrzymać z Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych w ciężar funduszu leśnegow następstwie corocznej oceny wyniku finansowego osiągniętego w roku poprzedzającym przez nadleśnictwa, nadzorowane przez te dyrekcje, na działalności podstawowej oraz w zakresie ponadnormatywnego wspomaganie administracji publicznej (Rozdział 11) ;

⁹⁰ W art. 33 ust.1 Ustawy o lasach określono, że „Lasami Państwowymi kieruje Dyrektor Generalny (*Lasów Państwowych*) przy pomocy dyrektorów regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych”.

⁹¹ W § 6 Statutu Lasów Państwowych określono, że „w wykonaniu zadań określonych przez ustawę oraz przez przepisy wykonawcze do ustawy, a także innych przepisów prawnych Dyrektor Generalny (*Lasów Państwowych*) wydaje zarządzenia i decyzje obowiązujące w Lasach Państwowych”.

12. Projekt ewidencji księgowej wybranych zdarzeń, związanych z gospodarowaniem środkami, związanymi z funduszem leśnym – do ewentualnego wykorzystania przy nowelizacji Planu Kont Lasów Państwowych (Rozdział 12.)”,

[6] Wnioski końcowe

Lasy Państwowe nie wymagają zasadniczej (fundamentalnej) zmiany statusu. Wszelkie podejmowane dotychczas i rozważane istotne zmiany tego statusu, w tym postulaty podziału lasów na lasy gospodarcze oraz lasy do ochrony ekocentrycznej, nie mają uzasadnienia merytorycznego. Brak jest racjonalnej alternatywy dla prowadzenia w Polsce w lasach Skarbu Państwa wielkoobszarowej wielofunkcyjnej trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, będącej przykładem działalności gospodarczej zintegrowanej w ochroną leśnego środowiska przyrodniczego. Urzeczywistnienie, artykułowanych przez różne ośrodki opiniodawcze, opiniotwórcze oraz decydenckie, postulatów (zamiarów) dotyczących fundamentalnej zmiany dotychczasowego polskiego modelu leśnictwa grozi przerwaniem łańcucha leśno – drzewnego, stanowiącego niekwestionowaną markę gospodarczą RP;

Bezdyskusyjną koniecznością jest utrzymania funduszu leśnego jako unikatowej formy prowadzenia przez Lasy Państwowe gospodarki finansowej. Poważnym błędem byłoby nadanie funduszowi leśnemu jedynie funkcji narzędzia do prowadzenia tzw. rachunku wyrównawczego. Celowe wydatkowanie środków związanych z funduszem leśnym stanowi jeden z przejawów ponadstandardowego wspomaganie administracji publicznej przez LP.

Lasy Państwowe powinny przeprowadzić gruntowną analizę poszczególnych systemów swego funkcjonowania (zwłaszcza w odniesieniu do działalności wspomagającej administrację publiczną oraz w odniesieniu do działalności pomocniczej na rzecz działalności wytwórczej) - przy rygorystycznym przestrzeganiu przy tym systematyki uprawnionego obszaru swojej działalności (w pracy sposób przeprowadzenia takiej analizy, w tym kwitowanie jej stosownym aktem ogólnego zarządu Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych scharakteryzowano na przykładzie systemu prowadzenia przez LP gospodarki finansowej w formie funduszu leśnego).

[7] Bibliografia

Na bibliografię (tj. uporządkowany spis książek, druków, czasopism, artykułów oraz innych dokumentów), która została wykorzystana przy wykonywaniu niniejszej pracy złożyły się nie tylko publikacje naukowe i popularnonaukowe, lecz również między innymi: (1) akty prawne, (2) zarządzenia Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, (3) wyroki sądowe wraz z ich uzasadnieniem, (5) wypowiedzi (w tym medialne) utrwalone w przestrzeni internetowej, a także (4) różne opracowania niepublikowane, które na potrzeby niniejszej pracy zostały udostępnione autorowi niniejszej pracy jego staraniem.

Wiedza, utrwalona w niniejszej pracy bez powołania się na określoną pozycję bibliograficzną, została uzyskana na drodze wywiadów z jej dysponentami.

Stwierdzenia, zawarte w niniejszej pracy, nieoparte pozycjami bibliograficznymi lub wiedzą, o której mowa w zdaniu poprzedzającym – stanowią odzwierciedlenia własnych diagnoz, poglądów i wniosków autorów (nawet jeśli w tekście nie jest to opatrzone formułką: „naszym zdaniem” lub podobnym stwierdzeniem).

1. Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst pierwotny opublikowany w Dz. U. z 1991 r., nr 101, poz.444).
2. Tekst jednolity Ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach obwieszony w Dz. U. 2023 Dz. U. z 2023 r. poz. 1356, 1688, 1933,
3. Publikacja Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych zamieszczona na oficjalnej stronie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe pod adresem <https://www.lasy.gov.pl/pl/nasza-praca/pgl-lasy-panstwowe/historia>.
Warszawa 1.0 2.2014 r.
4. „Z dziejów Lasów Państwowych i leśnictwa polskiego 1924 – 2004. Tom.1. Okres międzywojenny” – praca zbiorowa pod redakcją naczelną prof. dr hab. Andrzeja Szujeckiego oraz redakcją naukową prof. dr hab. Jerzy Wiśniewskiego; Rozdział 1. pt. „Leśne dziedzictwo po okresie zaborów i powojenne uwarunkowania” autorstwa Jerzego Brody (str. 27-61); Rozdział 2 autorstwa Jerzego Brody pt. „Lesistość, rodzaje własności i podział administracyjny Lasów Państwowych” (str. 65 – 78); Rozdział 3 autorstwa Jerzego Brody pt. „Rozwój organizacyjny i ustawodawstwo dotyczące lasów państwowych” (str. 81– 112); Rozdział 4 autorstwa Jerzego Brody pt. „Główni architekci organizacji i gospodarki Lasów Państwowych” (str.115 – 141). Wydawca: Centrum Informacyjne Lasów Państwowych na zlecenie Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. Warszawa 2006 r.
5. Dekret Rady Regencyjnej z dnia 3 stycznia 1918 r. o tymczasowej organizacji władz Naczelnych w Królestwie Polskim; art. 27 określający, że do „Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych” należą między sprawy rolnictwa i leśnictwa. Dokument udostępniony przez Sejm RP pod adresem <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19180010001/O/D19180001.pdf>
6. Ustawa z dnia 20 grudnia 1949 r. o państwowym gospodarstwie leśnym (Dz. U. z 1949, Nr 63, poz. 494 - z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 20 grudnia 1949 r. o państwowym gospodarstwie leśnym (Dz. U. z 1949, Nr 63, poz. 494 - z późn. zm.).
8. „Państwowe Gospodarstwo Leśne „Lasy Państwowe” – forma organizacyjno – prawne”. Publikacja Ośrodka Rozwojowo – Wdrożeniowego Lasów Państwowych w Bedoniu. Udostępniona na stronie internetowej tej jednostki organizacyjnej pod adresem <https://www.bedon.lasy.gov.pl/documents/17417425/29518279/PA%C5%83STWOWE+GOSPODARSTW+O+LE%C5%9ANE+%E2%80%9ELASY+PA%C5%83STWOWE%E2%80%9D-+FORMA+ORGANIZACYJNO+%E2%80%93+20PRAWNA%2C%20%20w+tym+Status+LP..pdf/de9ee67f-55f8-4f93-ae3a-d1ea29a5d048>
9. Artykuł opublikowany w tygodniku „Wpollyce” pt. „Szokujące poglądy posła Konfederacji! (...)” dostępny pod adresem internetowym <https://wpollyce.pl/polityka/656115-mentzen-chce-prywatyzowac-nawet-lasy-kiedys-tak-bylo>. Warszawa 26.07.2023
10. Leszek Sławomir Pręcikowski. „Dawne lasy prywatne w Polsce”. Artykuł opublikowany na portalu „Monitor Leśny” pod adresem <https://www.forest-monitor.com/pl/dawne-lasy-prywatne-w-polsce>. Szwecja 2023
11. „Z dziejów Lasów Państwowych i leśnictwa polskiego 1924 -2004. Tom 3 (2) . Lata powojenne i współczesność” praca zbiorowa pod redakcją naczelną prof. dr hab. Andrzeja Szujeckiego oraz redakcją naukową Prof. dr hab. Eugeniusza Bernadźkiego; Rozdział 11 pt. „Transformacja ustrojowa i zmiany restrukturyzacyjne wynikające z ustawy o lasach z 1991 r.” (str. 15–73) Wydawca Centrum Informacyjne Lasów Państwowych na zlecenie Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. Warszawa 2006.
12. Ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1235).
13. Wypowiedź Posła Jana Szyszko wygłoszona w punkcie Informacje bieżące posiedzenia Sejmu RP, udostępniona pod adresem https://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/wypowiedz.xsp?posiedzenie=60&dzien=2&wyp=70&symbol=INFO_WYP Warszawa 6.02.2014.
14. Aneta Stabryła. „Manifestacja przeciwko włączeniu Lasów do sfery budżetowej” - artykuł opublikowany na łamach „Rzeczpospolitej”. Warszawa 15.09.2010. dostępny pod adresem <https://www.rp.pl/finanse/art14998111-manifestacja-przeciwko-wlaczaniu-lasow-do-sfery-budzetowej>
15. Informacja PAP pt. „PiS: będzie pół miliona podpisów za referendum w sprawie lasów” zamieszczona pod adresem: https://www.money.pl/archiwum/wiadomosci_agencyjne/pap/arttykul/pis;bedzie;pol;miliona;podpisow;za;referendum;ws;lasow,64,0,716096.html . Warszawa 23.11.2010 r.

16. „Zostawcie lasy” – artykuł redakcyjny zamieszczony na łamach miesięcznika „Farmer”, dostępny pod adresem <https://www.farmer.pl/fakty/polska/zostawcie-lasy,27389.html>. Warszawa 28.04.2011r
17. Analiza redakcyjna koncepcji Funduszu Majątku Państwowego zamieszczona w dniu 19.10.2011 r. na portalu „Prawy Las”, dostępna pod adresem <https://prawylas.pl/2011/10/19/fundusz-majatku-panstwowego-nowy-pomysl-na-lasy/>
18. Łukasz Kazimierzczak. „Las zapłaci daninę”, Artykuł opublikowany w roku 2014 na łamach 5 numeru „Przewodnika Katolickiego”, dostępny pod adresem <https://www.przewodnik-katolicki.pl/Archiwum/2014/Przewodnik-Katolicki-5-2014/Spoleczenstwo/Las-zaplaci-danine>
19. Informacja Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych pt. „Ponad 2 mln podpisów za referendum zamieszczona na oficjalnej stronie internetowej Lasów Państwowych, dostępna pod adresem <https://www.lasy.gov.pl/pl/informacje/aktualnosci/zebrano-wymagana-liczbe-podpisow-w-sprawie-referendum>. Warszawa 20.06.2014 r.
20. Informacja Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych pt. „Trybunał Konstytucyjny odrzucił wniosek ws. LP” zamieszczona na oficjalnej stronie internetowej Lasów Państwowych, dostępna pod adresem <https://www.lasy.gov.pl/pl/informacje/aktualnosci/sedziowie-tk-odrzucili-wniosek-poslow>.
21. Artykuł redakcyjny pt. „Już w 2009 Platforma planowała skok na Lasy (...)” opublikowany na portalu „wPolityce”, dostępny pod adresem <https://wpolityce.pl/polityka/227212-juz-w-2009-platforma-planowala-skok-na-lasy-komorowski-chcial-je-spieniezyc-by-wyplicic-odszkodowania-za-mienie-pozydowskie> Warszawa 25.12.2014 r.
22. Artykuł redakcyjny pt. „(...) chcieli sprzedać polskie lasy (...)” opublikowany na portalu „wPolityce”, dostępny pod adresem <https://wpolityce.pl/polityka/230250-wsieci-komorowski-i-rzad-tuska-chcieli-sprzedac-polskie-lasy-by-zaplicic-za-mienie-pozydowskie-dlaczego-komorowski-ucieka-od-wyjasnien> Warszawa 19.01.2015 r.
23. Artykuł redakcyjny na oficjalnej stronie radiostacji RMF FM pt. „Pierwszy krok do polskiego Las Vegas poczyniony”, dostępny pod adresem https://www.rmfm24.pl/fakty/polska/news-pierwszy-krok-do-polskiego-las-vegas-poczyniony,nId,140224#crp_state=1 Warszawa 6.09.2002 r.
24. Marek Zalewski . Artykuł pt. „Toy story, czyli rozmowy niedokończone” opublikowany na internetowych łamach tygodnika „Przeгляд” pod adresem „<https://www.tygodnikprzeгляд.pl/toy-story-czyli-rozmowy-niedokonczone/> . 16.09.2002 r.
25. Dariusz Matusiak. Artykuł pt. „Podlaskie Las Vegas” opublikowany na internetowych łamach miesięcznika „Dziki Życie” pod adresem <https://dzikiezycie.pl/archiwum/2002/pazdziernik-2002/podlaskie-las-vegas> . Październik 2002.
26. Justyna Lesiuk – Klujewska . Artykuł pt. „(...) Podlaskie Las Vegas, Wapaha Toy’a” opublikowany na internetowych łamach „Słowa Podlasia” pod adresem <https://www.slowopodlasia.pl/artkuyl/7813.biala-podlaska-podlaskie-las-vegas-wahapa-toy-a> 18.12.2019 r.
27. Senat RP. Zapis scenograficzny „Wspólnego posiedzenia Komisji Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej (...) oraz Komisji Infrastruktury dostępny pod adresem <https://www.senat.gov.pl/prace/komisje-senackie/przebieg,7313,1.html> . Warszawa 25.07.2017 r.
28. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno – Społecznego i Komitetu Regionów dotyczący „Unijnej Strategii Bioróżnorodności 2030. Przywracanie przyrody do naszego życia”, udostępniony pod adresem <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0380> 20.05.2020
29. Stanowisko Krajowej Sekcji Zasobów Naturalnych Ochrony Środowiska i Leśnictwa na temat Europejskiej Strategii Bioróżnorodności do 2030 opublikowanej na stronie internetowej NSZZ „Solidarność” Region Podbeskidzie pod adresem: <https://www.solidarnosc.org.pl/bbial/solidarnosc/ksznosil-na-temat-przywracania-przyrody-do-naszego-zycia/> Rzeszów 15.04. 2021
30. Krajowy Sekretariat Zasobów Naturalnych, Ochrony Środowiska i Leśnictwa. „Opracowanie studialne ekspertów Krajowego Sekretariatu Zasobów Naturalnych, Ochrony Środowiska i Leśnictwa (będące uszczegółowionym uzasadnieniem do Stanowiska Sekretariatu na temat Europejskiej Strategii Bioróżnorodności do 2030 pod nazwą „Przywracania przyrody dla naszego życia”)”. Praca niepublikowana. Sianów 2021 r.
31. Krajowy Sekretariat Zasobów Naturalnych, Ochrony Środowiska i Leśnictwa. „Opracowanie studialne ekspertów Krajowego Sekretariatu Zasobów Naturalnych, Ochrony Środowiska i Leśnictwa NSZZ „Solidarność” (dalej KSZNOŚIL) (będące szczegółową analizą skutków społecznych i gospodarczych

- ewentualnego urzeczywistnienia w Polsce Strategii Bioróżnorodności do 2030 pod nazwą „Przywracanie przyrody dla naszego życia, zwanej dalej Strategią. Praca niepublikowana. Sianów 2021 r.
32. Informacja pt. „Rada ds. Środowiska o unijnych strategiach ws. bioróżnorodności i leśnictwa” zamieszczona na oficjalnej stronie internetowej Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej pod adresem <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/narodowa-rada-rozwoju/aktualnosci/rada-ds-srodowiska-o-unijnych-strategiach-ws-bioroznorodnosci-i-lesnictwa.51517> Warszawa 31.03.2022 r.
 33. Andrzej Dąbrowski. Artykuł pt. „Suwerenność lasów stale w niebezpieczeństwie” opublikowany na internetowych łamach tygodnika „Do rzeczy” pod adresem <https://dorzeczy.pl/kraj/440748/suwerennosc-lasow-stale-w-niebezpieczenstwie.html> Warszawa 22 maja 2023 r.
 34. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) (Dz. U. poz. 1885 z późn. zm.).
 35. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2509),
 36. Prof. dr inż. hab. Kazimierz Rykowski. Wypowiedź podczas wywiadu udzielonego Gazecie Leśnej negująca wielkoobszarową wielofunkcyjną trwale zrównoważoną gospodarkę leśną jako narzędzie ochrony leśnego środowiska przyrodniczego, a zarazem propagująca w istocie koncepcję lasów monofunkcyjnych dostępna pod adresem: <https://www.youtube.com/watch?v=dSCPsYhcuFY> Sierpień 2023 r.
 37. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 1994 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe (Dz. U. z 1994r, nr 134, poz.692.).
 38. Ośrodek Rozwojowo – Wdrożeniowy Lasów Państwowych w Bedoniu. Encyklopedia Leśna dostępna pod adresem www.encyklopedialesna.pl
 39. Zarządzenie nr 78 z dnia 17 grudnia 2020 r. zmieniające Zarządzenie nr 76 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 10 grudnia 2019 r. w sprawie wprowadzenia jednolitego tekstu Zasad (polityki) rachunkowości Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe i Planu Kont z komentarzem Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe (Znak: EG.0210.4.2019) opublikowane w Biuletynie Informacyjnym Lasów Państwowych nr 1 (337). Styczeń 2021
 40. Dyrektor Generalny Lasów Państwowych – akty ogólnego zarządu ustalające Instrukcję Urządzania Lasu dostępne pod adresem https://www.lasy.gov.pl/pl/publikacje/copy_of_gospodarka-lesna/urzedzanie/iul
 41. Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe. Instrukcja Urządzania Lasu - część I. Instrukcja sporządzania projektu planu urządzenia lasu dla nadleśnictwa. Wydawca: Centrum Informacyjne Lasów Państwowych na zlecenie Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. Warszawa 2012 r. .
 42. Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe. Instrukcja Urządzania Lasu – część II. Instrukcja wyróżniania i kartowania w Lasach Państwowych typów siedliskowych lasu oraz zbiorowisk roślinnych. Wydawca: Centrum Informacyjne Lasów Państwowych na zlecenie Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. Warszawa 2012 r.
 43. Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe. Instrukcja Urządzania Lasu – część III Instrukcja techniczna sporządzania i wydruku map leśnych. Wydawca: Centrum Informacyjna Lasów Państwowych na zlecenie Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. Warszawa 2012.
 44. Instytut Rozwoju Myśli Ekologicznej. Artykuł pt. „Rośliny i zwierzęta w USA na skraju wyginięcia, podczas gdy ekosystemy stoją w obliczu upadku” dostępny pod adresem <https://irme.pl/12940-2/> . Poznań 4.04.2023,
 45. Mariusz Antolak, Iwona Połucha, Agnieszka Jaszczuk, Emilia Marks. Uniwersytet Warmińsko – Mazurski w Olsztynie. Wydział Kształtowania Środowiska i Rolnictwa. Artykuł pt. „Plantacje drzew o krzewów szybko rosnących w krajobrazie Polski. Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego nr 25/2014, str. 71-80. Publikacja dostępna pod adresem: <https://krajobrazkulturowy.us.edu.pl/publikacje/artykuly/25/6.antolak,%20polucha.pdf>
 46. Elżbieta Dmyterko, Arkadiusz Bruchwald, Marcin Mionskowski. Artykuł pt. „Rozpad drzewostanów świerkowych w Beskidzie Żywieckim” . Sylwan 163 (2) str. 130 – 140. Warszawa 2019 r. .Publikacja dostępna pod adresem: <https://bibliotekanauki.pl/articles/979601.pdf>
 47. Zarządzenie nr 2 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych w sprawie realizacji w formie wspólnego przedsięwzięcia jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych projektu rozwojowego o charakterze pilotażowym pod nazwą „Leśne Gospodarstwa Węglowe” (znak OS.011.10.2.2017) Akt opublikowany w Biuletynie Informacyjnym Lasów Państwowych nr 2 (290). Warszawa luty 2017 r.
 48. Ustawa z dnia 16, kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1336, 1688, 189. W akcie tym nie zawarto normatywnej definicji przyrody.

49. Artykuł pt. „Przyroda, in natura” zamieszczony na stronie wikipedii pod adresem <https://pl.wikipedia.org/wiki/Natura>. Artykuł opatrzony wieloma pejoratywnymi komentarzami w ramach zakładki „Dyskusja”.
50. Ustawa z dnia 27.marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 977,1506,1597,1688,1890, 2029)
51. Ustawa z dnia Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2556, 2687, z 2023 r. poz. 877, 1506, 1688, 1719, 1762, 1890, 1963, poz. 2029).
52. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (Dz. U. 2019 poz. 394).
53. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 czerwca 2006 r. sygn. akt K 23/05 (Dz. U. 2006 nr 106 poz. 720)
54. Marek Kulesza. Zrównoważony rozwój z perspektywy historycznej. Rozdział 1. Narodziny idei trwałego rozwoju. Zeszyty naukowe Instytutu Zarządzania i Marketingu Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Seria: Pragmata tes Oikonomias. Częstochowa 2010 r. Publikacja dostępna pod adresem: http://212.87.236.17:8080/Content/428/pragmata_4%20-%209.pdf
55. Adam Kaliszewski. Zakład Zarządzania Zasobami Leśnymi Instytutu Badawczego Leśnictwa . Artykuł pt. „Krajowy program zwiększania lesistości – stan i trudności realizacji z perspektywy lokalnej”. Studia i Materiały CELP w Rogowie . Rocznik 18. Zeszyt 49 B/5/2016 . Str. 7-19 . Publikacja dostępna pod adresem : <https://cepl.sggw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/75/2021/08/Kaliszewski.pdf>
56. Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1259, 1273)
57. Autor zanonimizowany. Artykuł pt. „Masowe zamieranie” . Wikipedia. Publikacja dostępna pod adresem: https://pl.wikipedia.org/wiki/Masowe_wymieranie
58. Marek Dziurenko. Artykuł pt. „Czy człowiek odpowiada za wyginiecie mamuta? Naukowcy bliscy rozwiazania zagadki”. Opublikowano na portalu onetWiadomości . Warszawa 30.09.2023. Publikacja dostępna pod adresem: <https://wiadomosci.onet.pl/nauka/czlowiek-odpowiada-za-wyginiecie-mamutow-naukowcy-na-tropie-zagadki/9smq8sv>
59. Autor: kw/dd (za źródłem zamieszczonym pod adresem livescience.com). Artykuł pt. „Kolejne wymieranie za niecałe 30 lat?. Naukowcy biją na alarm”. Opublikowano na portalu TVNMETEO. Warszawa 19.09.2022. Publikacja dostępna pod adresem: <https://tvn24.pl/tvnmeteo/nauka/zmiany-klimatu-szostem-masowe-wymieranie-za-niecale-30-lat-naukowcy-bija-na-alarm-st6119347>
60. Autor: Dyrektor Generalny Lasów Państwowych. Zarządzenie Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych nr 31 z dnia 6 czerwca 2006 r. w sprawie w sprawie ustalenia systemu okresowej, powszechnej inwentaryzacji gatunków roślin, zwierząt, innych organizmów i siedlisk przyrodniczych, mających znaczenie wskaźnikowe przy ocenie stanu lasów oraz prognozowaniu zmian w ekosystemach leśnych. Biuletyn Informacyjny Lasów Państwowych nr 7/833. Warszawa lipiec 2006 r. Publikacja dostępna pod adresami: https://www.lasy.gov.pl/pl/informacje/zamowienia-publiczne-zarzadzenia-decyzje/copy_of_zarzadzenia-i-decyzje-do-19-stycznia-2010-r/2006/z31-2006; <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzienniki-resortowe/ustalenie-systemu-okresowej-powszechnej-inwentaryzacji-gatunkow-34102091>
61. Autor: Dyrektor Generalny Lasów Państwowych. Zarządzenie Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 14 czerwca 2016 r. w sprawie (1) oceny procesu stanowienia obszarów Natura 2000 obejmujących grunty w zarządzie Lasów Państwowych oraz oceny planów zadań ochronnych dla tych obszarów, (2) sporządzania planów urządzenia lasu, (3) ustalenia systemu okresowej powszechnej inwentaryzacji gatunków roślin, zwierząt i innych organizmów oraz parametryzacji wybranych cech biotopów, mających znaczenie dla oceny stanu lasów oraz prognozowania zmian w ekosystemach leśnych (znak: ZP.720.3.2016). Biuletyn Informacyjny Lasów Państwowych. Wydanie specjalne. Lipiec 2016r.
62. Autor: Dyrektor Generalny Lasów Państwowych. Decyzja nr 336 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 14 czerwca 2016 r. w sprawie prowadzenia okresowej powszechnej inwentaryzacji gatunków roślin, zwierząt i innych organizmów oraz parametryzacji wybranych cech biotopów na terenie Puszczy Białowieskiej (znak: ZP.722.15.2016). Biuletyn Informacyjnych Lasów Państwowych. Wydanie specjalne. Lipiec 2016 r.
63. Autorzy: Jan Tabor, Łukasz Skalski, Marcin Obszyński, Adam Konieczny, Marek Ksepko, Elżbieta Malzahn, Bogdan Brzeziecki, Jacek Zajączkowski, Leszek Bolibok, Janusz Czerepko, Radosław Gawryś, Kamil Mańk, Magdalena Janek, Jacek Hilszczański, Tomasz Jaworski, Radosław Plewa, Grzegorz Tarwacki , Krzysztof Sućko , Jakub Horak , Axel Schwerk , Alek Rachwald , Krzysztof Kajzer, Patryk Rowiński, Wojciech Sobotyński, Karol Zub, Tomasz Leski, Rafał Zapłata, Artur Obidziński, Krzysztof Stereńczak, Marek Grześkowiak, Łukasz Kuberski, Anna Wilk. Mateusz Zawadzki, Jan Marek Matuszkiewicz.

- Opracowanie zbiorowe pod redakcją Jana Marka Matuszkiewicza i Jana Tabora pt. „Inwentaryzacja wybranych elementów przyrodniczych i kulturowych Puszczy Białowieskiej”. Wydawca: Instytut Badawczy Leśnictwa na zlecenie Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. Sękocin Stary 2023 r. (strony 1- 1342).
64. Maria Matysiak. Artykuł pt. „Wymieranie gatunków i jego przyczyny”. Opublikowano na portalu „Świat Oczami Młodych. Eko Murale”. Warszawa 22 marca 2013. r. Publikacja dostępna pod adresem <https://oczamimlodych.pl/wymieranie-gatunkow-i-jego-przyczyny/>
 65. Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 marca 2023 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. 2023 poz. 672)
 66. Michał Laskowski. Artykuł pt. „Radykalny ekocentryzm – źródła oraz wpływ na współczesną kulturę”. Opublikowano bez podania daty na „Biotechnologicznym Portalu Internetowym”. Publikacja dostępna pod adresem : <http://e-biotechnologia.pl/Artykuly/bioetyka-ekocentryzm/>
 67. Jarosław Socha. Uniwersytet im. Hugona Kołłątaja w Krakowie, Wydział Leśny. Wykład pt. „Skumulowany stres klimatyczny a ryzyko zamierania drzewostanów” wygłoszony w ramach zorganizowanej przez Uniwersytet Rzeszowski Konferencji naukowej pn. „Przyszłość podkarpackich lasów w dobie zmian klimatycznych”. Rzeszów 3.02.2023 r. Prezentacja wykładu dostępna pod adresem: https://sieniawa.krosno.lasy.gov.pl/documents/149008/44994338/Socha_Skumulowany+stres+klimatyczny+a+ryzyko+zamierania+drzewostan%C3%B3w.pdf/2b62f416-be66-3951-68b8-df060aeb0ca9
 68. Arkadiusz Bruchwald. Instytut Badawczy Leśnictwa. Tablice zasobności i tablice cięć pielęgnacyjnych dla drzewostanów sosnowych. Praca niepublikowana. Warszawa 1994 r.
 69. ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2018/841 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie włączenia emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych w wyniku działalności związanej z użytkowaniem gruntów, zmianą użytkowania gruntów i leśnictwem do ram polityki klimatycznoenergetycznej do roku 2030 i zmieniające rozporządzenie (UE) nr 525/2013 oraz decyzję nr 529/2013/UE (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 156/1)
 70. ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2018/1999 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 663/2009 i (WE) nr 715/2009, dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady 94/22/WE, 98/70/WE, 2009/31/WE, 2009/73/WE, 2010/31/UE, 2012/27/UE i 2013/30/UE, dyrektyw Rady 2009/119/WE i (EU) 2015/652 oraz uchylenia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 525/2013 (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 328/1)
 71. ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2023/839 z dnia 19 kwietnia 2023 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) 2018/841 w odniesieniu do zakresu stosowania, uproszczenia przepisów dotyczących sprawozdawczości i zgodności oraz określenia celów państw członkowskich na 2030 r., a także zmiany rozporządzenia (UE) 2018/1999 w odniesieniu do poprawy monitorowania, sprawozdawczości, śledzenia postępów i przeglądu (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 107/1)
 72. Autor: Dyrektor Generalny Lasów Państwowych. Zarządzenie nr 46 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 24 października 2016 r w sprawie sprzedaży drewna prowadzonej przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe. Opublikowane w Biuletynie Informacyjnym Lasów Państwowych – wydanie specjalne. Grudzień 2016. r.
 73. Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 sierpnia 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej (Dz. U. 1992 nr 67 poz. 337).
 74. Autorzy: Rafał Borkowski, Paulina Dukat, Grzegorz Durło, Paweł Horodecki, Andrzej Jagodziński, Michał Jasik, Jolanta Komisarek, Kamil Kondracki, Stanisław Małek, Janusz Olejnik, Marek Pająk, Elżbieta Pastwik, Maciej Skorupski, Paweł Strzebiński, Marek Urbaniak, Katarzyna Wiatrowska, Bartłomiej Woś, Dorota Wrońska – Pilarek Klaudia Ziemblińska. „Rola lasu w pochłanianiu dwutlenku węgla z atmosfery” – praca zbiorowa pod redakcją Janusza Olejnika i Stanisława Małka. Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. Poznań 2020.r. (str. 395)
 75. Janusz Kocel. „Podstawy metodyczne prognozy finansowo – gospodarczej dla Lasów Państwowych”. Sylwan nr 154 (1) . Warszawa 2010 r. (str.41-51)
 76. Krzysztof Stereńczak. Technologia lotniczego skanowania laserowego jako źródło danych w półautomatycznej inwentaryzacji lasu. Sylwan nr 154 (2) str. 88-99. Rok 2010.
 77. Jan Szyszko. Metoda szacowania zaawansowania procesów sukcesyjnych za pomocą biegaczowatych (Carabidae, Col.) – aspekty gospodarcze. Sylwan nr 12 str. 53-57. 2003

78. Renata Kędzior, Artur Szwałec, Paweł Mundała ŚREDNIA BIOMASA OSOBNICZA (SBO) BIEGACZOWATYCH (COELOPTERA, CARABIDAE) JAKO WSKAŹNIK OCENY PROCESÓW SUKCESYJNYCH W OBSZARACH POPRZEMYSŁOWYCH (str.23-31). Acta Scientiarum Polonorum seria Formatio Circumietus – Kształtowanie Środowiska. 30.06.2018. Publikacja dostępna pod adresem: <http://acta.urk.edu.pl/SREDNIA-BIOMASA-OSOBNICZA-SBO-BIEGACZOWATYCH-COELOPTERA-CARABIDAE-JAKO-WSKAZNIK-OCENY.102585.0.1.html>.
79. Konrad Kopystyński. Artykuł pt. „Działalność na własny rachunek a pojęcie działalności gospodarczej”. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego. Rok 2019. Publikacja dostępna pod adresem: https://repozytorium.uni.wroc.pl/formats/pdf/web/viewer.html?file=https%3A%2F%2Frepozytorium.uni.wroc.pl%2FContent%2F108532%2FPDF%2F04_Kopystynski_K_Dzialanie_na_wlasny_rachunek_a_pojecie_dzialalnosci_gospodarczej.pdf%3Fhandler%3Dpdf#page=1
80. Bieniek Gerard, Pietrykowski Henryk. Monografia pt. Reprezentacja Skarbu Państwa i jednostek samorządu terytorialnego. Opublikowano w LexisNexis. Rok 2013. Publikacja dostępna pod adresem: <https://sip.lex.pl/komentarze-i-publikacje/monografie/reprezentacja-skarbu-panstwa-i-jednostek-samorzadu-terytorialnego-369302394>
81. Autor zanonimizowany. Artykuł pt. „Użytkowanie górnicze”. Opublikowano na wikipedii pod adresem: https://pl.wikipedia.org/wiki/U%C5%BCytkowanie_g%C3%B3rnicze.
Data publikacji: brak informacji
82. Ustawa z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1188, z 2023 r. poz. 1195, 1234, 1641).
83. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1094, 1113, 1501, 1506, 1688, 1719, 1890, 1906, 2029)
84. Autor: Dyrektor Generalny Lasów Państwowych. Zarządzenie nr 2 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych (znak: GD 0.0070.1.2016) z dnia 28 stycznia 2016 r. w sprawie w sprawie: (1) kół emerytów i rencistów w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe (dalej także: Lasy Państwowe lub LP), (2) odpowiednio potwierdzenia, utworzenia lub reaktywacji, zmiany formuły lub/ oraz formy funkcjonowania zespołów doradczo-pomocniczych Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych: Forum Leśno-Samorządowego, Zespołu Duszpasterskiego, Leśnej Komisji Kombatanckiej, Bractwa Leśnego, Komisji Leśno-Drzewnej, Komisji Wspólnej Lasów Państwowych i organizacji działających na rzecz przedsiębiorców leśnych, Stałego Zespołu ds. inwentaryzacji leśnego bogactwa przyrodniczego, Stałego Zespołu ds. gromadzenia na skalę masową spostrzeżeń i materiału doświadczalnego na potrzeby rozwoju leśnictwa, stałego zespołu łowieckiego, Rady Konsultacyjnej przy Dyrektora Generalnym Lasów Państwowych, Forum Ekologicznego oraz (3) zasad, reguł i sposobu działania tych zespołów. Dokument opublikowany w Biuletynie Informacyjnym Lasów Państwowych nr 3 (279). Marzec 2016.
85. Ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r o partnerstwie publiczno – prywatnym (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1637.)
86. Ustawa z dnia 21 października 2016 r o umowie na roboty budowlane lub usługi (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 541, z 2022 r. poz. 1726)
87. Autor: Krajowy Sekretariat Zasobów Naturalnych, Ochrony Środowiska i Leśnictwa (eksperti). Opracowanie pt. Wstępny szacunek rzeczywistego wkładu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe w kształtowanie się Krajowego Produktu Brutto oraz Krajowego Produktu Netto. Praca niepublikowana. Warszawa 2023.
88. Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1520, z 2023r. poz. 825, 1723, 1843, 1860)
89. Ustawa z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2309, z 2023 r. poz. 1723, 1860)

[8]
ZAŁĄCZNIKI

Integralną część niniejszego opracowania stanowią następujące, utrwalone numerycznie, załączniki:

Załącznik nr 1	Wybrane pejoratywne opinie na temat Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe oraz na temat działalności prowadzonej przez ten podmiot		
Załącznik nr 2	Przyroda ziemiska jako część składowa rzeczywistości ziemskiej (w ujęciu systemowym) – opracowanie własne		
Załącznik nr 3	Studium na temat trwale zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego (opracowanie własne)		
Załącznik nr 4	Systematyka różnorodności biologicznej (opracowanie własne)		
Załącznik nr 5	Ekosystem jako biologiczny układ cybernetyczny (opracowanie własne)		
Załącznik nr 6	Sieć połączeń troficznych jako atrybut krajobrazu leśnego (opracowanie własne)		
Załącznik nr 7	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe – status, misja i zadania podmiotu (opracowanie własne)		
	Aneks nr 1 do załącznika nr 7	Systematyka organów publicznych funkcjonujących w sferze imperium – opracowanie własne	
	Aneks nr 2 do załącznika nr 7	Wykaz jednostek sektora finansów publicznych (wykaz wymagający nowelizacji dla dostosowywania do aktualnego stanu. prawnego) – opracowanie własne	
	Aneks nr 3 do Załącznika nr 7	Środki publiczne w rozumieniu Ustawy o finansach publicznych w ujęciu schematu blokowego (z uwzględnieniem przepisów Ordynacji podatkowej, a także z uwzględnieniem problematyki ciężarów i świadczeń publicznych w świetle linii orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego) - opracowanie własne	
	Aneks nr 4 do Załącznika nr 7	Struktura organizacyjna typowej gminy wiejskiej w podejściu systemowym (opracowanie własne)	
	Aneks nr 5 do Załącznika nr 7	Wykonywanie zadań publicznych na terenie Rzeczypospolitej Polskiej w podejściu instytucjonalnym (opracowanie własne)	
	Aneks nr 6 do załącznika nr 7	Studium analityczne na temat nieruchomości we władaniu Lasów Państwowych – opracowanie własne (materiały przed zmianami i uzupełnieniami)	
		Suplement nr 1 do Aneksu nr 6	Systematyka nieruchomości ujęcie generalne (opracowanie własne)
Suplement nr 2 do Aneksu nr 6		Systematyka nieruchomości leśnych mogących pozostawać we władaniu Lasów Państwowych ze szczególnym uwzględnieniem	

			<p>obiektów i urządzeń tworzących leśną infrastrukturę techniczną wchodzącą w skład lasów, w tym służącą do poboru świadczeń pobytowych w lasach (opracowanie własne)</p>
		Suplement nr 3 do Aneksu nr 6	Schemat klasyfikacyjny nieruchomości mogących pozostawać we władaniu zarządczym jednostek organizacyjnych LP (opracowanie własne)
	Aneks nr 7 do załącznika nr 7	Studium na temat praw podmiotowych	
	Aneks nr 8 do załącznika nr 7	Dobra majątkowe oraz związane z nimi uprawnienia majątkowe we władaniu Lasów Państwowych	
Załącznik nr 8 (wraz z Aneksem)	Wstępny szacunek rzeczywistego wkładu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe w kształtowanie się Krajowego Produktu Brutto oraz Krajowego Produktu Netto (opracowanie własne)		
Załącznik nr 9	Schemat służący projektowaniu procedury przedsięwzięć nakierowanych na profesjonalizację istniejących lub ustalanie nowych systemów funkcjonowania Lasów Państwowych albo służący projektowaniu procedury działań pilotażowych oznaczających ponadstandardowe wspomaganie (wspieranie) administracji publicznej przez Lasy Państwowe (opracowanie własne)		
Załącznik nr 10	Projekt zarządzenia ustalającego system gospodarowania środkami związanymi z funduszem leśnym		
	Aneks nr 1 do Załącznika nr 10	Identyfikacja statusu funduszu leśnego jako formy prowadzenia gospodarki finansowej przez LP ze szczególnym uwzględnieniem rachunku kosztów przy wycenie wartości produktów zbywanych Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych przez inne jednostki organizacyjne Lasów Państwowych w ciężar funduszu leśnego (opracowanie własne)	
	Aneks nr 2 do Załącznika nr 10	Metoda kolejnych przybliżeń przy projektowaniu wskaźnika odpisu podstawowego proponowanego w danym roku przez Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych we wniosku, o którym mowa w art. 57 ust.4. Ustawy o lasach - wraz z jej uzasadnieniem (opracowanie własne)	
	Aneks nr 3 do Załącznika nr 10	Studium na temat działalności Lasów Państwowych w zakresie wspomagania administracji publicznej – wersja wstępna (opracowanie własne)	
	Aneks nr 4 do Załącznika nr 10	Studium analityczne na temat Lasów Państwowych jako podmiotu obowiązującego do zapewniania rozwoju leśnictwa oraz wspierania badań	

		dotyczących leśnictwa (opracowanie własne)
Załącznik nr 11	Suplement, czyli o co w istocie chodzi naszym zdaniem w niekończących się próbach demontażu polskiego modelu leśnictwa (opracowanie własne)	

